



รายงานฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวก
ของศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖
ภายใต้โครงการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติราชการ
ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
และแผนปฏิบัติการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

เสนอ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

โดย

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์

เรื่อง

การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวก
ของศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖
ภายใต้โครงการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติราชการ
ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
และแผนปฏิบัติการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

เสนอ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงชัย ทองปาน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทรงสิริ วิชิรานนท์

สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๒๕๖๖

บทสรุปผู้บริหาร

การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ภายใต้โครงการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และแผนปฏิบัติการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๕ ประการ ได้แก่ (๑) เพื่อสำรวจความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ (๒) เพื่อสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ (๓) เพื่อสำรวจความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ (๔) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ และ (๕) เพื่อนำเสนอข้อมูล และข้อเสนอแนะตามหลักการการวิจัยสถาบัน เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการวิจัยที่เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ๓,๕๕๘ คน จากประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดในภูมิภาค ๑๘ จังหวัด และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มจำนวน ๑๓ ครั้ง ในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดในภูมิภาค ๑๒ จังหวัด ในช่วงระหว่างเดือนกันยายน - ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้ผลการศึกษา ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับมีความรู้มาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๖๕) โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายในเขตกรุงเทพมหานคร มีระดับความรู้ความเข้าใจค่อนข้างสูง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๖๙) ยกเว้นกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีความรู้ต่ำกว่าภูมิภาคอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๕๙) โดยด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้ความเข้าใจมากที่สุด ได้แก่ ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๖๙) รองลงมา ได้แก่ ด้านโครงสร้าง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๖๗) ส่วนด้านการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ประชาชนมีความรู้ร้น้อยกว่าด้านอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๕๘) (ตารางที่ ๑)

นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ และ พ.ศ. ๒๕๖๖ ยังทำให้พบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่อศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ประชาชนมีระดับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๕๙) ในขณะที่ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ประชาชนมีระดับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๖๕) โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านบทบาท อำนาจหน้าที่

๖

ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น (+๐.๐๙) จากเดิมมีความรู้ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๖๐) มาเป็นมีความรู้ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๖๙) เพิ่มขึ้น (ตารางที่ ๒)

ตารางที่ ๑ ค่าเฉลี่ยระดับความรู้ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละด้าน และภาพรวม แยกตามภาค (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๐๐ - ๑.๐๐)

| ด้าน | ภาค | | | | | | | รวม |
|---------------------------------------|-------------|-------------|-----------------------|-------------|-------------|-------------|-------------|-------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภาคตะวันออก | ภาคตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ด้านที่ ๑ ด้านโครงสร้าง | ๐.๗๓ | ๐.๖๕ | ๐.๖๐ | ๐.๖๘ | ๐.๖๕ | ๐.๖๖ | ๐.๖๘ | ๐.๖๗ |
| ด้านที่ ๒ ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ | ๐.๗๕ | ๐.๗๐ | ๐.๖๓ | ๐.๖๙ | ๐.๖๘ | ๐.๖๕ | ๐.๖๘ | ๐.๖๙ |
| ด้านที่ ๓ ด้านการดำเนินงานในมิติต่างๆ | ๐.๕๘ | ๐.๖๑ | ๐.๕๓ | ๐.๕๘ | ๐.๕๙ | ๐.๕๘ | ๐.๖๐ | ๐.๕๘ |
| ภาพรวมทั้งหมด | ๐.๖๙ | ๐.๖๖ | ๐.๕๙ | ๐.๖๕ | ๐.๖๔ | ๐.๖๓ | ๐.๖๕ | ๐.๖๕ |

ตารางที่ ๒ เปรียบเทียบระดับความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละด้าน และภาพรวม ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ และ พ.ศ. ๒๕๖๖

| ด้าน | ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ | | | ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ | | | ความแตกต่าง +/- |
|---------------------------------------|----------------------|-------------|----------------|----------------------|-------------|--------------|-----------------|
| | ค่าเฉลี่ย | S.D. | ระดับความรู้ | ค่าเฉลี่ย | S.D. | ระดับความรู้ | |
| ด้านที่ ๑ ด้านโครงสร้าง | ๐.๖๑ | ๐.๓๘ | มาก | ๐.๖๗ | ๐.๓๘ | มาก | +๐.๐๖ |
| ด้านที่ ๒ ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ | ๐.๖๐ | ๐.๔๑ | ปานกลาง | ๐.๖๙ | ๐.๓๖ | มาก | +๐.๐๙ |
| ด้านที่ ๓ ด้านการดำเนินงานในมิติต่างๆ | ๐.๕๘ | ๐.๓๙ | ปานกลาง | ๐.๕๘ | ๐.๔๐ | ปานกลาง | ๐ |
| ภาพรวม | ๐.๕๙ | ๐.๓๖ | ปานกลาง | ๐.๖๕ | ๐.๓๓ | มาก | +๐.๐๖ |

ทั้งนี้เงื่อนไขที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ (๑) รัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องไกลตัว ทำให้ประชาชนขาดความรู้ และความสนใจ (๒) หน่วยงานของรัฐไม่ได้มีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ ทำให้ขาดความรู้ และความสนใจ (๓) การรับรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่มาจากสื่อ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมือง (๔) การใช้ภาษาในเชิงกฎหมาย ทำให้ยากต่อการทำความเข้าใจ (๕) ประชาชนเห็นว่าตนเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้ยาก (๖) ขาดประสบการณ์ในการใช้บริการศาลรัฐธรรมนูญ (๗) ประชาชนมีทัศนคติ

เชิงลบต่อกระบวนการยุติธรรม (๘) ขาดการเรียนรู้การสอนในระบบการศึกษา และ (๙) การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญบ่อยครั้ง ทำให้ขาดความรู้ที่มีต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ

ส่วนที่ ๒ ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

ประชาชนมีความเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับเชื่อมั่น (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒) โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในภาคใต้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๒) และภาคเหนือ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๖) นอกจากนี้เมื่อพิจารณารายด้านยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นในระดับ “เชื่อมั่น” ต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในทุกด้าน อย่างไรก็ตามเมื่อเรียงลำดับความเชื่อมั่นจากมากไปน้อยพบว่า การอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นมากที่สุด ได้แก่ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๗๒) รองลงมา ได้แก่ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๖๙) ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๕) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๒) และด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๖) (ตารางที่ ๓)

ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ และ พ.ศ. ๒๕๖๖ พบว่า ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้น และมากขึ้นในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (+๐.๑๕) ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (+๐.๑๓) และด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม (+๐.๑๑) ส่วนด้านที่แม่ผลประเมินความเชื่อมั่นจะสูงขึ้นกว่าปีที่ผ่านมา แต่มีการเปลี่ยนแปลงน้อยกว่าประเด็นอื่น ๆ ได้แก่ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล (+๐.๐๓) (ตารางที่ ๔)

ตารางที่ ๓ ค่าเฉลี่ยระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ในแต่ละด้าน และภาพรวม แยกตามภาค (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๑.๐๐ - ๕.๐๐)

| การอำนวยความสะดวก ของศาลรัฐธรรมนูญ | ภาค | | | | | | | รวม |
|---|----------|----------|-------------------------------|-------------|-----------------|----------------|--------|------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ | ภาค กลาง | ภาค ตะวันออก | ภาค ตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ด้านที่ ๑ ด้านการเข้าถึง กระบวนการยุติธรรม | ๓.๕๕ | ๓.๖๗ | ๓.๕๘ | ๓.๖๓ | ๓.๕๘ | ๓.๕๙ | ๓.๗๓ | ๓.๖๒ |
| ด้านที่ ๒ ด้านความเป็น อิสระ และการทำหน้าที่ของ ศาล | ๓.๓๘ | ๓.๖๑ | ๓.๕๓ | ๓.๕๑ | ๓.๕๕ | ๓.๕๙ | ๓.๗๙ | ๓.๕๖ |

| การอำนวยความสะดวก ของศาลรัฐธรรมนูญ | ภาค | | | | | | | รวม |
|---|-------------|-------------|---------------------------|-------------|-----------------|----------------|-------------|-------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาค กลาง | ภาค ตะวันออก | ภาค ตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ด้านที่ ๓ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ | ๓.๕๑ | ๓.๗๐ | ๓.๖๒ | ๓.๖๓ | ๓.๖๑ | ๓.๖๔ | ๓.๘๗ | ๓.๖๕ |
| ด้านที่ ๔ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม | ๓.๕๒ | ๓.๗๑ | ๓.๖๖ | ๓.๖๖ | ๓.๖๖ | ๓.๖๙ | ๓.๙๓ | ๓.๖๙ |
| ด้านที่ ๕ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ | ๓.๖๗ | ๓.๗๔ | ๓.๖๕ | ๓.๗๓ | ๓.๖๖ | ๓.๖๘ | ๓.๘๗ | ๓.๗๒ |
| ภาพรวม | ๓.๕๘ | ๓.๖๖ | ๓.๕๘ | ๓.๕๙ | ๓.๕๙ | ๓.๖๒ | ๓.๘๒ | ๓.๖๒ |

ตารางที่ ๔ เปรียบเทียบความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละด้าน และภาพรวม ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ และ พ.ศ. ๒๕๖๖

| ด้าน | ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ | | | ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ | | | ความแตกต่าง +/- |
|---|----------------------|-------------|--------------------|----------------------|-------------|--------------------|-----------------|
| | ค่าเฉลี่ย | S.D. | ระดับความเชื่อมั่น | ค่าเฉลี่ย | S.D. | ระดับความเชื่อมั่น | |
| ด้านที่ ๑ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม | ๓.๔๗ | ๐.๙๑ | เชื่อมั่น | ๓.๖๒ | ๐.๙๑ | เชื่อมั่น | +๐.๑๕ |
| ด้านที่ ๒ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล | ๓.๕๓ | ๐.๙๒ | เชื่อมั่น | ๓.๕๖ | ๑.๐๕ | เชื่อมั่น | +๐.๐๓ |
| ด้านที่ ๓ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ | ๓.๕๖ | ๐.๘๗ | เชื่อมั่น | ๓.๖๕ | ๑.๐๒ | เชื่อมั่น | +๐.๐๙ |
| ด้านที่ ๔ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม | ๓.๕๘ | ๐.๙๒ | เชื่อมั่น | ๓.๖๙ | ๑.๐๔ | เชื่อมั่น | +๐.๑๑ |
| ด้านที่ ๕ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ | ๓.๕๙ | ๐.๘๕ | เชื่อมั่น | ๓.๗๒ | ๐.๙๖ | เชื่อมั่น | +๐.๑๓ |
| ภาพรวม | ๓.๕๔ | ๐.๘๖ | เชื่อมั่น | ๓.๖๒ | ๐.๙๕ | เชื่อมั่น | +๐.๐๘ |

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ ซึ่งได้แก่ ร้อยละของประชาชนที่มีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ผลการประเมินครั้งนี้ได้ ร้อยละของประชาชนที่มีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญเท่ากับ ๗๓.๐๗ มากกว่าในปีที่ผ่านมา ซึ่งได้ร้อยละ ๖๐.๓๙ (ตารางที่ ๕)

ตารางที่ ๕ เปรียบเทียบผลการประเมินตามตัวชี้วัดร้อยละของประชาชนที่มีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ระหว่างปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ และ พ.ศ. ๒๕๖๖

| ระดับความเชื่อมั่น | ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ | ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ | ความแตกต่าง +/- |
|--------------------|-------------------------|-------------------------|--------------------|
| ไม่เชื่อมั่น | ๓๙.๖๑ | ๒๖.๙๓ | -๑๒.๖๘ |
| เชื่อมั่น | ๖๐.๓๙ | ๗๓.๐๗ | +๑๒.๖๘ |
| รวม | ๑๐๐ | ๑๐๐ | |

อย่างไรก็ตามเงื่อนไขที่นำมาสู่ความไม่เชื่อมั่น หรือเชื่อมั่นน้อยต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ (๑) ด้านประชาชน ได้แก่ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนเห็นว่าการทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญยังไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน ประชาชนรับรู้เฉพาะบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญว่ามีแต่เฉพาะด้านการเมืองผ่านสื่อต่างๆ ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านผู้นำชุมชน และมีความเชื่อมั่นในความคิดเห็นของผู้นำชุมชน และความเชื่อมั่นขึ้นอยู่กับทัศนคติของแต่ละบุคคล (๒) ด้านศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ การออกคำวินิจฉัยกลาง คำวินิจฉัยส่วนตน ไม่ทันกับความต้องการในรับรู้ข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชน และประชาชน คำวินิจฉัยที่ออกมาเป็นภาษากฎหมายยากต่อการทำความเข้าใจ และขาดการเผยแพร่ ขาดการประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ในการวางหลักเพื่อเป็นแนวปฏิบัติสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (๓) ด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญ ได้แก่ ข้อบกพร่องของรัฐธรรมนูญ มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญบ่อยครั้ง ความผันผวนทางการเมืองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ (๔) ด้านสื่อ ได้แก่ สื่อมีการนำเสนอผลการวินิจฉัยแก่ประชาชนเฉพาะด้านการเมือง ประกอบกับสื่อบางสื่ออาจนำเสนอข้อมูลเชิงลบนำเสนอข้อมูลที่บิดเบือน เป็นเท็จ ในขณะที่สื่อสามารถเข้าถึงประชาชนได้มากกว่า ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ (๕) ด้านอื่น ๆ อาทิ การร่างกฎหมายต่าง ๆ ประชาชนมีส่วนร่วม น้อย

ส่วนที่ ๓ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

ประชาชนมีความคาดหวังมากต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘) โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในภาคใต้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๘) และในเขตกรุงเทพมหานคร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗) ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมากในทุก ๆ ด้าน อย่างไรก็ตามเมื่อเรียงลำดับความคาดหวังจากมากไปน้อยพบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมากที่สุด ได้แก่ ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๓) และด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๓) รองลงมา ได้แก่ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๙) ด้านความเป็นอิสระ และ

การทำหน้าที่ของศาล (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๗) ส่วนด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒) (ตารางที่ ๖ และ ๗)

ตารางที่ ๖ ค่าเฉลี่ยระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละด้าน และภาพรวม แยกตามภาค (ค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๑.๐๐ – ๕.๐๐)

| การอำนวยความสะดวก ของศาลรัฐธรรมนูญ | ภาค | | | | | | | รวม |
|---|-------------|-------------|-------------------------------|-------------|-----------------|----------------|-------------|-------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ | ภาค กลาง | ภาค ตะวันออก | ภาค ตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ด้านที่ ๑ ด้านการเข้าถึง กระบวนการยุติธรรม | ๔.๐๔ | ๓.๘๙ | ๓.๘๔ | ๓.๘๙ | ๓.๘๗ | ๓.๘๔ | ๔.๐๒ | ๓.๙๒ |
| ด้านที่ ๒ ด้านความเป็น อิสระ และการทำหน้าที่ ของศาล | ๔.๐๖ | ๓.๙๗ | ๓.๙๑ | ๓.๘๙ | ๓.๙๔ | ๓.๘๙ | ๔.๐๘ | ๓.๙๗ |
| ด้านที่ ๓ ด้านการคุ้มครอง สิทธิเสรีภาพ | ๔.๐๗ | ๓.๙๙ | ๓.๙๔ | ๓.๙๒ | ๓.๙๖ | ๓.๙๑ | ๔.๑๐ | ๓.๙๙ |
| ด้านที่ ๔ ด้านการคุ้มครอง ประโยชน์ส่วนรวม | ๔.๐๙ | ๔.๐๒ | ๓.๙๘ | ๓.๙๘ | ๔.๐๐ | ๓.๙๖ | ๔.๑๕ | ๔.๐๓ |
| ด้านที่ ๕ ด้านการ ดำเนินงาน ด้านธุรการของ ศาลรัฐธรรมนูญ | ๔.๑๓ | ๔.๐๒ | ๓.๙๕ | ๓.๙๘ | ๔.๐๐ | ๓.๙๓ | ๔.๑๓ | ๔.๐๓ |
| ภาพรวม | ๔.๐๗ | ๓.๙๗ | ๓.๙๑ | ๓.๙๒ | ๓.๙๔ | ๓.๙๐ | ๔.๐๘ | ๓.๙๘ |

ตารางที่ ๗ ระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละด้าน และภาพรวม

| ด้าน | ค่าเฉลี่ย | S.D. | ระดับความ เชื่อมั่น |
|---|-------------|-------------|------------------------|
| ด้านที่ ๑ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม | ๓.๙๒ | ๐.๙๙ | มาก |
| ด้านที่ ๒ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล | ๓.๙๗ | ๑.๐๖ | มาก |
| ด้านที่ ๓ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ | ๓.๙๙ | ๑.๐๕ | มาก |
| ด้านที่ ๔ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม | ๔.๐๓ | ๑.๐๕ | มาก |
| ด้านที่ ๕ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ | ๔.๐๓ | ๑.๐๑ | มาก |
| ภาพรวม | ๓.๙๘ | ๑.๐๐ | มาก |

นอกจากจากนี้ประชาชนยังมีความคาดหวังอื่น ๆ ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ได้แก่ การเข้าถึงผ่านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนมีความรู้ การเข้าถึงผ่านการผลิตความรู้ และรูปแบบการให้ความรู้ การเข้าถึงผ่านการยื่นคำร้อง การสร้างเครือข่ายการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม กระจายอำนาจสู่ส่วนภูมิภาค การลงพื้นที่เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และอื่น ๆ (๒) ด้านความเป็นอิสระ ได้แก่ การสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน กล่าวที่ยืนหยัดต่อสู้อำนาจแทรกแซงจากภายนอก ศาลจะต้องมีความเป็นอิสระ เป็นกลาง วินิจฉัยด้วยความสมเหตุสมผล ไม่มีคำถามจากสังคม มีความกล้าหาญ ชัดเจน ตรงไปตรงมา ทำงานเต็มที่ตามที่ได้รับมอบหมายอำนาจหน้าที่สูงสุด ให้ความเห็นทางกฎหมายมีหลักที่ชัดเจน มีหลักในการตีความกฎหมาย เป็นผู้มีความรู้ในประเด็นที่วินิจฉัย เป็นคนซื่อตรง มีมาตรฐานกลางในการวินิจฉัย คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน และประชาชน (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ได้แก่ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะทำตามวิสัยทัศน์ของศาลในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนทุกกลุ่มตามรัฐธรรมนูญ สร้างภาพลักษณ์ของหน่วยงานที่คุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริง แสดงให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญมีความสำคัญกับปากท้องของประชาชน ฟังพาได้ตามที่ศาลรัฐธรรมนูญได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ เป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน ทำหน้าที่และเผยแพร่ผลการวินิจฉัยที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนให้มากขึ้น คำวินิจฉัยสิทธิของนักการเมือง ฟังเสียงประชาชน สนับสนุนให้ภาคประชาชนตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญ (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม ได้แก่ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นที่พึ่งของประชาชนในเรื่องของการวินิจฉัยให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายรัฐธรรมนูญที่กำหนดเอาไว้ ดำเนินการพิจารณาด้วยความโปร่งใส เป็นกลาง และเป็นธรรมกับประชาชน และคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมของประเทศมากที่สุด วินิจฉัยในนามกฎหมาย ยึดหลักนิติรัฐ นิติธรรม และอำนวยความสะดวกตามหน้าที่/เจตนารมณ์ เป็นที่พึ่ง ถ่วงดุลนักการเมือง และก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนจริง ๆ เผยแพร่บทบาทหน้าที่ ขั้นตอนการปฏิบัติงานของศาลรัฐธรรมนูญให้แก่องค์กรต่าง ๆ วินิจฉัยโดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงอื่น ๆ นอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนในการพิทักษ์สิทธิต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ประสานกับหน่วยงานด้านยุติธรรมอื่น ๆ ในระดับพื้นที่ สนับสนุนให้ประชาชนรวมตัวกันเป็นเครือข่าย (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะปรับปรุงแบบการนำเสนอคำวินิจฉัยให้ประชาชนสามารถเข้าใจ และเข้าถึงได้ง่าย ประชาชนจะได้รับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างดีผ่านสื่อต่าง ๆ ให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐให้มากขึ้น ใช้ประโยชน์จากเครือข่ายหน่วยงานต่าง ๆ ในแต่ละจังหวัด พัฒนาเป็นเครือข่ายในเรื่องของการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ เข้าไปในสถานศึกษาเพื่อให้ความรู้ และปรับปรุงเว็บไซต์ให้ดึงดูดให้ประชาชนเข้าไปใช้บริการ

ส่วนที่ ๔ ความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

๑. ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ (๑) ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีขนาดความสัมพันธ์ปานกลางค่อนข้างมาก (.๖๔๔ หรือ ๖๔.๔%) และมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน (๒) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีขนาดความสัมพันธ์เล็กน้อย (.๒๙๑ หรือ ๒๙.๑%) และมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน (๓) ความรู้ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีขนาดความสัมพันธ์เล็กน้อย (.๒๘๒ หรือ ๒๘.๒%) และมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน

๒. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญมากที่สุด เรียงตามลำดับ คือ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาททางสังคม บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านแผ่นพับ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านโปสเตอร์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านหนังสือแจก การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูบ ไลน์ ฯลฯ) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อ Infographic การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสถาบันการศึกษา การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ/ผู้บริหาร/บุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการจัดฝึกอบรมสัมมนาของศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ การใช้บริการข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ การใช้บริการสอบถามข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรมจากศาลรัฐธรรมนูญ ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ आय และ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านโทรศัพท์

๓. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญมากที่สุด เรียงตามลำดับ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาททางสังคม บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านแผ่นพับ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การใช้บริการข้อมูลจากแหล่งข้อมูล

ต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ การใช้บริการสอบถามข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านรายการวิทยุที่ศาลรัฐธรรมนูญจัดขึ้น เข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรมจากศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านหนังสือแจก การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการจัดฝึกอบรมสัมมนาของศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อ Infographic และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูป ไลน์ ฯลฯ)

๔. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญมากที่สุด เรียงตามลำดับ ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาททางสังคม บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านแผ่นพับ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูป ไลน์ ฯลฯ) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อ Infographic การใช้บริการข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการจัดฝึกอบรมสัมมนาของศาลรัฐธรรมนูญ อายุ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการเยี่ยมชม/ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ

ส่วนที่ ๕ ข้อเสนอแนะตามหลักการการวิจัยสถาบัน เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ

จากผลการศึกษาข้างต้น คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการของศาลรัฐธรรมนูญดังต่อไปนี้

๑. ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ (๑) การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนควรแตกต่างกันไปตามคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย (๒) เพิ่มศักยภาพในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ของศาลรัฐธรรมนูญให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญจึงอาจมุ่งเน้นการให้ความรู้ และการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนผ่านช่องทางการสื่อสารทางสื่อสังคมออนไลน์ โทรศัพท์ เว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ และข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เป็นหลัก ศาลรัฐธรรมนูญควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึง ช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้ต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญมากยิ่งขึ้น ศาลรัฐธรรมนูญควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ

ให้มากขึ้น และกระจายไปกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ในส่วนของภูมิภาค และจังหวัดต่าง ๆ (๓) ใช้ช่องทางการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ช่องทางอื่น ๆ นอกเหนือจากช่องทางที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอยู่แล้ว (๔) ประชาสัมพันธ์เชิงรุก เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่นอกเหนือจากหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ได้แก่ ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่อื่น ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของประชาชนโดยตรง ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนอกเหนือจากประเด็นเรื่องการเมือง เน้นประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เนื้อหาบางเนื้อหาที่ประชาชนมีความรู้ที่น้อย และหรือมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ ฝึกอบรมให้กับประชาชนในประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประชาชน (๕) สร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ เครือข่ายภาคประชาชนในรูปของชมรม เครือข่ายกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ เครือข่ายภาคเอกชน เครือข่ายสื่อมวลชน (๖) มุ่งเน้นการให้ความรู้ การสร้างความเข้าใจไปที่กลุ่มเด็ก และเยาวชน ได้แก่ ส่งเสริมให้สถานศึกษาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ โดยมีตัวแทนนักเรียน นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาบรรจุวิชาวิधिพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ เข้าไปในหลักสูตร ส่งเสริมให้มีการจัดค่ายให้กับเยาวชน (๗) การกระจายอำนาจไปยังส่วนภูมิภาค

๒. ด้านการสร้าง ความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ (๑) สร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนผ่านการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้ ได้แก่ เน้นย้ำ และให้ข้อมูลเชิงลึก ในประเด็นที่ประชาชนมีความเชื่อมั่นน้อย วิเคราะห์ และนำเสนอประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากศาลรัฐธรรมนูญให้ชัดเจน การให้ความรู้ผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้เรื่องสิทธิ และเสรีภาพของตนเอง ให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน ศาลรัฐธรรมนูญอาจใช้จุดเด่นของศาลเองที่เป็นศาลที่ประชาชนมีความสนใจในวงกว้าง โดยเฉพาะด้านการเมือง ในการให้ความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัย เน้นการให้ความรู้ในประเด็นที่ประชาชนมีความรู้ที่น้อย แต่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นมาก ได้แก่ เน้นย้ำ ความรู้เกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ และขั้นตอนในการวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ สร้างความรู้ ความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ สร้างความเชื่อมั่นแก่เด็ก และเยาวชน ด้วยการให้ความรู้ สร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับประชาชน สร้างความรู้ความเข้าใจ และสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน สนับสนุนทรัพยากรแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (๒) สร้างความเชื่อมั่นผ่านการเข้าถึงของประชาชน ได้แก่ กระจายหน่วยงานไปภูมิภาค มอบหมายให้หน่วยงานจังหวัด เช่น ศูนย์ดำรงธรรม รับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนแทนศาลรัฐธรรมนูญ สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และเน้นการให้บริการทางสายด่วน หรือศูนย์รับเรื่องร้องเรียน

พัฒนาช่องทางการเข้าถึงสำหรับผู้พิการ (๓) การสร้างความเชื่อมั่นผ่านคำวินิจฉัย ได้แก่ ประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้เชิงรุกแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผลของคำวินิจฉัยต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์คำวินิจฉัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง ควรมีช่องทางที่จะประชาสัมพันธ์แนวคำวินิจฉัยให้เผยแพร่ ออกไป ออกคำวินิจฉัยกลาง คำวินิจฉัยส่วนตน ให้ทันกับความต้องการในรับรู้ข้อมูลข่าวสารของ สื่อมวลชน และประชาชน สร้างมาตรฐานในการวินิจฉัย และจัดทำข้อสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคำ วินิจฉัยที่เข้าใจง่าย เพื่อนำเสนอให้ประชาชนรับทราบ

๓. ด้านความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ
ศาลรัฐธรรมนูญควรพัฒนาการดำเนินงานเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังที่ปรากฏก่อนหน้านี้ โดยคำนึงถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาททางสังคม บทบาทที่เกี่ยวข้องกับ กฎหมาย ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่าน ช่องทางต่าง ๆ อายุ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังได้ตามคุณลักษณะของประชาชน

สารบัญ

| | หน้า |
|---|-----------|
| บทที่ ๑ บทนำ | ๑ |
| ๑.๑ หลักการ และเหตุผล | ๑ |
| ๑.๒ วัตถุประสงค์ | ๓ |
| ๑.๓ ขอบเขตการศึกษา | ๓ |
| ๑.๔ นิยามศัพท์ | ๔ |
| ๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ | ๕ |
| บทที่ ๒ ทบทวนวรรณกรรม | ๖ |
| ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความเข้าใจ | ๖ |
| ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อมั่น และการอำนวยความสะดวก | ๗ |
| ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง | ๙ |
| ๒.๔ บริบทของศาลรัฐธรรมนูญ | ๑๑ |
| ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง | ๒๘ |
| ๒.๖ กรอบแนวคิดในการศึกษา | ๔๕ |
| บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย | ๔๗ |
| ๓.๑ ประชากร ขนาดตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่าง | ๔๗ |
| ๓.๒ เครื่องมือ/วิธีการที่ใช้ในการศึกษา | ๕๐ |
| ๓.๓ ขั้นตอนในการดำเนินงาน | ๕๓ |
| บทที่ ๔ ผลการศึกษา | ๕๘ |
| ๔.๑ ผลการศึกษาเชิงปริมาณ | ๕๘ |
| ๔.๒ ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ | ๑๑๔ |
| ๔.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางในการปรับปรุง การดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการของศาลรัฐธรรมนูญ | ๑๖๘ |

สารบัญ (ต่อ)

| | |
|------------------------------|-----|
| บทที่ ๕ สรุปผล และข้อเสนอแนะ | ๑๘๒ |
| ๕.๑ สรุปผล | ๑๘๒ |
| ๕.๒ ข้อเสนอแนะ | ๑๘๙ |

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ หลักการ และเหตุผล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๖ ได้กำหนดแนวนโยบายแห่งรัฐ ตั้งแต่มาตรา ๖๔ - มาตรา ๗๘ เพื่อเป็นแนวทางให้รัฐดำเนินการตามกฎหมาย และกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยกำหนดภาระหน้าที่สำคัญของรัฐที่พึงปฏิบัติ ซึ่งครอบคลุมภารกิจที่สำคัญ อันเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ และความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนรวม โดยมาตรา ๖๘ ได้บัญญัติว่า “รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร” ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาบทบัญญัติมาตรา ๖๘ ดังกล่าว จะเห็นว่า เป็นการกำหนดนโยบายให้รัฐจะต้องจัดระบบบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ตลอดจนรัฐต้องจัดให้มีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐ และให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็น และเหมาะสมให้ครอบครัวผู้ยากไร้ หรือผู้ด้อยโอกาสด้วย

เพื่อให้องค์กรในกระบวนการยุติธรรมดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายแห่งรัฐดังกล่าว สำนักงานงบประมาณจึงได้กำหนดผลสัมฤทธิ์ และประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้จ่ายงบประมาณมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ โดยกำหนดตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของประชาชนที่ได้รับการอำนวยความสะดวก โดยสะดวก รวดเร็ว เสมอภาค ทั้งถึง เป็นธรรม และปราศจากการเลือกปฏิบัติ นั่นคือ การที่ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดระดับค่าเป้าหมายในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ อยู่ที่ร้อยละ ๗๕ และปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ อยู่ที่ร้อยละ ๘๕ ตามลำดับ

ศาลรัฐธรรมนูญในฐานะองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้ตระหนักถึงบทบาทในการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งการบริหารจัดการองค์กรนั้น สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในฐานะหน่วยงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ ได้มุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการบริหารงานให้ประชาชนสามารถได้รับการอำนวยความสะดวก โดยสะดวก รวดเร็ว เสมอภาค ทั้งถึง เป็นธรรม และปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้รับการจัดสรรงบประมาณจำนวน ๓๖๐,๙๕๖,๙๐๐ บาท โดยวงเงินงบประมาณดังกล่าวได้มุ่งเน้นการบริหารจัดการภารกิจขององค์กรให้เป็นไปตามแนวนโยบายของรัฐตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (เชิงบริหาร) ในการประชุมครั้งที่ ๖/๒๕๖๕ เมื่อวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๖๕ เห็นชอบแผนปฏิบัติการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปี

งบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ โดยกำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการขับเคลื่อนแผนงาน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

เพื่อให้เป็นไปตามตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ที่สำนักงานงบประมาณกำหนดไว้ว่า ประชาชนจะต้องมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญในระดับร้อยละ ๘๕ ด้วยเหตุนี้ ในการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จึงได้กำหนดให้มีโครงการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และแผนปฏิบัติการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ไว้ในแผนปฏิบัติการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ โดยกำหนดให้มีการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนดังกล่าว เป็นกิจกรรมที่เคยดำเนินการมา ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ เนื่องจากเป็นตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้จ่ายงบประมาณของสำนักงานงบประมาณ และจากการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ พบว่า ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญร้อยละ ๖๐.๓๙ อีกทั้งที่ปรึกษาซึ่งดำเนินการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนดังกล่าว ได้มีข้อเสนอแนะให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญนำไปพิจารณาดำเนินการเพื่อเพิ่ม และรักษาความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญจำนวน ๓ ด้าน คือ (๑) ด้านการประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารของศาลรัฐธรรมนูญ (๒) ด้านการให้ความรู้แก่ประชาชน และ (๓) ด้านการสร้างเชื่อมั่นแก่ประชาชน

ด้วยเหตุนี้ ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจึงกำหนดให้มีการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ภายใต้โครงการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นตามผลสัมฤทธิ์ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการใช้จ่ายงบประมาณตามค่าเป้าหมายที่กำหนด โดยการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญในครั้งนี้ ได้นำข้อเสนอแนะที่ได้จากการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ และคำแนะนำของผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมากำหนดเป็นขอบเขตการดำเนินงานด้วย ซึ่งข้อค้นพบที่ได้จากการสำรวจในครั้งนี้ จะได้นำไปพัฒนา และปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญให้สอดคล้อง และเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์

- ๑.๒.๑ เพื่อสำรวจความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ
- ๑.๒.๒ เพื่อสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ
- ๑.๒.๓ เพื่อสำรวจความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ
- ๑.๒.๔ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ
- ๑.๒.๕ เพื่อนำเสนอข้อมูล และข้อเสนอแนะตามหลักการการวิจัยสถาบัน เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๓ ขอบเขตการศึกษา

จากข้อกำหนดในการทำวิจัย และจากการทบทวนเอกสาร ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาต่าง ๆ ไว้ดังต่อไปนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตเนื้อหา

๑) การสำรวจความรู้ความเข้าใจของประชาชน เป็นการสำรวจความรู้ความเข้าใจของประชาชนใน ๓ ด้าน คือ (๑) ด้านโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ (๒) ด้านบทบาท หน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ และ (๓) ด้านผลการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ

๒) การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ เป็นการสำรวจความเชื่อมั่นใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

๓) การสำรวจความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้อง ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

๔) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ เป็นการวิเคราะห์ (๑) ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ และ (๒) การวิเคราะห์

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชน ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก ตำแหน่งทางสังคม จังหวัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญ การรับบริการจากศาลรัฐธรรมนูญ และประสบการณ์ในการใช้บริการศาลรัฐธรรมนูญ

๕) แนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รับบริการ อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการศึกษาแนวทางที่ครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้อง ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๓.๒ ขอบเขตพื้นที่

พื้นที่ศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดต่าง ๆ ใน ๖ ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ โดยเป็นการศึกษาจากจังหวัดตัวอย่าง

๑.๓.๓ ขอบเขตประชากร

จำแนกออกเป็น ๒ กลุ่ม ได้แก่ (๑) ประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปี ขึ้นไป รวมแล้วมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๒,๘๐๐ คน และ (๒) ตัวแทนเจ้าหน้าที่ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ และผู้นำชุมชน

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านเวลา

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาในช่วงระหว่างเดือนกรกฎาคม - ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

๑.๔ นิยามศัพท์

ความรู้ความเข้าใจของประชาชน หมายถึง ข้อเท็จจริง หรือสารสนเทศเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ที่ประชาชนได้รับมาจากประสบการณ์ การศึกษา การได้ยิน ได้ฟัง หรือการคิด โดยตระหนักถึงความหมาย หรือสาเหตุของข้อเท็จจริง หรือสารสนเทศเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญใน ๓ ด้าน คือ (๑) ด้าน

โครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ (๒) ด้านบทบาท หน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ และ (๓) ด้านผลการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ

ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญหมายถึง ความไว้วางใจ หรือความมั่นใจของประชาชนที่มีต่อ วิธีดำเนินการให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และให้ความเป็นธรรมในทางกฎหมายแก่ประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญหมายถึง การตั้งความปรารถนาที่จะเกิดขึ้นของประชาชนในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๕.๑ ศาลรัฐธรรมนูญได้ทราบถึงความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๕.๒ ศาลรัฐธรรมนูญได้ทราบถึงข้อมูล และข้อเสนอแนะตามหลักการการวิจัยสถาบัน เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพในการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ ๒

ทบทวนวรรณกรรม

เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ (๑) การประเมินความรู้ ความเข้าใจ (๒) การประเมินความเชื่อมั่น และการอำนวยความสะดวก และ (๓) การประเมินความคาดหวัง ตลอดจนการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรู้ ความเข้าใจ

แนวคิดเรื่องความรู้ และความเข้าใจเป็นแนวคิดที่แตกต่างกัน (Nedha, ๒๐๑๑) แต่มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ความรู้ (knowledge) หมายถึง (๑) สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า หรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติ และทักษะ เช่น ความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ (๒) สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิด หรือการปฏิบัติ เช่น ความรู้เรื่องสุขภาพ ความรู้เรื่องนิทานพื้นบ้าน (๓) ความเข้าใจ หรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากการประสบการณ์ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, ม.ป.ป.) หรือความรู้หมายถึง สารสนเทศ (information) หรือการรับรู้ (awareness) ที่ได้จากการประสบการณ์ หรือการศึกษา (Nedha, ๒๐๑๑)

ในขณะที่ความเข้าใจ (understand) หมายถึง เข้าใจ รู้จักใจ ละไว้ในฐานเข้าใจ หรือหมายถึง ได้ความ ได้ทราบ (สอ เสถบุตร, ม.ป.ป.) หรือ รู้ หรือตระหนักถึงความหมาย หรือสาเหตุของบางสิ่ง (Nedha, ๒๐๑๑)

ความแตกต่างของสองแนวคิดนี้คือ (๑) ความรู้ หมายถึง ข้อเท็จจริง สารสนเทศ และการรับรู้ที่ได้จากการประสบการณ์ หรือการศึกษา ส่วนความเข้าใจ หมายถึง การรู้ หรือตระหนักถึงความหมาย หรือสาเหตุของบางสิ่ง (๒) ความรู้อยิ่งใหญ่กว่าความเข้าใจ (๓) ความรู้ และความเข้าใจมีความสัมพันธ์กัน (๔) ทั้งความรู้ และความเข้าใจเป็นสองสิ่งที่ต้องไปด้วยกัน แนวคิดดังกล่าวจะไม่สมบูรณ์หากขาดแนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง เช่น ถ้ามีความรู้ แต่ขาดความเข้าใจ ก็ไม่สามารถนำความรู้นั้นไปใช้ประโยชน์ได้ หรือหากเข้าใจ แต่ไม่มีความรู้ การนำความเข้าใจไปใช้ประโยชน์ก็จะได้ไม่เต็มที่ เป็นต้น

ทั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ และความเข้าใจ ได้แก่ (๑) ปัจจัยส่วนบุคคล อาทิ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพครอบครัว ภูมิถิ่น (๒) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การเข้าร่วมอบรม และ (๓) ประสบการณ์ (จิตติมา ปาลกะเชนทร์, ๒๕๕๖; อัจฉราพร ปะที, ๒๕๕๙; อัมภารัตน์ อ่อนเปรี้ยว และยุทธนา สุกเจริญ, ๒๕๖๐; พงษ์ธร ธีญญสิริ, ๒๕๖๔)

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความรู้ความเข้าใจทั้งที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม และความรู้ในด้านอื่น ๆ พบว่ามีการศึกษาในประเด็นที่เหมือน และแตกต่างกันไป อาทิ สุรัชย์ (ฟูอาด) ไวยวรรณจิตร และคณะ (๒๕๕๙) ได้ศึกษาการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความรู้ และบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อ

การปฏิรูป กระบวนการยุติธรรมชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเป็นการศึกษาความรู้ ใน ๘ ประเด็น ได้แก่ (๑) ความหมายของกระบวนการยุติธรรม (๒) เป้าหมายของกระบวนการยุติธรรม (๓) จุดเน้นในกระบวนการยุติธรรม (๔) การลงโทษในกระบวนการยุติธรรม (๕) หลักของกระบวนการยุติธรรม (๖) การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม (๗) การให้ความรู้ด้านเกี่ยวกับ อาชญากรรม และการกระทำผิด และ (๘) การทำงานบริการสังคมเพื่อลดความเสียหาย วนิชฐนันท์ญู เทพสุข (๒๕๖๒) ได้ศึกษาความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของกลุ่มคนเปราะบางทางสังคม ในกรุงเทพมหานคร โดยมีเนื้อหาส่วนหนึ่งที่ศึกษาความรู้ในกระบวนการยุติธรรมของกลุ่มเป้าหมายใน ๒ ประเด็น ได้แก่ (๑) ความรู้เรื่องบทบาทหน้าที่ของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และ (๒) ความรู้ทั่วไปในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา งานของทรงชัย ทองปาน (๒๕๖๓) เรื่อง การสำรวจความเชื่อมั่น ของประชาชนต่อการอำนวยความสะดวกของศาลปกครอง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ มีวัตถุประสงค์หนึ่งเพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท โครงสร้าง อำนาจหน้าที่ และเขตอำนาจศาล รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลปกครอง พงษ์ธร ัญญูสิริ (๒๕๖๔) ได้ศึกษาความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎหมาย และจริยธรรมการสื่อสารของนักปกครองท้องที่ จังหวัดสกลนคร ใน ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านการเฝ้าระวัง และป้องกันอาชญากรรม การทุจริต และประเพณีนิยมของเจ้าหน้าที่ และการกระทำผิดกฎหมาย ด้านการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ ด้านการไกล่เกลี่ย และระงับข้อพิพาท ด้านการให้ความร่วมมือดูแลผู้ที่ได้รับความเสียหาย หรือได้รับผลกระทบจากการกระทำผิด และ อาชญากรรม ด้านการให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการ แก้ไขบำบัด พื้นฟูผู้กระทำความผิด และผู้พ้นโทษ

จากการทบทวนเอกสารข้างต้น ในการศึกษาครั้งนี้ ความรู้จึงหมายถึง ข้อเท็จจริง หรือสารสนเทศ เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ที่ประชาชนได้รับมาจากประสบการณ์ การศึกษา การได้ยิน ได้ฟัง หรือการคิด ส่วนความเข้าใจ หมายถึง การตระหนักถึง ความหมาย หรือสาเหตุของข้อเท็จจริง หรือสารสนเทศเกี่ยวกับ ศาลรัฐธรรมนูญ

ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากขอบเขตการวิจัย การสำรวจความรู้ความเข้าใจของประชาชน จึงหมายถึง ข้อเท็จจริง หรือสารสนเทศเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ที่ประชาชนได้รับมาจากประสบการณ์ การศึกษา การได้ยิน ได้ฟัง หรือการคิด โดยตระหนักถึง ความหมาย หรือสาเหตุของข้อเท็จจริง หรือสารสนเทศ เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญใน ๓ ด้าน คือ (๑) ด้านโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ (๒) ด้านบทบาท หน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ และ (๓) ด้านผลการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความเชื่อมั่น และการอำนวยความสะดวก

แนวคิดที่นำมาใช้ในการประเมินความเชื่อมั่นที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิด ความ เชื่อมั่นของประชาชน และแนวคิดความเชื่อมั่นในการใช้บริการโดย ความเชื่อมั่น หรือความเชื่อถือว่าวางใจ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่องาน โดยเฉพาะความเชื่อถือว่าวางใจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือประชาชน ต่อการ

ทำงานของหน่วยงานภาครัฐ หากหน่วยงานหรือประชาชนที่เกี่ยวข้องขาดความเชื่อมั่นแล้ว หน่วยงานนั้นๆ ก็จะไม่มีความสำคัญ และขาดการสนับสนุน ส่งผลกระทบต่อความร่วมมือ การประสานงาน การร่วมปฏิบัติงาน ดังนั้นหน่วยงานแต่ละหน่วยงานจึงต้องสร้างความเชื่อมั่นให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือประชาชน เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ (กรกฎ ทองชะโชค, ๒๕๖๒)

ได้มีผู้นิยามความเชื่อมั่น และคำที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ม.ป.ป.) นิยามว่า หมายถึง ความเชื่อถือ ความไว้วางใจ และการยอมรับต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน จำลองลักษณ์ อินทวัน (๒๕๕๘) นิยามความเชื่อมั่นว่า หมายถึง ความไว้วางใจ หรือความมั่นใจของบุคคล ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้ ความเข้าใจของบุคคลนั้นว่ามี การรับรู้ มีความรู้สึก ตลอดจนมีการแสดงออกถึงพฤติกรรมความเต็มใจ การยอมรับความเสียหาย และความคาดหวังทางบวกที่มีต่อบุคคล หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งภายใต้สถานการณ์หนึ่ง กองนโยบายและยุทธศาสตร์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๒๕๖๖) ระบุว่า ความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม หมายถึง ความรู้สึก ประสบการณ์ ความไว้วางใจต่อการดำเนินการทางกระบวนการทางกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นธรรม มีความซื่อตรง

ส่วน “การอำนวยความสะดวก” จากการศึกษาพบว่ามีการใช้คำว่าอำนวยความสะดวก เทียบเคียงไปกับคำว่า “กระบวนการยุติธรรม” โดยสำนักงานราชบัณฑิตยสภา (๒๕๕๖) นิยามกระบวนการยุติธรรมว่า หมายถึง วิธีดำเนินการให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และให้เป็นธรรมในทางกฎหมายแก่บุคคล โดยบุคคลากร และองค์กร หรือสถาบันต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่บริหารงานยุติธรรม เช่น พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ทนายความ ศาล กระทรวงยุติธรรม และกรมราชทัณฑ์. ส่วนวิรัช วิรัชนิภาวรรณ (ม.ป.ป.) ระบุว่า มีความหมายทั่วไปว่า หมายถึง กระบวนการพิสูจน์ความจริงตามกฎหมาย ซึ่งประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล ราชทัณฑ์ ทนายความ และคุมประพฤติ หรือมีความหมายเฉพาะเจาะจง หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินงาน หรือการบริหารราชการอย่างเป็นทางการของหน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล คุมประพฤติ และราชทัณฑ์

สำหรับแนวคิดในการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกนั้นมีหลากหลายแตกต่างกันไป อาทิ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ม.ป.ป.) ได้ทำการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของสำนักงาน ป.ป.ร. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยใช้หลักธรรมาภิบาลเป็นกรอบในการประเมินความเชื่อมั่น ซึ่งสามารถจำแนกได้เป็น ๖ องค์ประกอบหลัก ได้แก่ (๑) หลักนิติธรรม (Rule of Law) (๒) หลักคุณธรรม (Ethics) (๓) หลักความโปร่งใส (Transparency) (๔) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) (๕) หลักความรับผิดชอบ (Accountability) และ (๖) หลักความคุ้มค่า (Value for Money) ส่วนสำนักงานกิจการยุติธรรม (๒๐๒๑) ได้มุ่งเน้นการให้บริการเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนโดยอยู่บนพื้นฐานกระบวนการยุติธรรมที่พึงประสงค์ และความคาดหวังของประชาชนโดยมีองค์ประกอบในการให้บริการ ๓ ประการ ได้แก่ ความถูกต้อง ความเป็นธรรม และความรวดเร็ว อย่างไรก็ตามในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการสำรวจความเชื่อมั่นใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึง

กระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

ในส่วนของปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ความรู้ทั่วไปในกระบวนการยุติธรรม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ทศนคติต่อกระบวนการยุติธรรม ประสบการณ์ทางตรง และประสบการณ์ทางอ้อมที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม การรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล นอกจากนี้ ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล อาทิ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ สถานภาพทางเศรษฐกิจ เป็นต้น (จำลองลักษณ์ อินทวัน, ๒๕๕๘; นิษฐ์ณัญญ์ เทพสุข, ๒๕๖๒)

ทั้งนี้จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาความเชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมพบว่ามีการศึกษาความเชื่อมั่นหลากหลายมิติ อาทิ นิษฐ์ณัญญ์ เทพสุข (๒๕๖๒) ได้ศึกษาความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของกลุ่มคนเปราะบางทางสังคมในกรุงเทพมหานครใน ๒ มิติ ได้แก่ ความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม กรมสอบสวนคดีพิเศษ (๒๕๖๑) ศึกษาความเชื่อมั่นใน ๒ มิติ ได้แก่ กระบวนการสืบสวน และกระบวนการสอบสวน กรมบังคับคดี (๒๕๖๕) สำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของกรมบังคับคดี โดยเป็นการศึกษาใน ๓ มิติ ได้แก่ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดี การเสริมสร้างความรู้กฎหมาย และการให้บริการของหน่วยงาน

กล่าวโดยสรุป จากการทบทวนเอกสารข้างต้นในงานวิจัยครั้งนี้ ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญจึงหมายถึง ความไว้วางใจ หรือความมั่นใจของประชาชนที่มีต่อ วิธีดำเนินการให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และให้ความเป็นธรรมในทางกฎหมายแก่ประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ

เมื่อพิจารณาร่วมกับขอบเขตการวิจัย ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญจึงหมายถึง ความไว้วางใจ หรือความมั่นใจของประชาชนที่มีต่อ วิธีดำเนินการให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และให้ความเป็นธรรมในทางกฎหมายแก่ประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวัง

ความคาดหวัง (expectancy) หมายถึง การตั้งความปรารถนาที่จะเกิดขึ้นของบุคคลในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (เจตพล์ ดวงสงค์, ม.ป.ป.) ความคาดหวังเป็นการประเมินความเป็นไปได้ของบุคคลว่าการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของเขา มีทางที่จะนำไปสู่ผลที่คาดหวัง (ชัชวาล อรวงศ์ศุภทัต, ๒๕๕๒)

นอกจากนี้แนวคิดที่สามารถนำมาใช้ได้หากพิจารณาว่าศาลรัฐธรรมนูญ เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการให้บริการด้านการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน ได้แก่ แนวคิดความคาดหวังของผู้รับบริการ (customer expectations) โดยความคาดหวังของผู้รับบริการ หมายถึง การคาดการณ์ล่วงหน้าของผู้รับบริการเกี่ยวกับการบริการที่เขาจะได้รับเมื่อเขาไปใช้บริการ เป็นการแสดงออกถึงความต้องการของผู้รับบริการที่อื่นที่จะได้รับบริการจากหน่วยงานหรือองค์การที่ทำหน้าที่ในการให้บริการ (ชัชวาลย์ ทัดศิวัช, ๒๕๕๔) หรือที่ Pabley (๒๐๒๓) ระบุว่า คือ ชุดของความคิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ บริการ หรือแบรนด์ที่ผู้รับบริการยึดมั่นในใจของพวกเขา โดยผู้รับบริการต้องการให้ความคาดหวังเหล่านั้นได้รับการตอบสนองเพื่อให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจกับการให้บริการ หมายรวมถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้รับบริการคาดหวังว่าจะสามารถเกิดขึ้นได้จากการเข้ารับบริการ โดยความคาดหวังทำให้คนบางคนตัดสินใจเข้ารับบริการ (Indeed Editorial Team, ๒๐๒๓)

ทั้งนี้ชัชวาลย์ ทัดศิวัช (๒๕๕๔) ระบุว่า ความคาดหวังของผู้รับบริการ เป็นความคาดหวังในเรื่องของคุณภาพในการให้บริการ ซึ่งจะแตกต่างออกไปโดยพิจารณาจากความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริการ โดยชัชวาลย์ได้แบ่งคุณภาพในการให้บริการออกเป็น ๓ ระดับ คือ ระดับต้น หากผู้รับบริการไม่พึงพอใจ แสดงให้เห็นว่าคุณภาพในการให้บริการมีน้อย ระดับที่สอง หากผู้รับบริการมีความพึงพอใจ แสดงว่าคุณภาพในการให้บริการ และระดับที่สาม หากผู้รับบริการมีความประทับใจ แสดงว่าการให้บริการนั้น มีคุณภาพในการบริการสูง

ทั้งนี้ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวัง และความคาดหวังของผู้รับบริการนั้น หากพิจารณาตามทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) ของ Victor Vroom ได้ระบุว่า การที่บุคคลจะกระทำสิ่งใดก็ตามจะขึ้นอยู่กับตัวแปร ๔ ตัว ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับกรณีของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ (๑) ผลตอบแทนที่ประชาชนจะได้รับนั้นเหมาะสมกับบทบาทที่ประชาชนครอบครองอยู่ (๒) ความพอใจหรือไม่พอใจของประชาชนต่อผลที่จะได้รับ (๓) เมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานด้านยุติธรรมอื่น ๆ แล้วประชาชนเชื่อว่าประชาชนจะต้องเป็นผู้ได้รับผลอันนั้นและ (๔) ประชาชนมีโอกาสดังกล่าวจะได้รับผลตอบแทนตามความคาดหวัง หรือได้รับล่วงหน้า (เจตพล ดวงสงค์, ม.ป.ป)

หากพิจารณาจากความคาดหวังของผู้รับบริการ จะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ อาทิ ความต้องการส่วนบุคคล การได้รับคำบอกเล่า ประสบการณ์ที่ผ่านมา เป็นต้น (ชัชวาลย์ ทัดศิวัช, ๒๕๕๔) หรือที่ Ziethaml, Parasuraman และ Berry (Ziethaml, Parasuraman, and Berry, ๑๙๙๐, p. ๑๙ อ้างถึงใน ชัชวาลย์ ทัดศิวัช, ๒๕๕๔) ที่ระบุว่า ปัจจัยซึ่งเป็นตัวกำหนดความคาดหวังของผู้รับบริการมี ๔ ประการ ได้แก่ (๑) ความคาดหวังที่เกิดจากการบอกเล่าปากต่อปาก หรือความคาดหวังที่เกิดจากคำบอกเล่าที่รับทราบจากคำแนะนำของเพื่อน หรือญาติสนิทที่เคยไปรับบริการในสถานที่แห่งนั้นมาก่อน และพบว่ามีการให้บริการเป็นอย่างดี อันทำให้ผู้ฟังเกิดความคาดหวังที่จะได้รับบริการเช่นนั้น (๒) ความต้องการส่วนบุคคล (๓) ประสบการณ์ในอดีต เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ด้านการบริการที่เคยได้รับ และมีอิทธิพลต่อความคาดหวังในปัจจุบันของผู้รับบริการ ทั้งนี้ประสบการณ์นั้นอาจจะเป็นประสบการณ์ที่สร้างความประทับใจหรือความรู้สึกที่ไม่พึงพอใจก็ได้ และ (๔) การโฆษณาประชาสัมพันธ์ เป็นความคาดหวังที่

เกิดจากการติดต่อสื่อสารเพื่อโน้มน้าวผู้รับบริการ ทั้งการสื่อสารทางตรง และการสื่อสารทางอ้อม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้รับบริการ

ดังนั้นในการประเมินความคาดหวังครั้งนี้ จึงเป็นการประเมินความคาดหวังของผู้รับบริการ โดยนิยามความหมายความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ว่าหมายถึง การตั้งความปรารถนาที่จะเกิดขึ้นของประชาชนในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๔ บริบทของศาลรัฐธรรมนูญ

จากขอบเขตการวิจัย เป็นการสำรวจความรู้ความเข้าใจของประชาชนใน ๓ ด้าน คือ (๑) ด้านโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ (๒) ด้านบทบาท หน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ และ (๓) ด้านผลการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ และการสำรวจความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ เป็นการสำรวจความเชื่อมั่นใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งจากการทบทวนพบว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ และอำนาจ และการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (กฤษฎีกา, ๒๕๖๐; ศาลรัฐธรรมนูญ, ๒๕๖๕)

๒.๔.๑ โครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๐๐ กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๙ คน โดยพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจากบุคคลดังต่อไปนี้

๑) ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกามาแล้วไม่น้อยกว่า ๓ ปี ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา จำนวน ๓ คน

๒) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าตุลาการศาลปกครองสูงสุดมาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี ซึ่งได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด จำนวน ๒ คน

๓) ผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ ซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำรงตำแหน่ง หรือเคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๕ ปี และยังมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์จำนวน ๑ คน

๔) ผู้ทรงคุณวุฒิสาขารัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้ดำรงตำแหน่งหรือเคยดำรงตำแหน่งศาสตราจารย์ของมหาวิทยาลัยในประเทศไทยมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๕ ปี และยังมีผลงานทางวิชาการเป็นที่ประจักษ์ จำนวน ๑ คน

๕) ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้รับการสรรหาจากผู้รับ หรือเคยรับราชการในตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดี หรือหัวหน้าส่วนราชการที่เทียบเท่าหรือตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุดมาแล้วไม่น้อยกว่า ๕ ปี จำนวน ๒ คน

ในกรณีไม่อาจเลือกผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกาตาม (๑) ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา จะเลือกบุคคลจากผู้ซึ่งเคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาในศาลฎีกาแล้วไม่น้อยกว่า ๓ ปี ก็ได้

ดังนั้นการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจึงมีความแตกต่างกันในสามรูปแบบ คือ (๑) หากเป็นผู้พิพากษาในศาลฎีกาได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา (๒) หากเป็นตุลาการในศาลปกครองสูงสุดได้รับคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด และ (๓) หากเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ได้จากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหาตุลาการ (ประธานศาลฎีกาเป็นประธานกรรมการ ประธานสภาผู้แทนราษฎร และผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรเป็นกรรมการ ประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นกรรมการ และบุคคลอื่นซึ่งองค์กรอิสระแต่งตั้งจากผู้มีคุณสมบัติตามรัฐธรรมนูญ)

๒.๔.๒ หน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรตุลาการที่มีหน้าที่ และอำนาจต่างจากศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร กล่าวคือ มีหน้าที่ และอำนาจในการวินิจฉัยปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย หรือร่างกฎหมาย การกระทำ และกรณีอื่นที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ หรือเรียกว่า “คดีรัฐธรรมนูญ”

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่ และอำนาจดังนี้ (๑) พิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย หรือร่างกฎหมาย (๒) พิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระและ (๓) หน้าที่ และอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ อาจแบ่งหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้เป็น ๗ กลุ่ม ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (ศาลรัฐธรรมนูญ, ๒๕๖๕ก)

๑) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย และกฎหมาย ด้วย “หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ” เป็นหลักการที่ยอมรับว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่มีลำดับชั้นสูงสุดในระบบกฎหมายของรัฐธรรมนูญที่มีลำดับชั้นต่ำกว่าจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมิได้ ในกรณีที่กฎหมายที่มีลำดับชั้นต่ำกว่าขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ กฎหมายนั้นย่อมเป็นอันใช้บังคับมิได้ ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย และกฎหมายประกอบไปด้วยการพิจารณาใน ๘ ประเด็น ได้แก่

(๑.๑) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบด้วยรัฐธรรมนูญ

(๑.๒) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติ

(๑.๓) การพิจารณาวินิจฉัยร่างข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

(๑.๔) การพิจารณาวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติที่เสนอต่อรัฐสภามีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้หรือไม่

(๑.๕) การพิจารณาวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการ กระทำการใดเพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรง หรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายหรือไม่

(๑.๖) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนด

(๑.๗) การพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีใดขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

(๑.๘) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้เสนอ

๒) การพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์การอิสระ รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ และอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์การอิสระด้วย โดย “องค์การอิสระ” ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๓) การคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน

(๓.๑) การพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่ประชาชน หรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐเพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ (ตั้งแต่มาตรา ๕๑ ถึงมาตรา ๖๓) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติให้รัฐต้องมีหน้าที่ดำเนินการเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและยังให้สิทธิประชาชนและชุมชนในการติดตามและเร่งรัดให้รัฐดำเนินการ รวมทั้งยังมีสิทธิฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดให้ประชาชนหรือชุมชนได้รับประโยชน์นั้น

ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ให้บุคคล หรือชุมชนซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการทำหน้าที่ของรัฐดังกล่าว และได้รับความเสียหายจาก (๑) การไม่ปฏิบัติหน้าที่ของรัฐ หรือ (๒) การปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้องครบถ้วน หรือ (๓) ปฏิบัติล่าช้าเกินสมควร และเมื่อร้องขอให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง จัดให้คนได้รับประโยชน์แล้ว หน่วยงานของรัฐ (๑) ปฏิเสธไม่ดำเนินการ หรือ (๒) ไม่ดำเนินการภายใน ๙๐ วัน หรือ (๓) ปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้อง บุคคล หรือชุมชนย่อมมีสิทธิยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ

โดยเป็นการบัญญัติขึ้นเป็นครั้งแรก และกำหนดให้ประชาชนและชุมชนมีสิทธิติดตาม เรังรัด และฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องได้ หากหน่วยงานของรัฐไม่ได้กระทำการใด ๆ ซึ่งเป็นหน้าที่ที่กำหนดไว้ในหมวดนี้ และเป็นการทำเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยตรง นอกจากนี้ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติมไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕ โดยให้บุคคล หรือชุมชนในฐานะที่เป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการทำหน้าที่ของรัฐ หากได้รับความเสียหายจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ หรือปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้องครบถ้วน หรือล่าช้าเกินสมควร มีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักงานศูนย์วิจัย และให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๓)

โดยการยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยโดยมีวิธีการดังนี้ (๑) บุคคล หรือชุมชนดังกล่าว ได้ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องดำเนินการ และหน่วยงานของรัฐปฏิเสธที่จะดำเนินการ หรือไม่ดำเนินการภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับการร้องขอ หรือปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้อง และบุคคล หรือชุมชนดังกล่าวได้โต้แย้งการดำเนินการ หรือไม่ดำเนินการเป็นหนังสือต่อหน่วยงานนั้นภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ทราบ หรือวันที่ได้รับแจ้ง หรือถือว่าได้รับแจ้ง และ (๒) บุคคล หรือชุมชนดังกล่าวได้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินว่าหน่วยงานของรัฐมิได้ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องครบถ้วนภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่มิหนังสือโต้แย้งการดำเนินการ หรือไม่ดำเนินการ ในกรณีนี้ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจพิจารณาเห็นว่าหน่วยงานดังกล่าวได้ปฏิบัติตามหน้าที่แล้ว ก็ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินแจ้งให้บุคคล หรือชุมชน และหน่วยงานของรัฐทราบ แต่หากผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าหน่วยงานของรัฐยังไม่ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องครบถ้วน ก็ให้แจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบ (๓) ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดิน และสั่งการตามที่เห็นสมควร เมื่อคณะรัฐมนตรีสั่งการเป็นประการใด ให้แจ้งบุคคล หรือชุมชนดังกล่าวทราบ ถ้าบุคคล หรือชุมชนเห็นว่า ข้อสั่งการของคณะรัฐมนตรีมิได้ปฏิบัติให้ถูกต้องครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ อาจยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ภายใน ๓๐ วัน นับแต่ได้รับแจ้ง

(๓.๒) การพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ ร้องขอว่าการกระทำนั้นขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ ทั้งจาก (๑) หน่วยงานของรัฐ (๒) เจ้าหน้าที่ของรัฐ และ (๓) หน่วยงานซึ่งใช้อำนาจรัฐ

อย่างไรก็ตามต้องมีไม่ใช่เป็นกรณีอย่างหนึ่งอย่างใด ได้แก่ (๑) การกระทำของรัฐบาล (๒) รัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการร้อง หรือผู้มีสิทธิขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยไว้เป็นการเฉพาะแล้ว (๓) กฎหมายบัญญัติขึ้นตอน และวิธีการไว้เป็นการเฉพาะ และยังมีได้ดำเนินการตามขั้นตอน หรือวิธีการนั้นครบถ้วน (๔) เรื่องที่อยู่ระหว่างพิจารณาคดีของศาลอื่น หรือเรื่องศาลอื่นมีคำพิพากษา หรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว (๕) การกระทำของคณะกรรมการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจระหว่างศาลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๒ และ (๖) การกระทำที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม คณะกรรมการตุลาการศาลปกครอง

คณะกรรมการตุลาการทหาร รวมถึงการดำเนินการเกี่ยวกับวินัยทหาร มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้มีคำวินิจฉัยว่าการกระทำนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้ บุคคลดังกล่าวจะต้องเป็นผู้ถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพโดยตรง และได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้อันเนื่องมาจากการถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพนั้น โดยจะต้องยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดินภายใน ๙๐ วัน นับแต่วันที่รู้ หรือควรรู้ถึงการถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพดังกล่าว เว้นแต่การละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่ ก็ให้ยื่นคำร้องได้ตราบที่การละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพนั้นยังคงมีอยู่

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๘ ยังบัญญัติให้ผู้ถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ ถ้าผู้นั้นเห็นว่าการละเมิดนั้นเป็นผลมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ก็ให้ยื่นคำร้องต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน และให้ผู้ตรวจการแผ่นดินยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญพร้อมด้วยความเห็นภายใน ๖๐ วัน นับแต่วันที่รับคำร้องจากผู้ร้อง

๔) การพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ระบอบการปกครอง และความมั่นคงแห่งรัฐ

(๔.๑) การพิจารณาวินิจฉัยการร้องขอให้เลิกการกระทำอันเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๔.๒) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม

๕) การวินิจฉัยหนังสือสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนหรือไม่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้บัญญัติให้หนังสือสัญญาใดที่ประเทศไทยทำกับนานาประเทศ หรือกับองค์การระหว่างประเทศต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา โดยหนังสือสัญญาดังกล่าว ได้แก่

(๕.๑) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย

(๕.๒) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย หรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือกฎหมายระหว่างประเทศ

(๕.๓) หนังสือสัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา

(๕.๔) หนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้า หรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง

๖) การพิจารณาวินิจฉัยคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๖.๑) การพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดสมาชิกภาพ หรือคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา

(๖.๒) การพิจารณาวินิจฉัยความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลง หรือไม่

๗) การพิจารณาวินิจฉัยกรณีอื่นที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่นกำหนดให้อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ

(๗.๑) การพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับคำร้องคัดค้านมติ คำสั่ง และประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และการยุบพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐

(๗.๑.๑) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มีมติให้เพิกถอนข้อบังคับของพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๗ วรรคสามและวรรคสี่

(๗.๑.๒) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มีมติให้เพิกถอนข้อบังคับของพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๗ วรรคสามและวรรคสี่

(๗.๑.๓) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านคำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒ วรรคห้า

(๗.๑.๔) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้พรรคการเมืองสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๑ วรรคสาม

(๗.๑.๕) การวินิจฉัยขอให้ยุบพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔๒

(๗.๑.๖) การวินิจฉัยกรณีพรรคการเมืองไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเกี่ยวกับการดำเนินการในเรื่องที่บัญญัติไว้ในบทเฉพาะกาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๔๑

(๗.๒) การพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับการคัดค้านมติของคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน ที่ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินเห็นว่าเป็นการกำหนดนโยบาย หรือหลักเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าวมีผลให้ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินไม่มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๓๑)

(๗.๓) การพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรีหรือการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐

นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญ และประธานศาลรัฐธรรมนูญยังมีหน้าที่ และอำนาจหน้าที่ นอกเหนือจากการวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญ ได้แก่ (๑) การเสนอแนะความเห็นต่อร่างกฎหมาย และพิจารณาแต่งตั้งบุคคลเป็นกรรมการสรรหาผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ และ(๒) หน้าที่ และอำนาจของประธานศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของกฎหมาย

ตารางที่ ๒.๑ สรุปการพิจารณาวินิจฉัย และผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง

| การพิจารณาวินิจฉัย | ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง |
|--|---|
| ๑) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย และกฎหมาย | |
| (๑.๑) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบด้วยรัฐธรรมนูญ | ประธานสภาผู้แทนราษฎร/ ประธานวุฒิสภา/ ประธานรัฐสภา/ นายกรัฐมนตรี |
| (๑.๒) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติ | ประธานสภาผู้แทนราษฎร/ ประธานวุฒิสภา/ ประธานรัฐสภา/ นายกรัฐมนตรี |
| (๑.๓) การพิจารณาวินิจฉัยร่างข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติไม่ให้ขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ | ประธานสภาผู้แทนราษฎร/ ประธานวุฒิสภา/ ประธานรัฐสภา |
| (๑.๔) การพิจารณาวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติที่เสนอต่อรัฐสภามีหลักการอย่างเดียวกัน หรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้หรือไม่ | ประธานสภาผู้แทนราษฎร/ ประธานวุฒิสภา |
| (๑.๕) การพิจารณาวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการใด กระทำการใด เพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรง หรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย หรือไม่ | สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร/ สมาชิกวุฒิสภา/ คณะกรรมการ ป.ป.ช. |
| (๑.๖) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนด | ประธานสภาผู้แทนราษฎร/ ประธานวุฒิสภา |
| (๑.๗) การพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีใดขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ | ศาลยุติธรรม/ ศาลปกครอง/ ศาลทหาร |
| (๑.๘) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้เสนอ | ผู้ตรวจการแผ่นดิน |
| ๒) การพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ | |
| (๒.๑) การพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ | ประธานสภาผู้แทนราษฎร/ ประธานวุฒิสภา/ ประธานรัฐสภา/ คณะรัฐมนตรี/ ประธาน องค์กรอิสระ |
| ๓) การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน | |
| (๓.๑) การพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่ประชาชน หรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐเพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ | บุคคล หรือชุมชนซึ่งเป็นผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการทำหน้าที่ของรัฐ และได้รับความเสียหายจากการไม่ปฏิบัติหน้าที่ของรัฐ หรือปฏิบัติหน้าที่ไม่ถูกต้องครบถ้วน หรือล่าช้าเกินสมควร |

| การพิจารณาวินิจฉัย | ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง |
|---|--|
| (๓.๒) การพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้ร้องขอว่า การกระทำนั้นขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ | บุคคลผู้ถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองไว้/ ผู้ตรวจการแผ่นดิน |
| ๔) การพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ระบบการปกครอง และความมั่นคงแห่งรัฐ | |
| (๔.๑) การพิจารณาวินิจฉัยการร้องขอให้เลิกการกระทำอันเป็นการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข | อัยการสูงสุด/ ผู้ทราบการกระทำ |
| (๔.๒) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม | ประธานสภาผู้แทนราษฎร/ ประธานวุฒิสภา/ ประธานรัฐสภา |
| ๕) การวินิจฉัยหนังสือสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ก่อนหรือไม่ | |
| (๕.๑) การวินิจฉัยหนังสือสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาหรือไม่ | คณะรัฐมนตรี |
| ๖) การพิจารณาวินิจฉัยคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง | |
| (๖.๑) การพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดสมาชิกภาพ หรือคุณสมบัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา | ประธานสภาผู้แทนราษฎร/ ประธานวุฒิสภา/ คณะกรรมการการเลือกตั้ง |
| (๖.๒) การพิจารณาวินิจฉัยความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงหรือไม่ | ประธานสภาผู้แทนราษฎร/ ประธานวุฒิสภา/ คณะกรรมการการเลือกตั้ง |
| ๗) การพิจารณาวินิจฉัยกรณีอื่นที่กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ | |
| (๗.๑) การพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับคำร้องคัดค้านมติ คำสั่ง และประกาศของคณะกรรมการเลือกตั้ง และการยุบพรรคการเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ | ยื่นคำขอจดทะเบียนจัดตั้งพรรคการเมือง |
| (๗.๑.๑) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มีมติให้เพิกถอนข้อบังคับของพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๗ วรรคสาม และวรรคสี่ | หัวหน้าพรรคการเมือง |
| (๗.๑.๒) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านมติของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มีมติให้เพิกถอนข้อบังคับของพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า | หัวหน้าพรรคการเมือง |

| การพิจารณาวินิจฉัย | ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง |
|--|---|
| ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๗ วรรคสามและวรรคสี่ | |
| (๗.๑.๓) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านคำสั่งของ คณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้ คณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองพ้น จากตำแหน่งทั้งคณะ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒ วรรคห้า | กรรมการบริหารพรรคการเมืองที่พ้นจาก ตำแหน่ง |
| (๗.๑.๔) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านคำสั่งของ คณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้ คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง พ้นจากตำแหน่งทั้งคณะ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๒ วรรคห้า | กรรมการบริหารพรรคการเมืองที่พ้นจาก ตำแหน่ง |
| (๗.๑.๕) การวินิจฉัยคำร้องคัดค้านประกาศของ คณะกรรมการการเลือกตั้งที่ให้พรรค การเมืองสิ้นสภาพความเป็นพรรค การเมือง ตามพระราชบัญญัติประกอบ รัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๙๑ วรรคสาม | หัวหน้าพรรคการเมืองที่ถูกประกาศให้สิ้น สภาพ |
| (๗.๑.๖) การวินิจฉัยขอให้ยุบพรรคการเมือง ตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๙๒ | คณะกรรมการการเลือกตั้ง/ นายทะเบียน พรรคการเมืองโดยได้รับมอบหมายจาก คณะกรรมการการเลือกตั้ง |
| (๗.๑.๗) การวินิจฉัยกรณีพรรคการเมืองไม่เห็น ด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการ เลือกตั้งเกี่ยวกับการดำเนินการในเรื่องที่ บัญญัติไว้ในบทเฉพาะกาลตาม พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า ด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๔๑ | พรรคการเมืองที่ได้รับผลกระทบจากการ วินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้ง |
| (๗.๒) การพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับการคัดค้านมติของ คณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน | ผู้ตรวจการแผ่นดิน |
| (๗.๓) การพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรีหรือ การดำเนินการของคณะรัฐมนตรีเป็นการปฏิบัติ | วุฒิสภา |

| การพิจารณาวินิจฉัย | ผู้มีสิทธิยื่นคำร้อง |
|---|----------------------|
| หน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ | |

๒.๔.๓ กระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ

ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง กำหนดให้การพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ระบบไต่สวน โดยให้ศาลมีอำนาจค้นหาความจริงไม่ว่าจะเป็นคุณ หรือโทษแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ และในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานได้ทุกประเภท เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติห้ามรับฟังไว้โดยเฉพาะ ไม่ว่าจะไต่สวนพยานหลักฐานนั้นจะมีข้อผิดพลาดคลาดเคลื่อนไปจากขั้นตอน วิธีการ หรือกรอบเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ถ้าศาลได้ให้โอกาสแก่คู่กรณีฝ่ายอื่นในการนำสืบพยานหลักฐานหักล้างแล้วก็ให้ศาลรับฟังได้ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามความจริงที่เกิดขึ้นในคดีนั้น นอกจากนี้ยังกำหนดให้การพิจารณาของศาลจะต้องเป็นไปโดยความรวดเร็วตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ และข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญ และในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลมีอำนาจเรียกเอกสาร หรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้หน่วยงานของรัฐ หรือพนักงานสอบสวน ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้

๑) การยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ สามารถกระทำได้ ๒ กรณี คือ (๑) กรณีจัดทำเป็นคำร้อง และ (๒) กรณีจัดทำเป็นหนังสือราชการ

โดยข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๑๗ ได้กำหนดช่องทางในการยื่นคำร้องต่อศาลไว้ ๓ ช่องทาง ได้แก่ (๑) ยื่นคำร้องต่อศาลด้วยตนเอง หรือมอบฉันทะให้บุคคลอื่นดำเนินการแทน (๒) ส่งทางไปรษณีย์ และ (๓) ส่งทางระบบงานคดีรัฐธรรมนูญ อิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่นที่ศาลกำหนด

นอกจากนี้ ประชาชนสามารถขอรับคำปรึกษาทางด้านกฎหมายได้ ๓ ช่องทาง ดังนี้ (๑) ติดต่อด้วยตนเอง ณ ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ ๑๐๒๑๐ (๒) ติดต่อทางโทรศัพท์ หมายเลข ๐ ๒๑๔๒ ๕๐๗๔ และหมายเลข ๐ ๒๑๔๒ ๕๐๗๕ หรือสายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ ในวันและเวลาราชการ และ (๓) ติดต่อทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ (www.constitutionalcourt.or.th) ภายใต้ชื่อ “ปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญ” และทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ‘office@constitutionalcourt.or.th’

๒) การพิจารณารับคำร้อง เมื่อมีผู้ยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๖๑ มาตรา ๔๙ กำหนดให้การพิจารณาว่าจะรับคำร้องไว้พิจารณา ศาลจะแต่งตั้งตุลาการไม่น้อยกว่า ๓ คน เป็นผู้

พิจารณาก็ได้ และเมื่อมีผู้ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้องตามข้อกำหนดของศาล ตุลาการมีอำนาจตรวจและมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยภายใน ๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับเรื่องจากศาลรัฐธรรมนูญ คำสั่งดังกล่าวให้ถือว่าเป็นคำสั่งของศาล

๓) การแจ้งผู้ร้อง และส่งสำเนาคำร้องให้แก่ผู้ถูกร้อง เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งรับคำร้องที่มีคู่กรณีไว้พิจารณาวินิจฉัยแล้ว ให้ส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกร้อง หรือมีคำสั่งแจ้งให้ผู้ถูกร้องมารับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด เมื่อผู้ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้อง ให้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำร้อง หรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด และให้นำความในมาตรา ๔๒ เกี่ยวกับรายละเอียดของคำร้องมาใช้บังคับโดยอนุโลม กรณีผู้ถูกร้องไม่ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายใน ๑๕ วันนับแต่วันที่ได้รับสำเนาคำร้อง หรือภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด หรือไม่มารับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด ให้ถือว่าผู้ถูกร้องไม่ตั้งใจที่จะยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา และให้ศาลดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อไป ทั้งนี้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๕๔

๔) องค์คณะ และการพิจารณาคดี โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ (๑) องค์คณะ และการพิจารณาคดี โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๖๒ มาตรา ๕๙ กำหนดให้การนั่งพิจารณาของศาลให้กระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่ศาลเห็นเป็นการสมควรเพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณที่ทำการศาล หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ศาลมีอำนาจกำหนดบุคคลที่จะอยู่ในห้องพิจารณาคดีได้ (๒) การให้โอกาสคู่กรณีแสดงพยานหลักฐาน (๓) การให้โอกาสคู่กรณีสืบพยานที่อยู่นอกที่ทำการศาล และ (๔) การให้โอกาสคู่กรณีร้องขอให้มีการแถลงการณ์เปิดคดี หรือปิดคดี

๕) มาตรการ หรือวิธีการชั่วคราวก่อนการวินิจฉัย เป็นมาตรการที่สำคัญอย่างหนึ่งอันจะทำให้การคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนมีผลในทางปฏิบัติเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่รัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดวิธีการคุ้มครองชั่วคราวไว้ เพื่อต้องการที่จะให้มีการชะลอ หรือระงับการดำเนินการของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องไว้เป็นการชั่วคราว หรือคุ้มครองประโยชน์ของคู่กรณีฝ่ายที่ร้องขอในระหว่างการพิจารณาคดี อันจะมีผลเป็นการคุ้มครอง ป้องกัน และยับยั้งความเสียหายที่จะเกิดขึ้นอย่างร้ายแรงที่ยากต่อการแก้ไขเยียวยาในภายหลัง

๖) การทำคำวินิจฉัย หรือคำสั่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๗๕ กำหนดให้ในการวินิจฉัยคดี ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนต้องทำความเข้าใจส่วนตัวเป็นหนังสือ พร้อมทั้งแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุม และให้ที่ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันก่อนแล้วจึงลงมติ ดังนั้นจึงถือเป็นหน้าที่ของตุลาการทุกคนที่จะต้องร่วมนั่งพิจารณา และร่วมทำคำวินิจฉัย เว้นแต่มีเหตุถูกคัดค้านหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ นอกจากนี้ความเห็นส่วนตัวของตุลาการ ให้ทำโดยลับ และต้องเผยแพร่ต่อสาธารณะตามข้อกำหนดของศาล

๗) การบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ “ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาล หากมีความจำเป็นจะต้องบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัย ให้ศาลมีอำนาจกำหนดคำบังคับให้เป็นไปตามคำวินิจฉัยของศาลไว้ในคำวินิจฉัยนั้น โดยศาลอาจกำหนดให้มีผลไปในอนาคตขณะใดขณะหนึ่งหลังวันอ่านคำวินิจฉัย หรืออาจกำหนดเงื่อนไข หรือมาตรการบังคับอย่างหนึ่งอย่างใด ทั้งนี้ตามความจำเป็น หรือสมควรตามความเป็นธรรมแห่งกรณี

ทั้งนี้รัฐธรรมนูญฯ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้กำหนดหลักเกณฑ์สำคัญเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไว้ที่สำคัญ อาทิ องค์คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในการนั่งพิจารณา และในการทำคำวินิจฉัย ต้องประกอบด้วยตุลาการไม่น้อยกว่า ๗ คน คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ถือเสียข้างมาก เว้นแต่จะมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญกำหนดข้อยกเว้นอย่างอื่น รัฐธรรมนูญกำหนดให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนต้องทำความเห็นในการวินิจฉัยในส่วนของตน พร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุม และให้ที่ประชุมปรึกษาหารือร่วมกันก่อนแล้วจึงลงมติ ความเห็นส่วนตัวให้ทำโดยสังเขปตามข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญ โดยการทำความวินิจฉัยดังกล่าว คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอาจมอบหมายให้ตุลาการคนหนึ่งคนใดเป็นผู้จัดทำคำวินิจฉัยตามมติของศาลก็ได้ คำวินิจฉัยของศาลให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาภายใน ๓๐ วัน นับตั้งแต่มีคำวินิจฉัย คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กฤษฎีกา และหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น

๒.๔.๔ อำนาจหน้าที่ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๑๙๓ บัญญัติให้ศาลแต่ละศาล ยกเว้นศาลทหารมีหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการที่มีความเป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินงานอื่น ซึ่งได้แก่ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ โดยสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งพระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระ มีฐานะเป็นนิติบุคคลอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีอำนาจหน้าที่ ๔ ส่วน ได้แก่ (๑) รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (๒) ศึกษา และรวบรวมข้อมูล คำสั่ง และคำวินิจฉัยต่าง ๆ เกี่ยวกับงานของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (๓) สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัย และเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ และ (๔) ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย

ทั้งนี้ส่วนราชการภายในสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ (๑) สำนักประธานศาลรัฐธรรมนูญ (๒) กลุ่มตรวจสอบภายใน (๓) กลุ่มงานนิติการ (๔) กลุ่มงานสนับสนุนที่ปรึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญ (๕) สำนักคดี ๑ ถึง ๔ (๖) สำนักบริหารจัดการคดี (๗) สำนักมาตรฐานคดีรัฐธรรมนูญ (๘) สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา (๙) กองรัฐธรรมนูญต่างประเทศ (๑๐) วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ (๑๑) กองวิเทศสัมพันธ์ และการต่างประเทศ (๑๒) กองสื่อสารองค์กร (๑๓) กลุ่มงานหอสมุด จดหมายเหตุ และ

พิพิธภัณฑ (๑๔) สำนักบริหาร และอำนวยการ (๑๕) สำนักเทคโนโลยีดิจิทัล (๑๖) สำนักบริหารกลาง (๑๗) กองยุทธศาสตร์ แผนงาน และงบประมาณ

๒.๔.๕ วิสัยทัศน์ พันธกิจของศาลรัฐธรรมนูญ และแผนการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

แผนปฏิบัติการ ๕ ปี ของศาลรัฐธรรมนูญ (ระยะแรก ๓ ปี พ.ศ. ๒๕๖๓ – ๒๕๖๕) ได้ระบุวิสัยทัศน์ของศาลรัฐธรรมนูญไว้ คือ “เป็นสถาบันนำที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญในระดับสากล” โดยมีพันธกิจ คือ คุ้มครองความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ สิทธิ และเสรีภาพของประชาชน โดยยึดหลักนิติธรรม ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

นอกจากนี้จากการศึกษาแผนปฏิบัติการ ๕ ปี ของศาลรัฐธรรมนูญ (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) โดยมีเป้าประสงค์ ๔ ประการ คือ (๑) ยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการพิจารณาคดีตามหลักสากล (๒) เสริมสร้าง และพัฒนาระบบบริหารจัดการองค์กรให้มีความทันสมัย โปร่งใส และเป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล (๓) บุคลากรมีความรู้ความสามารถควบคู่คุณธรรม และจริยธรรม และ (๔) ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ มี ๔ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (ศาลรัฐธรรมนูญ, ๒๕๖๕ข)

(๑) ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ยกระดับคุณภาพ และมาตรฐานด้านงานคดี งานบริหารงานวิชาการให้เป็นมาตรฐานสากล มีกลยุทธ์ ๒ กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ ๑.๑ พัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จัดทำข้อมูล และงานวิจัยที่มีคุณภาพ สามารถสนับสนุนงานของศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์ที่ ๑.๒ การปรับปรุง และพัฒนาแผนการบริหารความเสี่ยง และระบบการควบคุมภายในเพื่อใช้เป็นกรอบการบริหารงานตามภารกิจ

(๒) ยุทธศาสตร์ที่ ๒ เสริมสร้างระบบการบริหารจัดการองค์กรที่มีธรรมาภิบาล ก้าวทันเทคโนโลยีดิจิทัล และเป็นมาตรฐานสากล มี ๓ กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ ๒.๑ พัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และให้มีความสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส ให้การปฏิบัติงานของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นมาตรฐานสากล กลยุทธ์ที่ ๒.๒ พัฒนาการเรียนรู้ ด้วยระบบบริหารจัดการองค์ความรู้ที่มีความทันสมัย และกลยุทธ์ที่ ๒.๓ พัฒนาระบบการติดตามการปฏิบัติงาน ควบคุมไปกับการสร้างความโปร่งใส และมาตรฐานการปฏิบัติงาน

(๓) ยุทธศาสตร์ที่ ๓ พัฒนาบุคลากรให้มีสมรรถนะสูง ได้รับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจ และวิสัยทัศน์ขององค์กร มี ๒ กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ ๓.๑ พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ มีความพร้อมด้านภาษาต่างประเทศ และระบบเทคโนโลยีดิจิทัล และกลยุทธ์ที่ ๓.๒ ปรับปรุงทัศนคติมุ่งให้บุคลากรมีค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กรร่วมกัน

(๔) ยุทธศาสตร์ที่ ๔ เสริมสร้าง และพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ มี ๔ กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ ๔.๑ ส่งเสริม และขยายการพัฒนางานให้ครอบคลุมตามข้อตกลงความร่วมมือทั้งในประเทศ และต่างประเทศ กลยุทธ์ที่ ๔.๒ พัฒนางานเครือข่ายด้านประชาสัมพันธ์ให้เกิดความเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ กลยุทธ์ที่ ๔.๓

พัฒนาองค์ความรู้ และความร่วมมือด้านวิชาการ และกลยุทธ์ที่ ๔.๔ พัฒนา และปรับปรุงอาคารที่ทำการ ศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ และพิพิธภัณฑ์ศาลรัฐธรรมนูญให้มีความทันสมัย

ดังนั้นยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ ๔ เสริมสร้าง และพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ กลยุทธ์ที่ ๔.๒ พัฒนางานเครือข่ายด้านประชาสัมพันธ์ให้เกิดความเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๔.๖ การให้บริการด้านอื่นๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาการให้บริการของศาลรัฐธรรมนูญจากรายงานประจำปี ๒๕๖๕ (ศาลรัฐธรรมนูญ, ๒๕๖๕ข) พบว่า ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้บริการแก่ประชาชนที่สำคัญ ดังนี้

๑) การให้คำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนผ่านช่องทาง ๓ ช่องทาง ได้แก่ (๑) ติดต่อด้วยตนเอง ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ (อาคารราชบุรีดิเรกฤทธิ์) (ห้องปรึกษาคดี ชั้น ๒) (๒) ติดต่อทางโทรศัพท์ และ (๓) ติดต่อผ่านเว็บไซต์สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ภายใต้เมนู “ปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญ” หรือไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์

๒) การศึกษาวิจัย และเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔(๓) บัญญัติให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่สนับสนุน ให้การศึกษาค้นคว้า และเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นการขับเคลื่อนภารกิจในด้านการศึกษาค้นคว้าให้เกิดองค์ความรู้ในการพัฒนา แก้ไขปัญหา รวมถึงการป้องกันมิให้เกิดปัญหาในกระบวนการใช้กฎหมายรัฐธรรมนูญ ตลอดจนถึงกระบวนการพิจารณาคดีและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจึงมีการพัฒนา และปรับปรุงข้อมูล และงานวิจัยให้มีคุณภาพ สามารถใช้สนับสนุนงานศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงานของศาลรัฐธรรมนูญ โดยใช้กระบวนการสร้าง/พัฒนางานข้อมูลและงานวิจัยทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

นอกจากนี้ยังต้องสนับสนุนการเผยแพร่รายงานการศึกษาค้นคว้า และบทความทางวิชาการ และการให้ทุนสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการ เงินสมนาคุณผลงาน เพื่อให้การเผยแพร่ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายและดำเนินการให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง เกิดองค์ความรู้ทางด้านรัฐธรรมนูญและกฎหมายมหาชนที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ อันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และจำเป็นต้องการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญอันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และจำเป็นต้องการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ และให้สอดคล้องกับแผนปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม

โดยศาลรัฐธรรมนูญมีโครงการที่สำคัญ ได้แก่ (๑) ด้านการศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านรัฐธรรมนูญ และกฎหมายมหาชนและเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (๒) โครงการให้ทุนสนับสนุนการจัดทำวิทยานิพนธ์ และ (๓) โครงการสัมมนาประเด็น

รัฐธรรมนูญระหว่างที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญประจำคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เข้าร่วมสัมมนาในประเด็นดังกล่าว และได้รับรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมสัมมนา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานด้านคดีรัฐธรรมนูญของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และนำมาจัดพิมพ์เผยแพร่เป็นเอกสารสรุปผลการสัมมนาให้กับคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ หน่วยงานภาครัฐและเผยแพร่แก่ประชาชนต่อไป และ (๔) โครงการศึกษาค้นคว้าด้านการวิจัยและพัฒนาในวงงานศาลรัฐธรรมนูญของไทย และต่างประเทศ

๓) การดำเนินงานด้านเอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อประชาสัมพันธ์ การเผยแพร่สื่อประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจศาลรัฐธรรมนูญ กฎหมายรัฐธรรมนูญ และสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ดำเนินการจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อเป็นการสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจ และความศรัทธาเชื่อมั่นของประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญให้กับหน่วยงานต่างๆ ตลอดจนประชาชนได้รับทราบ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีแนวทางการสร้างเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักนิติธรรมที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพ และสิทธิในความเสมอภาค หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ อันเป็นหลักการสำคัญของหลักนิติธรรม และหลักการสำคัญตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ โดยการพัฒนางานเครือข่ายด้านประชาสัมพันธ์ให้ครอบคลุมประชาชนทุกระดับทุกพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนรับรู้อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ และภารกิจของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญอย่างชัดเจน และมีประสิทธิภาพ อันเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ที่ ๖ ด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔.๑ ภาครัฐที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ตอบสนองความต้องการและให้บริการอย่างสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส แผนปฏิรูปประเทศในด้านกระบวนการยุติธรรม ประเด็นปฏิรูปที่ ๒ การพัฒนาภาคช่วยเหลือ และเพิ่มศักยภาพเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และยุทธศาสตร์ที่ ๔ ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ คือการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ ในด้านเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนภารกิจของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมุ่งเน้นการพัฒนางานเครือข่ายประชาสัมพันธ์ให้ครอบคลุมประชาชนทุกระดับ ทุกพื้นที่ เพื่อขับเคลื่อนเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจ หน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์บทบาท ภารกิจสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อต่าง ๆ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ และสิทธิของประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญ โดยได้วางกรอบแนวคิด เพื่อหาวิธีในการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ ที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้ทุกกลุ่มในสังคม โดยมีหลักการว่าจะต้องเข้าใจง่าย และมีรูปแบบที่น่าสนใจ ซึ่งเริ่มจากการสืบค้นศึกษาข้อมูลจากองค์กรต่าง ๆ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์รูปแบบ และเนื้อหา กระทั่งได้ข้อสรุปในการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ ประเภทหนังสือ ประกอบภาพการ์ตูน และสื่อประเภทดิจิทัล ซึ่งการผลิตสื่อประชาสัมพันธ์มุ่งหวังให้สามารถสื่อสาร และเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย

รัฐธรรมนูญ และสิทธิของประชาชนกับกลุ่มต่างๆ ของสังคม และประชาชนให้ได้มากที่สุด การพัฒนาช่องทาง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนทุกระดับทุกพื้นที่

(๓.๑) การจัดพิมพ์วารสารศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อเผยแพร่ไปยังกลุ่มเป้าหมายอัน ได้แก่ องค์กรภาครัฐ และภาคเอกชน สถาบันการศึกษา นักวิชาการ ประชาชนทั่วไป และกลุ่มเป้าหมายที่ได้รับข้อมูลมีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญ กฎหมายมหาชน และ สังคมศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมในด้านการสร้างจิตสำนึก และค่านิยมที่ดีในการ บริหารจัดการการทำงานของเจ้าหน้าที่ และหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน รวมถึงประชาชนทั่วไปมีความ เข้าใจ ยอมรับ เคารพ และปฏิบัติตามกฎหมาย เกิดความเชื่อมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๓.๒) การจัดพิมพ์หนังสือ “รวมบทความทางวิชาการของสำนักงานศาล รัฐธรรมนูญ” โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ศาลรัฐธรรมนูญได้จัดพิมพ์หนังสือ ได้แก่ รวมบทความ ทางวิชาการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญชุดที่ ๒๐ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม และรวมบทความทางวิชาการ ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญชุดที่ ๒๑ จำนวน ๑,๐๐๐ เล่ม และหนังสือความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาล รัฐธรรมนูญ (ฉบับปรับปรุง)

(๓.๓) จัดพิมพ์เผยแพร่หนังสือรายงานการศึกษาวิจัย โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้จัดพิมพ์เผยแพร่จำนวน ๕ เล่ม

(๓.๔) พิมพ์รวมคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ และ เสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ และคำวินิจฉัยของศาล รัฐธรรมนูญ เพื่อใช้เป็นแหล่งอ้างอิง ศึกษาและค้นคว้าในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนทั่วไป โดยในปี งบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้จัดพิมพ์จำนวน ๔ เล่ม ได้แก่ รวมคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๔ เล่ม ๒ เล่ม ๓ และเล่ม ๔ รวมคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๕ เล่ม ๑

(๓.๕) พิมพ์จดหมายข่าวสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อเผยแพร่ องค์ความรู้ ด้านวิชาการให้แก่กลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเรียน นิสิต นักศึกษา เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนทั่วไป ให้ทราบถึงบทบาท และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และกฎหมาย มหาชน รวมถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยในปี ๒๕๖๕ ได้จัดพิมพ์จดหมายข่าวสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ๔ ฉบับ ได้แก่ จดหมายข่าวสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๒ เล่มที่ ๑๒๒ จดหมายข่าวสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๓ เล่มที่ ๑๒๓ จดหมายข่าวสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๔ เล่มที่ ๑๒๔ และจดหมายข่าวสำนักงานศาล รัฐธรรมนูญ ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๑ เล่มที่ ๑๒๕

(๓.๖) พิมพ์ และเผยแพร่หนังสือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ (แก้ไขเพิ่มเติม) จำนวน ๓ ขนาด ทั้งแบบเอ ๔ เอ ๕ และขนาดพกพา

(๓.๗) การจัดทำหนังสือจดหมายเหตุศาลรัฐธรรมนูญ ฉบับพิเศษ พุทธศักราช

๒๕๖๓

(๓.๘) โครงการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ภายใต้ความร่วมมือกับมูลนิธิคอนราด อาเดนาวร์ ประจำปีประเทศไทย โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ ได้จัดพิมพ์หนังสือสรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญพ.ศ. ๒๕๖๒ (ค.ศ. ๒๐๑๙) ฉบับภาษาไทย - อังกฤษ จำนวน ๕๐๐ เล่ม

(๓.๙) โครงการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญสำหรับผู้พิการทางสายตาในรูปแบบหนังสืออักษรเบรลล์ หนังสือเสียงเคซี และวีดิทัศน์ล่ามภาษามือ

(๓.๑๐) โครงการประชาสัมพันธ์ศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในยุคดิจิทัล สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการรวบรวมคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่สำคัญๆ และอยู่ภายใต้ต้องค์ประกอบหลัก ๓ ประการ คือ Rule of Law (หลักนิติธรรม) Democracy (การปกครองระบอบประชาธิปไตย) Human rights (สิทธิมนุษยชน) ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๐ เป็นต้นมา จัดทำเป็นสรุปคำวินิจฉัย (ฉบับย่อ) และนำผลิตเป็นวีดิโอคลิป เพื่อให้คำวินิจฉัยนั้นมีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย กระชับ ได้ใจความ สร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ และสร้างความรู้ความเข้าใจในกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน สิทธิชุมชน และช่องทางติดต่อกับศาลรัฐธรรมนูญภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

โดยมีสื่อออนไลน์ ๓ ช่องทางหลัก ได้แก่ (๑) ช่องทาง Line Official Account สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มีการผลิต Infographic จำนวน ๑๑ เรื่อง (๒) ช่องทาง YouTube สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ โดยได้จัดทำรายการ ศาลรัฐธรรมนูญเพื่อประชาชน จำนวน ๑ รายการ ๔ ตอน และ (๓) ช่องทางเว็บไซต์สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ โดยศาลรัฐธรรมนูญได้เชิญชวนบุคลากรของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญที่มีความรู้ความสามารถในการเขียนบทความ เขียนบทความลงเผยแพร่เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ และสื่อเนื้อหาที่น่าสนใจ โดยมีการผลิตสื่อเนื้อหา ๑๗ เรื่อง และดำเนินการเผยแพร่เพิ่มเติมในช่องทาง Facebook Fanpage ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและ/หรือคดีรัฐธรรมนูญ

(๓.๑๑) การเข้าศึกษาดูงานขององค์กร หน่วยงาน และสถาบันการศึกษาทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ

๔) การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ศาลรัฐธรรมนูญได้นำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการอำนวยความสะดวก เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกต่อประชาชน และคู่กรณีให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก รวดเร็ว ประหยัด สามารถติดตามความคืบหน้า ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมได้ โดยสะดวก รวดเร็ว เสมอภาค ทั่วถึง เป็นธรรม และปราศจากการเลือกปฏิบัติ อาทิ การดำเนินโครงการระบบศูนย์รวมคำวินิจฉัย และคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญทั่วโลก โครงการพัฒนาระบบตอบคำถามอัตโนมัติอัจฉริยะ โครงการพัฒนาระบบฐานข้อมูล และบริการศาลรัฐธรรมนูญอัจฉริยะ โครงการปรับปรุง และพัฒนาระบบห้องประชุมวินิจฉัยคดี โครงการจัดทำฐานข้อมูลกลางสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๕) การดำเนินงานด้านความร่วมมือ และประชาสัมพันธ์กับเครือข่ายทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ อาทิ โครงการสัมมนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างห้องสมุด และการเผยแพร่รูปแบบการนำเสนอข้อมูลของศาลรัฐธรรมนูญในยุคดิจิทัล การจัดทำข้อตกลงความร่วมมือทางวิชาการกับผู้ตรวจการแผ่นดิน โครงการเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายกลไกในการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญฯ มาตรา ๒๑๓ โครงการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ เรื่องการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญฯ โครงการบูรณาการประสานเครือข่ายศาลรัฐธรรมนูญ และศาลปกครองในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

๖) การส่งเสริม และพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม

(๖.๑) ผู้นำองค์กร ได้แก่ โครงการอบรมหลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย (นธป.)

(๖.๒) เจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้แก่ โครงการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๖.๓) นักเรียน นิสิต นักศึกษา ได้แก่ โครงการบูรณาการเสริมสร้างความรู้สู่ประชาชนในการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ โครงการเสริมสร้างความรู้ด้านกฎหมายวันรพีประจำปีการศึกษา ๒๕๖๕ โครงการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยตามหลักนิติธรรม โครงการยุวชนศาลรัฐธรรมนูญ

(๖.๔) ประชาชนทั่วไป ได้แก่ โครงการสำรวจความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕

(๖.๕) ผู้พิการ ได้แก่ โครงการให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญสำหรับผู้พิการทางสายตา และผู้พิการทางหู

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง และงานที่เกี่ยวข้องโดยอ้อม โดยเน้นไปที่ผลการศึกษา และข้อเสนอแนะ ได้ผลการทบทวนดังตารางต่อไปนี้

| ชื่องานวิจัย | ผลการศึกษา | ข้อเสนอแนะ |
|--|---|--|
| <p>๑.การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและความเชื่อมั่นของประชาชนเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ วรรณภา ตีระสังขะ และคณะ (ม.ป.ป.)</p> | <p>ประชาชนที่รู้จักศาลรัฐธรรมนูญ มีอยู่ ๔๑.๙๕ % ข้อคำถามที่เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ บทบาทและอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า มีผู้ที่ตอบผิดหมด (๐ คะแนน) มีอยู่ ๕๖.๙๘ % ส่วนอีก ๔๓.๐๒ % เป็นผู้ที่ตอบผิดบ้างถูกบ้าง ถือว่าพ่อกมีความรู้ความเข้าใจอยู่บ้าง ส่วนความเชื่อมั่นในบทบาทและการปฏิบัติงานของศาลรัฐธรรมนูญ อยู่ในระดับปานกลาง และความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของศาลรัฐธรรมนูญ อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และเมื่อจำแนกตามเพศ กลุ่มอายุ กลุ่มการศึกษา กลุ่มอาชีพ กลุ่มสถานภาพสมรส กลุ่มศาสนา กลุ่มรายได้ของครอบครัว กลุ่มจำนวนสมาชิกในครอบครัว พบว่า เพศ กลุ่มอายุ กลุ่มการศึกษา กลุ่มอาชีพ กลุ่มสถานภาพสมรส กลุ่มศาสนา กลุ่มรายได้ของครอบครัว กลุ่มจำนวนสมาชิกในครอบครัวต่างกัน จะมีความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความพึงพอใจที่มีต่อการปฏิบัติงานของศาลรัฐธรรมนูญ ต่างกัน</p> <p>สำหรับการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญพบว่า หน่วยงานที่ประชาชนนึกถึงเป็นอันดับแรก ได้แก่ ศาลยุติธรรม รองลงมา ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และศาลทหาร ตามลำดับ แหล่งข้อมูลที่ประชาชนทั่วประเทศเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญมากที่สุด ๕ อันดับแรก ได้แก่ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต หนังสือพิมพ์ วิทยุ และ สิ่งพิมพ์/เอกสารแจก/แผ่นพับ และวิธีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศาลรัฐธรรมนูญที่ประชาชนทั่วประเทศ เห็นว่าควรนำมาใช้ ๕ อันดับแรก ได้แก่ นำเสนอเนื้อหาผ่าน โทรทัศน์/วิทยุ (จัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชน เพิ่มพูนความรู้ผ่านระบบการศึกษาทั้งในและนอกระบบ จัดทำเนื้อหาผ่าน Social Media และจัดทำสิ่งพิมพ์/หนังสือ</p> | <p>๑.ข้อเสนอแนะในการสื่อสารระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับประชาชน เงื่อนไขภายในองค์กรศาลรัฐธรรมนูญ ต้องจัดวางโครงสร้างขององค์กร และ กระบวนการทำงานให้มีความเชื่อมั่นและมีภาพลักษณ์ที่ดี เงื่อนไขภายนอกองค์กรศาลรัฐธรรมนูญ การทำให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นที่ยอมรับ ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจจากประชาชน ตลอดจนประชาชน สังคมสามารถเข้าใจถึง บทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างถูกต้อง โดยการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี เพื่อเป็นการเผยแพร่ สื่อสารบทบาทหน้าที่ การทำงานของศาลไปยังสาธารณะโดยจำเป็นต้องยึดหลักดังต่อไปนี้ ศาลรัฐธรรมนูญ ต้องเปิดโอกาสให้มีการสำรวจ ทศตนคติ ทำที่ และความรู้สึกนึกคิดของกลุ่มประชาชนเป้าหมาย ต้องมีการจัดทำ มีการวางแผนและกำหนดขอบเขตของภาพลักษณ์ ที่องค์กรต้องการจะสร้างให้เกิดขึ้นในจิตใจของประชาชน ควรกำหนดหัวข้อ (Themes) ต่าง ๆ เพื่อใช้ในการสร้างภาพลักษณ์ให้แก่ประชาชน ใช้เครื่องมือสื่อสารต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการดำเนินงานสร้างภาพลักษณ์ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ/การใช้การโฆษณาเพื่อการประชาสัมพันธ์) สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งภารกิจของการประชาสัมพันธ์หรือกลยุทธ์ใด ๆ ที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดขึ้นจะต้องไม่คำนึงถึงแต่ ผลประโยชน์ขององค์กรเป็นที่ตั้งเท่านั้นแต่จะต้องเป็นการประสานประโยชน์ทั้งขององค์กรและกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ</p> <p>๒. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) (๑) กลุ่มข้าราชการ ศาลรัฐธรรมนูญควรอาศัยช่องทางหรือการสร้างช่องทางในการสื่อสารของศาลเอง ที่มีความถูกต้องและแม่นยำเพียงพอกับข้อมูลที่จะถูกส่งออกไปยังที่สาธารณะ มากกว่าการที่ศาลจะอาศัยช่องทางในการนำเสนอข่าวสาร</p> |

| ชื่องานวิจัย | ผลการศึกษา | ข้อเสนอแนะ |
|--------------|------------|--|
| | | <p>ของสื่ออิสระทั่วไป/ควรมีช่องทางในการนำเสนอผลงานของศาลเอง/สร้างช่องทางการสื่อสารที่รวดเร็วอย่าง Facebook และ Twitter ที่เอาไว้ให้นำเสนอข้อมูลข่าวสาร ศาลรัฐธรรมนูญควรจัดหาหน่วยงานหรือบุคคลที่มีความสามารถในการย่อความ สรุปความ หรือทำอย่างไรก็ได้ให้คำพิพากษาอ่านง่ายและเข้าใจได้ง่ายกว่าที่เป็นอยู่ จัดทำสายด่วนหรือหน่วยงานที่คอยให้ความรู้หรือตอบคำถามของประชาชน จัดกิจกรรมอบรมให้กับบุคลากรหรือข้าราชการในพื้นที่ เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจ ในเรื่องของศาลรัฐธรรมนูญ (๒) กลุ่มนักรการเมืองและนักการเมืองท้องถิ่น ศาลก็ต้องแสดงออกให้เห็นถึงความมีมาตรฐานการทำงานของศาล / สร้างบรรทัดฐานในการพิจารณาคดี ควรเปิดให้คนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคดีของศาลหลังมีการพิจารณาคดีต่างๆ การทำให้ที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีความเหมาะสม มีกระบวนการสรรหาที่ชอบธรรม การวินิจฉัยพิจารณาคดี การตีความกฎหมาย รวมถึงการสร้างเหตุผลในการให้คำวินิจฉัยศาล อย่างเหมาะสม (๓) กลุ่มนักวิชาการ ควรที่จะมีการดำเนินงานหรือมีหน่วยงานเข้ามาทำหน้าที่ ในการจัดกิจกรรมโดยที่ให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม การจัดทำสาร และวารสารของศาลรัฐธรรมนูญ ส่งให้กับโรงเรียนและมหาวิทยาลัย โดยให้มีความทั่วถึง และมีเนื้อหาที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจของบุคคลทั่วไป การสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ที่เข้าใจง่ายอย่างสารคดี แอนิเมชัน หนังสือ (๔) กลุ่มประชาชนทั่วไป การรณรงค์ให้ความรู้กับประชาชนว่าศาลรัฐธรรมนูญคืออะไร โดยโครงการรณรงค์ ดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อการสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ การจัดตั้งหน่วยงานของศาลรัฐธรรมนูญในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อการเสริมสร้างความเข้าใจในการ</p> |

| ชื่องานวิจัย | ผลการศึกษา | ข้อเสนอแนะ |
|---|---|--|
| | | <p>ดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ (๕) กลุ่มนักเรียนนักศึกษา ควรจัดให้มีการจัดกิจกรรมตอบคำถามศาลรัฐธรรมนูญในโรงเรียน เช่นเดียวกับแบบกิจกรรมตอบปัญหารัฐสภา วิธีการดังกล่าวมาใช้ก็น่าจะเป็นการสร้าง ความเข้าใจในเนื้อหาของศาลรัฐธรรมนูญได้ จัดกิจกรรมศาลรัฐธรรมนูญสัญจร จัดกิจกรรมเยาวชนศาลรัฐธรรมนูญ</p> <p>๓. ข้อเสนอแนะจากการสัมมนานำเสนอผลงานวิจัยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Public Hearing) รูปแบบ วิธีการ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและความเชื่อมั่นของประชาชนเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ (๑) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ โทรทัศน์ โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายผู้ประกอบอาชีพอิสระ และกลุ่มนักเรียนนักศึกษา / สื่อวิทยุ กลุ่มเป้าหมายที่ติดตามและใช้รับฟังข้อมูลข่าวสารมากที่สุด เป็นกลุ่มผู้ที่รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ (๒) สื่อสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อที่กลุ่มอาชีพผู้ประกอบอาชีพอิสระ และกลุ่มนักเรียนนักศึกษาติดตามมากที่สุด (๓) สื่อกิจกรรม เช่น การเยี่ยมเยียน นิทรรศการ สัมมนา เป็นสื่อที่ผู้ประกอบอาชีพรับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ ติดตามและใช้สื่อชนิดนี้มากที่สุด (๔) สื่อสมัยใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต ผู้ที่ใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในการติดตามข้อมูลข่าวสารมากที่สุด คือ กลุ่มผู้ประกอบอาชีพอิสระ ว่างงาน รวมถึงกลุ่มนักเรียนนักศึกษา</p> |
| <p>๒.การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๕ ทรงชัย ทองปาน (๒๕๖๕)</p> | <p>ส่วนที่ ๑ ผลการเก็บข้อมูลแบบสอบถามกลุ่มประชาชนทั่วไป การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญพบว่า ๓ ลำดับแรก แหล่งข้อมูล ได้แก่ (๑) สื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูป ไลน์) (๒) โทรทัศน์ และ (๓) เว็บไซต์ ศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนข้อมูลข่าวสารที่สนใจติดตาม หรือสืบค้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ๓ ลำดับแรก ได้แก่ (๑) สาระนั้นเกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ (๒) สรุปผลคดีที่น่าสนใจ แนว</p> | <p>๑. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงด้านการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของศาลรัฐธรรมนูญใน ๓ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านเนื้อหาการเผยแพร่ โดยประเด็นที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อเสนอแนะให้มีการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของศาลรัฐธรรมนูญมากที่สุด คือ ให้นำเนื้อหาที่เข้าใจง่าย น่าสนใจ กระชับ มีรายละเอียดที่ครบถ้วน และ</p> |

| ชื่องานวิจัย | ผลการศึกษา | ข้อเสนอแนะ |
|--------------|--|---|
| | <p>วินิจฉัยคดี หรือคำวินิจฉัยคดี และ (๓) ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ สำหรับความพึงพอใจต่อบริการศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อประเมินความรู้ ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่การดำเนินงาน ของศาลรัฐธรรมนูญ ในภาพรวมพบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับปานกลาง และมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับเชื่อมั่น โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจของประชาชน และความเชื่อมั่นได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญจากเว็บไซต์ ศาลรัฐธรรมนูญ ประเภทของข้อมูลข่าวสารที่เป็นสรุปผลคดีที่น่าสนใจ แนววินิจฉัยคดี หรือคำวินิจฉัยคดี ประเภทของข้อมูลข่าวสารที่ต้องการที่เป็นความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ การใช้บริการศาลรัฐธรรมนูญ และระดับความพึงพอใจที่มีต่อการใช้บริการ</p> <p>ส่วนที่ ๒ ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดมีความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญในการทำหน้าที่อำนวยความสะดวกด้านคดีรัฐธรรมนูญ และผู้ทรงคุณวุฒิมีความคาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญควรต้องแสดงให้เห็นถึงการใช้เหตุผลทางกฎหมาย และการอำนวยความสะดวกให้ผู้ปรากฏชัดขึ้นในคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ</p> <p>ส่วนที่ ๓ ผลการศึกษาจากการสนทนากลุ่มย่อย พบว่า</p> <p>(๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม กลุ่มที่เชื่อมั่นต่อการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเนื่องจาก (๑) ศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลสูงสุดของระบบกระบวนการยุติธรรม (๒) มีองค์ประกอบของผู้พิพากษาที่น่าเชื่อถือ (๓) มีกระบวนการในการวินิจฉัยที่น่าเชื่อถือ (๔) ศาลรัฐธรรมนูญเปิดกว้างให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้เหมือนศาล</p> | <p>ครอบคลุม ชัดเจนตามจริง (๒) ด้านช่องทางการเผยแพร่มีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้หลากหลายช่องทางเพื่อให้ครอบคลุม และทั่วถึงทุกกลุ่มคน (๓) ด้านรูปแบบ และประเภทสื่อ มีข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงด้านการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของศาลรัฐธรรมนูญ โดยทำให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ไม่เป็นวิชาการเกินไป กระชับ</p> <p>๒.ประเด็นที่ประชาชนต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการเกี่ยวกับการสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญมากที่สุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ (๑) เน้นการสร้างสื่อเพื่อเป็นช่องทางให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญได้มากขึ้น (๒) ทำให้เนื้อหาความรู้มีความกระชับ ใช้ภาษาที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และ (๓) เน้นให้ความรู้กับประชาชนโดยตรง</p> <p>๓.ข้อเสนอแนะที่จะทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้น ๓ ลำดับแรก ได้แก่ (๑) ต้องแสดงให้เห็นว่ากระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญดำเนินไปอย่างไร้เงา เที่ยงธรรม คำวินิจฉัยแสดงถึงเหตุผลที่ชัดเจน และปราศจากอคติใด ๆ (๒) ต้องแสดงให้เห็นว่ากระบวนการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปอย่างเปิดเผย ชัดเจน และถูกต้อง ไม่มีการแทรกแซงจากการเมืองและ (๓) ต้องแสดงให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นที่พึ่งของประชาชน</p> <p>ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ (๑) ให้ศาลรัฐธรรมนูญสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนในการใช้สิทธิร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ และควรเป็นการทำงานร่วมกันกับภาคีเครือข่ายภายนอก (๒) ควรจะนำคดี มาทำเป็นข้อมูลที่มีเนื้อหาเข้าใจง่าย และเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบมากขึ้น ก็จะเป็นการสร้าง</p> |

| ชื่องานวิจัย | ผลการศึกษา | ข้อเสนอแนะ |
|--------------|---|--|
| | <p>ทั่วไป (๕) จากตำแหน่งหน้าที่ อาทิ เป็นข้าราชการ เป็นนิติกร ทำให้มีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนประชาชนที่ยังขาดความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญเกิดจาก (๑) ขาดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ (๒) มองไม่เห็นความจำเป็นที่ต้องมีความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ (๓) มองว่าศาลรัฐธรรมนูญ “อยู่ไกลจากประชาชนเกินกว่าจะสามารถเข้าใจได้” (๔) มองว่าศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทน้อยกว่าศาลอื่น (๕) อิทธิพลของข้อมูลข่าวสารทำให้ประชาชนมองว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลสำหรับนักการเมือง (๖) กระบวนการเข้าถึงยาก (๗) มีความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าศาลรัฐธรรมนูญใช้ระบบไต่สวน อาจทำให้เกิดความลำเอียง พิจารณาข้อมูลไม่รอบด้าน หรือถูกแทรกแซงได้ง่าย (๘) มีความเข้าใจว่าการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมีค่าใช้จ่ายแพง และ (๙) ยังไม่ทราบว่ามีปัญหาที่เกิดขึ้น ประชาชนสามารถนำเข้าไปสู่กระบวนการของศาลรัฐธรรมนูญได้หรือไม่</p> <p>(๒) ด้านความเป็นอิสระ กลุ่มที่เชื่อมั่นเพราะ (๑) ตนเองเป็นนักกฎหมาย ทำให้เชื่อว่าผู้พิพากษาทุกศาลมีความเป็นอิสระ (๒) เมื่อพิจารณาจากคุณสมบัติของตุลาการซึ่งเน้นให้ศาลรัฐธรรมนูญต้องมีความอิสระและ (๓) กระบวนการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแสดงให้เห็นถึงความเป็นอิสระ ส่วนกลุ่มที่ไม่เชื่อมั่นเพราะเข้าใจว่า (๑) ที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่ค่อยยุติธรรม” (๒) มองว่าศาลรัฐธรรมนูญขาดความเป็นอิสระจากฝ่ายการเมือง (๓) มีความเข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระมากเกินไป บางครั้งพิจารณาตามกระแสของสังคม (๔) บ่อยครั้งที่คำวินิจฉัยมีข้อโต้แย้ง (๕) เห็นว่าบางครั้งคดีในเรื่องเดียวกันแต่ตุลาการมีการวินิจฉัยที่แตกต่างกัน และ (๖) ประเด็น</p> | <p>ความรับรู้ และความเข้าใจในเรื่องศาลรัฐธรรมนูญให้กว้างขวางมากขึ้นในหมู่ประชาชนทั่วไป โดยมุ่งเน้นไปที่เด็ก และเยาวชน (๓) นำเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยเข้ามาใช้ปรับกระบวนการ และวิธีการสื่อสารกับประชาชนให้มีลักษณะเชิงรุกมากยิ่งขึ้น</p> <p>ข้อเสนอแนะจากสนทนากลุ่มในการสร้างความเชื่อมั่น (๑) ศาลรัฐธรรมนูญควรสร้างความเชื่อมั่นผ่านการทำหน้าที่ต่าง ๆ ผ่านคำวินิจฉัย และการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามข้อกำหนด (๒) ทำงานด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่ได้ลงไปทำงานในพื้นที่ (๓) ควรให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญแก่ประชาชน (๔) การทำให้คำวินิจฉัยที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยออกมาเป็นมาตรฐานกลาง (๕) มีการพิจารณากลับกรองคำวินิจฉัยก่อนที่จะแถลง เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นต่อคำพิพากษา (๖) เน้นการสร้างเชื่อมั่นกับประชาชนบางกลุ่ม โดยเฉพาะเด็ก เยาวชน และนักศึกษา กลุ่มผู้นำชุมชน (๗) การสร้างเครือข่ายสถานศึกษาทั้งในระดับมัธยมศึกษา และมหาวิทยาลัยที่อยู่ในท้องถิ่น (๘) สร้างการเข้าถึงให้กับหน่วยงานต่าง ๆ (๙) ทำงานเชิงรุกโดยไม่ต้องรอคำร้องขอให้วินิจฉัย (๑๐) แก้ไขที่โครงสร้างซึ่งก็คือ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ (๑๑) เน้นการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม หรือการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยควรพิจารณาทั้งในปัจจุบัน และในอนาคต (๑๒) ใช้ระบบไอทีเข้ามารองรับการเข้าถึงของประชาชน (๑๓) ทำให้การฟ้องตรงใช้ระยะเวลาสั้นลง (๑๔) สร้างกระบวนการในการเข้าถึงศาลได้สะดวก (๑๕) สนับสนุน ส่งเสริม พัฒนาบุคลากรของศาลรัฐธรรมนูญให้มีการศึกษาการวิจัยค้นคว้าต่าง ๆ และ (๑๖) ควรมี</p> |

| ชื่องานวิจัย | ผลการศึกษา | ข้อเสนอแนะ |
|--------------|---|---|
| | <p>อื่น เช่นบางกรณีใช้เวลาในการวินิจฉัยนานเกินไป หรือในชนบทมีตัวอย่างหลายตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความไม่ยุติธรรม</p> <p>(๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน และประโยชน์ส่วนรวม ประชาชนเชื่อมั่นศาลรัฐธรรมนูญ เพราะ (๑) เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญน่าจะคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก (๒) เพราะกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของ (๓) รัฐธรรมนูญให้สิทธิต่อประชาชน ให้ประชาชนฟ้องหน่วยงานของรัฐที่เพิกเฉยการกระทำที่ละเมิดต่อสิทธิของประชาชนได้ ส่วนกลุ่มที่ไม่เชื่อมั่นเพราะ (๑) ยังไม่เห็นบทบาทที่ชัดเจนของศาลรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน (๒) มองว่าบทบาทดังกล่าวเป็นขาดการปฏิบัติจริง (๓) เพราะคดีส่วนใหญ่ที่รับรู้เป็นคดีทางด้านการเมือง (๔) ประชาชนทั่วไปเข้าถึงได้ยาก (๕) ศาลรัฐธรรมนูญยังขาดการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในพื้นที่ (๖) เห็นว่าในทางปฏิบัติศาลรัฐธรรมนูญยังไม่สามารถคุ้มครองประชาชน และประโยชน์ส่วนรวมได้เท่าที่ควร และ(๗) มีหลายกรณีที่แสดงให้เห็นว่าประชาชนไม่ได้รับการคุ้มครอง</p> <p>(๔) ด้านความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ พบว่า (๑) ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ (๒) ประชาชนบางส่วนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญเฉพาะในบางเรื่อง (๓) ประชาชนบางส่วนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญคลาดเคลื่อน (๔) อื่น ๆ ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญอาจขาดการประชาสัมพันธ์ และการสื่อสารเชิงรุกแก่ประชาชน ข้อมูล ความรู้บางอย่างมีเนื้อหาที่ยากต่อการทำความเข้าใจ</p> <p>(๕) ความคาดหวังต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญพบว่า มีความคาดหวัง (๑) ด้านบทบาทหน้าที่ ได้แก่ คาดหวังว่าศาล</p> | <p>การสำรวจระดับความเชื่อมั่น ความเข้าใจของประชาชนให้มากกว่าเดิม</p> <p>ข้อเสนอแนะจากสนทนากลุ่มด้านความรู้ความเข้าใจ</p> <p>๑) ด้านสื่อประชาสัมพันธ์ ได้แก่ (๑) ควรมีการประเมินการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชน (๒) ควรมีการพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย หรือสอดคล้องกับพื้นที่ (๓) ใช้รูปแบบการประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัย (๔) ควรมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกที่สอดคล้องกับประชาชน หรือสภาพพื้นที่ (๕) นำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ประชาชนสนใจในพื้นที่(๖) ควรมีสื่อสารหรือองค์กร หรือส่วนงานที่ช่วยทำหน้าที่ในการสื่อสาร(๗) จัดประชุมชี้แจงผ่านเวทีต่าง ๆ ในพื้นที่ (๘) สร้างแกนนำหลักประชาสัมพันธ์ผ่านแกนนำ (๙) พัฒนาศูนย์กลางของหน่วยงานต่าง ๆ (๑๐) ควรมีความเห็นโดยตรงของศาลรัฐธรรมนูญในคำวินิจฉัย และ (๑๑) ควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านหนังสือเวียน</p> <p>๒) ด้านการให้ความรู้ ให้การศึกษา ได้แก่ (๑) ควรมีการประเมินการเข้าถึงความรู้ของประชาชน (๒) ควรสร้างความเข้าใจในกระบวนการกฎหมายแบบประชาชน (๓) ควรมีการประชาสัมพันธ์ช่องทางการเข้าถึงความรู้ ให้กับหน่วยงาน และประชาชน (๔) ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญแก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้สามารถเป็นที่ปรึกษาแก่ประชาชนได้ (๕) ควรมีการประชุม หรือการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน และเจ้าหน้าที่ในเรื่องของสิทธิ และหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ (๖) ควรมีการเรียนการสอนเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ (๗) ควรให้ความรู้ที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมโดยอาจเน้นไปที่ผู้นำชุมชน (๘) ในพื้นที่ต่างจังหวัด ศาลรัฐธรรมนูญควรมีสื่อสาร</p> |

| ชื่องานวิจัย | ผลการศึกษา | ข้อเสนอแนะ |
|--------------|--|--|
| | <p>รัฐธรรมนูญจะให้ความสำคัญกับเรื่องความเสมอภาค สิทธิเสรีภาพ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้สามารถนำมาใช้ได้อย่างจริงจัง คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะให้ความสำคัญกับความเป็นอิสระ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน การคุ้มครองประโยชน์ของส่วนรวม คาดหวังว่าการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญจะยึดผลประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้ง คาดหวังว่าประชาชนจะมีความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกับกันที่มีความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมอื่น ๆ คาดหวังว่าการวินิจฉัยของหน่วยงานที่สามารถแก้ปัญหาให้ประชาชนได้ ทำให้ประเด็นที่สงสัย ไม่มีความเชื่อมั่นให้ชัดเจน คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะรักษามาตรฐานในการปฏิบัติหน้าที่ และรักษาความเชื่อมั่นที่ประชาชนมอบความไว้วางใจให้ และปฏิบัติหน้าที่บนพื้นฐานของข้อกฎหมายอย่างเคร่งครัด และคาดหวังให้เป็นหน่วยงานที่สามารถแก้ปัญหาให้ประชาชนได้ ทำให้ประเด็นที่ประชาชนสงสัย ไม่มีความเชื่อมั่นให้ชัดเจน (๒) ด้านรูปแบบการทำงาน ได้แก่ คาดหวังว่าประชาชนจะสามารถเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้ง่ายขึ้น คาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญทำงานแบบเชิงรุก คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะเข้าถึงประชาชนด้วยการลงมาสร้างความคุ้นเคย ทำความเข้าใจกับประชาชน คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล มีหน่วยงานที่มาช่วยประสานเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญได้ง่ายยิ่งขึ้น คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถควบคุมเกี่ยวกับการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมให้เกิดความรวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่าย มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบ มีการตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนให้หน่วยงานดำเนินโครงการในการให้ความรู้ หรือช่วยเหลือประชาชนให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ และ</p> | <p>หรือองค์กร หรือส่วนงานที่ช่วยทำหน้าที่ในการให้ความรู้แทนศาลรัฐธรรมนูญ หรือกำหนดหน่วยบริการ หรืออาสาสมัคร เป็นตัวแทนของศาลรัฐธรรมนูญ (๙) ควรเข้าไปสนับสนุนยุติธรรมชุมชนให้มีความเข้มแข็ง จัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนงบประมาณ หรือบุคลากร ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้นำมาใช้ในการจัดอบรมให้กับประชาชนในพื้นที่ ปรับรูปแบบการอบรมให้น่าสนใจ และ (๑๐) ควรขยายความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชนให้ประชาชนได้ทราบ</p> <p>๓) ด้านเครือข่ายการทำงาน ได้แก่ (๑) ในพื้นที่ต่างจังหวัด ศาลรัฐธรรมนูญควรมีสำนักงาน หรือส่วนงานที่ช่วยทำหน้าที่แทนศาลรัฐธรรมนูญ (๒) การทำ MOU กับหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นเครือข่ายในการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้แก่ประชาชน (๓) การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานราชการที่เป็นองค์กรทางด้านวิชาการด้านรัฐธรรมนูญ และ (๔) การสร้างการรับรู้ หรือการให้ความรู้เฉพาะกลุ่ม เพื่อส่งต่อไปยังกลุ่มอื่น ๆ</p> <p>ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้ประกอบการวางแผน การกำหนดนโยบาย และแนวทางการบริหารจัดการ เพื่อเพิ่ม และ/หรือธำรงรักษาความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ (๑) การประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารของศาลรัฐธรรมนูญ โดยวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการจะประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจน เนื้อหาในการประชาสัมพันธ์ ควรสอดคล้องกับคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย และสื่อสารผ่านเครือข่ายต่าง ๆ รวมถึงสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลต่อความคิดของประชาชน และเน้นเนื้อหาในประเด็นที่ประชาชนคาดหวัง (๒) การให้ความรู้แก่ประชาชนโดยให้ความรู้ ตามความต้องการของ</p> |

| ชื่องานวิจัย | ผลการศึกษา | ข้อเสนอแนะ |
|--|---|---|
| | <p>คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถสร้างภาพลักษณ์ที่ทำให้ประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อศาลรัฐธรรมนูญ มีภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ความเห็นต่าง ๆ (๓) ด้านการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะหาวิธีการที่จะทำให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ มีการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอ มีการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้แก่ประชาชนเชิงรุก ให้มีความรู้ ความเข้าใจมากขึ้น คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสื่อสาร มีการจัดทำสรุปเป็นคู่มือฉบับประชาชนให้ประชาชนเข้าในกระบวนการของรัฐธรรมนูญ และคาดหวังว่าในช่วงระยะเวลาไม่นาน ประชาชนจะให้เห็นการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ของศาลรัฐธรรมนูญ</p> | <p>กลุ่มเป้าหมาย และมีรูปแบบการเผยแพร่ที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น (๓) ด้านการสร้างเชื่อมั่นแก่ประชาชน ศาลรัฐธรรมนูญอาจดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานที่ทำงานในพื้นที่ในการดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชน มีการสร้างเครือข่ายสถานศึกษา และพัฒนาระบบการบริหารงานภายในองค์กร</p> |
| <p>๓.การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนต่อการอำนวยความสะดวกของศาลปกครอง ทรงชัย ทองปาน (๒๕๖๒)</p> | <p>ในภาพรวมประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลปกครองและการอำนวยความสะดวกด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมากขึ้นไป โดยประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ และการอำนวยความสะดวกของศาลปกครอง ซึ่งผู้ที่เคยรับบริการมีความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการศาลปกครองอยู่ในระดับมากขึ้นไป โดยนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มตัวแทนเจ้าหน้าที่ภาครัฐ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม กลุ่มผู้นำเอกชนหรือภาคธุรกิจ องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) มีความพึงพอใจเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของศาลปกครองในปัจจุบันและภาพลักษณ์ของศาลปกครอง มีความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของศาลปกครอง อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานของศาลปกครองยังมีข้อควรพัฒนาบางประการ อาทิ ประชาชนยังมีการรับรู้ รู้จักศาลปกครองน้อย คดีประเภทต่างๆ มีความหลากหลายมากขึ้น ในขณะที่กระบวนการใน</p> | <p>(๑) เน้นการประชาสัมพันธ์ให้สอดคล้องกับคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย ปรับปรุงศูนย์บริการข้อมูลสายด่วน (Call Center) ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเทียบเท่ากับหน่วยงานอื่น ๆ อาทิ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เน้นให้ข้อมูลที่ประชาชนสนใจ เน้นให้ความรู้และสร้างความเข้าใจในประเด็นที่ กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน ปรับปรุงและพัฒนาเนื้อหาและรูปแบบของสื่อในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้น่าสนใจ ทันสมัย กระชับ เข้าใจง่ายและมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง สรุปเนื้อหาคำพิพากษาให้ประชาชนสามารถเข้าใจได้ง่าย</p> <p>(๒) ควรมีการประสานความร่วมมือร่วมกันระหว่างศาลต่างๆ ในการให้ความรู้แก่ประชาชน ประสานงานกับสำนักงานคดีปกครองในพื้นที่เพื่อร่วมมือกันในการให้ความรู้เกี่ยวกับคดีปกครองแก่บุคลากรภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ การสร้าง</p> |

| ชื่องานวิจัย | ผลการศึกษา | ข้อเสนอแนะ |
|--------------|--|---|
| | <p>การทำหน้าที่ของศาลปกครองยังปรับไม่ทันกับความหลากหลายของคดี มีระยะเวลาในพิจารณาคดีนาน รวมถึงประเด็นการเกิดกรณี “ฟ้องผิดศาล” โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ควรส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมพื้นฐานให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงและตรงกลุ่มเป้าหมาย ควรพัฒนาโลกในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข่าวสารต่างๆ การปรับตัวในยุคปัจจุบันเพื่อยกระดับคุณภาพการดำเนินงาน การให้บริการแก่ประชาชน และสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน เป็นต้น โดยคาดหวังว่าศาลปกครองควรเป็นองค์กรที่จะช่วยพัฒนางานของภาครัฐให้ดีขึ้น และคุ้มครองให้ประชาชนได้รับการบริการจากภาครัฐ</p> | <p>ความร่วมมือกับสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นให้เป็นกลไกสำคัญในการให้ความรู้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ รวมทั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนในแต่ละจังหวัดให้เป็นกลไกสำคัญในการให้ความรู้และช่วยเหลือประชาชน ประสานความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับคดีปกครองแก่ประชาชน ศาลปกครองควรมีความร่วมมือกับสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อให้ประชาชนที่ห่างไกลสามารถเข้าถึงความรู้ได้ง่ายยิ่งขึ้น ควรนำประสบการณ์จริงในคดีปกครองมาให้ความรู้แก่ประชาชนโดยนำเสนอในลักษณะคดีตัวอย่างที่เข้าใจง่าย ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้หลักสูตรระยะสั้นให้กับประชาชนกลุ่มต่างๆ พัฒนาระบบทนายอาสา ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับคำวินิจฉัย หลักกฎหมายคดีปกครองจากคำวินิจฉัยของศาลปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรปรับเนื้อหาความรู้ให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ ควรนำคดีที่ภาครัฐเป็นผู้กระทำผิดมาพัฒนาเป็นหลักสูตรอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรภาครัฐ ควรนำคดีเด่น ๆ มาเป็นตัวอย่างในการให้ความรู้ ควรมีการย่อคำพิพากษาเหมือนคำพิพากษาของศาลฎีกา การอบรมควรเป็นการอบรมในเรื่องขั้นตอนกระบวนการพิจารณาคดีของศาลปกครอง และควรเน้นการปฏิบัติมากกว่าทฤษฎี</p> <p>(๓) พัฒนาความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลปกครองให้กับประชาชน โดยเฉพาะในประเด็นที่มีผลการประเมินค่อนข้างน้อย การแก้ไขภาพลักษณ์เชิงลบที่มีต่อศาลปกครองและสร้างภาพลักษณ์ของการเป็นองค์กรที่ทำงานร่วมกับภาครัฐ</p> |

| ชื่องานวิจัย | ผลการศึกษา | ข้อเสนอแนะ |
|---|--|---|
| | | <p>(๔) ปรับปรุงคุณภาพการให้บริการของศาลปกครองในด้านที่ยังมีผลประเมินความพึงพอใจน้อยกว่าประเด็นอื่นๆ ปรับปรุงขั้นตอนการบริการต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาระบบการติดตามความก้าวหน้าของคดี ปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ศาลปกครอง</p> |
| <p>๔.การศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ของศาลยุติธรรม</p> <p>สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรศึกษา (๒๕๖๕)</p> | <p>ด้านบุคลากร สื่อบุคคลเป็นสื่อที่ศาลเห็นว่ามีความจำเป็นมากที่สุดและเป็นสื่อที่ศาลให้บริการแก่บุคคลที่มาติดต่อราชการมากที่สุด โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์และพนักงานต้อนรับประจำศาล ส่วนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กับบุคคลภายนอก ศาลใช้สื่อออนไลน์โดยใช้เว็บไซต์เป็นสื่อด้านประชาสัมพันธ์มากที่สุด และเห็นว่าบุคลากรที่มียังไม่เพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่ ขาดความรู้ ความเข้าใจ และความเชี่ยวชาญในรูปแบบ วิธีการ และแนวทางการประชาสัมพันธ์ รวมทั้งขาดทักษะในการออกแบบผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบใหม่ ๆ ที่มีความดึงดูดน่าสนใจ ขาดทักษะในการผลิตสื่อ</p> <p>ด้านการผลิตสื่อ สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ไม่เพียงพอในกลุ่มประชาชนที่อยู่ห่างไกลจากชุมชนเมืองที่มีปัญหา ด้านการใช้อุปกรณ์สื่อสารที่มีสัญญาณไม่ชัดเจนหรือไม่มีสัญญาณ รวมถึงกลุ่มประชาชนด้อยโอกาส ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลในรูปแบบออนไลน์ได้ การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบออฟไลน์ เช่น แผ่นพับ หนังสือ คู่มือ ฯลฯ จึงยังคงมีความจำเป็นอยู่</p> <p>ด้านเนื้อหาประชาสัมพันธ์ ศาลมีความประสงค์ที่จะทำสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ แต่พบปัญหาว่าข้อมูลที่สื่อสารไม่เป็นปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วต้องมีการปรับปรุงหรือผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ให้มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา ประกอบกับปัจจุบันแนวทางการประชาสัมพันธ์ตามแนวทางของแต่ละศาลยังไม่</p> | <p>๑) รูปแบบการประชาสัมพันธ์ ควรให้มีการดำเนินการทั้งสองรูปแบบคือแบบออนไลน์และออฟไลน์ โดยกำหนดตามความต้องการของประชาชน บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ และพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ เพื่อใช้การแบ่งคำร้อยละในการเข้าถึงสื่ออย่างเหมาะสม</p> <p>๒) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ควรเน้นให้มีกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานภายนอก เช่น โรงเรียนกรมราชทัณฑ์ กรมการปกครอง กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ โดยจัดกิจกรรมร่วมชุมชนมากขึ้น เช่น โครงการวันสำคัญ จัดให้มีกิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เช่น ชุมความรู้ด้านกฎหมาย โดยมีข้อมูลทั้งออฟไลน์และออนไลน์ เสี่ยงตามสายโดยวิธีการเผยแพร่ผ่านวิทยุชุมชน การส่งต่อสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไปยังหน่วยงานระดับชุมชน</p> <p>๓) เนื้อหาการประชาสัมพันธ์ สำนักงานศาลยุติธรรมควรกำหนดเนื้อหาเพื่อการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานที่ใช้ติดต่อราชการศาล คำแนะนำการเตรียมตัวก่อนมาศาล ขั้นตอนการติดต่องานศาลเบื้องต้น เช่น การปล่อยชั่วคราว เป็นต้น ความรู้ด้านกฎหมายที่มีการเปลี่ยนแปลง ข้อมูลการใช้โปรแกรมที่ทันสมัย เช่น การพัฒนาระบบ e-filing CIOS เป็นต้น ควบคู่กับการสำรวจความต้องการข้อมูลจากผู้ปฏิบัติงานด้านประชาสัมพันธ์ของหน่วยงาน</p> |

| ชื่องานวิจัย | ผลการศึกษา | ข้อเสนอแนะ |
|--------------|---|--|
| | <p>สอดคล้องกัน ประชาชนอาจได้รับข่าวสารที่คลาดเคลื่อน ด้านการจัดทำสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ศาลไม่มีบุคลากรที่มีความรู้หรือทักษะในการผลิตสื่อดิจิทัลต่าง ๆ โดยตรง ประกอบกับการขาดอุปกรณ์จัดทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ขาดอุปกรณ์ในการผลิตสื่อที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และข้อจำกัดอีกประการหนึ่งของการจัดทำสื่อสังคมออนไลน์คือ การไม่อนุญาตให้หน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรมและศาลยุติธรรมทั่วประเทศนำเว็บไซต์ที่ให้บริการแบบสร้างเครือข่ายสังคมด้านการเข้าถึงของประชาชน กลุ่มที่ไม่ได้มีความพร้อมในการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบออนไลน์หรือกลุ่มชุมชนที่อยู่ในชนบท กลุ่มประชาชนผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาหรือแม้แต่บุคคลทั่วไปที่มีข้อจำกัดด้านความรู้ การศึกษา แต่เนื่องจากข้อมูลข่าวสารของศาลเป็นเรื่องเฉพาะ เนื้อหาทางวิชาการด้านกฎหมายหรือเป็นภาษาทางการหรือภาษาที่ใช้สำหรับการติดต่อราชการ จึงทำให้ประชาชนที่มาติดต่อราชการศาลไม่เข้าใจ ข้อมูลข่าวสารผิดพลาด เกิดความคลาดเคลื่อน รวมไปถึงกลุ่มคนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลชุมชนเมือง และชาวต่างชาติที่เดินทางท่องเที่ยวและพำนักอยู่ในประเทศไทย ซึ่งเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรของศาลยังไม่สามารถสื่อสารให้กลุ่มคนเหล่านี้ได้โดยตรง จึงทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของศาลได้ งบประมาณข้อจำกัดในการบริหารและใช้จ่ายงบประมาณซึ่งกิจกรรมบางรายการต้องใช้งบประชาสัมพันธ์จำนวนมาก บางกิจกรรมไม่สามารถเบิกงบประมาณได้ และรายการเบิกจ่ายวัสดุตามแนวทางการเบิกจ่ายยังไม่สอดคล้องและเป็นปัจจุบัน</p> <p>นอกจากนี้การใช้สื่อประชาสัมพันธ์ควรมีความสมดุลกันและควรมีกิจกรรมประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้เข้าถึงกลุ่มคนผู้ด้อยโอกาสให้ประสบความสำเร็จ การประชาสัมพันธ์โดยการผ่านสื่อต้องคำนึงถึง</p> | <p>๔) หลักสูตรการอบรม หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม และกองสารนิเทศและประชาสัมพันธ์ควรทบทวนหลักสูตรการอบรมสำหรับบุคลากรด้านการประชาสัมพันธ์</p> <p>๕) บทบาทหน้าที่ การแบ่งหน้าที่งานด้านการประชาสัมพันธ์ การผลิตสื่อ การพัฒนาบุคลากรที่สามารถใช้เทคโนโลยีที่อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสอนการใช้งานระบบอิเล็กทรอนิกส์ของศาลยุติธรรมได้ และการใช้งานโปรแกรมแอปพลิเคชันที่จำเป็น</p> <p>๖) การประเมินผล ควรมีการประเมินผลจากผู้รับบริการ โดยกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินผลในด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการประชาสัมพันธ์ของศาลยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป</p> |

| ชื่องานวิจัย | ผลการศึกษา | ข้อเสนอแนะ |
|--|--|--|
| | <p>ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และความคุ้มค่าและผู้ผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ ต้องผลิตสื่อที่มีเนื้อหาเข้าใจง่ายค่านึงถึงผู้รับสารเป็นสำคัญเนื่องจาก สำนักงานศาลยุติธรรมให้ความสำคัญในเรื่องการประชาสัมพันธ์อันเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ของหน่วยงานซึ่งส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของประชาชน ด้วยเหตุนี้ผู้ที่ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ควรเป็นผู้มีความรู้ ทักษะในด้านการสื่อสารและประชาสัมพันธ์</p> <p>ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านการใช้สื่อต่าง ๆ การเพิ่มช่องทาง ในการสื่อสารและปรับรูปแบบการประชาสัมพันธ์ให้สอดคล้อง เหมาะสมเพื่อให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายของหน่วยงานที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ทั่วไปและกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น ผู้ด้อยโอกาส ได้อย่างครอบคลุม เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการด้านการ ประชาสัมพันธ์ของศาลยุติธรรม</p> | |
| <p>๕. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา</p> <p>จำลองลักษณะ อินทวัน (๒๕๕๘)</p> | <p>๑. ผลการศึกษา และสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาประกอบด้วย ปัจจัยด้านสถานการณ์ ได้แก่ การรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล การรับรู้สภาพเศรษฐกิจ การเมืองการปกครองและสังคม การรับรู้ความสามารถของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ปัจจัยด้านจิตลักษณะเพิ่มเติม ได้แก่ เหตุผลเชิงจริยธรรมลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และสุขภาพจิตดี และปัจจัยด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ ได้แก่ ทศนคติต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา</p> <p>๒. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความ</p> | <p>๑. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชน ได้มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และสังคม ในหลากหลายช่องทาง และเป็นข้อมูลที่เป็นจริง โดยคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของบุคคล</p> <p>๒. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนให้องค์กรหรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาใช้หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักสำนึก รับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่าในการบริหารงานยุติธรรมเพื่อให้ประชาชนเกิดความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม</p> <p>๓. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ในการเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยการพัฒนาให้บุคคลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เพิ่มขึ้น เช่น กิจกรรมการช่วยเหลือและแก้ปัญหาโดยการใช้อิทธิกรรมากรกลุ่มกิจกรรมการให้</p> |

| ชื่องานวิจัย | ผลการศึกษา | ข้อเสนอแนะ |
|---|---|---|
| | <p>เชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีอิทธิพลทางตรง ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทศนคดีที่ติดต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และการรับรู้สภาพเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และสังคม ตามลำดับ โดยทั้ง ๓ ตัวแปรสามารถอธิบายความแปรปรวนของความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้ร้อยละ ๔๑ และยังพบว่า มีปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีอิทธิพลทางอ้อม ได้แก่ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ การรับรู้ความสามารถของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การรับรู้สภาพเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และสังคม สุขภาพจิตและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตามลำดับ ซึ่งทั้ง ๖ ตัวแปรสามารถอธิบายความแปรปรวนของทัศนคติที่ติดต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้ร้อยละ ๙๕</p> <p>นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีอิทธิพลรวมมากที่สุดคือ ทัศนคติต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การรับรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สุขภาพจิต การรับรู้ความสามารถของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ตามลำดับ</p> | <p>คำปรึกษา รวมถึงการให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทั้งเรื่องของสภาพเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และสังคม ความสามารถของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รวมทั้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเอง อย่างไรก็ตามการเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดีให้กับประชาชนเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการเสริมสร้างทัศนคติที่ติดต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อันจะส่งผลผ่านไปยังความเชื่อมั่นหรือความไว้วางใจในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้</p> <p>๔. ควรศึกษาถึงบทบาทสื่อมวลชนกับกระบวนการยุติธรรมและพัฒนาความร่วมมือกับสื่อมวลชน ประชาชน และชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมตลอดจนสภาพเศรษฐกิจ การเมืองการปกครองสังคม และร่วมพัฒนากระบวนการยุติธรรม</p> <p>๕. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารงานยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรมเพื่อแก้ไขความไม่เท่าเทียมเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม</p> <p>๖. ควรศึกษาถึงแนวทางในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม โดยการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม</p> |
| <p>๖.ระบบตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย โดยศาลรัฐธรรมนูญ ในฐานะกลไกพิทักษ์สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ของประชาชนและพิทักษ์รัฐธรรมนูญ</p> | <p>ประเทศไทยสถาปนา ระบบตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายโดยจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญขึ้น กำหนดให้มีบทบาทหลักประการหนึ่งคือการชี้ขาดความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยพิจารณาตรวจสอบว่า ร่างกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ เรียกว่า “ระบบตรวจสอบก่อน” ซึ่ง</p> | <p>ปัญหาวิจัย ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเพื่อดำเนินการได้อย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ขั้นตอนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่เคร่งครัดว่าต้องได้ดำเนินการเรียกเรื่องสิทธิเสรีภาพต่อกลไกต่างๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว อีกทั้งต้องเป็นกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการผ่านช่องทางอื่นๆ ได้แล้ว</p> |

| ชื่องานวิจัย | ผลการศึกษา | ข้อเสนอแนะ |
|-------------------------------|--|---|
| <p>ปัทมา สุปก่าปัง (๒๕๖๓)</p> | <p>ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทตรวจสอบได้ทั้งเนื้อหาสาระของร่างกฎหมาย รวมถึงตรวจสอบ “กระบวนการตรากฎหมาย” ด้วย นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังมีบทบาทอำนาจหน้าที่ตรวจสอบกฎหมายที่ประกาศใช้ บังคับแล้วว่ามีบทบัญญัติใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญหรือไม่ เรียกว่า “ระบบตรวจสอบหลัง” อีกด้วย หากพิจารณาในแง่ผู้มีสิทธิริเริ่มเสนอคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญพบว่า รัฐธรรมนูญกำหนดให้สิทธิแก่ทั้งผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง องค์กรของรัฐ รวมทั้งประชาชนผู้ถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด กล่าวอีกนัยหนึ่งคือเมื่อมีการบังคับใช้กฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่ง ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลใดขึ้น บุคคลนั้น มีสิทธิเสนอคำร้องที่เรียกว่า “คำร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญ” โดยตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญ ได้ หรือหากมีการฟ้องร้อง เป็นคู่ความในคดี บุคคลดังกล่าวมีสิทธิโต้แย้งต่อศาลที่จะใช้กฎหมาย ดังกล่าวบังคับแก่คดี ว่ากฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้ กล่าวได้ว่าบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในระบบตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ คือ “ผู้พิทักษ์รัฐธรรมนูญ” รวมทั้ง “ผู้พิทักษ์ปกป้องสิทธิเสรีภาพประชาชน” ด้วย ผลการศึกษาพบว่าสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่บัญญัติรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญได้รับการปกป้องคุ้มครอง โดยไม่ถูกละเมิดโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมาย จากคำวินิจฉัยชี้ขาดของศาลรัฐธรรมนูญ มีทั้งสิทธิในทรัพย์สิน เสรีภาพในการประกอบอาชีพ หลักความเสมอภาค รวมไปถึงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ด้วย แต่อย่างไรก็ตาม การใช้สิทธิเสนอคำร้องทุกข์ทางรัฐธรรมนูญยังมีปัญหาอุปสรรคสำคัญคือประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเพื่อ ดำเนินการได้อย่างถูกต้องตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ขั้นตอนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่เคร่งครัดว่าต้องได้ดำเนินการ</p> | <p>ข้อเสนอแนะ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑.การพัฒนาในเชิงโครงสร้างระบบตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ยังคงกำหนดให้เป็นบทบาทอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในฐานะเป็นกลไกพิทักษ์สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนและพิทักษ์รัฐธรรมนูญ แต่ควรมีการพิจารณามาตรการเพื่อธำรงและเพิ่มระดับความเชื่อมั่นศรัทธาจากสาธารณชนว่า เป็นกลไกที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย และสามารถปกป้องคุ้มครองสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานมิได้ถูกละเมิดโดยอำนาจรัฐอื่นใด ๒. ควรพัฒนาความร่วมมือเพื่อบูรณาการระหว่างหน่วยงานของรัฐ โดยมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของประชาชนเพื่อเรียกร้องสิทธิเสรีภาพให้ถูกต้องตามกรอบรัฐธรรมนูญและกฎหมาย รวมถึงการพัฒนาบทบาทเชิงรุกในฐานะผู้พิทักษ์สิทธิพลเมืองของฝ่ายนิติบัญญัติ อันเป็นการสร้างระบบการป้องกันหรือแก้ไขจากต้นทางการตรากฎหมายซึ่งมีผลในวงกว้างยิ่งกว่าการวินิจฉัยชี้ขาดโดยศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นปลายทางของระบบพิทักษ์สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน |

| ชื่องานวิจัย | ผลการศึกษา | ข้อเสนอแนะ |
|---|---|---|
| | เรียกร้องสิทธิเสรีภาพต่อกลไกต่างๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว อีกทั้งต้องเป็นกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการผ่านช่องทางอื่นๆ ได้แล้ว | |
| <p>๗.การพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย</p> <p>ปัญญา อุดชาชน (๒๕๖๑)</p> | <p>การพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยจะมีประสิทธิภาพอย่างสูงสุดได้จำเป็นต้องพัฒนาบุคลากร (Man) งบประมาณ (Money) วัสดุอุปกรณ์ที่สนับสนุนการพิจารณาคดี (Material) และการบริหารจัดการคดี (Case Management)</p> <p>ผลการศึกษาวิจัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และศาลรัฐธรรมนูญ ศาลสูงสุดของต่างประเทศแล้วพบว่า</p> <p>๑. ด้านบุคลากร กล่าวคือ ต้องมีการพัฒนาโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญเนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลพิเศษที่ต้องมีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายมหาชนจำนวนมาก เพื่อให้สอดคล้องกับหน้าที่และความรับผิดชอบโดยแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ</p> <p>๒. ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ที่สนับสนุนการพิจารณาคดี กล่าวคือ ต้องมีกฎหมายเฉพาะเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีความเป็นอิสระ เป็นหลักประกัน และการจัดสรรงบประมาณ โดยปราศจากการแทรกแซงจากฝ่ายบริหาร</p> <p>๓. ด้านการบริหารจัดการคดี กล่าวคือ ต้องยึดระบบวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวน(Inquisitorial System) ต้องมีตุลาการผู้รับผิดชอบสำนวน (Rapporteur Judge) เช่นเดียวกับศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศเพื่อเป็นการคานและดุลการตัดสินใจการลงมติของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแต่ละคน</p> | <p>๑.มาตรการทางกฎหมาย โครงสร้างของศาล ปรับจำนวนผู้ทรงวุฒิ</p> <p>๒.งบประมาณ และเทคโนโลยี (๑) หลักประกันการได้รับและจัดสรรงบประมาณ ความมีอิสระของศาลในการพัฒนา บริหาร / ให้ศาลมีกฎหมายเฉพาะว่าด้วยงบประมาณ และควรได้รับการจัดสรรบต่อรัฐสภาโดยตรง (๒) หลักบริหารงานยุติธรรมของศาลด้วยอิเล็กทรอนิกส์</p> <p>๓.การบริหารจัดการคดี (๑) พิจารณาคดีให้ใช้รูปแบบไต่สวน ศาลมีอำนาจและหน้าที่ค้นหาความจริง-เสนอหลักฐานคู่กรณี/รับฟังพยาน หลักฐานทุกอย่าง/เรียกเอกสาร หลักฐาน จากบุคคลใดมาให้ถ้อยคำได้ตลอด/ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ (๒) ตุลาการรับผิดชอบสำนวน ประธานศาลแต่งตั้งตุลาการรับผิดชอบสำนวนตุลาการมีหน้าที่และอำนาจศึกษาค้นคว้า เสนอความคิดเห็นต่อที่ประชุมคณะตุลาการ</p> <p>๔. มาตรการการบริหาร จัดตั้งศูนย์วิจัยรัฐธรรมนูญศึกษาจัดทำแผนยุทธศาสตร์การบริหารงานยุติธรรมของศาลด้วยอิเล็กทรอนิกส์</p> |

| ชื่องานวิจัย | ผลการศึกษา | ข้อเสนอแนะ |
|---|---|--|
| <p>๘ “สื่อ – ศาล – การเมือง” : ว่าด้วยการนำเสนอข่าว เกี่ยวกับคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวัน</p> <p>นิตกร จิรจิตติกาลกิจ (๒๕๕๘)</p> | <p>การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวันกลุ่มตัวอย่างได้สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวันที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ โดยการนำเสนอข่าวคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละอำนาจหน้าที่ที่มีความแตกต่างกันทั้งในเชิงจำนวนคำวินิจฉัยในแต่ละอำนาจหน้าที่และในเชิงความถี่หรือจำนวนวันในการนำเสนอข่าว อย่างไรก็ตาม การให้ความสำคัญของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวันต่อการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญย่อมมีผลต่อการเปิดรับการเรียนรู้ และการจดจำของประชาชนผู้อ่านเกี่ยวกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ</p> | <p>๑.มาตรการทางการบริหาร (๑) ควรเพิ่มเติมนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารของ ศาลรัฐธรรมนูญ โดยควรเน้นให้เกิดการบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารทั้งระบบ กำหนดให้มีรูปแบบหรือหลักเกณฑ์และวิธีการที่ชัดเจน โดยเฉพาะผลการวินิจฉัยคดีที่เป็นที่สนใจของสังคม (๒) ควรจัดให้มีโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญให้แก่สื่อมวลชน (๓) ควรสนับสนุนให้มีการสร้างความร่วมมือระหว่างศาลรัฐธรรมนูญ กับสถาบันการศึกษาที่มีการเรียนการสอนวิชานิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ โดยอาจทำเป็นบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เพื่อจัดตั้ง เป็นศูนย์ข้อมูลสารสนเทศและเครือข่ายของศาลรัฐธรรมนูญ</p> <p>มาตรการทางกฎหมาย (๑) ควรมีการกำหนดระเบียบหรือข้อบังคับของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อใช้เป็นการเฉพาะสำหรับภารกิจดังกล่าว โดยเฉพาะในกระบวนการเผยแพร่ ผลการวินิจฉัยคดีและกิจการอื่นๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ (๒) มีการกำหนดมาตรการในการเฝ้าระวังและ ติดตามการนำเสนอข่าวผลการวินิจฉัยคดีของสื่อมวลชน</p> |

๒.๖ กรอบแนวคิดในการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรม และการวิจัยครั้งนี้ มีกรอบแนวคิดในการศึกษาเบื้องต้นตามข้อกำหนดไว้ในขอบเขตงานดังนี้

๒.๖.๑ การสำรวจความรู้ความเข้าใจของประชาชน

ความรู้ความเข้าใจของประชาชน หมายถึง ข้อเท็จจริง หรือสารสนเทศเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ที่ประชาชนได้รับมาจากประสบการณ์ การศึกษา การได้ยิน ได้ฟัง หรือการคิด โดยตระหนักถึง ความหมาย หรือสาเหตุของข้อเท็จจริง หรือสารสนเทศเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญใน ๓ ด้าน คือ (๑) ด้านโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ (๒) ด้านบทบาท หน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ และ (๓) ด้านผลการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๖.๒ การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ จึงหมายถึง ความไว้วางใจ หรือความมั่นใจของประชาชนที่มีต่อ วิธีดำเนินการให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และให้เป็นธรรมในทางกฎหมายแก่ประชาชนของศาลรัฐธรรมนูญ ใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๖.๓ การสำรวจความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ หมายถึง การตั้งความปรารถนาที่จะเกิดขึ้นของประชาชนในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจากการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

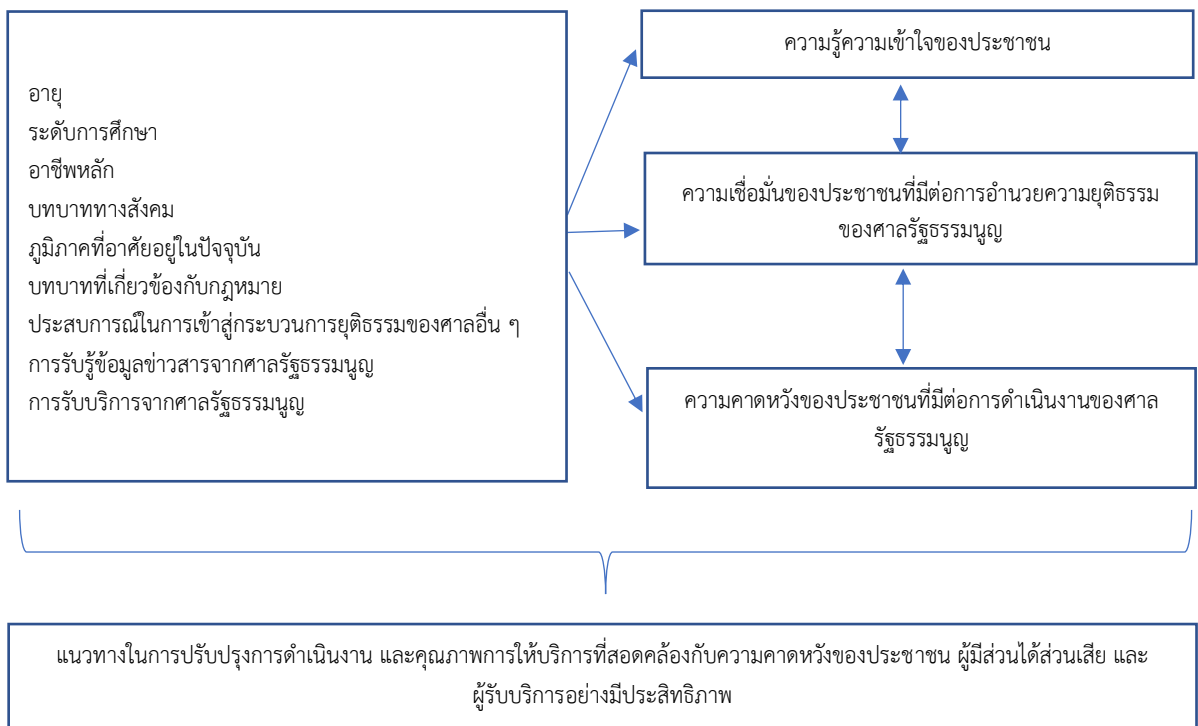
๒.๖.๔ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์

เป็นการวิเคราะห์ (๑) ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ และ (๒) การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชน ซึ่งได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก บทบาททางสังคม ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ประสบการณ์ในการเข้าสู่

กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญ และการรับบริการจากศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๖.๕ แนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน

เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการศึกษาแนวทางที่ครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้อง ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ



ภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓ ระเบียบวิธีวิจัย

เมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ในการศึกษา คณะผู้วิจัยเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ในการศึกษาครั้งนี้ ทั้งในส่วนของ การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๓.๑ ประชากร ขนาดตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่าง

จากขอบเขตด้านประชากร ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่มเป้าหมายหลัก ๒ กลุ่ม ได้แก่ (๑) กลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปี ขึ้นไป และ (๒) กลุ่มตัวแทนหน่วยงาน/องค์กร โดยแต่ละกลุ่มมีจำนวนประชากร ขนาดตัวอย่าง และการสุ่มตัวอย่างดังรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

๓.๑.๑ กลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปี ขึ้นไป

๑) ประชากร ได้แก่ กลุ่มประชาชนทั่วไป ได้แก่ ประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปี ขึ้นไป ซึ่งเป็นข้อมูล ณ เดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๖๖ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น ๕๓,๑๓๕,๑๕๒ คน (กรมการปกครอง, ๒๕๖๖)^๑

๒) ขนาดตัวอย่าง จากการคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยตารางสำเร็จรูปของทาโร ยามาเน่ (Yamane) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ ๓๙๘ ตัวอย่าง อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดในขอบเขตของงาน ในการศึกษาครั้งนี้จะเก็บจากกลุ่มตัวอย่างไม่ต่ำกว่า ๒,๘๐๐ คน โดยจะกระจายตามจังหวัดต่าง ๆ ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน

๓) การสุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยเลือกใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) และแบบบังเอิญ (Accidental sampling) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจงมีเกณฑ์ในการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

(๓.๑) กระจายกลุ่มตัวอย่างตามภูมิภาค โดยแบ่งเป็น ๗ พื้นที่ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้ ตามข้อกำหนดในขอบข่ายงาน

^๑ <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statMONTH/statmonth/#/displayData>

(๓.๒) ในกรณีของภูมิภาคต่าง ๆ ๖ ภูมิภาค กำหนดให้มีการกระจายตามขนาดของจังหวัด เมื่อพิจารณาจากจำนวนประชากรซึ่งสัมพันธ์ไปกับมิติอื่น ๆ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง คณะผู้วิจัยจึงกำหนดให้มีการคัดเลือกจังหวัดตัวอย่างภูมิภาคละ ๓ จังหวัด เมื่อพิจารณาจากจังหวัดที่มีประชากรมากที่สุด จังหวัดที่มีประชากรปานกลาง และจังหวัดที่มีประชากรน้อยที่สุด^๒ ได้ผลการคัดเลือกดังตารางที่ ๓.๑

(๓.๓) กระจายตามอำเภอ และตำบล โดยกำหนดให้เก็บข้อมูลในทุกอำเภอ และทุกตำบลในจังหวัดนั้น ๆ

(๓.๔) กระจายตามคุณลักษณะของประชากร ได้แก่ กลุ่มตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มตัวแทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เมืองพิเศษ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มตัวแทนผู้นำชุมชน (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้าชุมชน) กลุ่มตัวแทนหน่วยงานภาคเอกชน กลุ่มตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน และกลุ่มตัวแทนประชาชนในแต่ละเทศบาล/ตำบล

ตารางที่ ๓.๑ จังหวัดตัวอย่าง

| ภาค | จังหวัด | ขนาดตัวอย่างขั้นต่ำ |
|-----------------------|----------------------------------|---------------------|
| กรุงเทพมหานคร | | ๔๐๐ |
| ภาคเหนือ | เชียงใหม่ นครสวรรค์ ลำปาง | ๔๐๐ |
| ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | นครราชสีมา อุบลราชธานี กาฬสินธุ์ | ๔๐๐ |
| ภาคกลาง | สมุทรปราการ นครปฐม ชัยนาท | ๔๐๐ |
| ภาคตะวันออก | ชลบุรี ระยอง สระแก้ว | ๔๐๐ |
| ภาคตะวันตก | กาญจนบุรี ตาก ประจวบคีรีขันธ์ | ๔๐๐ |
| ภาคใต้ | นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ตรัง | ๔๐๐ |
| รวม | | ๒,๘๐๐ |

๓.๑.๒ กลุ่มตัวแทนหน่วยงาน/องค์กร

๑) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ (๑) ตัวแทนเจ้าหน้าที่ หน่วยงาน องค์กรในกระบวนการยุติธรรม (๒) ตัวแทนสถาบันการศึกษา (๓) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (๔) ตัวแทนภาคเอกชน และภาคธุรกิจ (๕) ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) (๖) ตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ และ (๗) ตัวแทนผู้นำชุมชน

๒) ขนาดตัวอย่าง คณะผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างไว้จังหวัดละไม่ต่ำกว่า ๒๐ คน รวมไม่ต่ำกว่า ๒๖๐ คน

^๒ แบ่งกลุ่มโดยใช้สูตรภาคชั้น (Class Interval) แล้วเลือกจังหวัดที่มีประชากรมากที่สุดในแต่ละกลุ่ม

๓) การสุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกดังต่อไปนี้

(๓.๑) กระจายกลุ่มเป้าหมายตามพื้นที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดต่าง ๆ ใน ๖ ภูมิภาค

(๓.๒) กระจายกลุ่มเป้าหมายตามจังหวัดที่สุ่มตัวอย่างขึ้นมาศึกษาจำนวน ๑๓ จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และจังหวัดอื่น ๆ ใน ๖ ภูมิภาค ภูมิภาคละ ๒ จังหวัด โดยพิจารณาคัดเลือกจากจังหวัดที่ปรากฏในตารางที่ ๓.๑ โดยจะคัดเลือกเฉพาะจังหวัดในลำดับที่ ๑ และ ที่ ๒ ยกเว้น หากจังหวัดนั้น ๆ เป็นจังหวัดที่ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยลงไปเก็บข้อมูลแล้วเมื่อปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ แล้ว ผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกจังหวัดในลำดับที่ ๓ ขึ้นมาแทน เพื่อเป็นการรับฟังความคิดเห็นจากจังหวัดอื่น ๆ ที่ศาลรัฐธรรมนูญยังไม่เคยลงไปเก็บข้อมูล ซึ่งผลการคัดเลือกทำให้ได้จังหวัดที่ใช้ในการเก็บจัด สันทนากลุ่ม/สัมภาษณ์เชิงลึกดังตารางที่ ๓.๒

(๓.๓) กระจายกลุ่มเป้าหมายตามอำเภอ ได้แก่ อำเภอเมือง และอำเภออื่น ๆ ที่อยู่ห่างไกลจากอำเภอเมือง

(๓.๓) กระจายตามคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

(๓.๓.๑) ตัวแทนเจ้าหน้าที่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม และองค์กรที่หน่วยงานภาครัฐจัดตั้งขึ้น อาทิ ยุติธรรมชุมชน ศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ

(๓.๓.๒) ตัวแทนสถาบันการศึกษาทั้งในระดับอุดมศึกษา และต่ำกว่าระดับอุดมศึกษา

(๓.๓.๓) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล

(๓.๓.๔) ตัวแทนภาคเอกชน และภาคธุรกิจ อาทิ หอการค้าจังหวัด สมาคม/องค์กรทางธุรกิจ

(๓.๓.๕) ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)

(๓.๓.๖) ตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ

(๓.๓.๗) ตัวแทนผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ

ตารางที่ ๓.๒ จังหวัดที่ได้คัดเลือกขึ้นมาเพื่อเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม/สัมภาษณ์เชิงลึกตามเกณฑ์ที่กำหนด

| ภาค | ขนาดตัวอย่าง (ไม่ต่ำกว่า) |
|-----------------------|---------------------------|
| กรุงเทพมหานคร | ๒๐ |
| ภาคเหนือ | |
| ๑. นครสวรรค์ | ๒๐ |
| ๒. ลำปาง | ๒๐ |
| ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | |
| ๓. อุบลราชธานี | ๒๐ |
| ๔. กาฬสินธุ์ | ๒๐ |
| ภาคกลาง | |
| ๕. สมุทรปราการ | ๒๐ |
| ๖. นครปฐม | ๒๐ |
| ภาคตะวันออก | |
| ๗. ระยอง | ๒๐ |
| ๘. สระแก้ว | ๒๐ |
| ภาคตะวันตก | |
| ๙. กาญจนบุรี | ๒๐ |
| ๑๐. ตาก | ๒๐ |
| ภาคใต้ | |
| ๑๑. สุราษฎร์ธานี | ๒๐ |
| ๑๒. ตรัง | ๒๐ |
| รวม | ๒๖๐ |

๓.๒ เครื่องมือ/วิธีการที่ใช้ในการศึกษา

จากวัตถุประสงค์ของการศึกษา และคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมายข้างต้น เครื่องมือ/วิธีการในการศึกษาค้างนี้แตกต่างกันไป ทั้งเครื่องมือ/วิธีการในการวิจัยเชิงปริมาณ และเครื่องมือ/วิธีการในการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๓.๒.๑ แบบสอบถามสำหรับกลุ่มประชาชนทั่วไป

แบบสอบถามสำหรับกลุ่มประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปี ขึ้นไป จะมีประเด็นการสำรวจครอบคลุมใน ๕ ส่วน ได้แก่

๑) ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จะเป็นคำถามแบบปลายปิด และปลายเปิด โดยมีคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ตำแหน่งทางสังคม จังหวัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น ๆ

๒) ส่วนที่ ๒ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการใช้บริการจากศาลรัฐธรรมนูญ จะเป็นคำถามแบบปลายปิด และปลายเปิด โดยมีคำถามเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญ ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงด้านการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของศาลรัฐธรรมนูญ การใช้บริการศาลรัฐธรรมนูญ ประสบการณ์ในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ผลการยื่นคำร้อง

๓) ส่วนที่ ๓ ความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ เป็นคำถามปลายปิดเพื่อวัดความรู้โดยมีคำตอบ ๒ ข้อ ได้แก่ ทราบ และไม่ทราบ โดยมีคำถามใน ๓ ด้าน คือ (๑) ด้านโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ (๒) ด้านบทบาท หน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ และ (๓) ด้านผลการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ

๔) ส่วนที่ ๔ ความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ เป็นข้อคำถามแบบประเมินค่า ๕ ระดับ ได้แก่ เชื่อมั่นมาก เชื่อมั่น ไม่แน่ใจ ไม่เชื่อมั่น และไม่เชื่อมั่นมาก ใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

๕) ส่วนที่ ๕ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้อง ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความเป็นอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

๖) ส่วนที่ ๖ ข้อเสนอแนะอื่นๆ เป็นคำถามปลายเปิด ได้แก่ ข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้กระบวนการในการพัฒนาแบบสอบถามมีดังนี้

๑) สร้างแบบสอบถามจากกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ผ่านการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ

๒) ทดสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ได้แก่

(๒.๑) การทดสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยใช้เทคนิค IOC หรือดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีขั้นตอน ๕ ขั้นตอน ได้แก่

(๒.๑.๑) ส่งแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ คน เพื่อประเมินความตรงเชิงเนื้อหาของคำถามในแบบสอบถาม เมื่อเทียบกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ (๑) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านนิติศาสตร์ที่มีความรู้ด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญ (๒) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านการวัด และประเมินผล และ (๓) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาพฤติกรรม โดยมีการประเมินในแต่ละข้อคำถาม ๓ ระดับ ได้แก่ ตรง ไม่ตรง และไม่แน่ใจ

(๒.๑.๒) นำผลที่ได้จากการตรวจสอบมาให้คะแนน ได้แก่ ให้ ๑ ถ้าแน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดได้ตรงตามเนื้อหาจริง ให้ ๐ ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดตามเนื้อหาจริง ให้ -๑ ถ้าแน่ใจว่าข้อสอบนั้นวัดไม่ตรงตามเนื้อหาจริง

(๒.๑.๓) นำคะแนนของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดคำนวณหาค่า IOC จากสูตรด้านล่างนี้

$$IOC = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ IOC แทนดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ตัวแปรและสมมติฐานการวิจัย

$\sum x$ ผลรวมของคะแนน
N จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

(๒.๑.๔) นำค่าที่คำนวณได้มาแปลความหมาย ถ้าได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง ๐.๕๐ - ๑.๐๐ คะแนน สรุปได้ว่าแบบสอบถามนั้นวัดได้ตรงกับสิ่งที่ต้องการวัด ถ้าได้คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่านี้ต้องปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผลการประเมินพบว่า มีคำถามที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า ๐.๕๐ เพียงคำถามเดียว ได้แก่ เพศ (คะแนน ๐.๒๐) ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิแนะนำให้คำถามดังกล่าวออกไป เนื่องจากปัจจุบันไม่น่าจะเป็นประเด็นสำคัญ และเห็นว่าประเด็นการแบ่ง หรือบ่งชี้เพศของบุคคลอาจจะมีปัญหาเพราะความเลื่อนไหลทางเพศ หรือการนิยามตัวตนทางเพศ และอาจไม่ใช่สาระสำคัญสำหรับการหยั่งทราบความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ

(๒.๑.๕) ปรับแก้แบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

(๒.๒) การวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (reliability) มีขั้นตอน ๓ ขั้นตอน ได้แก่

(๒.๒.๑) นำแบบสอบถามที่ได้จากการทดสอบความตรงเชิงเนื้อหาไปทดลองเก็บข้อมูล (try out) จำนวน ๓๐ ชุด จากกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกเหนือจากจังหวัดที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย

(๒.๒.๒) นำข้อมูลเข้าสู่โปรแกรมการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

(๒.๒.๓) วิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้การวิเคราะห์แบบ Cronbach's alpha ด้วยโปรแกรม SPSS ด้วยการกำหนดให้ได้ค่าความเชื่อมั่นไม่ต่ำกว่า ๐.๙ ซึ่งผลประเมินได้ความเชื่อมั่นในแต่ละมาตรวัดดังนี้

๑) มาตรวัดความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .๙๔๔

๒) มาตรวัดความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .๙๘๖

๓) มาตรวัดความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .๙๙๒

๓.๒.๒ การสนทนากลุ่ม/การสัมภาษณ์เชิงลึก

ในการศึกษาครั้งนี้มีประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มย่อย/การสัมภาษณ์ตามขอบเขตเนื้อหา กรอบแนวคิด และจากข้อเสนอแนะในปีที่ผ่านมา ใน ๔ ประเด็นหลัก คือ

๑) ความรู้ ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ และแนวทางในการให้ความรู้แก่ประชาชน ใน ๓ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านโครงสร้าง (๒) ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ และ (๓) ด้านการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ

๒) ความเชื่อมั่นของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ และแนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน ใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

๓) ความคาดหวังของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ และแนวทางในการดำเนินงานให้เป็นไปตามความคาดหวังของประชาชน ใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร (๒) ด้านความอิสระ (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

๔) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการปรับปรุงการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

๓.๓ ขั้นตอนในการดำเนินงาน

สำหรับขั้นตอนในการดำเนินงานมีดังต่อไปนี้

๓.๓.๑ การทบทวนวรรณกรรม

คณะผู้วิจัยจะทำการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญทั้งในส่วนของ บทบาท ภารกิจ และการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ จากรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย แผนปฏิบัติการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ แผนปฏิบัติการของศาล รัฐธรรมนูญ รายงานประจำปี ฯลฯ ตลอดจนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการวัดความรู้ความเข้าใจ การวัด ความเชื่อมั่น การประเมินความคาดหวัง ตลอดจนตัวแปรต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจ ความ เชื่อมั่น ความคาดหวัง จากหนังสือ เอกสาร บทความและงานวิจัยต่าง ๆ พร้อมทั้งนำมาปรับปรุงกรอบ แนวคิดในการวิจัย

๓.๓.๒ พัฒนาแบบสอบถาม

มีขั้นตอนในการพัฒนาแบบสอบถามดังนี้

- ๑) จัดทำร่างแบบสอบถามจากกรอบแนวคิดการวิจัย
- ๒) ตรวจสอบความตรง (Validity) เพื่อตรวจสอบคุณสมบัติของแบบสอบถามว่า สามารถวัดในสิ่งที่ต้องการวัดได้ หรือสามารถเก็บข้อมูลได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ โดยส่งร่างแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพของแบบสอบถาม พร้อมทั้งวิเคราะห์หาค่า IOC พร้อมปรับแบบสอบถาม
- ๓) ตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ของมาตรวัดต่าง ๆ โดยคณะผู้วิจัยจะนำ แบบสอบถามดังกล่าวไปทดลองเก็บข้อมูลจำนวน ๓๐ ชุด โดยผู้วิจัยได้สุ่มเลือกจังหวัดปทุมธานีเป็น จังหวัดตัวอย่างในการทำสอบแบบสอบถาม หลังจากนั้นวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม พร้อม ปรับแก้
- ๔) สร้างเป็นแบบสำรวจกระดาษ และแบบสอบถามออนไลน์ตามความเหมาะสมที่ สอดคล้องกับคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย

๓.๓.๓ เก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นการดำเนินงานไปพร้อมกันทั้งการเก็บข้อมูลด้วย แบบสอบถาม การสนทนากลุ่มย่อย/การสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

- ๑) การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จำแนกเป็น กรณีที่เป็นการเก็บข้อมูลผ่าน การส่งไปทางไปรษณีย์ และกรณีที่เป็นการเก็บข้อมูลโดยตรงจากกลุ่มตัวอย่าง กล่าวคือ
 - (๑.๑) กรณีที่เป็นการเก็บข้อมูลผ่านการส่งไปทางไปรษณีย์
 - (๑.๑.๑) จัดทำบัญชีรายชื่อ และที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง ๑๙ พื้นที่
 - (๑.๑.๒) สำนักงานศูนย์วิจัย และให้คำปรึกษาฯ ทำหนังสือ และส่ง จดหมายไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละจังหวัด อำเภอ ตำบลตามบัญชีรายชื่อ เพื่อขอความ

อนุเคราะห์ให้ตอบแบบสอบถาม โดยจะจัดส่งแบบสอบถามไปมากกว่าที่กำหนดไว้เพื่อป้องกันกรณี
แบบสอบถามตอบกลับมาไม่ครบตามที่กำหนด

(๑.๑.๓) ติดตามการตอบแบบสอบถามเป็นระยะ โดยกำหนด
ระยะเวลาในการตอบภายใน ๑๕ วัน หากพ้นระยะเวลาที่กำหนดยังได้แบบสอบถามไม่ครบตามที่กำหนด
คณะผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามไปอีกรอบ

(๑.๒) กรณีที่เป็นการเก็บข้อมูลโดยตรงจากกลุ่มตัวอย่าง ใช้ในการเก็บข้อมูล
เมื่อในระยะเวลา ๓๐ วัน หากแบบสอบถามจังหวัดใดยังไม่ครบตามที่กำหนด คณะผู้วิจัยกำหนดให้มีทีม
เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยตรงจากประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ ดังนี้

(๑.๒.๑) ประชุมทีมเก็บข้อมูล

(๑.๒.๒) ทีมเก็บข้อมูลลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล

(๑.๒.๓) ผู้ควบคุมตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถาม

๒) การเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม/สัมภาษณ์เชิงลึก

(๒.๑) จัดทำบัญชีรายชื่อผู้ที่จะเชิญเข้าร่วมสนทนากลุ่มทั้ง ๑๓ พื้นที่

(๒.๒) จัดทำกำหนดการ วัน เวลา และสถานที่ในการจัดสนทนากลุ่ม

(๒.๓) สำนักงานศูนย์วิจัย และให้คำปรึกษาฯ ทำจดหมายเชิญกลุ่มเป้าหมายเข้า
ร่วมสนทนากลุ่มย่อยตามวัน และเวลาที่กำหนดไว้

(๒.๔) ส่งจดหมายเชิญสนทนากลุ่มย่อย

(๒.๕) สนทนากลุ่มย่อยตามประเด็นที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพื่อให้การสำรวจครั้งนี้
เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ศาลรัฐธรรมนูญ ในการสนทนากลุ่มย่อยแต่ละครั้ง คณะผู้วิจัยกำหนดให้มีการ
ประชาสัมพันธ์ให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ผ่านสื่อต่าง ๆ อาทิ คลิปวิดีโอ
โบรชัวร์ แผ่นพับ ฯลฯ

(๒.๖) กรณีที่กลุ่มเป้าหมายบางส่วนไม่สะดวกเข้าร่วมสนทนากลุ่ม และเป็น
บุคคลสำคัญที่จะให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะนัดหมายเพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๑) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

(๑.๑) แปลงข้อมูลจากแบบสอบถามออนไลน์ และแบบสอบถามกระดาษให้อยู่
ในรูปของข้อมูลในโปรแกรมสำหรับการวิเคราะห์ทางสถิติ

(๑.๒) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

(๑.๓) กำหนดรายละเอียดของตัวแปรต่าง ๆ เพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

(๑.๔) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่

(๑.๔.๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับ
การศึกษา อาชีพหลัก ตำแหน่งทางสังคม จังหวัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย

ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น ๆ และข้อมูลการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการใช้
บริการจากศาลรัฐธรรมนูญ จะเป็นคำถามแบบปลายปิด และปลายเปิด โดยมีคำถามเกี่ยวกับการรับรู้
ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญ การรับบริการจากศาลรัฐธรรมนูญ และประสบการณ์ในการใช้บริการ
ศาลรัฐธรรมนูญ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน รวมถึงการวิเคราะห์ตารางไขว้

(๑.๔.๒) ความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และ
อำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา
ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งแปลผลการวิเคราะห์ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๐.๐๐ – ๐.๒๐ คะแนน หมายถึง มีความรู้น้อยมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๐.๒๑ – ๐.๔๐ คะแนน หมายถึง มีความรู้น้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๐.๔๑ – ๐.๖๐ คะแนน หมายถึง มีความรู้ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๐.๖๑ – ๐.๘๐ คะแนน หมายถึง มีความรู้มาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๐.๘๑ – ๑.๐๐ คะแนน หมายถึง มีความรู้มากที่สุด

(๑.๔.๓) ความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ
วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้งแปลผลการ
วิเคราะห์ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ – ๑.๘๐ คะแนน หมายถึง ไม่เชื่อมั่นมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๘๑ – ๒.๖๐ คะแนน หมายถึง ไม่เชื่อมั่น
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๒.๖๑ – ๓.๔๐ คะแนน หมายถึง ไม่แน่ใจ
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๓.๔๑ – ๔.๒๐ คะแนน หมายถึง เชื่อมั่น
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๔.๒๑ – ๕.๐๐ คะแนน หมายถึง เชื่อมั่นมาก

นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวก
ยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญเมื่อเทียบกับเกณฑ์ตามตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ที่สำนักงานงบประมาณกำหนดซึ่ง ได้แก่
ร้อยละ ๘๕ โดยคณะผู้วิจัยจะพิจารณาจัดกลุ่มตัวอย่างออกเป็น ๔ กลุ่มตามระดับของคะแนน ได้แก่

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ – ๒.๐๐ คะแนน หมายถึง ไม่เชื่อมั่นมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๒.๐๑ – ๓.๐๐ คะแนน หมายถึง ไม่เชื่อมั่น
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๓.๐๑ – ๔.๐๐ คะแนน หมายถึง เชื่อมั่น
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๔.๐๑ – ๕.๐๐ คะแนน หมายถึง เชื่อมั่นมาก

หลังจากนั้นพิจารณาร้อยละของกลุ่มที่มีความเชื่อมั่น และกลุ่มที่มี
ความเชื่อมั่นมาก เทียบกับตัวชี้วัดที่กำหนด

(๑.๔.๔) ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาล
รัฐธรรมนูญ วิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมทั้ง
แปลผลการวิเคราะห์ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ – ๑.๘๐ คะแนน หมายถึง มีความคาดหวังน้อยที่สุด
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๘๑ – ๒.๖๐ คะแนน หมายถึง มีความคาดหวังน้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๒.๖๑ – ๓.๔๐ คะแนน หมายถึง มีความคาดหวังปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๓.๔๑ – ๔.๒๐ คะแนน หมายถึง มีความคาดหวังมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๔.๒๑ – ๕.๐๐ คะแนน หมายถึง มีความคาดหวังมากที่สุด

(๑.๔.๕) ข้อเสนอแนะอื่นๆ ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยการจัด
กลุ่มข้อมูลตามประเด็นหลัก หลังจากนั้นนำมาวิเคราะห์หาจำนวน และร้อยละของคำตอบ

(๑.๔.๖) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงอธิบายเพื่อวิเคราะห์

(๑) ความสัมพันธ์ระหว่างของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อ
ศาลรัฐธรรมนูญ และ (๒) การวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น
และความคาดหวังของประชาชน ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ตำแหน่งทางสังคม
ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาททางสังคม บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ประสบการณ์ในการเข้าสู่
กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญ และการรับบริการจาก
ศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยสถิติเพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ ได้แก่ สถิติ Chi-square สำหรับตัวแปรที่มีระดับ
การวัดเชิงคุณภาพ และสถิติ Correlation สำหรับตัวแปรที่มีระดับการวัดเชิงปริมาณ

๒) ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม/สัมภาษณ์เชิงลึก มีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

(๒.๑) นำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม/สัมภาษณ์มาถอดเสียงตามประเด็น
คำถาม

(๒.๒) วิเคราะห์หาแบบแผนของข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ด้วยการ
จัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นคำถาม ได้แก่ (๑) ความรู้ ความเข้าใจของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่มีต่อศาล
รัฐธรรมนูญ (๒) ความเชื่อมั่นของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาล
รัฐธรรมนูญ (๓) ความคาดหวังของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ และ
(๔) ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

(๒.๓) สรุป เรียบเรียง และเขียนบรรยายตามประเด็นคำถาม

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

จากวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วย (๑) เพื่อสำรวจความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ (๒) เพื่อสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ (๓) เพื่อสำรวจความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ (๔) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ และ (๕) เพื่อนำเสนอข้อมูล และข้อเสนอแนะตามหลักการการวิจัยสถาบัน เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถาม และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยได้แบ่งผลการศึกษาได้เป็น ๓ ส่วนหลัก ๆ ได้แก่ ผลการศึกษาเชิงปริมาณ ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ และข้อเสนอแนะเพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการของศาลรัฐธรรมนูญ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

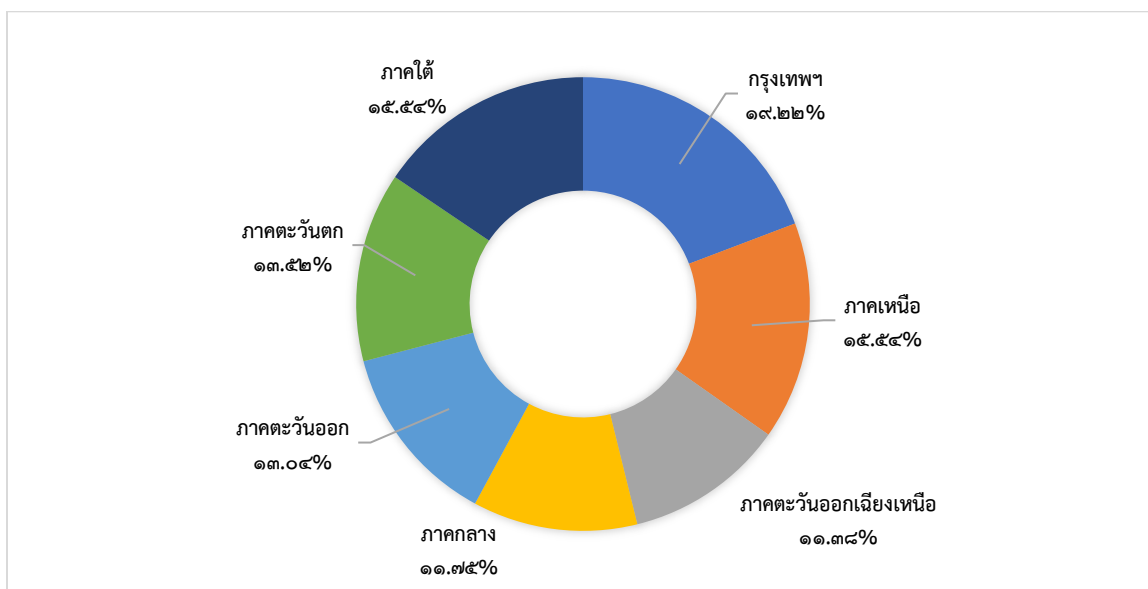
๔.๑ ผลการศึกษาเชิงปริมาณ

การศึกษาเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓,๕๕๘ คน (มากกว่าที่กำหนดไว้ ๒,๘๐๐ ตัวอย่าง) กระจายทั้งในพื้นที่กรุงเทพมหานคร (๑๙.๒๒%) และจังหวัดต่าง ๆ ใน ๖ ภูมิภาค ๑๘ จังหวัดตัวอย่าง ได้แก่ ภาคเหนือ (๑๕.๕๔%) ได้แก่ เชียงใหม่ นครสวรรค์ และลำปาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (๑๑.๓๘%) ได้แก่ นครราชสีมา อุบลราชธานี และกาฬสินธุ์ ภาคกลาง (๑๑.๗๕%) ได้แก่ สมุทรปราการ นครปฐม และชัยนาท ภาคตะวันออก (๑๓.๐๔%) ได้แก่ ชลบุรี ระยอง และสระแก้ว ภาคตะวันตก (๑๓.๕๒%) ได้แก่ กาญจนบุรี ตาก และประจวบคีรีขันธ์ ภาคใต้ (๑๕.๕๔%) ได้แก่ นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และตรัง (ตารางที่ ๔.๑ และภาพที่ ๔.๑)

ตารางที่ ๔.๑ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามจังหวัด

| ภาค/จังหวัด | จำนวน | ร้อยละ |
|------------------------------|------------|--------------|
| กรุงเทพมหานคร | ๖๘๔ | ๑๙.๒๒ |
| ภาคเหนือ | ๕๕๓ | ๑๕.๕๔ |
| ๑. เชียงใหม่ | ๑๗๘ | ๕.๐๐ |
| ๒. นครสวรรค์ | ๑๘๙ | ๕.๓๑ |
| ๓. ลำปาง | ๑๘๖ | ๕.๒๓ |
| ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | ๔๐๕ | ๑๑.๓๘ |
| ๔. นครราชสีมา | ๑๘๖ | ๕.๒๓ |
| ๕. อุบลราชธานี | ๑๐๗ | ๓.๐๑ |
| ๖. กาฬสินธุ์ | ๑๑๒ | ๓.๑๕ |
| ภาคกลาง | ๔๑๘ | ๑๑.๗๕ |
| ๗. สมุทรปราการ | ๑๕๕ | ๔.๓๖ |
| ๘. นครปฐม | ๑๔๗ | ๔.๑๓ |
| ๙. ชัยนาท | ๑๑๖ | ๓.๒๖ |
| ภาคตะวันออก | ๔๖๔ | ๑๓.๐๔ |
| ๑๐. ชลบุรี | ๑๗๙ | ๕.๐๓ |
| ๑๑. ระยอง | ๑๕๖ | ๔.๓๘ |
| ๑๒. สระแก้ว | ๑๒๙ | ๓.๖๓ |
| ภาคตะวันตก | ๔๘๑ | ๑๓.๕๒ |
| ๑๓. กาญจนบุรี | ๑๙๖ | ๕.๕๑ |
| ๑๔. ตาก | ๑๕๔ | ๔.๓๓ |
| ๑๕. ประจวบคีรีขันธ์ | ๑๓๑ | ๓.๖๘ |
| ภาคใต้ | ๕๕๓ | ๑๕.๕๔ |

| ภาค/จังหวัด | จำนวน | ร้อยละ |
|-------------------|--------------|------------|
| ๑๖. นครศรีธรรมราช | ๑๕๓ | ๔.๓๐ |
| ๑๗. สุราษฎร์ธานี | ๒๐๔ | ๕.๗๓ |
| ๑๘. ตรัง | ๑๙๖ | ๕.๕๑ |
| รวม | ๓,๕๕๘ | ๑๐๐ |



ภาพที่ ๔.๑ แสดงสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามภูมิภาค

จากวัตถุประสงค์การวิจัย และจากการวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการศึกษาดังกล่าวออกเป็น ๖ ส่วน ได้แก่ (๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (๒) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการใช้บริการจากศาลรัฐธรรมนูญ (๓) ความรู้ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ (๔) ความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ (๕) ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ และ (๖) ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๑.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีอายุในช่วงวัยทำงาน ได้แก่ อายุ ๔๑ - ๕๐ ปี (๓๑.๖๘%) รองลงมา ได้แก่ ๓๑ - ๔๐ ปี (๒๙.๖๘%) และ ๕๑ - ๖๐ ปี (๑๙.๓๗%) ยกเว้นบางภูมิภาคที่มีกลุ่มตัวอย่างอายุ ๓๑ - ๔๐ ปีมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร (๓๗.๕๗%) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (๓๑.๙๐%) ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (๕๘.๙๗%) จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี รองลงมาจบการศึกษาในระดับปริญญาโท (๒๗.๐๔%) โดยเฉพาะภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนของกลุ่มตัวอย่างที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีค่อนข้างสูง (๖๓.๘๘% และ ๖๓.๑๕%) (ตารางที่ ๔.๒)

สำหรับอาชีพหลักของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างมากกว่าหนึ่งในสาม (๓๔.๑๕%) เป็นข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนภูมิภาค) โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (๕๑.๖๐%) รองลงได้แก่ข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนท้องถิ่น) (๒๘.๗๘%) โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (๔๓.๙๗%) และข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนกลาง) (๑๖.๖๙%) โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร (๖๕.๒๐%) (ตารางที่ ๔.๒)

ตารางที่ ๔.๒ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพหลัก

| อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพหลัก | ภาค | | | | | | | รวม |
|---------------------------------|---------------|---------------|-----------------------|---------------|---------------|---------------|---------------|-----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภาคตะวันออก | ภาคตะวันตก | ภาคใต้ | |
| อายุ | | | | | | | | |
| ๑) ๑๘ - ๒๐ ปี | ๓ ๐.๔๔% | ๑ ๐.๑๘% | ๑ ๐.๒๕% | - | ๒ ๐.๔๓% | ๒ ๐.๔๒% | ๒ ๐.๓๖% | ๑๑ ๐.๓๑% |
| ๒) ๒๑ - ๓๐ ปี | ๑๘๐ ๒๖.๓๒% | ๔๘ ๘.๖๘% | ๔๕ ๑๑.๑๑% | ๘๙ ๒๑.๒๙% | ๙๓ ๒๐.๐๔% | ๘๑ ๑๖.๘๔% | ๗๒ ๑๓.๐๒% | ๖๐๘ ๑๗.๐๙% |
| ๓) ๓๑ - ๔๐ ปี | ๒๕๗ ๓๗.๕๗% | ๑๔๑ ๒๕.๕๐% | ๑๑๘ ๒๙.๑๔% | ๑๑๗ ๒๗.๙๙% | ๑๔๘ ๓๑.๙๐% | ๑๓๖ ๒๘.๒๗% | ๑๓๙ ๒๕.๑๔% | ๑,๐๕๖ ๒๙.๖๘% |
| ๔) ๔๑ - ๕๐ ปี | ๑๗๐ ๒๔.๘๕% | ๑๘๖ ๓๓.๖๓% | ๑๕๑ ๓๗.๒๘% | ๑๓๔ ๓๒.๐๖% | ๑๒๕ ๒๖.๙๔% | ๑๖๕ ๓๔.๓๐% | ๑๙๖ ๓๕.๔๔% | ๑,๑๒๗ ๓๑.๖๘% |
| ๕) ๕๑ - ๖๐ ปี | ๗๓ ๑๐.๖๗% | ๑๖๔ ๒๙.๖๖% | ๘๙ ๒๑.๙๘% | ๗๐ ๑๖.๗๕% | ๘๖ ๑๘.๕๓% | ๘๒ ๑๗.๐๕% | ๑๓๘ ๒๔.๙๕% | ๗๐๒ ๑๙.๗๓% |
| ๖) ๖๑ ปี ขึ้นไป | ๑ ๐.๑๕% | ๑๓ ๒.๓๕% | ๑ ๐.๒๕% | ๘ ๑.๙๑% | ๑๐ ๒.๑๖% | ๑๕ ๓.๑๒% | ๖ ๑.๐๘% | ๕๔ ๑.๕๒% |
| รวม | ๖๘๔ ๑๐๐% | ๕๕๓ ๑๐๐% | ๔๐๕ ๑๐๐% | ๔๑๘ ๑๐๐% | ๔๖๔ ๑๐๐% | ๔๘๑ ๑๐๐% | ๕๕๓ ๑๐๐% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ระดับการศึกษาสูงสุด | | | | | | | | |
| ๑) ประถมศึกษา | - | ๑๗ ๓.๐๗% | ๒ ๐.๔๙% | - | ๗ ๑.๕๑% | ๑๘ ๓.๗๔% | ๑๑ ๑.๙๙% | ๕๕ ๑.๕๕% |

| อายุ ระดับ การศึกษา และอาชีพหลัก | ภาค | | | | | | | รวม |
|---|---------------|---------------|-------------------------------|---------------|---------------|---------------|---------------|-----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภาคตะวันออก | ภาคตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ๒) มัธยมศึกษา/ ปวช. | ๔ ๐.๕๘% | ๙๐ ๑๖.๒๗% | ๒๗ ๖.๖๗% | ๘ ๑.๙๑% | ๒๗ ๕.๘๒% | ๖๓ ๑๓.๑๐% | ๕๓ ๙.๕๘% | ๒๗๒ ๗.๖๔% |
| ๓) อนุปริญญา/ ปวส. | ๒๑ ๓.๐๗% | ๒๒ ๓.๙๘% | ๑๖ ๓.๙๕% | ๑๔ ๓.๓๕% | ๒๒ ๔.๗๔% | ๓๑ ๖.๔๔% | ๑๔ ๒.๕๓% | ๑๔๐ ๓.๙๓% |
| ๔) ปริญญาตรี | ๔๒๑ ๖๑.๕๕% | ๒๘๗ ๕๑.๙๐% | ๒๓๒ ๕๗.๒๘% | ๒๖๗ ๖๓.๘๘% | ๒๙๓ ๖๓.๑๕% | ๒๖๓ ๕๔.๖๘% | ๓๓๕ ๖๐.๕๘% | ๒,๐๙๘ ๕๘.๙๗% |
| ๕) ปริญญาโท | ๒๓๑ ๓๓.๗๗% | ๑๒๘ ๒๓.๑๕% | ๑๒๓ ๓๐.๓๗% | ๑๒๙ ๓๐.๘๖% | ๑๑๐ ๒๓.๗๑% | ๑๐๒ ๒๑.๒๑% | ๑๓๙ ๒๕.๑๔% | ๙๖๒ ๒๗.๐๔% |
| ๖) ปริญญาเอก | ๗ ๑.๐๒% | ๙ ๑.๖๓% | ๕ ๑.๒๓% | - | ๕ ๑.๐๘% | ๔ ๐.๘๓% | ๑ ๐.๑๘% | ๓๑ ๐.๘๗% |
| รวม | ๖๘๔ ๑๐๐% | ๕๕๓ ๑๐๐% | ๔๐๕ ๑๐๐% | ๔๑๘ ๑๐๐% | ๔๖๔ ๑๐๐% | ๔๘๑ ๑๐๐% | ๕๕๓ ๑๐๐% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| อาชีพหลัก | | | | | | | | |
| ๑) ข้าราชการ/ ลูกจ้าง/พนักงาน ของรัฐ (ส่วนกลาง) | ๔๔๘ ๖๕.๒๐% | ๓๖ ๖.๕๑% | ๓๕ ๘.๖๔% | ๓๐ ๗.๑๘% | ๑๘ ๓.๘๘% | ๓๐ ๖.๒๔% | ๓๒ ๕.๗๙% | ๕๙๔ ๑๖.๖๙% |
| ๒) ข้าราชการ/ ลูกจ้าง/พนักงาน ของรัฐ (ส่วน ภูมิภาค) | - | ๑๗๑ ๓๐.๙๒% | ๒๐๙ ๕๑.๖๐% | ๑๙๙ ๔๗.๖๑% | ๑๕๔ ๓๓.๑๙% | ๑๙๗ ๔๐.๙๖% | ๒๕๒ ๔๕.๕๗% | ๑,๒๑๕ ๓๔.๑๕% |
| ๓) ข้าราชการ/ ลูกจ้าง/พนักงาน ของรัฐ (ส่วน ท้องถิ่น) | ๑๕๓ ๒๒.๓๗% | ๑๓๖ ๒๔.๕๙% | ๑๐๔ ๒๕.๖๘% | ๑๔๔ ๓๔.๔๕% | ๒๐๔ ๔๓.๙๗% | ๑๓๐ ๒๗.๐๓% | ๑๕๓ ๒๗.๖๗% | ๑,๐๒๔ ๒๘.๗๘% |
| ๔) ข้าราชการ ตุลาการ | ๑ ๐.๑๕% | ๑ ๐.๑๘% | ๑ ๐.๒๕% | - | ๑ ๐.๒๒% | - | ๒ ๐.๓๖% | ๖ ๐.๑๗% |
| ๕) พนักงาน รัฐวิสาหกิจ | ๖๗ ๙.๘๐% | ๑ ๐.๑๘% | ๓ ๐.๗๔% | ๔ ๐.๙๖% | ๒ ๐.๔๓% | ๑ ๐.๒๑% | ๔ ๐.๗๒% | ๘๒ ๒.๓๐% |
| ๖) พนักงาน องค์กรมหาชน | ๑ ๐.๑๕% | ๑ ๐.๑๘% | - | - | ๑ ๐.๒๒% | - | - | ๓ ๐.๐๘% |
| ๗) พนักงานของ องค์กรพัฒนา เอกชน (NGOs) | - | - | ๑ ๐.๒๕% | - | - | ๑ ๐.๒๑% | ๑ ๐.๑๘% | ๓ ๐.๐๘% |
| ๘) นักการเมือง ท้องถิ่น | - | ๒๓ ๔.๑๖% | - | ๑๓ ๓.๑๑% | ๑๕ ๓.๒๓% | ๑๔ ๒.๙๑% | ๒๓ ๔.๑๖% | ๘๘ ๒.๔๗% |

| อายุ ระดับ การศึกษา และอาชีพหลัก | ภาค | | | | | | | รวม |
|--|-------------|---------------|-------------------------------|-------------|-----------------|----------------|-------------|---------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภาคตะวัน ออก | ภาคตะวัน ตก | ภาคใต้ | |
| ๙) กำนัน/ ผู้ใหญ่บ้าน | - | ๑๓๑ ๒๓.๖๙% | ๒๙ ๗.๑๖% | ๑๓ ๓.๑๑% | ๔๐ ๘.๖๒% | ๗๖ ๑๕.๘๐% | ๔๙ ๘.๘๖% | ๓๓๘ ๙.๕๐% |
| ๑๐) พนักงาน บริษัทเอกชน | - | ๒ ๐.๓๖% | ๔ ๐.๙๙% | - | ๑ ๐.๒๒% | - | ๒ ๐.๓๖% | ๙ ๐.๒๕% |
| ๑๑) เจ้าของ ธุรกิจ/อาชีพ อิสระ | ๑ ๐.๑๕% | ๘ ๑.๔๕% | ๑ ๐.๒๕% | ๒ ๐.๔๘% | ๒ ๐.๔๓% | ๒ ๐.๔๒% | ๔ ๐.๗๒% | ๒๐ ๐.๕๖% |
| ๑๒) เกษตรกร | - | ๑๕ ๒.๗๑% | ๘ ๑.๙๘% | - | ๑๔ ๓.๐๒% | ๑๓ ๒.๗๐% | ๒๓ ๔.๑๖% | ๗๓ ๒.๐๕% |
| ๑๓) รับจ้าง ทั่วไป | ๓ ๐.๔๔% | ๖ ๑.๐๘% | ๑ ๐.๒๕% | ๓ ๐.๗๒% | ๕ ๑.๐๘% | ๙ ๑.๘๗% | ๑ ๐.๑๘% | ๒๘ ๐.๗๙% |
| ๑๔) นักเรียน/ นักศึกษา | ๖ ๐.๘๘% | ๒ ๐.๓๖% | - | ๑ ๐.๒๔% | ๑ ๐.๒๒% | ๑ ๐.๒๑% | - | ๑๑ ๐.๓๑% |
| ๑๕)ว่างงาน/ไม่ ประกอบอาชีพ | ๑ ๐.๑๕% | ๒ ๐.๓๖% | - | - | ๒ ๐.๔๓% | ๑ ๐.๒๑% | - | ๖ ๐.๑๗% |
| ๑๖) อื่น ๆ | ๕ ๐.๗๓% | ๑๘ ๓.๒๕% | ๙ ๒.๒๒% | ๙ ๒.๑๕% | ๔ ๐.๘๖% | ๖ ๑.๒๕% | ๗ ๑.๒๗% | ๕๘ ๑.๖๓% |
| รวม | ๖๘๔ ๑๐๐% | ๕๕๓ ๑๐๐% | ๔๐๕ ๑๐๐% | ๔๑๘ ๑๐๐% | ๔๖๔ ๑๐๐% | ๔๘๑ ๑๐๐% | ๕๕๓ ๑๐๐% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |

ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (๗๐.๙๑%) ไม่มีตำแหน่งทางสังคม รองลงมาเป็น
กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (๑๑.๔๗%) โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในภาคเหนือ (๒๖.๙๔%) (ตารางที่ ๔.๓)

กลุ่มตัวอย่างมากกว่าครึ่งหนึ่ง (๕๖.๘๓%) ไม่มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย เช่น การ
บังคับใช้กฎหมาย การออกกฎหมาย รองลงมาเป็นนิติกรในหน่วยงาน (๒๒.๙๖%) โดยเฉพาะในเขต
กรุงเทพมหานครมีจำนวนถึง ๔๔.๑๕% (ตารางที่ ๔.๓)

ตารางที่ ๔.๓ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามตำแหน่งทางสังคม และบทบาทที่เกี่ยวข้อง
กับกฎหมาย

| ตำแหน่งทางสังคม และบทบาทที่ เกี่ยวข้องกับ กฎหมาย | ภาค | | | | | | | รวม |
|---|---------------|---------------|-------------------------------|---------------|-----------------|-----------------------|---------------|-----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภา คตะวันออก | ภาค ตะวันออก ตก | ภาคใต้ | |
| ตำแหน่งทางสังคม | | | | | | | | |
| ๑) ไม่มีตำแหน่ง | ๖๑๓ ๘๙.๖๒% | ๓๐๑ ๕๔.๔๓% | ๒๘๑ ๖๙.๓๘% | ๓๐๙ ๗๓.๙๒% | ๓๓๐ ๗๑.๑๒% | ๓๓๐ ๖๘.๖๑% | ๓๕๙ ๖๔.๙๒% | ๒,๕๒๓ ๗๐.๙๑% |
| ๒) เป็นผู้ในกลุ่มใน ชุมชน เช่น กลุ่มออม ทรัพย์ กลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน กลุ่มเกษตรกร ฯลฯ | ๔ ๐.๕๘% | ๑๔ ๒.๕๓% | ๓ ๐.๗๔% | ๒ ๐.๔๘% | ๔ ๐.๘๖% | ๒ ๐.๔๒% | ๑๑ ๑.๙๙% | ๔๐ ๑.๑๒% |
| ๓) เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน | ๑ ๐.๑๕% | ๑๔๙ ๒๖.๙๔% | ๓๘ ๙.๓๘% | ๑๔ ๓.๓๕% | ๔๘ ๑๐.๓๔% | ๘๓ ๑๗.๒๖% | ๗๕ ๑๓.๕๖% | ๔๐๘ ๑๑.๔๗% |
| ๔) เป็นผู้อำนวยการ หัวหน้าส่วนงาน | ๓๔ ๔.๙๗% | ๓๖ ๖.๕๑% | ๓๙ ๙.๖๓% | ๔๓ ๑๐.๒๙% | ๓๕ ๗.๕๕% | ๓๑ ๖.๔๔% | ๔๙ ๘.๘๖% | ๒๖๗ ๗.๕๐% |
| ๕) เป็นผู้ดำรง ตำแหน่งทาง การเมืองระดับ ท้องถิ่น | - | ๒๕ ๔.๕๒% | - | ๑๖ ๓.๘๓% | ๒๐ ๔.๓๑% | ๑๗ ๓.๕๓% | ๒๖ ๔.๗๐% | ๑๐๔ ๒.๙๒% |
| ๖) อื่น ๆ | ๓๒ ๔.๖๘% | ๒๘ ๕.๐๖% | ๔๔ ๑๐.๘๖% | ๓๔ ๘.๑๓% | ๒๗ ๕.๘๒% | ๑๘ ๓.๗๔% | ๓๓ ๕.๙๗% | ๒๑๖ ๖.๐๗% |
| รวม | ๖๘๔ ๑๐๐% | ๕๕๓ ๑๐๐% | ๔๐๕ ๑๐๐% | ๔๑๘ ๑๐๐% | ๔๖๔ ๑๐๐% | ๔๘๑ ๑๐๐% | ๕๕๓ ๑๐๐% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย | | | | | | | | |
| ๑) ไม่มีบทบาทที่ เกี่ยวข้องกับ กฎหมาย | ๓๐๕ ๔๔.๕๕% | ๓๒๖ ๕๘.๙๕% | ๒๕๖ ๖๓.๒๑% | ๒๔๐ ๕๗.๔๒% | ๒๗๓ ๕๘.๘๔% | ๓๔๕ ๗๑.๗๓% | ๒๗๗ ๕๐.๐๙% | ๒,๐๒๒ ๕๖.๘๓% |
| ๒) เป็น คณะกรรมการใน ศูนย์ยุติธรรมชุมชน | ๑ ๐.๑๕% | ๗๐ ๑๒.๖๖% | ๒๔ ๕.๙๓% | ๓๔ ๘.๑๓% | ๓๕ ๗.๕๕% | ๒๕ ๕.๒๐% | ๔๙ ๘.๘๖% | ๒๓๘ ๖.๖๙% |
| ๓) เป็นนิติกรใน หน่วยงาน | ๓๐๒ ๔๔.๑๕% | ๗๓ ๑๓.๒๐% | ๖๑ ๑๕.๐๖% | ๙๑ ๒๑.๗๗% | ๑๐๘ ๒๓.๒๘% | ๕๖ ๑๑.๖๔% | ๑๒๖ ๒๒.๗๘% | ๘๑๗ ๒๒.๙๖% |
| ๔) เป็นบุคลากรใน หน่วยงานยุติธรรม ของรัฐ | ๓๖ ๕.๒๖% | ๔๘ ๘.๖๘% | ๓๕ ๘.๖๔% | ๒๕ ๕.๙๘% | ๙ ๑.๙๔% | ๒๙ ๖.๐๓% | ๕๗ ๑๐.๓๑% | ๒๓๙ ๖.๗๒% |

| ตำแหน่งทางสังคม และบทบาทที่ เกี่ยวข้องกับ กฎหมาย | ภาค | | | | | | | รวม |
|---|-------------|-------------|-------------------------------|-------------|-----------------|-----------------------|-------------|---------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภา คตะวันออก | ภาค ตะวันออก ตก | ภาคใต้ | |
| ๕) เป็นนายความ หรือนักกฎหมายใน ภาคเอกชน | ๒ ๐.๒๙% | ๒ ๐.๓๖% | ๑ ๐.๒๕% | - | ๑ ๐.๒๒% | ๑ ๐.๒๑% | ๑ ๐.๑๘% | ๘ ๐.๒๒% |
| ๖) อื่น ๆ | ๓๘ ๕.๕๖% | ๓๔ ๖.๑๕% | ๒๘ ๖.๙๑% | ๒๘ ๖.๗๐% | ๓๘ ๘.๑๙% | ๒๕ ๕.๒๐% | ๔๓ ๗.๗๘% | ๒๓๔ ๖.๕๘% |
| รวม | ๖๘๔ ๑๐๐% | ๕๕๓ ๑๐๐% | ๔๐๕ ๑๐๐% | ๔๑๘ ๑๐๐% | ๔๖๔ ๑๐๐% | ๔๘๑ ๑๐๐% | ๕๕๓ ๑๐๐% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |

รวมไปถึงกลุ่มตัวอย่างมากกว่าสามในสี่ (๗๘.๑๖%) ยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลยุติธรรม เช่นเดียวกันมากกว่าสามในสี่ (๘๘.๒๕%) ยังไม่เคยมีประสบการณ์เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เกือบทั้งหมด (๙๙.๗๕%) ยังไม่เคยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลทหาร (ตารางที่ ๔.๔)

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่เคยเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ ศาลที่กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์มากที่สุด ได้แก่ ศาลยุติธรรม (๒๑.๘๔%) โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานคร (๒๖.๙๐%) รองลงมา ได้แก่ ศาลปกครอง (๑๑.๗๕%) โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร (๑๕.๖๔%) ภาคตะวันออก (๑๕.๐๙%) ภาคกลาง (๑๔.๑๑%) ภาคใต้ (๑๑.๓๙%) และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (๑๑.๓๗%) (ตารางที่ ๔.๔)

ตารางที่ ๔.๔ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ

| ประสบการณ์ในการ ขึ้นศาล | ภาค | | | | | | | รวม |
|---|---------------|---------------|-------------------------------|---------------|-----------------|-----------------------|---------------|-----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภา คตะวันออก | ภาค ตะวันออก ตก | ภาคใต้ | |
| ๑. ศาลยุติธรรม (ศาลชั้นต้น อุตธรณ์ ฎีกา) | | | | | | | | |
| ๑) ไม่เคย | ๕๐๐ ๗๓.๑๐% | ๔๔๕ ๘๐.๔๗% | ๓๒๕ ๘๐.๒๕% | ๓๒๐ ๗๖.๕๖% | ๓๖๔ ๗๘.๔๕% | ๔๐๔ ๘๓.๙๙% | ๔๒๓ ๗๖.๔๙% | ๒,๗๘๑ ๗๘.๑๖% |
| ๒) เคย | ๑๘๔ ๒๖.๙๐% | ๑๐๘ ๑๙.๕๓% | ๘๐ ๑๙.๗๕% | ๙๘ ๒๓.๔๔% | ๑๐๐ ๒๑.๕๕% | ๗๗ ๑๖.๐๑% | ๑๓๐ ๒๓.๕๑% | ๗๗๗ ๒๑.๘๔% |
| รวม | ๖๘๔ ๑๐๐% | ๕๕๓ ๑๐๐% | ๔๐๕ ๑๐๐% | ๔๑๘ ๑๐๐% | ๔๖๔ ๑๐๐% | ๔๘๑ ๑๐๐% | ๕๕๓ ๑๐๐% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๒. ศาลปกครอง | | | | | | | | |
| ๑) ไม่เคย | ๕๗๗ ๘๔.๓๖% | ๕๐๘ ๙๑.๘๖% | ๓๖๓ ๘๙.๖๓% | ๓๕๙ ๘๕.๘๙% | ๓๙๔ ๘๔.๙๑% | ๔๔๙ ๙๓.๓๕% | ๔๙๐ ๘๘.๖๑% | ๓,๑๔๐ ๘๘.๒๕% |

| ประสบการณ์ในการ ขึ้นศาล | ภาค | | | | | | | รวม |
|----------------------------|---------------|-------------|-------------------------------|--------------|-----------------|----------------|---------------|-----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภาค ตะวันออก | ภาค ตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ๒) เคย | ๑๐๗ ๑๕.๖๔% | ๔๕ ๘.๑๔% | ๔๒ ๑๐.๓๗% | ๕๙ ๑๔.๑๑% | ๗๐ ๑๕.๐๙% | ๓๒ ๖.๖๕% | ๖๓ ๑๑.๓๙% | ๔๑๘ ๑๑.๗๕% |
| รวม | ๖๘๔ ๑๐๐% | ๕๕๓ ๑๐๐% | ๔๐๕ ๑๐๐% | ๔๑๘ ๑๐๐% | ๔๖๔ ๑๐๐% | ๔๘๑ ๑๐๐% | ๕๕๓ ๑๐๐% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๓. ศาลทหาร | | | | | | | | |
| ๑) ไม่เคย | ๖๗๙ ๙๙.๒๗% | ๕๕๓ ๑๐๐% | ๔๐๕ ๑๐๐% | ๔๑๘ ๑๐๐% | ๔๖๒ ๙๙.๕๗% | ๔๘๐ ๙๙.๗๙% | ๕๕๒ ๙๙.๘๒% | ๓,๕๔๙ ๙๙.๗๕% |
| ๒) เคย | ๕ ๐.๗๓% | - | - | - | ๒ ๐.๔๓% | ๑ ๐.๒๑% | ๑ ๐.๑๘% | ๙ ๐.๒๕% |
| รวม | ๖๘๔ ๑๐๐% | ๕๕๓ ๑๐๐% | ๔๐๕ ๑๐๐% | ๔๑๘ ๑๐๐% | ๔๖๔ ๑๐๐% | ๔๘๑ ๑๐๐% | ๕๕๓ ๑๐๐% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |

๔.๑.๒ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการใช้บริการจากศาลรัฐธรรมนูญ

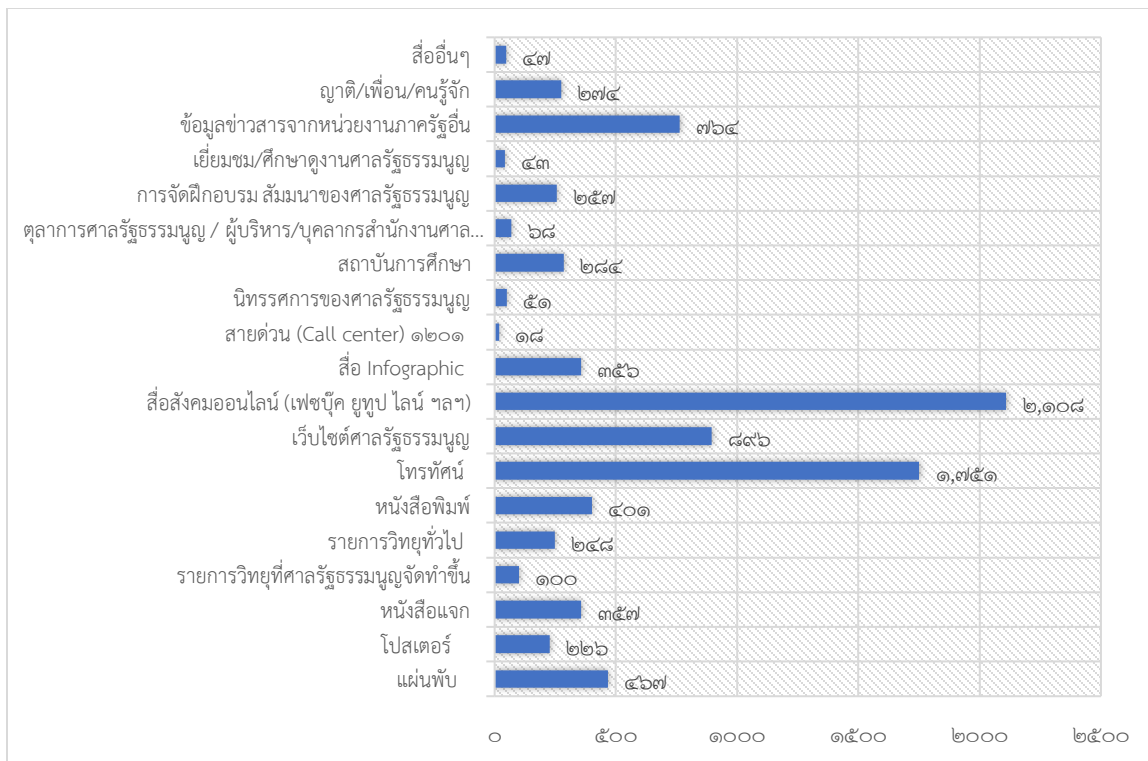
ในส่วนของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร กลุ่มตัวอย่างรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญจากสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูป ไลน์ ฯลฯ) มากที่สุด (๕๙.๒๕%) โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในภาคตะวันตก (๖๒.๗๙%) และกรุงเทพมหานคร (๖๒.๕๗%) รองลงมา ได้แก่ โทรทัศน์ (๔๙.๒๑%) โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในภาคเหนือ (๕๔.๐๗%) และภาคตะวันตก (๕๓.๐๑%) เว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ (๒๕.๑๘%) โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานคร (๓๐.๘๕%) และข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น (๒๑.๔๗%) โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในภาคตะวันออก (๒๘.๐๒%)

ส่วนแหล่งข้อมูลข่าวสารอื่น ๆ อาทิ รายการวิทยุที่ศาลรัฐธรรมนูญจัดทำขึ้น สายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ นิทรรศการของศาลรัฐธรรมนูญ สถาบันการศึกษา ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ / ผู้บริหาร/บุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และเยี่ยมชม/ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญกลุ่มตัวอย่างรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข้อมูลดังกล่าวค่อนข้างน้อย (ตารางที่ ๔.๕ และภาพที่ ๔.๒)

ตารางที่ ๔.๕ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามแหล่งข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญที่ได้รับทราบ (นำเสนอเฉพาะกลุ่มที่ตอบว่าใช่)

| แหล่งข้อมูล ข่าวสาร | ภาค | | | | | | | รวม |
|---|---------------|---------------|-------------------------------|---------------|-----------------|----------------|---------------|-----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภาค ตะวันออก | ภาค ตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ๑) แผ่นพับ | ๕๗ ๘.๓๓% | ๗๙ ๑๔.๒๙% | ๕๖ ๑๓.๘๓% | ๔๒ ๑๐.๐๕% | ๖๐ ๑๒.๙๓% | ๙๐ ๑๘.๗๑% | ๘๓ ๑๕.๐๑% | ๔๖๗ ๑๓.๑๓% |
| ๒) โปสเตอร์ | ๓๘ ๕.๕๖% | ๔๐ ๗.๒๓% | ๒๘ ๖.๙๓% | ๒๒ ๕.๒๖% | ๒๙ ๖.๒๕% | ๓๐ ๖.๒๕% | ๓๙ ๗.๐๕% | ๒๒๖ ๖.๓๕% |
| ๓) หนังสือแจก | ๕๓ ๗.๗๕% | ๕๓ ๙.๕๘% | ๔๑ ๑๐.๑๒% | ๔๔ ๑๐.๕๓% | ๖๕ ๑๔.๐๑% | ๔๔ ๙.๑๕% | ๕๗ ๑๐.๓๑% | ๓๕๗ ๑๐.๐๓% |
| ๔) รายการวิทยุ ที่ศาล รัฐธรรมนูญ จัดทำขึ้น | ๑๑ ๑.๖๑% | ๒๒ ๓.๙๘% | ๑๒ ๒.๙๖% | ๑๒ ๒.๘๗% | ๗ ๑.๕๑% | ๑๗ ๓.๕๓% | ๑๙ ๓.๕๔% | ๑๐๐ ๒.๘๑% |
| ๕) รายการวิทยุ ทั่วไป | ๓๒ ๔.๖๘% | ๖๔ ๑๑.๕๗% | ๒๖ ๖.๔๒% | ๒๒ ๕.๒๖% | ๒๕ ๕.๓๓% | ๓๓ ๖.๘๖% | ๔๖ ๘.๓๒% | ๒๔๘ ๖.๙๗% |
| ๖) หนังสือพิมพ์ | ๑๐๐ ๑๔.๖๒% | ๕๖ ๑๐.๑๓% | ๓๕ ๘.๖๔% | ๕๒ ๑๒.๔๔% | ๔๕ ๙.๗๐% | ๖๕ ๑๓.๕๑% | ๔๘ ๘.๖๘% | ๔๐๑ ๑๑.๒๗% |
| ๗) โทรทัศน์ | ๓๑๑ ๔๕.๔๗% | ๒๙๙ ๕๔.๐๗% | ๒๐๗ ๕๑.๑๑% | ๑๙๗ ๔๗.๑๓% | ๒๐๖ ๔๔.๔๐% | ๒๕๕ ๕๓.๐๑% | ๒๗๖ ๔๙.๙๑% | ๑,๗๕๑ ๔๙.๒๑% |
| ๘) เว็บไซต์ศาล รัฐธรรมนูญ | ๒๑๑ ๓๐.๘๕% | ๑๒๐ ๒๑.๗๐% | ๙๔ ๒๓.๒๑% | ๑๐๕ ๒๕.๑๒% | ๑๒๑ ๒๖.๐๘% | ๙๔ ๑๙.๕๔% | ๑๕๑ ๒๗.๓๑% | ๘๙๖ ๒๕.๑๘% |
| ๙) สื่อสังคม ออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูป ไลน์ ฯลฯ) | ๔๒๘ ๖๒.๕๗% | ๓๓๑ ๕๙.๘๖% | ๒๒๐ ๕๔.๓๒% | ๒๓๘ ๕๖.๙๔% | ๒๗๔ ๕๙.๐๕% | ๓๐๒ ๖๒.๗๙% | ๓๑๕ ๕๖.๙๖% | ๒,๑๐๘ ๕๙.๒๕% |
| ๑๐) สื่อ Infographic | ๘๗ ๑๒.๗๒% | ๕๗ ๑๐.๓๑% | ๓๓ ๘.๑๕% | ๔๔ ๑๐.๕๓% | ๔๙ ๑๐.๕๖% | ๓๙ ๘.๑๑% | ๔๗ ๘.๕๐% | ๓๕๖ ๑๐.๐๑% |
| ๑๑) สายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ | ๓ ๐.๔๔% | ๒ ๐.๓๖% | ๑ ๐.๒๕% | ๕ ๑.๒๐% | ๒ ๐.๔๓% | ๑ ๐.๒๑% | ๔ ๐.๗๒% | ๑๘ ๐.๕๑% |
| ๑๒) นิทรรศการ ของศาล รัฐธรรมนูญ | ๘ ๑.๑๗% | ๙ ๑.๖๓% | ๖ ๑.๔๘% | ๕ ๑.๒๐% | ๗ ๑.๕๑% | ๓ ๐.๖๒% | ๑๓ ๒.๓๕% | ๕๑ ๑.๔๓% |
| ๑๓) สถาบัน การศึกษา | ๗๘ ๑๑.๔๐% | ๔๗ ๘.๕๐% | ๒๖ ๖.๔๒% | ๒๔ ๕.๗๕% | ๔๐ ๘.๖๒% | ๓๕ ๗.๒๘% | ๓๔ ๖.๑๕% | ๒๘๔ ๗.๙๘% |

| แหล่งข้อมูล ข่าวสาร | ภาค | | | | | | | รวม |
|--|---------------|---------------|-------------------------------|--------------|-----------------|-----------------------|---------------|---------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภาค ตะวันออก | ภาค ตะวันออก ตก | ภาคใต้ | |
| ๑๔) ตุลาการศาล รัฐธรรมนูญ / ผู้บริหาร/ บุคลากร สำนักงาน ศาล รัฐธรรมนูญ | ๒๔ ๓.๕๑% | ๕ ๐.๙๐% | ๕ ๑.๒๓% | ๑๑ ๒.๖๓% | ๖ ๑.๒๙% | ๕ ๑.๐๔% | ๑๒ ๒.๑๗% | ๖๘ ๑.๙๑% |
| ๑๕) การจัด ฝึกอบรม สัมมนาของ ศาล รัฐธรรมนูญ | ๔๗ ๖.๘๗% | ๕๐ ๙.๐๔% | ๓๐ ๗.๔๑% | ๒๖ ๖.๒๒% | ๔๐ ๘.๖๒% | ๒๗ ๕.๖๑% | ๓๗ ๖.๖๙% | ๒๕๗ ๗.๒๒% |
| ๑๖) เยี่ยมชม/ ศึกษาดูงาน ศาล รัฐธรรมนูญ | ๑๕ ๒.๑๙% | ๕ ๐.๙๐% | ๙ ๒.๒๒% | ๕ ๑.๒๐% | ๕ ๑.๐๘% | ๒ ๐.๔๒% | ๒ ๐.๓๖% | ๔๓ ๑.๒๑% |
| ๑๗) ข้อมูล ข่าวสารจาก หน่วยงาน ภาครัฐอื่น | ๑๓๙ ๒๐.๓๒% | ๑๒๑ ๒๑.๘๘% | ๖๗ ๑๖.๕๔% | ๘๔ ๒๐.๑๐% | ๑๓๐ ๒๘.๐๒% | ๑๐๙ ๒๒.๖๖% | ๑๑๔ ๒๐.๖๑% | ๗๖๔ ๒๑.๔๗% |
| ๑๘) ญาติ/เพื่อน/ คนรู้จัก | ๗๔ ๑๐.๘๒% | ๓๓ ๕.๙๗% | ๒๖ ๖.๔๒% | ๒๔ ๕.๗๔% | ๒๖ ๕.๖๐% | ๓๙ ๘.๑๑% | ๕๒ ๙.๔๐% | ๒๗๔ ๗.๗๐% |
| ๑๙) สื่ออื่นๆ | ๑๐ ๑.๔๖% | ๕ ๐.๙๐% | ๓ ๐.๗๔% | ๗ ๑.๖๗% | ๘ ๑.๗๒% | ๕ ๑.๐๔% | ๙ ๑.๖๓% | ๔๗ ๑.๓๒% |



ภาพที่ ๔.๒ เปรียบเทียบจำนวนตัวอย่าง จำแนกตามแหล่งข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญที่ได้รับทราบ

ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงด้านการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้

๑) ด้านการวางแผน ได้แก่ การวางแผนด้านการสื่อสารการประชาสัมพันธ์มากขึ้น ควรวิเคราะห์การเลือกใช้สื่อให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย ประชาสัมพันธ์เชิงรุก

๒) ด้านเนื้อหา ได้แก่ การเน้นใช้ภาษา และสรุปความให้กระชับ และเข้าใจง่ายมากขึ้น นำข้อมูลข่าวสารที่ควรรู้ และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนมาเผยแพร่ ควรแสดงข้อมูลที่เข้าใจง่ายประชาชนทุกช่วงวัยสามารถรับรู้ถึงข้อมูลที่ถูกต้อง กระชับ และชัดเจน พุดเข้าใจง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน และใช้วิธีการยกตัวอย่าง เรื่องราวต่าง ๆ ให้มากขึ้น การประชาสัมพันธ์ช่องทางการให้คำปรึกษาแก่ประชาชนโดยทั่วไป จัดทำรัฐธรรมนูญเพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้อ่าน หรือแจกจ่ายตามครัวเรือน หรือพื้นที่สำคัญ โดยแปลงเป็นคำที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ง่าย เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข้อกฎหมายที่สำคัญ ในรัฐธรรมนูญ ควรแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบด้วย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ นำเสนอและสรุปประเด็นที่สังคมให้ความสนใจ อย่างรวดเร็ว และประชาสัมพันธ์ให้ทราบอย่างทั่วถึง แม้บางประเด็นยังสรุปไม่ได้ ควรนำเสนอว่าอยู่ในขั้นตอนใด เผยแพร่ความรู้แง่มุมกฎหมายเล็กๆน้อยๆ ให้ประชาชนได้รับรู้มากยิ่งขึ้น ในหลาย ๆ ช่องทาง เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน

และเป็นที่ยิ่งของประชาชนอย่างแท้จริง เพิ่มการประชาสัมพันธ์ในเรื่องเกี่ยวกับคดีของศาล ผ่านการแถลงของโฆษกศาลให้มากขึ้น ควรลงกิจกรรมการทำงานผ่านสื่อโซเชียล เผยแพร่คดีตัวอย่าง ที่เป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักในสิทธิและการใช้สิทธิทางศาลรัฐธรรมนูญ ชี้แนะการนำคดีขึ้นสู่ศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากปัจจุบันประชาชนทั่วไปมีความคิดว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลของคดีทางการเมือง

๓) ด้านวิธีการ รูปแบบ ได้แก่ การส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชนในเชิงรุกจากหลากหลายช่องทาง การใช้วิธีการประกาศเสียงตามสาย การเผยแพร่ทางสื่อออนไลน์ ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบการ์ตูน โฆษณาควรจัดทำสื่อ infographic ฯลฯ ที่คนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ง่าย จัดรายการผ่านโทรทัศน์ การเข้าไปให้ความรู้ในสถาบันการศึกษา จัดอบรม หรือการแข่งขันชิงรางวัล การทำข่าวประชาสัมพันธ์ทางโทรทัศน์ การทำคลิปวิดีโอสั้นหรือหนังสือสั้นให้ดูน่าสนใจ มีความสนุก ทันต่อยุคสมัย และให้เข้าใจเนื้อหาข้อมูลได้ง่าย มีความต่อเนื่องของการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร จัดทำเป็นวารสารจดหมายข่าวเผยแพร่ให้ทุกส่วนราชการได้ทราบถึงบทบาท อำนาจหน้าที่ และภารกิจสำคัญที่เผยแพร่ได้ และการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ จัดอบรมให้ความรู้กับนิติกรของส่วนราชการต่าง ๆ ให้ความรู้ หรือดูงานศาลรัฐธรรมนูญ แจกหนังสือให้กับผู้ที่ต้องการอ่าน หรือกำลังศึกษา แจ้งผ่านจดหมายเวียนช่องทางที่เข้าถึงความรู้ และข้อมูลข่าวสารของศาล เผยแพร่เป็นหนังสือราชการมายังหน่วยงานราชการ ควรมีข้อมูลเป็นแผ่นพับประชาสัมพันธ์ส่งถึงหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ควรมีวารสารส่งหน่วยงาน จัดกิจกรรมออกบู๊ทเผยแพร่ความรู้ให้ประชาชนทราบเรื่องอำนาจหน้าที่ การปฏิบัติงานของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึง เข้าใจในการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญให้มากยิ่งขึ้น จัดให้หน่วยงานของรัฐเข้าเยี่ยมชม หรือศึกษาดูงาน การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ หรือตามพื้นที่ในเชิงรุกอย่างทั่วถึง เช่น ติดป้ายไว้นิตตามสี่แยกข้างทาง การขึ้นตัวอักษรวิ่ง การมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ระดับท้องถิ่น หรืองานแสดงต่าง ๆ ที่มีประชาชนมาร่วมกัน เพื่อสามารถประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย องค์กรศาลมีการทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่สวยงาม แต่ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ที่สามารถเข้าถึงประชาชน/ชาวบ้านในระดับท้องถิ่น

๔) ด้านกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ต้องเข้าถึงและครอบคลุมทุกกลุ่มของสังคม โดยอาจจะมีการทำรายละเอียด เฉพาะกลุ่มมากกว่านี้ เช่น กลุ่มของผู้สูงอายุ กลุ่มแม่ค้า กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเยาวชน กลุ่มนักเรียนนักศึกษา และอื่น ๆ ที่เข้าถึงให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น เข้าถึงเยาวชนด้วยการใช้บุคลากร/วิทยากร ที่เป็นไอดอล หรือเยาวชนที่มีความรู้ความเข้าใจ เข้าพบนักเรียนในชั้นเรียน ต้องประชาสัมพันธ์เชิงรุก ให้ประชาชนทราบถึงบทบาทและเห็นการเคลื่อนไหวของหน่วยงานว่าดำเนินการ

อะไรบ้าง จะส่งผลให้เกิดภาพลักษณ์ในเชิงบวกต่อศาลรัฐธรรมนูญ และประชาชนเข้าใจการทำงานได้มากขึ้น

๕) **ด้านเครือข่าย** ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ถึง หน่วยงานราชการโดยตรง การเชิญชวนผ่านหน่วยงานราชการ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำงาน ประชาสัมพันธ์ผ่านหน่วยงานที่ใกล้ชิดประชาชนที่สุด เช่น ผู้ใหญ่บ้าน (กรมการปกครอง) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจะมีภาคเอกชน/หรือภาคประชาชน/ เข้าตรวจสอบการทำงาน หรือขั้นตอนกระบวนการตัดสินต่าง ๆ ควรมีอาสาสมัครที่เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญแต่ละจังหวัดเพื่อประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงประชาชนมากขึ้น

๖) **อื่น ๆ** ได้แก่ ควรเผยแพร่ข้อเท็จจริงเท่าที่สามารถเผยแพร่ได้ และยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์ มากกว่าการห้ามวิพากษ์วิจารณ์ และวางหลักกฎหมายให้เป็นที่ยอมรับ จัดให้มีระบบสืบค้นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่สะดวกและง่ายต่อการค้นหาข้อมูล ให้ภาคประชาชนมีส่วนรับความคิดเห็น จัดให้มีการบริการหน่วยงานเพื่อให้ความรู้ในรูปแบบเคลื่อนที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามสถานที่สำคัญ เช่น หน่วยงานภาครัฐ ลงพื้นที่ตามเขตในพื้นที่กรุงเทพฯ และขยายออกไปยังส่วนภูมิภาค

สำหรับประสบการณ์ในการใช้บริการศาลรัฐธรรมนูญ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ (๔๘.๔๐%) โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในเขตกรุงเทพมหานคร (๕๗.๑๖%) และภาคตะวันออก (๕๐.๖๕%) บางส่วนใช้บริการสอบถามข้อมูล จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ (๑๓.๓๕%) โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในภาคตะวันตก (๑๗.๔๖%) ภาคตะวันออก (๑๖.๓๘%) และภาคกลาง (๑๕.๓๑%) โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในภาคเหนือ (๑๒.๖๖%) และภาคตะวันออก (๑๒.๕๐%) ส่วนการเข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรม จากศาลรัฐธรรมนูญมีค่อนข้างน้อย (๑๐.๐๓%) (ตารางที่ ๔.๖)

ตารางที่ ๔.๖ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประสบการณ์ในการใช้บริการศาลรัฐธรรมนูญ (นำเสนอเฉพาะคนที่เคยใช้บริการ)

| การใช้บริการ จากศาลรัฐธรรมนูญ | ภาค | | | | | | | รวม |
|---|---------------|---------------|------------------------|---------------|---------------|---------------|---------------|-----------------|
| | กทม.ฯ | เหนือ | ตะวันออก เฉียงเหนือ | กลาง | ตะวันออก | ตะวันตก | ใต้ | |
| ๑) ใช้ข้อมูลจาก แหล่งข้อมูลต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ | ๓๙๑ ๕๗.๑๖% | ๒๒๗ ๔๑.๐๕% | ๑๗๑ ๔๒.๒๒% | ๑๙๖ ๔๖.๘๙% | ๒๓๕ ๕๐.๖๕% | ๒๒๖ ๔๖.๙๙% | ๒๗๖ ๔๙.๙๑% | ๑,๗๒๒ ๔๘.๕๐% |
| ๒) ใช้บริการ สอบถามข้อมูล จาก แหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ | ๗๑ ๑๐.๓๘% | ๗๓ ๑๓.๒๐% | ๕๕ ๑๓.๕๘% | ๖๔ ๑๕.๓๑% | ๗๖ ๑๖.๓๘% | ๘๔ ๑๗.๔๖% | ๕๒ ๙.๔๐% | ๔๗๕ ๑๓.๓๕% |
| ๓) เข้ารับคำปรึกษา คดีรัฐธรรมนูญผ่าน ช่องทางต่าง ๆ | ๑๑ ๑.๖๑% | ๒๖ ๔.๗๐% | ๑๐ ๒.๔๗% | ๖ ๑.๔๔% | ๑๘ ๓.๘๘% | ๑๗ ๓.๕๓% | ๑๔ ๒.๕๓% | ๑๐๒ ๒.๘๗% |
| ๔) เข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรม จากศาล รัฐธรรมนูญ | ๕๔ ๗.๘๙% | ๗๐ ๑๒.๖๖% | ๓๙ ๙.๖๓% | ๔๓ ๑๐.๒๙% | ๕๘ ๑๒.๕๐% | ๔๒ ๘.๗๓% | ๕๑ ๙.๒๒% | ๓๕๗ ๑๐.๐๓% |
| ๕) ศึกษาจากศาล รัฐธรรมนูญ | ๒๔ ๓.๕๑% | ๑๖ ๒.๘๙% | ๑๔ ๓.๕๖% | ๑๔ ๓.๓๕% | ๑๖ ๓.๔๕% | ๒๕ ๕.๒๐% | ๑๔ ๒.๕๓% | ๑๒๓ ๓.๔๖% |
| ๖) อื่น ๆ | ๙๘ ๑๔.๓๓% | ๖๕ ๑๑.๗๕% | ๖๖ ๑๖.๓๐% | ๗๓ ๑๗.๔๖% | ๖๔ ๑๓.๗๙% | ๗๖ ๑๕.๘๐% | ๘๓ ๑๕.๐๑% | ๕๒๕ ๑๔.๗๖% |

ในส่วนของประสบการณ์ในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญพบว่า กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดไม่เคยยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ (๙๙.๖๓%) มีเพียง ๑๓ ราย ที่เคยยื่นคำร้อง โดย ๙ ราย (๐.๒๕%) ศาลรับคำร้องเพื่อเสนอเรื่องไว้พิจารณา ส่วนอีก ๔ ราย (๐.๑๑%) ศาลไม่รับคำร้องเพื่อเสนอเรื่องไว้พิจารณา (๐.๐๘%) โดยเรื่องที่เคยยื่นคำร้อง อาทิ จัดทำและยื่นคำชี้แจงคดีตามคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๑/๒๕๕๒ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๗/๒๕๕๕ และคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓-๔/๒๕๕๗ ยื่นร้องคณะกรรมการการเลือกตั้ง เรื่อง การเลือกตั้ง (ตารางที่ ๔.๗)

ตารางที่ ๔.๗ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประสบการณ์ในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

| การใช้บริการ จากศาลรัฐธรรมนูญ | ภาค | | | | | | | รวม |
|--|---------------|---------------|------------------------|---------------|---------------|---------------|---------------|-----------------|
| | กทม.ฯ | เหนือ | ตะวันออก เฉียงเหนือ | กลาง | ตะวันออก | ตะวันตก | ใต้ | |
| ๑) ไม่เคยยื่นคำร้อง ต่อศาลรัฐธรรมนูญ | ๖๘๑ ๙๙.๕๖% | ๕๕๒ ๙๙.๘๒% | ๔๐๓ ๙๙.๕๑% | ๔๑๖ ๙๙.๕๒% | ๔๖๒ ๙๙.๕๗% | ๔๘๐ ๙๙.๗๙% | ๕๕๑ ๙๙.๖๔% | ๓,๕๔๕ ๙๙.๖๓% |
| ๒) เคยยื่นคำร้อง และศาลรับคำร้อง เพื่อเสนอเรื่องไว้ พิจารณา | ๓ ๐.๔๔% | - | ๑ ๐.๒๕% | ๒ ๐.๔๘% | ๒ ๐.๔๓% | - | ๑ ๐.๑๘% | ๙ ๐.๒๕% |
| ๓) เคยยื่นคำร้อง แต่ ศาลไม่รับคำร้องเพื่อ เสนอเรื่องไว้พิจารณา | - | ๑ ๐.๑๘% | ๑ ๐.๒๕% | - | - | ๑ ๐.๒๕% | ๑ ๐.๑๘% | ๔ ๐.๑๑% |
| รวม | ๖๘๔ ๑๐๐% | ๕๕๓ ๑๐๐% | ๔๐๕ ๑๐๐% | ๔๑๘ ๑๐๐% | ๔๖๔ ๑๐๐% | ๔๘๑ ๑๐๐% | ๕๕๓ ๑๐๐% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |

๔.๑.๓ ความรู้ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ

จากการประเมินความรู้ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ ด้านที่ ๑ ด้านโครงสร้าง ด้านที่ ๒ ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ และด้านที่ ๓ ด้านการดำเนินงานในมิติต่างๆ

ผลการประเมินในภาพรวมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับมีความรู้มากเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด^๑ เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจเท่ากับ ๐.๖๗ โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายในเขตกรุงเทพมหานคร มีระดับความรู้ความเข้าใจระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๖๙) ยกเว้นกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีความรู้ระดับปานกลางต่ำกว่าภูมิภาคอื่น ๆ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๕๙) (ตารางที่ ๔.๘)

โดยด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้ ความเข้าใจมากที่สุด ได้แก่ ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๖๙) รองลงมา ได้แก่ ด้านโครงสร้าง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๖๗) ส่วนด้านที่กลุ่ม

^๑ ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๐.๐๐ – ๐.๒๐ คะแนน หมายถึง มีความรู้น้อยมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๐.๒๑ – ๐.๔๐ คะแนน หมายถึง มีความรู้น้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๐.๔๑ – ๐.๖๐ คะแนน หมายถึง มีความรู้ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๐.๖๑ – ๐.๘๐ คะแนน หมายถึง มีความรู้มาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๐.๘๑ – ๑.๐๐ คะแนน หมายถึง มีความรู้มากที่สุด

ตัวอย่างมีระดับความรู้ ความเข้าใจระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการดำเนินงานในมิติต่างๆ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๕๘) (ตารางที่ ๔.๘)

เมื่อแปลผลการประเมินระดับความรู้ความเข้าใจพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจ ด้านโครงสร้าง และด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ในระดับมาก ส่วนด้านการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ได้แก่ การให้คำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ การศึกษาวิจัย และเผยแพร่กิจการของ ศาลรัฐธรรมนูญ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ การ พัฒนาการอำนวยความสะดวกโดยนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ การร่วมมือกับเครือข่ายทั้ง ภายในประเทศ และต่างประเทศเพื่อคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน การส่งเสริม และพัฒนา องค์ความรู้ด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมแก่ผู้บังคับการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักเรียน นิสิต นักศึกษา กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง ซึ่งควรเป็นประเด็นที่จะนำไปสู่การ ประชาสัมพันธ์บทบาทด้านนี้ให้มากขึ้น (ตารางที่ ๔.๙)

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ระดับความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละด้าน และภาพรวม แยก ตามภาค

| ด้าน | ภาค | | | | | | | รวม |
|--|----------------|----------------|-----------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภาคตะวันออก | ภาคตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ด้านที่ ๑ ด้านโครงสร้าง | ๐.๗๓ (๐.๓๗) | ๐.๖๕ (๐.๓๗) | ๐.๖๐ (๐.๔๑) | ๐.๖๘ (๐.๓๘) | ๐.๖๕ (๐.๓๙) | ๐.๖๖ (๐.๓๗) | ๐.๖๘ (๐.๓๗) | ๐.๖๗ (๐.๓๘) |
| ด้านที่ ๒ ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ | ๐.๗๕ (๐.๓๔) | ๐.๗๐ (๐.๓๖) | ๐.๖๓ (๐.๔๐) | ๐.๖๙ (๐.๓๖) | ๐.๖๘ (๐.๓๗) | ๐.๖๕ (๐.๓๗) | ๐.๖๘ (๐.๓๕) | ๐.๖๙ (๐.๓๖) |
| ด้านที่ ๓ ด้านการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ | ๐.๕๘ (๐.๓๙) | ๐.๖๑ (๐.๔๐) | ๐.๕๓ (๐.๔๑) | ๐.๕๘ (๐.๔๑) | ๐.๕๙ (๐.๔๐) | ๐.๕๘ (๐.๔๑) | ๐.๖๐ (๐.๓๙) | ๐.๕๘ (๐.๔๐) |
| ภาพรวมทั้งหมด | ๐.๖๙ (๐.๓๑) | ๐.๖๖ (๐.๓๓) | ๐.๕๙ (๐.๓๖) | ๐.๖๕ (๐.๓๓) | ๐.๖๔ (๐.๓๓) | ๐.๖๓ (๐.๓๔) | ๐.๖๕ (๐.๓๓) | ๐.๖๕ (๐.๓๓) |

ตารางที่ ๔.๙ สรุปผลการประเมินระดับความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละด้าน และภาพรวม

| ด้าน | ค่าเฉลี่ย | S.D. | ระดับความรู้ |
|---------------------------------------|-----------|------|------------------|
| ด้านที่ ๑ ด้านโครงสร้าง | ๐.๖๗ | ๐.๓๘ | มีความรู้มาก |
| ด้านที่ ๒ ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ | ๐.๖๙ | ๐.๓๖ | มีความรู้มาก |
| ด้านที่ ๓ ด้านการดำเนินงานในมิติต่างๆ | ๐.๕๘ | ๐.๔๐ | มีความรู้ปานกลาง |
| ภาพรวม | ๐.๖๕ | ๐.๓๓ | มีความรู้มาก |

นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการใช้บริการจากศาลรัฐธรรมนูญกับระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญด้วยสถิติ One-Way ANOVA พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ในภูมิภาคต่างกัน มีอายุต่างกัน มีระดับการศึกษาสูงสุดต่างกัน มีอาชีพหลักต่างกัน มีตำแหน่งทางสังคมต่างกัน มีประสบการณ์ในการขึ้นศาลอื่น ๆ ต่างกัน มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อโทรทัศน์ สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ของศาลรัฐธรรมนูญแตกต่างกัน มีการใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ และใช้บริการสอบถามข้อมูลจากแหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญต่างกัน มีระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาผลการประเมินความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละประเด็นรายด้าน

๑) ด้านโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้ความเข้าใจด้านโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญมากที่สุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ เช่นเดียวกับศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๗๔) รองลงมา ได้แก่ เป็นหน่วยงานที่ไม่ได้สังกัดกระทรวงยุติธรรม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๗๒) มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๙ คน ที่มาจากหลากหลายสาขา (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๖๓) (ตารางที่ ๔.๑๐ – ๔.๑๑)

ส่วนประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจน้อยที่สุด คือ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ได้จากการคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา และศาลปกครองสูงสุด และจากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหาตุลาการ และได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๕๙) (ตารางที่ ๔.๑๐ – ๔.๑๑)

ตารางที่ ๔.๑๐ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความรู้ความเข้าใจ ของประชาชนด้าน
โครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ (นำเสนอเฉพาะกลุ่มที่ตอบว่าทราบ)

| ด้าน | ความรู้ ความเข้าใจ | | | | | | | รวม |
|---|--------------------|---------------|-----------------------|---------------|---------------|---------------|---------------|-----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภาคตะวันออก | ภาคตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ๑) เป็นหน่วยงานที่ไม่ได้สังกัดกระทรวงยุติธรรม | ๕๐๗ ๗๔.๑๒% | ๓๙๖ ๗๑.๖๑% | ๒๖๔ ๖๕.๑๙% | ๓๑๐ ๗๔.๑๖% | ๓๒๗ ๗๐.๔๗% | ๓๕๒ ๗๓.๑๘% | ๔๑๒ ๗๔.๕๐% | ๒,๕๖๘ ๗๒.๑๘% |
| ๒) เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ เช่นเดียวกับศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร | ๕๔๙ ๘๐.๒๖% | ๔๐๕ ๗๓.๒๔% | ๒๖๕ ๖๕.๔๓% | ๓๐๕ ๗๒.๙๗% | ๓๒๗ ๗๐.๔๗% | ๓๖๑ ๗๕.๐๕% | ๔๐๕ ๗๓.๒๔% | ๒,๖๑๗ ๗๓.๕๕% |
| ๓) มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๙ คน ที่มาจากหลากหลายสาขา | ๔๘๗ ๗๑.๒๐% | ๓๑๘ ๕๗.๕๐% | ๒๒๒ ๕๔.๘๑% | ๒๗๐ ๖๔.๕๙% | ๒๘๓ ๖๐.๙๙% | ๒๙๑ ๖๐.๕๐% | ๓๕๔ ๖๔.๐๑% | ๒,๒๒๕ ๖๒.๕๔% |
| ๔) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้จากการคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา และศาลปกครองสูงสุด และจากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหาตุลาการ และได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา | ๔๔๕ ๖๕.๐๖% | ๓๐๙ ๕๕.๘๘% | ๒๑๓ ๕๒.๕๙% | ๒๕๒ ๖๐.๒๙% | ๒๗๑ ๕๘.๔๑% | ๒๖๗ ๕๕.๕๑% | ๓๒๖ ๕๘.๙๕% | ๒,๐๘๓ ๕๘.๕๔% |

ตารางที่ ๔.๑๑ ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ระดับความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนด้านโครงสร้าง
ของศาลรัฐธรรมนูญ

| ด้าน | ภาค | | | | | | | รวม |
|---|----------------|----------------|-----------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภาคตะวันออก | ภาคตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ๑) เป็นหน่วยงานที่ไม่ได้สังกัดกระทรวงยุติธรรม | ๐.๗๔ (๐.๔๔) | ๐.๗๒ (๐.๔๕) | ๐.๖๕ (๐.๔๘) | ๐.๗๔ (๐.๔๔) | ๐.๗๐ (๐.๔๖) | ๐.๗๓ (๐.๔๔) | ๐.๗๕ (๐.๔๔) | ๐.๗๒ (๐.๔๕) |
| ๒) เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการ เช่นเดียวกับศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร | ๐.๘๐ (๐.๔๐) | ๐.๗๓ (๐.๔๔) | ๐.๖๕ (๐.๔๘) | ๐.๗๓ (๐.๔๔) | ๐.๗๐ (๐.๔๖) | ๐.๗๕ (๐.๔๓) | ๐.๗๓ (๐.๔๔) | ๐.๗๔ (๐.๔๔) |
| ๓) มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๙ คน ที่มาจากหลากหลายสาขา | ๐.๗๑ (๐.๔๕) | ๐.๕๘ (๐.๔๙) | ๐.๕๕ (๐.๕๐) | ๐.๖๕ (๐.๔๘) | ๐.๖๑ (๐.๔๙) | ๐.๖๐ (๐.๔๙) | ๐.๖๔ (๐.๔๘) | ๐.๖๓ (๐.๔๘) |
| ๔) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้จากการคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา และศาลปกครองสูงสุด และจากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหาตุลาการ และได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา | ๐.๖๕ (๐.๔๘) | ๐.๕๖ (๐.๕๐) | ๐.๕๓ (๐.๕๐) | ๐.๖๐ (๐.๔๙) | ๐.๕๘ (๐.๔๙) | ๐.๕๖ (๐.๕๐) | ๐.๕๙ (๐.๔๙) | ๐.๕๙ (๐.๔๙) |

๒) ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจบทบาท อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญมากที่สุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ บทบาท อำนาจหน้าที่ในการวินิจฉัยร่างกฎหมาย และกฎหมายที่ขัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญมากที่สุด และการวินิจฉัยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๗๗) รองลงมา ได้แก่ วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับ หน้าที่ และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๗๔) และวินิจฉัยเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญหรือที่เรียกว่า “คดีรัฐธรรมนูญ” โดยไม่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีทั่วไป (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๗๓) (ตารางที่ ๔.๑๒ – ๔.๑๓)

ส่วนประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ ประชาชนที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ต้องยื่นเรื่องผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๕๒) รองลงมา ได้แก่ วินิจฉัยกรณีที่ประชาชน หรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๖๒) และการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ระบอบการปกครอง และความมั่นคงของรัฐ ไม่ให้มีการใช้สิทธิ หรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครอง (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๖๕) (ตารางที่ ๔.๑๒ – ๔.๑๓)

ตารางที่ ๔.๑๒ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนด้าน
บทบาท อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ (นำเสนอเฉพาะกลุ่มที่ตอบว่าทราบ)

| ด้าน | ความรู้ ความเข้าใจ | | | | | | | รวม |
|--|--------------------|---------------|-----------------------|---------------|---------------|---------------|---------------|-----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภาคตะวันออก | ภาคตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ๑) วินิจฉัยเฉพาะคดีที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญหรือที่เรียกว่า “คดีรัฐธรรมนูญ” โดยไม่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีทั่วไป | ๕๔๖ ๗๙.๘๒% | ๔๐๓ ๗๒.๘๘% | ๒๖๙ ๖๖.๔๒% | ๓๑๑ ๗๔.๔๐% | ๓๔๒ ๗๓.๗๑% | ๓๓๓ ๖๙.๒๓% | ๔๑๑ ๗๔.๓๒% | ๒,๖๑๕ ๗๓.๕๐% |
| ๒) วินิจฉัยร่างกฎหมายและกฎหมายที่ขัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ | ๕๖๙ ๘๓.๑๙% | ๔๑๗ ๗๕.๔๑% | ๒๘๘ ๗๑.๑๑% | ๓๒๓ ๗๗.๒๗% | ๓๕๔ ๗๖.๒๕% | ๓๔๕ ๗๑.๗๓% | ๔๓๐ ๗๗.๗๖% | ๒,๗๒๖ ๗๖.๖๒% |
| ๓) วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรีหรือองค์กรอิสระ | ๕๕๑ ๘๐.๕๖% | ๔๑๐ ๗๔.๑๔% | ๒๖๙ ๖๖.๔๒% | ๓๑๔ ๗๕.๑๒% | ๓๔๔ ๗๔.๑๔% | ๓๔๓ ๗๑.๓๑% | ๔๐๕ ๗๓.๒๔% | ๒,๖๓๖ ๗๔.๐๙% |
| ๔) การวินิจฉัยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง | ๕๖๗ ๘๒.๘๙% | ๔๓๑ ๗๗.๙๔% | ๒๗๘ ๖๘.๖๔% | ๓๑๙ ๗๖.๓๒% | ๓๕๙ ๗๗.๓๗% | ๓๔๔ ๗๑.๕๒% | ๔๒๔ ๗๖.๖๗% | ๒,๗๒๒ ๗๖.๕๐% |
| ๕) วินิจฉัยกรณีที่ประชาชน หรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐเพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ | ๔๖๕ ๖๗.๙๘% | ๓๕๒ ๖๓.๖๕% | ๒๓๓ ๕๗.๕๓% | ๒๖๒ ๖๒.๖๘% | ๒๘๔ ๖๑.๒๑% | ๒๘๖ ๕๙.๔๖% | ๓๓๕ ๖๐.๕๘% | ๒,๒๑๗ ๖๒.๓๑% |
| ๖) วินิจฉัยกรณีที่มีผู้ถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครองเมื่อเห็นว่าการกระทำ | ๕๓๒ ๗๗.๗๘% | ๔๐๔ ๗๓.๐๖% | ๒๖๒ ๖๔.๖๙% | ๓๐๐ ๗๑.๗๗% | ๓๑๗ ๖๘.๓๒% | ๓๐๔ ๖๓.๒๐% | ๓๙๒ ๗๐.๘๙% | ๒,๕๑๑ ๗๐.๕๗% |

| ด้าน | ความรู้ ความเข้าใจ | | | | | | | รวม |
|---|--------------------|---------------|-----------------------|---------------|---------------|---------------|---------------|-----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภาคตะวันออก | ภาคตะวันตก | ภาคใต้ | |
| นั้นชัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ | | | | | | | | |
| ๗) ประชาชนที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยต้องยื่นเรื่องผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน | ๓๙๙ ๕๘.๓๓% | ๒๙๐ ๕๒.๔๔% | ๑๘๙ ๔๖.๖๗% | ๒๑๓ ๕๐.๙๖% | ๒๓๘ ๕๑.๒๙% | ๒๓๙ ๔๙.๖๙% | ๒๖๙ ๔๘.๖๔% | ๑,๘๓๗ ๕๑.๖๓% |
| ๘) การพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ระบอบการปกครอง และความมั่นคงของรัฐ ไม่ให้มีการใช้สิทธิ หรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครอง | ๕๐๑ ๗๓.๒๕% | ๓๗๗ ๖๘.๑๗% | ๒๔๑ ๕๙.๕๑% | ๒๘๒ ๖๗.๔๖% | ๒๙๑ ๖๒.๗๒% | ๒๙๑ ๖๐.๕๐% | ๓๔๕ ๖๒.๓๙% | ๒,๓๒๘ ๖๕.๔๓% |

ตารางที่ ๔.๑๓ ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ระดับความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนด้านบทบาทอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

| ด้าน | ภาค | | | | | | | รวม |
|---|----------------|----------------|-----------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภาคตะวันออก | ภาคตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ๑) วินิจฉัยเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ หรือที่เรียกว่า “คดีรัฐธรรมนูญ” โดยไม่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีทั่วไป | ๐.๘๐ (๐.๔๐) | ๐.๗๓ (๐.๔๕) | ๐.๖๖ (๐.๔๗) | ๐.๗๔ (๐.๔๔) | ๐.๗๔ (๐.๔๔) | ๐.๖๙ (๐.๔๖) | ๐.๗๔ (๐.๔๔) | ๐.๗๓ (๐.๔๔) |
| ๒) วินิจฉัยร่างกฎหมาย และกฎหมายที่ขัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ | ๐.๘๓ (๐.๓๗) | ๐.๗๕ (๐.๔๓) | ๐.๗๑ (๐.๔๕) | ๐.๗๗ (๐.๔๒) | ๐.๗๖ (๐.๔๓) | ๐.๗๒ (๐.๔๕) | ๐.๗๘ (๐.๔๒) | ๐.๗๗ (๐.๔๒) |
| ๓) วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับ หน้าที่ และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ | ๐.๘๑ (๐.๔๐) | ๐.๗๔ (๐.๔๔) | ๐.๖๖ (๐.๔๗) | ๐.๗๕ (๐.๔๓) | ๐.๗๔ (๐.๔๔) | ๐.๗๑ (๐.๔๕) | ๐.๗๓ (๐.๔๔) | ๐.๗๔ (๐.๔๔) |
| ๔) การวินิจฉัยคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง | ๐.๘๓ (๐.๓๘) | ๐.๗๘ (๐.๔๒) | ๐.๖๙ (๐.๔๖) | ๐.๗๖ (๐.๔๓) | ๐.๗๗ (๐.๔๒) | ๐.๗๒ (๐.๔๕) | ๐.๗๗ (๐.๔๒) | ๐.๗๗ (๐.๔๒) |
| ๕) วินิจฉัยกรณีที่ประชาชน หรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ | ๐.๖๘ (๐.๔๗) | ๐.๖๔ (๐.๔๘) | ๐.๕๘ (๐.๔๙) | ๐.๖๓ (๐.๔๘) | ๐.๖๑ (๐.๔๙) | ๐.๕๙ (๐.๔๙) | ๐.๖๑ (๐.๔๙) | ๐.๖๒ (๐.๔๘) |

| ด้าน | ภาค | | | | | | | รวม |
|---|----------------|----------------|-----------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภาคตะวันออก | ภาคตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ๖) วินิจฉัยกรณีที่มีผู้ถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครอง เมื่อเห็นว่าการกระทำนั้นขัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ | ๐.๗๘ (๐.๔๒) | ๐.๗๓ (๐.๔๔) | ๐.๖๕ (๐.๔๘) | ๐.๗๒ (๐.๔๕) | ๐.๖๘ (๐.๔๗) | ๐.๖๓ (๐.๔๘) | ๐.๗๑ (๐.๔๕) | ๐.๗๑ (๐.๔๖) |
| ๗) ประชาชนที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ต้องยื่นเรื่องผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน | ๐.๕๘ (๐.๔๙) | ๐.๕๒ (๐.๕๐) | ๐.๔๗ (๐.๕๐) | ๐.๕๑ (๐.๕๐) | ๐.๕๑ (๐.๕๐) | ๐.๕๐ (๐.๕๐) | ๐.๔๙ (๐.๕๐) | ๐.๕๒ (๐.๕๐) |
| ๘) การพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ระบอบการปกครอง และความมั่นคงของรัฐ ไม่ให้มีการใช้สิทธิ หรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครอง | ๐.๗๓ (๐.๔๔) | ๐.๖๘ (๐.๔๗) | ๐.๖๐ (๐.๔๙) | ๐.๖๗ (๐.๔๗) | ๐.๖๓ (๐.๔๘) | ๐.๖๐ (๐.๔๙) | ๐.๖๒ (๐.๔๘) | ๐.๖๕ (๐.๔๘) |

๓) ด้านการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ สำหรับด้านการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ การให้คำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ การศึกษาวิจัย และเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ การพัฒนาการอำนวยความสะดวกโดยนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ การร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศเพื่อคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน การส่งเสริม และพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมแก่ผู้นำองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักเรียน นิสิต นักศึกษานั้น เป็นบทบาท หน้าที่ที่ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจน้อยที่สุด

อย่างไรก็ตามประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจในด้านนี้มากที่สุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ กฎหมายรัฐธรรมนูญผ่านเอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๖๘) รองลงมา ได้แก่ ส่งเสริม และพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมแก่ผู้นำองค์กร เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักเรียน นิสิต นักศึกษา (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๖๒) และศึกษาวิจัย และเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ (คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ ๐.๕๘) (ตารางที่ ๔.๑๔ - ๔.๑๕)

ส่วนประเด็นที่มีความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ ให้คำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ (ค่าเฉลี่ย ๐.๕๓) รองลงมา ได้แก่ การพัฒนาการอำนวยความสะดวกโดยนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ และการร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ

เพื่อคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (ค่าเฉลี่ย ๐.๕๔) และร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศเพื่อคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน (ค่าเฉลี่ย ๐.๕๕) (ตารางที่ ๔.๑๔ – ๔.๑๕)

ตารางที่ ๔.๑๔ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนด้านการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ (นำเสนอเฉพาะกลุ่มที่ตอบว่าทราบ)

| ด้าน | ความรู้ ความเข้าใจ | | | | | | | รวม |
|---|--------------------|---------------|-----------------------|---------------|---------------|---------------|---------------|-----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภาคตะวันออก | ภาคตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ๑) ให้คำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ | ๓๒๘ ๔๗.๙๕% | ๓๑๐ ๕๖.๐๖% | ๑๙๖ ๔๘.๔๐% | ๒๐๘ ๔๙.๗๖% | ๒๕๗ ๕๕.๓๙% | ๒๖๒ ๕๔.๔๗% | ๓๐๘ ๕๕.๗๐% | ๑,๘๖๙ ๕๒.๕๓% |
| ๒) ศึกษาวิจัย และเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ | ๔๒๖ ๖๒.๒๘% | ๓๑๐ ๕๖.๐๖% | ๒๑๔ ๕๒.๘๔% | ๒๔๙ ๕๙.๕๗% | ๒๖๓ ๕๖.๖๘% | ๒๘๐ ๕๘.๒๒% | ๓๓๙ ๖๑.๓๐% | ๒,๐๘๑ ๕๘.๔๙% |
| ๓) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ กฎหมายรัฐธรรมนูญผ่านเอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ | ๔๗๗ ๖๙.๗๔% | ๓๙๐ ๗๐.๕๒% | ๒๕๕ ๖๒.๙๖% | ๒๗๙ ๖๖.๗๕% | ๓๒๔ ๖๙.๘๓% | ๓๑๐ ๖๔.๔๕% | ๓๙๖ ๗๑.๖๑% | ๒,๔๓๑ ๖๘.๓๒% |
| ๔) พัฒนาการอำนวยความสะดวกโดยนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ | ๓๖๓ ๕๓.๐๗% | ๓๑๘ ๕๗.๕๐% | ๑๙๖ ๔๘.๔๐% | ๒๔๑ ๕๗.๖๖% | ๒๕๑ ๕๔.๐๙% | ๒๕๖ ๕๓.๒๒% | ๓๐๘ ๕๕.๗๐% | ๑,๙๓๓ ๕๔.๓๓% |
| ๕) ร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศเพื่อคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน | ๓๘๐ ๕๕.๕๖% | ๓๒๔ ๕๘.๕๙% | ๑๙๐ ๔๖.๙๑% | ๒๒๖ ๕๔.๐๗% | ๒๕๖ ๕๕.๑๗% | ๒๖๕ ๕๕.๐๙% | ๓๐๙ ๕๕.๘๘% | ๑,๙๕๐ ๕๔.๘๑% |

| ด้าน | ความรู้ ความเข้าใจ | | | | | | | รวม |
|--|--------------------|---------------|-----------------------|---------------|---------------|---------------|---------------|-----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภาคตะวันออก | ภาคตะวันตก | ภาคใต้ | |
| บ) ส่งเสริม และพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมแก่ผู้นำองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักเรียน นิสิต นักศึกษา | ๔๑๙ ๖๑.๒๖% | ๓๕๙ ๖๔.๙๒% | ๒๓๗ ๕๘.๕๒% | ๒๕๒ ๖๐.๒๙% | ๒๘๗ ๖๑.๘๕% | ๒๙๓ ๖๐.๙๑% | ๓๔๔ ๖๒.๒๑% | ๒,๑๙๑ ๖๑.๕๘% |

ตารางที่ ๔.๑๕ ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ระดับความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนด้านการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ

| ด้าน | ภาค | | | | | | | รวม |
|---|----------------|----------------|-----------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภาคตะวันออก | ภาคตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ๑) ให้คำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ | ๐.๔๘ (๐.๕๐) | ๐.๕๖ (๐.๕๐) | ๐.๔๘ (๐.๕๐) | ๐.๕๐ (๐.๕๐) | ๐.๕๕ (๐.๕๐) | ๐.๕๔ (๐.๕๐) | ๐.๕๖ (๐.๕๐) | ๐.๕๓ (๐.๕๐) |
| ๒) ศึกษาวิจัย และเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ | ๐.๖๒ (๐.๔๙) | ๐.๕๖ (๐.๕๐) | ๐.๕๓ (๐.๕๐) | ๐.๖๐ (๐.๔๙) | ๐.๕๗ (๐.๕๐) | ๐.๕๘ (๐.๔๙) | ๐.๖๑ (๐.๔๙) | ๐.๕๘ (๐.๔๙) |
| ๓) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ กฎหมายรัฐธรรมนูญผ่านเอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ | ๐.๗๐ (๐.๔๖) | ๐.๗๑ (๐.๔๖) | ๐.๖๓ (๐.๔๘) | ๐.๖๗ (๐.๔๗) | ๐.๗๐ (๐.๔๖) | ๐.๖๔ (๐.๔๘) | ๐.๗๒ (๐.๔๕) | ๐.๖๘ (๐.๔๗) |
| ๔) พัฒนาการอำนวยความสะดวกโดยนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ | ๐.๕๓ (๐.๕๐) | ๐.๕๘ (๐.๔๙) | ๐.๔๘ (๐.๕๐) | ๐.๕๘ (๐.๔๙) | ๐.๕๔ (๐.๕๐) | ๐.๕๓ (๐.๕๐) | ๐.๕๖ (๐.๕๐) | ๐.๕๔ (๐.๕๐) |
| ๕) ร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในประเทศและต่างประเทศเพื่อคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน | ๐.๕๖ (๐.๕๐) | ๐.๕๙ (๐.๔๙) | ๐.๔๗ (๐.๕๐) | ๐.๕๔ (๐.๕๐) | ๐.๕๕ (๐.๕๐) | ๐.๕๕ (๐.๕๐) | ๐.๕๖ (๐.๕๐) | ๐.๕๕ (๐.๕๐) |
| ๖) ส่งเสริม และพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมแก่ผู้นำองค์กร เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักเรียน นิสิต นักศึกษา | ๐.๖๑ (๐.๔๙) | ๐.๖๕ (๐.๔๘) | ๐.๕๙ (๐.๔๙) | ๐.๖๐ (๐.๔๙) | ๐.๖๒ (๐.๔๙) | ๐.๖๑ (๐.๔๙) | ๐.๖๒ (๐.๔๙) | ๐.๖๒ (๐.๔๙) |

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะต่อการให้ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่

๑) ด้านแนวทางการให้ความรู้ ได้แก่ การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญต่อประชาชนให้ทั่วถึงทุกพื้นที่ เข้าถึงได้ง่าย เน้นการเผยแพร่ให้ทั่วถึงประชาชนโดยคำนึงถึงช่องทางการประชาสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมาย ประชาสัมพันธ์ให้มากกว่าปัจจุบัน ควรเผยแพร่ความรู้ในหลาย ๆ ช่องทาง เพื่อเข้าถึงประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ของศาลในเชิงรุก ใช้สื่อที่รองรับการรับรู้ของกลุ่มเป้าหมายแต่ละประเภท

๒) ด้านเนื้อหาในการให้ความรู้ ได้แก่ ใช้เนื้อหาที่เข้าใจง่ายในการให้ความรู้ ควรเผยแพร่ภารกิจหน้าที่ให้ประชาชน และหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องให้ทราบและเข้าใช้บริการด้วย พัฒนารูปแบบเนื้อหาที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย เพิ่มช่องทางในการเข้าถึง ควรเพิ่มการทำประชาสัมพันธ์ต่อประเด็นสำคัญให้มากขึ้น ควรสนับสนุนให้ประชาชนให้ได้รับความรู้ด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญ การส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มีคำแนะนำโดยอาจจะทำเป็นสื่อออนไลน์ เช่น เกร็ดความรู้สิทธิ และหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญสั้น ๆ การ์ตูนให้ความรู้ เพื่อความเข้าใจ และดึงดูดความน่าสนใจ

๓) ด้านรูปแบบในการให้ความรู้ ได้แก่ การนำเสนอควรใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง เช่น นักแสดง การให้ความรู้ควรใช้สื่อสังคมออนไลน์ให้มากขึ้น เช่น ทำเป็นเพจ ควรจัดทำสื่อออนไลน์เพื่อให้ความรู้ทั้งกับหน่วยงานอื่น และประชาชนทั่วไป ควรทำแพลตฟอร์มเสนอความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและช่องทางทาง YouTube ที่สามารถเข้าใจได้ง่าย ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนโดยเฉพาะผ่านสื่อวิทยุ และโทรทัศน์ จัดกิจกรรมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนตามสถานที่สาธารณะ ควรเพิ่มช่องทางการให้ความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้น ควรมี Application ที่เข้าถึง หรือสามารถตอบคำถามได้สะดวก รวดเร็ว จัดทำเป็น infographic ที่น่าสนใจ เผยแพร่ในสื่อออนไลน์ต่างๆ และ ทำให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่อง จัดงานให้ประชาชนเข้าเยี่ยมชมบ่อย ๆ หรือลงชุมชน จัดให้ความรู้ทางช่องทางฟรีทีวีแก่ประชาชนอย่างน้อยอาทิตย์ละครั้ง จัดอบรมเป็นหลักสูตรระยะสั้น จัดรายการให้ความรู้แก่ประชาชน อาจจะเป็นเดือนละ ๑ ครั้ง หรือ ๒ ครั้งต่อเดือน อยากให้มีการจัดอบรมความรู้ทางด้านกฎหมาย หรือภารกิจอันเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญผ่านทาง Zoom เป็นประจำทุกเดือน หรือตามความเหมาะสม เพื่อให้ประชาชนที่สนใจสามารถเข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ นี้ได้

๔) ด้านกลุ่มเป้าหมายในการให้ความรู้ ได้แก่ ให้ความรู้แก่เยาวชนในสถาบันการศึกษา ปรับปรุงแนวทางการให้ความรู้ต่อเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้สนใจรับทราบบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้น ไม่เป็นวิชาการ หรือดูเป็นทางการเกินไป ควรดำเนินการให้ความรู้ผ่านสื่อโซเชียลอย่างเข้มข้นในการให้ความรู้ที่ถูกต้องแก่ประชาชนทุกระดับทุกช่วงวัย ประกอบกับประชาชนทั่วไปยังไม่ทราบและเข้าใจบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญจึงทำให้เข้าใจผิดต่อการดำเนินงานของศาล ควรจัดการอบรมให้กับพนักงาน

ของรัฐในส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เป็นรายจังหวัดเพื่อให้ทราบถึงบทบาทอำนาจหน้าที่การทำงาน ให้ความรู้ทั้งกับหน่วยงานอื่น และประชาชนทั่วไป ควรจัดฝึกอบรมความรู้ให้นิติกรส่วนราชการต่าง ๆ พัฒนารูปแบบการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ ในสื่อสังคมออนไลน์ มากกว่าช่องทางในรูปแบบอื่น องค์ความรู้ควรเหมาะสมกับช่วงอายุประชาชน จัดให้ความรู้ให้ทั่วถึงทุก ๆ ส่วนงานที่เกี่ยวข้อง และใช้ภาษาที่ถ่ายทอดให้ตรงกับบริบทของการทำงาน หน้าที่ ที่แต่ละส่วนงานจะ นำไปใช้ในการทำงาน เป็นต้น ลงพื้นที่จัดอบรมให้ผู้นำชุมชนทราบทุกพื้นที่ทั่วถึง จัดอบรมหรือสัมมนา ให้แก่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐระดับปฏิบัติงาน

๕) ด้านเครือข่ายในการให้ความรู้ ได้แก่ จัดทำสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ ทราบอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ จัดอบรมให้หน่วยงานอื่น และเผยแพร่เป็นสื่อประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานต่าง ๆ

๖) อื่น ๆ ได้แก่ นอกจากให้ความรู้แล้ว ควรเปิดรับฟังข้อเสนอแนะ หรือความคิดเห็น ของประชาชนอยู่ตลอดเวลา

๔.๑.๔ ความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

สำหรับการประเมินความเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นการประเมินใน ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ ผลการประเมินในภาพรวมพบว่า

กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับเชื่อมั่น^๒ เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์ที่กำหนด เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยระดับความเชื่อมั่นเท่ากับ ๓.๖๒ โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในภาคใต้มีระดับความเชื่อมั่นมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย ๓.๘๒) และภาคเหนือ (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๖) นอกจากนี้เมื่อพิจารณารายด้านยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นในระดับ “เชื่อมั่น” ต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในทุกด้าน (ตารางที่ ๔.๑๖ และภาพที่ ๔.๒ – ๔.๓)

อย่างไรก็ตามเมื่อเรียงลำดับความเชื่อมั่นจากน้อยไปมากพบว่า การอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญในด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นมากที่สุด ได้แก่ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ (ค่าเฉลี่ย ๓.๗๒) รองลงมา ได้แก่ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๙) ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๕) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (ค่าเฉลี่ย

^๒ ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ – ๑.๘๐ คะแนน หมายถึง ไม่เชื่อมั่นมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๘๑ – ๒.๖๐ คะแนน หมายถึง ไม่เชื่อมั่น

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๒.๖๑ – ๓.๔๐ คะแนน หมายถึง ไม่แน่ใจ

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๓.๔๑ – ๔.๒๐ คะแนน หมายถึง เชื่อมั่น

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๔.๒๑ – ๕.๐๐ คะแนน หมายถึง เชื่อมั่นมาก

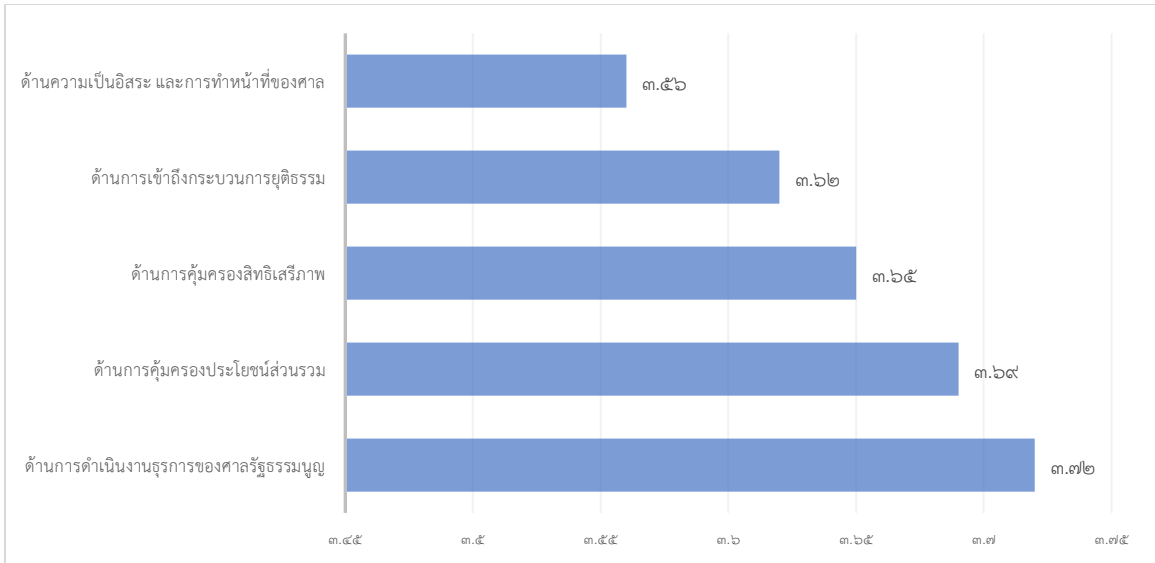
๓.๖๒) และด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล (ค่าเฉลี่ย ๓.๕๖) (ตารางที่ ๔.๑๖ และภาพที่ ๔.๒ – ๔.๓)

ตารางที่ ๔.๑๖ ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละด้าน และภาพรวม แยกตามภาค

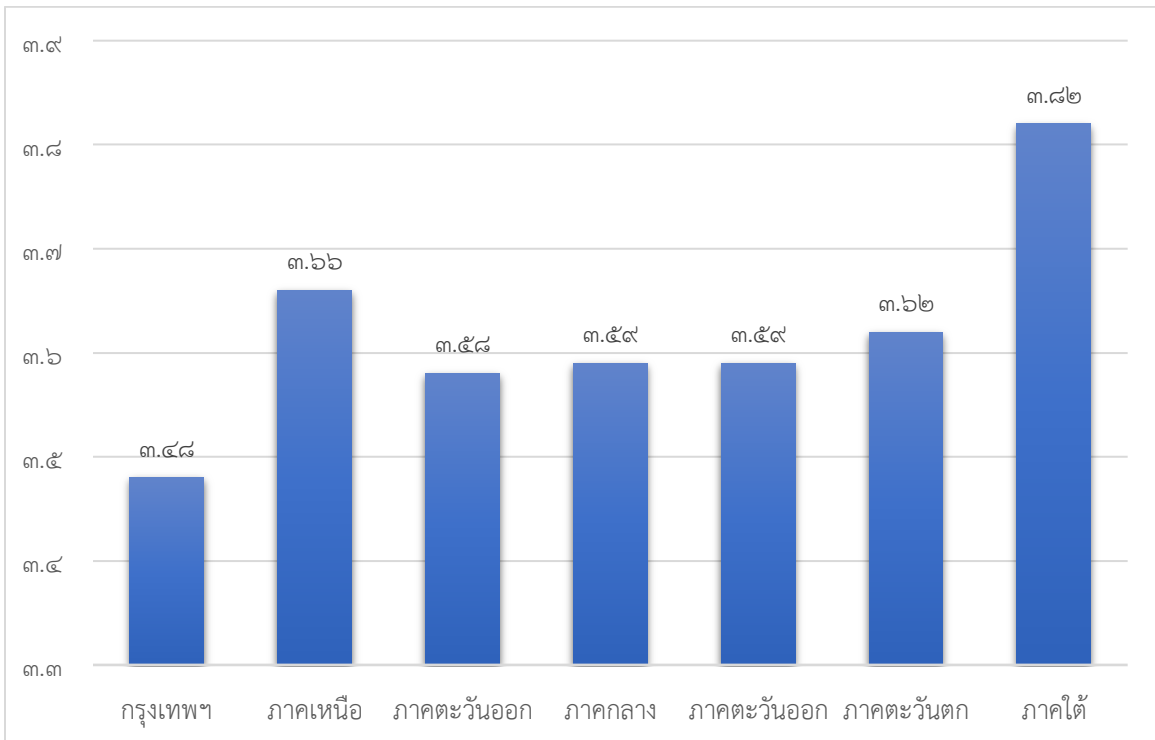
| การอำนวยความสะดวกยุติธรรม ของศาลรัฐธรรมนูญ | ภาค | | | | | | | รวม |
|---|----------------|----------------|-----------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภาคตะวันออก | ภาคตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ด้านที่ ๑ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม | ๓.๕๕ (๐.๙๗) | ๓.๖๗ (๐.๘๔) | ๓.๕๘ (๐.๘๙) | ๓.๖๓ (๐.๙๓) | ๓.๕๘ (๐.๙๗) | ๓.๕๙ (๐.๘๘) | ๓.๗๓ (๐.๙๐) | ๓.๖๒ (๐.๙๑) |
| ด้านที่ ๒ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล | ๓.๓๘ (๑.๑๘) | ๓.๖๑ (๐.๙๗) | ๓.๕๓ (๑.๐๔) | ๓.๕๑ (๑.๑๒) | ๓.๕๕ (๑.๐๔) | ๓.๕๙ (๐.๙๘) | ๓.๗๙ (๐.๙๖) | ๓.๕๖ (๑.๐๕) |
| ด้านที่ ๓ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ | ๓.๕๑ (๑.๑๐) | ๓.๗๐ (๐.๙๗) | ๓.๖๒ (๐.๙๙) | ๓.๖๓ (๑.๐๙) | ๓.๖๑ (๑.๐๔) | ๓.๖๔ (๐.๙๘) | ๓.๘๗ (๐.๙๓) | ๓.๖๕ (๑.๐๒) |
| ด้านที่ ๔ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม | ๓.๕๒ (๑.๑๕) | ๓.๗๑ (๑.๐๐) | ๓.๖๖ (๑.๐๑) | ๓.๖๖ (๑.๑๒) | ๓.๖๖ (๑.๐๔) | ๓.๖๙ (๐.๙๗) | ๓.๙๓ (๐.๙๓) | ๓.๖๙ (๑.๐๔) |
| ด้านที่ ๕ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ | ๓.๖๗ (๑.๐๓) | ๓.๗๔ (๐.๙๐) | ๓.๖๕ (๐.๙๕) | ๓.๗๓ (๐.๙๘) | ๓.๖๖ (๑.๐๑) | ๓.๖๘ (๐.๙๓) | ๓.๘๗ (๐.๙๐) | ๓.๗๒ (๐.๙๖) |
| ภาพรวม | ๓.๔๘ (๑.๐๓) | ๓.๖๖ (๐.๘๘) | ๓.๕๘ (๐.๙๓) | ๓.๕๙ (๑.๐๐) | ๓.๕๙ (๐.๙๗) | ๓.๖๒ (๐.๙๐) | ๓.๘๒ (๐.๘๗) | ๓.๖๒ (๐.๙๕) |

ตารางที่ ๔.๑๗ ลำดับความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

| ลำดับที่ | ด้าน | ค่าเฉลี่ย | S.D. | ระดับความเชื่อมั่น |
|----------|---|-------------|-------------|--------------------|
| ๑ | ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ | ๓.๗๒ | ๐.๙๖ | เชื่อมั่น |
| ๒ | ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม | ๓.๖๙ | ๑.๐๔ | เชื่อมั่น |
| ๓ | ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ | ๓.๖๕ | ๑.๐๒ | เชื่อมั่น |
| ๔ | ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม | ๓.๖๒ | ๐.๙๑ | เชื่อมั่น |
| ๕ | ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล | ๓.๕๖ | ๑.๐๕ | เชื่อมั่น |
| | ภาพรวม | ๓.๖๒ | ๐.๙๕ | เชื่อมั่น |



ภาพที่ ๔.๓ เปรียบเทียบระดับความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละด้าน



ภาพที่ ๔.๔ เปรียบเทียบระดับความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญระหว่างภูมิภาคต่าง ๆ

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาระดับความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญตามตัวชี้วัดที่กำหนด ได้แก่ ร้อยละของประชาชนที่มีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งได้จากการจัดกลุ่มตัวอย่างตามค่าเฉลี่ยระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญออกเป็น ๔ กลุ่ม ได้แก่ (ตารางที่ ๔.๑๘)

กลุ่มที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ – ๒.๐๐ คะแนน หมายถึง ไม่เชื่อมั่นมาก

กลุ่มที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๒.๐๑ – ๓.๐๐ คะแนน หมายถึง ไม่เชื่อมั่น

กลุ่มที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๓.๐๑ – ๔.๐๐ คะแนน หมายถึง เชื่อมั่น

กลุ่มที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๔.๐๑ – ๕.๐๐ คะแนน หมายถึง เชื่อมั่นมาก

ตารางที่ ๔.๑๘ ร้อยละของประชาชนที่มีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

| ระดับความเชื่อมั่น | จำนวน | ร้อยละ |
|--------------------|--------------|------------|
| ไม่เชื่อมั่นมาก | ๒๗๙ | ๗.๘๔ |
| ไม่เชื่อมั่น | ๖๗๙ | ๑๙.๐๘ |
| เชื่อมั่น | ๑,๖๖๘ | ๔๖.๘๘ |
| เชื่อมั่นมาก | ๙๓๒ | ๒๖.๑๙ |
| รวม | ๓,๕๕๘ | ๑๐๐ |

หลังจากนั้นพิจารณาเฉพาะกลุ่มที่เชื่อมั่น และเชื่อมั่น (ตารางที่ ๔.๑๙) ผลการประเมินครั้งนี้ได้ ร้อยละของประชาชนที่มีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญเท่ากับ ๗๓.๐๗ มากกว่าในปีที่ผ่านมา ซึ่งได้ร้อยละ ๖๐.๓๙ (ตารางที่ ๔.๑๘ และ ๔.๑๙)

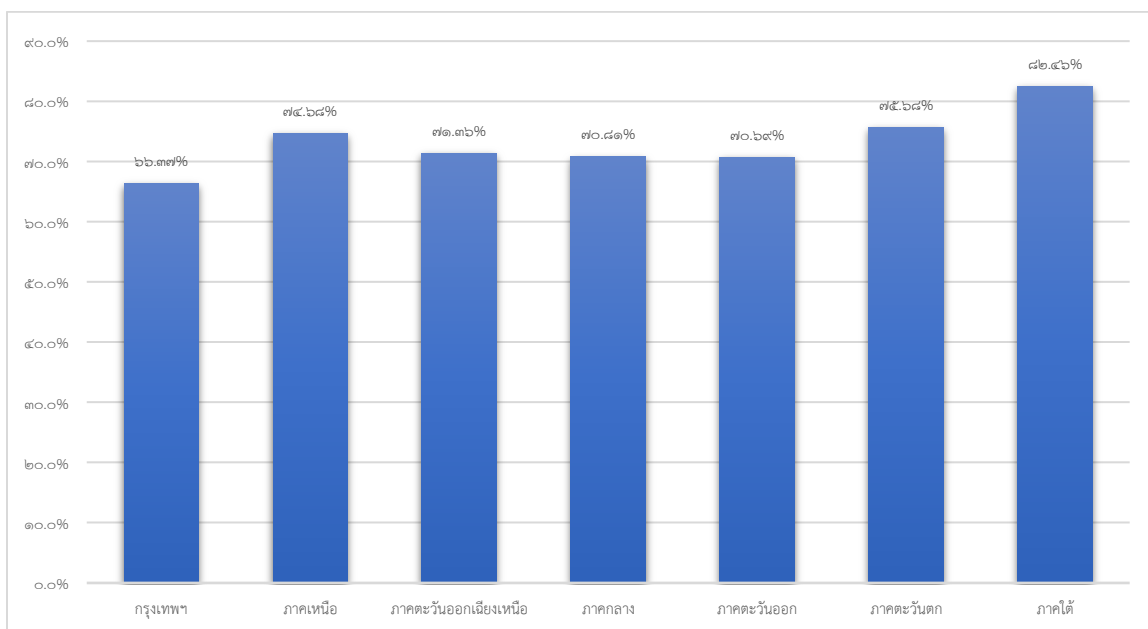
ตารางที่ ๔.๑๙ สรุปผลการประเมินตามตัวชี้วัดร้อยละของประชาชนที่มีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

| ระดับความเชื่อมั่น | จำนวน | ร้อยละ |
|--------------------|--------------|------------|
| ไม่เชื่อมั่น | ๙๕๘ | ๒๖.๙๓ |
| เชื่อมั่น | ๒,๖๐๐ | ๗๓.๐๗ |
| รวม | ๓,๕๕๘ | ๑๐๐ |



ภาพที่ ๔.๕ ร้อยละของประชาชนที่มีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

โดยภาคที่มีร้อยละของประชาชนที่มีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญมากที่สุด ได้แก่ ภาคใต้ (๘๒.๔๖%) รองลงมา ได้แก่ ภาคตะวันตก (๗๕.๖๘%) ภาคเหนือ (๗๔.๖๘%) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (๗๑.๓๖%) ภาคกลาง (๗๐.๘๑%) ภาคตะวันออก (๗๐.๖๙%) ส่วนภาคที่มีกลุ่มตัวอย่างที่มีความเชื่อมั่นน้อยที่สุด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร (๖๖.๓๗%) (ภาพที่ ๔.๖)



ภาพที่ ๔.๖ เปรียบเทียบผลประเมินระหว่างภูมิภาค

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาผลการประเมินความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญรายด้านพบว่า

๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นมากที่สุด ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญจะพัฒนาการให้บริการ เพื่อให้ประชาชน (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๖) โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในภาคใต้มีความเชื่อมั่นมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย ๓.๘๑) รองลงมา ได้แก่ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญจะไม่เสียค่าใช้จ่าย (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๒) ส่วนการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นน้อยที่สุด ได้แก่ ประชาชน/หน่วยงาน สามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย (ค่าเฉลี่ย ๓.๕๗) (ตารางที่ ๔.๒๐ – ๔.๒๑)

ตารางที่ ๔.๒๐ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

| การอำนวยความสะดวก ของศาลรัฐธรรมนูญ | ระดับความเชื่อมั่น | | | | | รวม |
|---|---------------------|------------------|-----------------|-----------------|------------------|---------------|
| | ไม่เชื่อมั่น มาก | ไม่ เชื่อมั่น | ไม่แน่ใจ | เชื่อมั่น | เชื่อมั่น มาก | |
| ๑) ประชาชน/หน่วยงาน สามารถยื่นคำร้องต่อศาล รัฐธรรมนูญได้โดยง่าย | ๑๖๕ ๔.๖๔% | ๒๒๕ ๖.๓๒% | ๑,๑๑๗ ๓๒.๕๒% | ๑,๔๒๙ ๔๐.๑๖% | ๕๘๒ ๑๖.๓๖% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๒) ศาลรัฐธรรมนูญจะพัฒนาการให้บริการ เพื่อให้ ประชาชนเข้าถึงโดยง่าย สะดวกรวดเร็ว เช่น การนำ เทคโนโลยีมาใช้ | ๑๕๐ ๔.๒๒% | ๑๙๕ ๕.๕๘% | ๙๗๖ ๒๗.๔๓% | ๑๖๑๖ ๔๕.๕๒% | ๖๒๑ ๑๗.๕๕% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๓) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาล รัฐธรรมนูญจะไม่เสียค่าใช้จ่าย | ๑๕๘ ๔.๔๔% | ๑๘๗ ๕.๒๖% | ๑,๑๘๘ ๓๓.๓๙% | ๑,๓๕๐ ๓๗.๙๔% | ๖๗๕ ๑๘.๙๗% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |

ตารางที่ ๔.๒๑ ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

| การอำนวยความสะดวก ของศาลรัฐธรรมนูญ | ภาค | | | | | | | รวม |
|---|----------------|----------------|-------------------------------|----------------|-----------------|-----------------------|----------------|----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ | ภาค กลาง | ภาค ตะวันออก | ภาค ตะวันออก ตก | ภาคใต้ | |
| ๑) ประชาชน/หน่วยงาน สามารถยื่นคำร้องต่อศาล รัฐธรรมนูญได้โดยง่าย | ๓.๔๙ (๑.๐๕) | ๓.๖๓ (๐.๙๓) | ๓.๕๒ (๐.๙๕) | ๓.๕๘ (๐.๙๘) | ๓.๕๓ (๑.๐๕) | ๓.๕๗ (๐.๙๕) | ๓.๖๙ (๐.๙๗) | ๓.๕๗ (๐.๙๙) |
| ๒) ศาลรัฐธรรมนูญจะ พัฒนาการให้บริการ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึง โดยง่าย สะดวกรวดเร็ว เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้ | ๓.๕๙ (๑.๐๓) | ๓.๗๒ (๐.๙๐) | ๓.๖๕ (๐.๙๓) | ๓.๖๓ (๑.๐๒) | ๓.๖๒ (๑.๐๑) | ๓.๖๒ (๐.๙๓) | ๓.๘๑ (๐.๙๒) | ๓.๖๖ (๐.๙๗) |

| การอำนวยความสะดวก ของศาลรัฐธรรมนูญ | ภาค | | | | | | | รวม |
|---|----------------|----------------|-------------------------------|----------------|-----------------|-----------------------|----------------|----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ | ภาค กลาง | ภาค ตะวันออก | ภาค ตะวันออก ตก | ภาคใต้ | |
| ๓) การเข้าถึงกระบวนการ ยุติธรรมของศาล รัฐธรรมนูญจะไม่เสีย ค่าใช้จ่าย | ๓.๕๗ (๑.๐๔) | ๓.๖๗ (๐.๙๐) | ๓.๕๗ (๐.๙๙) | ๓.๖๖ (๑.๐๑) | ๓.๕๙ (๑.๐๕) | ๓.๕๘ (๐.๙๕) | ๓.๖๘ (๑.๐๑) | ๓.๖๒ (๐.๙๙) |

๒) ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล ประเด็นด้านความเป็นอิสระ และ การทำหน้าที่ของศาลที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นมากที่สุด ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีด้วยความ เป็นธรรม ให้โอกาสคู่ความได้สู้คดีอย่างเต็มที่ (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๒) รองลงมา ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสิน คดีเป็นไปตามหลักกฎหมาย และหลักนิติธรรม (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๑) ศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ ซื่อสัตย์ สุจริต เป็นที่ไว้วางใจได้ (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๐) ส่วนประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นค่อนข้างน้อย ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญจะมีความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงใด ๆ โดยเฉพาะด้านการเมือง (ค่าเฉลี่ย ๓.๔๐) รองลงมา ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีโดยปราศจากอคติ (ค่าเฉลี่ย ๓.๕๔) และ ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีเป็นไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากพยานหลักฐานที่ถูกต้อง ครบถ้วน (ค่าเฉลี่ย ๓.๕๘) (ตารางที่ ๔.๒๒ - ๔.๒๓)

ตารางที่ ๔.๒๒ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความสะดวก
ยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล

| การอำนวยความสะดวก ของศาลรัฐธรรมนูญ | ระดับความเชื่อมั่น | | | | | รวม |
|--|---------------------|------------------|-----------------|-----------------|------------------|---------------|
| | ไม่เชื่อมั่น มาก | ไม่ เชื่อมั่น | ไม่แน่ใจ | เชื่อมั่น | เชื่อมั่น มาก | |
| ๑) ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีเป็นไปตาม ข้อเท็จจริงที่ได้จากพยานหลักฐานที่ถูกต้อง ครบถ้วน | ๒๓๔ ๖.๕๘% | ๒๖๐ ๗.๓๑% | ๙๓๓ ๒๖.๒๒% | ๑,๔๖๘ ๔๑.๒๖% | ๖๖๓ ๑๘.๖๓% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๒) ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีเป็นไปตามหลัก กฎหมาย และหลักนิติธรรม | ๒๔๐ ๖.๗๕% | ๒๔๗ ๖.๙๔% | ๘๘๑ ๒๔.๗๖% | ๑,๔๘๖ ๔๑.๗๗% | ๗๐๔ ๑๙.๗๙% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๓) ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีด้วยความ เป็นธรรม ให้โอกาสคู่ความได้สู้คดีอย่างเต็มที่ | ๒๓๔ ๖.๕๘% | ๒๓๒ ๖.๕๒% | ๙๐๒ ๒๕.๓๕% | ๑,๔๗๘ ๔๑.๕๔% | ๗๑๒ ๒๐.๐๑% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๔) ศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ ซื่อสัตย์ สุจริต เป็นที่ไว้วางใจได้ | ๒๕๐ ๗.๐๓% | ๒๓๒ ๖.๕๒% | ๙๔๑ ๒๖.๔๕% | ๑,๔๑๘ ๓๙.๘๕% | ๗๑๗ ๒๐.๑๕% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๕) ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีโดยปราศจาก อคติ | ๒๗๐ ๗.๕๙% | ๒๔๕ ๖.๘๙% | ๙๙๗ ๒๘.๐๒% | ๑,๓๗๐ ๓๘.๕๐% | ๖๗๖ ๑๙.๐๐% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๖) ศาลรัฐธรรมนูญจะมีความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงใด ๆ โดยเฉพาะด้าน การเมือง | ๓๗๓ ๑๐.๔๘% | ๒๘๐ ๗.๘๗% | ๑,๐๖๙ ๓๐.๐๔% | ๑,๒๒๓ ๓๔.๓๗% | ๖๑๓ ๑๗.๒๓% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |

| การอำนวยความสะดวก ของศาลรัฐธรรมนูญ | ระดับความเชื่อมั่น | | | | | รวม |
|---|---------------------|------------------|---------------|-----------------|------------------|---------------|
| | ไม่เชื่อมั่น มาก | ไม่ เชื่อมั่น | ไม่แน่ใจ | เชื่อมั่น | เชื่อมั่น มาก | |
| ๗) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีเหตุผลทาง วิชาการที่ถูกต้องและยอมรับได้ | ๒๔๗ ๖.๙๔% | ๒๒๗ ๖.๓๘% | ๙๓๕ ๒๖.๒๘% | ๑,๔๗๘ ๔๑.๕๔% | ๖๗๑ ๑๘.๘๖% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |

ตารางที่ ๔.๒๓ ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล

| การอำนวยความสะดวก ของศาลรัฐธรรมนูญ | ภาค | | | | | | | รวม |
|--|----------------|----------------|---------------------------|----------------|-----------------|----------------|----------------|----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาค เหนือ | ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาค กลาง | ภาค ตะวันออก | ภาค ตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ๑) ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดี เป็นไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จาก พยานหลักฐานที่ถูกต้อง ครบถ้วน | ๓.๕๑ (๑.๒๐) | ๓.๖๒ (๑.๐๐) | ๓.๕๓ (๑.๐๔) | ๓.๕๒ (๑.๑๓) | ๓.๕๙ (๑.๐๗) | ๓.๖๑ (๑.๐๐) | ๓.๘๐ (๑.๐๐) | ๓.๕๘ (๑.๐๘) |
| ๒) ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดี เป็นไปตามหลักกฎหมาย และ หลักนิติธรรม | ๓.๕๒ (๑.๒๑) | ๓.๖๗ (๑.๐๐) | ๓.๕๖ (๑.๐๗) | ๓.๕๔ (๑.๑๔) | ๓.๖๒ (๑.๐๖) | ๓.๖๔ (๑.๐๐) | ๓.๘๔ (๑.๐๒) | ๓.๖๑ (๑.๐๙) |
| ๓) ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดี ด้วยความเป็นธรรม ให้โอกาส คู่ความได้สู้คดีอย่างเต็มที่ | ๓.๕๒ (๑.๒๑) | ๓.๖๗ (๐.๙๙) | ๓.๕๙ (๑.๐๖) | ๓.๕๘ (๑.๑๔) | ๓.๖๒ (๑.๐๖) | ๓.๖๒ (๑.๐๑) | ๓.๘๖ (๐.๙๘) | ๓.๖๒ (๑.๐๘) |
| ๔) ศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติ หน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นที่ไว้วางใจได้ | ๓.๕๔ (๑.๒๑) | ๓.๖๕ (๑.๐๑) | ๓.๕๔ (๑.๐๙) | ๓.๕๓ (๑.๑๕) | ๓.๕๙ (๑.๐๙) | ๓.๖๑ (๑.๐๓) | ๓.๘๑ (๑.๐๑) | ๓.๖๐ (๑.๑๐) |
| ๕) ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดี โดยปราศจากอคติ | ๓.๓๖ (๑.๒๓) | ๓.๕๙ (๑.๐๑) | ๓.๕๑ (๑.๐๙) | ๓.๕๑ (๑.๑๗) | ๓.๕๔ (๑.๑๑) | ๓.๕๖ (๑.๐๒) | ๓.๗๘ (๑.๐๓) | ๓.๕๔ (๑.๑๑) |
| ๖) ศาลรัฐธรรมนูญจะมีความ เป็นอิสระ ปราศจากการ แทรกแซงใด ๆ โดยเฉพาะด้าน การเมือง | ๓.๑๘ (๑.๒๘) | ๓.๔๕ (๑.๑๐) | ๓.๔๑ (๑.๑๒) | ๓.๓๔ (๑.๒๒) | ๓.๓๗ (๑.๑๗) | ๓.๔๙ (๑.๐๙) | ๓.๖๐ (๑.๑๑) | ๓.๔๐ (๑.๑๗) |
| ๗) คำวินิจฉัยของศาล รัฐธรรมนูญจะมีเหตุผลทาง วิชาการที่ถูกต้องและยอมรับได้ | ๓.๕๒ (๑.๒๐) | ๓.๖๔ (๐.๙๙) | ๓.๕๙ (๑.๐๕) | ๓.๕๔ (๑.๑๕) | ๓.๕๕ (๑.๐๘) | ๓.๕๗ (๑.๐๒) | ๓.๘๕ (๐.๙๗) | ๓.๕๙ (๑.๐๘) |

๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ในด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นเช่นเดียวกันว่าศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย ๓.๗๐) รองลงมาเชื่อมั่นว่าศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๗) (ตารางที่ ๔.๒๔ - ๔.๒๕)

ตารางที่ ๔.๒๔ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความสะดวก
ยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ

| การอำนวยความสะดวก ยุติธรรม ของศาลรัฐธรรมนูญ | ระดับความเชื่อมั่น | | | | | รวม |
|--|-------------------------|------------------|---------------|-----------------|------------------|---------------|
| | ไม่ เชื่อมั่น มาก | ไม่ เชื่อมั่น | ไม่ แน่ใจ | เชื่อมั่น | เชื่อมั่น มาก | |
| ๑) ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองสิทธิของ ประชาชนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม | ๑๙๕ ๕.๔๘% | ๒๐๙ ๕.๘๗% | ๙๐๖ ๒๕.๔๖% | ๑,๕๕๓ ๔๓.๖๕% | ๖๙๕ ๑๙.๕๓% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๒) ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองเสรีภาพของ ประชาชนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม | ๑๙๘ ๕.๕๖% | ๒๑๓ ๕.๙๙% | ๙๓๒ ๒๖.๑๙% | ๑,๕๑๒ ๔๒.๕๐% | ๗๐๓ ๑๙.๗๖% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |

ตารางที่ ๔.๒๕ ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวก
ยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ

| การอำนวยความสะดวก ยุติธรรม ของศาลรัฐธรรมนูญ | ภาค | | | | | | | รวม |
|--|----------------|----------------|---------------------------|----------------|-----------------|----------------|----------------|----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาค กลาง | ภาค ตะวันออก | ภาค ตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ๑) ศาลรัฐธรรมนูญจะ สามารถคุ้มครองสิทธิของ ประชาชนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม | ๓.๕๓ (๑.๑๐) | ๓.๗๐ (๐.๙๗) | ๓.๖๒ (๑.๐๐) | ๓.๖๕ (๑.๐๙) | ๓.๖๑ (๑.๐๕) | ๓.๖๗ (๐.๙๗) | ๓.๙๑ (๐.๙๕) | ๓.๖๗ (๑.๐๕) |
| ๒) ศาลรัฐธรรมนูญจะ สามารถคุ้มครองเสรีภาพ ของประชาชนได้อย่าง ถูกต้อง เหมาะสม | ๓.๕๐ (๑.๑๒) | ๓.๗๐ (๐.๙๘) | ๓.๖๑ (๑.๐๐) | ๓.๖๑ (๑.๑๑) | ๓.๖๑ (๑.๐๕) | ๓.๗๐ (๑.๐๐) | ๓.๙๕ (๐.๙๕) | ๓.๗๐ (๑.๐๗) |

๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม ในด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม
ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นมากที่สุด ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญจะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่ง
ประโยชน์ส่วนรวมของชาติ และความผาสุกของประชาชนโดยรวม (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๖) รองลงมา ได้แก่ ศาล
รัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่ในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญให้ดำรงความเป็นกฎหมายสูงสุด (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๕)
(ตารางที่ ๔.๒๖ – ๔.๒๗)

ตารางที่ ๔.๒๖ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความสะดวก
ยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม

| การอำนวยความสะดวก ยุติธรรม ของศาลรัฐธรรมนูญ | ระดับความเชื่อมั่น | | | | | รวม |
|--|-------------------------|------------------|---------------|-----------------|------------------|---------------|
| | ไม่ เชื่อมั่น มาก | ไม่ เชื่อมั่น | ไม่ แน่ใจ | เชื่อมั่น | เชื่อมั่น มาก | |
| ๑) ศาลรัฐธรรมนูญจะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่ง ประโยชน์ส่วนรวมของชาติ และความผาสุกของประชาชน โดยรวม | ๒๑๗ ๖.๑๐% | ๑๙๔ ๕.๔๕% | ๘๕๓ ๒๓.๙๗% | ๑,๕๖๐ ๔๓.๘๔% | ๗๓๔ ๒๐.๖๓% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๒) ศาลรัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่ในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ให้ดำรงความเป็นกฎหมายสูงสุด | ๒๒๓ ๖.๒๗% | ๑๙๐ ๕.๓๔% | ๘๐๘ ๒๒.๗๑% | ๑,๕๔๙ ๔๓.๕๔% | ๗๘๘ ๒๒.๑๕% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |

ตารางที่ ๔.๒๗ ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวก
ยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม

| การอำนวยความสะดวก ยุติธรรม ของศาลรัฐธรรมนูญ | ภาค | | | | | | | รวม |
|--|----------------|----------------|---------------------------|----------------|-----------------|----------------|----------------|----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาค เหนือ | ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาค กลาง | ภาค ตะวันออก | ภาค ตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ๑) ศาลรัฐธรรมนูญจะปฏิบัติ หน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ ส่วนรวมของชาติ และความผาสุก ของประชาชนโดยรวม | ๓.๕๐ (๑.๑๖) | ๓.๖๙ (๑.๐๑) | ๓.๖๔ (๑.๐๑) | ๓.๖๗ (๑.๑๒) | ๓.๖๖ (๑.๐๕) | ๓.๖๔ (๑.๐๐) | ๓.๘๗ (๐.๙๕) | ๓.๖๖ (๑.๐๓) |
| ๒) ศาลรัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่ใน การพิทักษ์รัฐธรรมนูญให้ดำรง ความเป็นกฎหมายสูงสุด | ๓.๕๓ (๑.๑๗) | ๓.๗๔ (๑.๐๒) | ๓.๖๘ (๑.๐๔) | ๓.๖๖ (๑.๑๓) | ๓.๖๗ (๑.๐๗) | ๓.๖๔ (๐.๙๙) | ๓.๘๘ (๐.๙๔) | ๓.๖๕ (๑.๐๔) |

๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ ในด้านการดำเนินงานด้าน
ธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นมากที่สุด ได้แก่ สำนักงานศาล
รัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้านธุรการที่เป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนด (ค่าเฉลี่ย ๓.๗๔) รองลงมา ได้แก่
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้านธุรการด้วยความโปร่งใส สะดวก และรวดเร็ว (ค่าเฉลี่ย ๓.๖๙)
(ตารางที่ ๔.๒๘ - ๔.๒๙)

ตารางที่ ๔.๒๘ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อระดับความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความสะดวก
 ยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

| การอำนวยความสะดวก ของศาลรัฐธรรมนูญ | ระดับความเชื่อมั่น | | | | | รวม |
|---|-------------------------|------------------|---------------|-----------------|------------------|---------------|
| | ไม่ เชื่อมั่น มาก | ไม่ เชื่อมั่น | ไม่ แน่ใจ | เชื่อมั่น | เชื่อมั่น มาก | |
| ๑) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้านธุรการ ด้วยความโปร่งใส สะดวก และรวดเร็ว | ๑๖๘ ๔.๗๒% | ๑๗๕ ๔.๙๒% | ๙๓๓ ๒๖.๒๒% | ๑,๖๐๕ ๔๕.๑๑% | ๖๗๗ ๑๙.๐๓% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๒) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้านธุรการ ที่เป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนด | ๑๕๕ ๔.๓๖% | ๑๔๘ ๔.๑๖% | ๘๗๒ ๒๔.๕๑% | ๑,๖๖๔ ๔๖.๗๗% | ๗๑๙ ๒๐.๒๑% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |

ตารางที่ ๔.๒๙ ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวก
 ยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

| การอำนวยความสะดวก ของศาลรัฐธรรมนูญ | ภาค | | | | | | | รวม |
|---|----------------|----------------|---------------------------|----------------|-----------------|----------------|----------------|----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาค กลาง | ภาค ตะวันออก | ภาค ตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ๑) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จะดำเนินงานด้านธุรการด้วย ความโปร่งใส สะดวก และ รวดเร็ว | ๓.๖๔ (๑.๐๖) | ๓.๗๐ (๑.๙๓) | ๓.๖๔ (๑.๙๖) | ๓.๖๙ (๑.๐๒) | ๓.๖๓ (๑.๐๔) | ๓.๖๕ (๑.๙๖) | ๓.๘๔ (๑.๙๓) | ๓.๖๙ (๑.๙๙) |
| ๒) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ จะดำเนินงานด้านธุรการที่ เป็นไปตามบทบัญญัติที่ กำหนด | ๓.๗๐ (๑.๐๔) | ๓.๗๗ (๑.๙๒) | ๓.๖๖ (๑.๙๗) | ๓.๗๖ (๑.๙๗) | ๓.๖๙ (๑.๐๒) | ๓.๗๑ (๑.๙๓) | ๓.๘๙ (๑.๙๐) | ๓.๗๔ (๑.๙๗) |

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการที่จะทำให้ประชาชนมีความ
 เชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้น ดังนี้

๑) สร้างการเข้าถึงด้านข้อมูลข่าวสาร และองค์ความรู้แก่ประชาชน ได้แก่ ประชาชน
 สามารถเข้าถึงข้อมูลที่ประชาชนต้องรู้ ประชาสัมพันธ์งานของศาลรัฐธรรมนูญให้มากขึ้น เพราะเดิมมีการ
 ประชาสัมพันธ์น้อย ใช้บุคคลที่มีชื่อเสียง เช่น นักแสดง และใช้เนื้อหาที่เข้าใจง่ายในการให้ความรู้ เปิดเผย
 ข้อมูลของศาลรัฐธรรมนูญให้ประชาชนมากขึ้น สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ
 ต่อประชาชนให้ทั่วถึงทุกพื้นที่ รวมถึงเยาวชนในสถาบันการศึกษา ให้ความรู้โดยควรรใช้สื่อสังคมออนไลน์
 ให้มากขึ้น ปรับปรุงแนวทางการให้ความรู้ต่อเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้สนใจรับทราบบทบาทของศาล
 รัฐธรรมนูญมากขึ้น ไม่เป็นวิชาการ หรือดูเป็นทางการเกินไป จัดอบรมให้กับพนักงานของรัฐในส่วน

ภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น เป็นรายจังหวัดให้ทราบถึงบทบาทอำนาจหน้าที่การทำงาน จัดฝึกอบรมให้ความรู้กับนิติกรส่วนราชการต่าง ๆ ควรทำแพลตฟอร์มเสนอความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และช่องทางทาง YouTube ที่สามารถเข้าใจได้ง่าย ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนโดยเฉพาะผ่านสื่อวิทยุและโทรทัศน์ เผยแพร่ความรู้ในหลาย ๆ ช่องทาง เผยแพร่ภารกิจหน้าที่ให้ประชาชน และหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องให้ทราบและเข้าใช้บริการ ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ของศาลในเชิงรุก ควรสนับสนุนให้ประชาชนได้รับความรู้ด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญ ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ จัดกิจกรรมลงชุมชน ให้ประชาชนเข้าเยี่ยมชมบ่อย ๆ จัดอบรมเป็นหลักสูตรระยะสั้น บรรยายให้ความรู้โดยเริ่มจาก กลุ่มนักเรียน นักศึกษา

๒) สร้างความน่าเชื่อถือผ่านการปฏิบัติหน้าที่ ได้แก่ ทำหน้าที่ศาลรัฐธรรมนูญให้ดีที่สุด เข้าถึงได้ง่าย วางตัวเป็นกลาง ควรให้ประชาชนมีสิทธิแสดงความคิดเห็น ใช้หน้าที่ และอำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ให้ครบถ้วนถูกต้องสมบูรณ์ เปิดรับฟังข้อเสนอแนะ หรือความคิดเห็นของประชาชน อยู่ตลอดเวลา ไม่ปิดกั้นความเห็นต่าง ผดุงความยุติธรรม มีความยุติธรรม โปร่งใสตรวจสอบได้ ควรเป็นอิสระจากการเมืองอย่างแท้จริง ต้องไม่อยู่ภายใต้อำนาจของนักการเมือง ให้ใช้ความจริง ความเป็นเหตุเป็นผล ไม่ใช่ความรู้สึกส่วนตัววินิจฉัย

๓) สร้างความน่าเชื่อถือผ่านการสร้างเครือข่ายการทำงาน ได้แก่ ประสานงานกับหน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรม เพื่อขอความร่วมมือหรือจัดสรรงบประมาณดังกล่าวเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญให้ประชาชนโดยทั่วไปทราบ ร่วมประชุมกับจังหวัด/อำเภอเพื่อแนะนำองค์กร และเปิดโอกาสให้สอบถามการเข้าถึงหน่วยงานศาลรัฐธรรมนูญ ให้มีข้อเสนอแนะหน่วยงานรัฐเฉพาะด้านในการปฏิบัติงานโดยไม่ขัดกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม

๔.๑.๕ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ใน ๕ ด้าน ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (๒) ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม และ (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธรรมาภิบาลของศาลรัฐธรรมนูญพบว่า

ในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญในระดับ มีความคาดหวังมากเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด^๓ เนื่องจากมีค่าเฉลี่ยความคาดหวังเท่ากับ ๓.๙๘ โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในภาคใต้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๘) และในเขตกรุงเทพมหานคร (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๗) ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมากในทุก ๆ ด้าน (ตารางที่ ๔.๓๐ - ๔.๓๑)

อย่างไรก็ตามเมื่อเรียงลำดับความคาดหวังจากมากไปน้อยพบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่าง มีความคาดหวังมากที่สุด ได้แก่ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ และด้านการคุ้มครอง ประโยชน์ส่วนรวม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๓) รองลงมา ได้แก่ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๙๙) ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๗) ส่วนด้านที่กลุ่ม ตัวอย่างมีความคาดหวังน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒) (ตารางที่ ๔.๓๐ - ๔.๓๑)

ตารางที่ ๔.๓๐ ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงาน ของศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละด้าน และภาพรวม แยกตามภาค

| การอำนวยความสะดวก ของศาลรัฐธรรมนูญ | ภาค | | | | | | | รวม |
|---|-----------------------|-----------------------|---------------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|-----------------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาค กลาง | ภาค ตะวันออก | ภาค ตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ด้านที่ ๑ ด้านการเข้าถึง กระบวนการยุติธรรม | ๔.๐๔ (๑.๐๒) | ๓.๘๙ (๐.๙๔) | ๓.๘๔ (๑.๐๐) | ๓.๘๙ (๑.๐๕) | ๓.๘๗ (๑.๐๑) | ๓.๘๔ (๐.๙๖) | ๔.๐๒ (๐.๙๕) | ๓.๙๒ (๐.๙๙) |
| ด้านที่ ๒ ด้านความเป็น อิสระ และการทำหน้าที่ ของศาล | ๔.๐๖ (๑.๑๓) | ๓.๙๗ (๑.๐๐) | ๓.๙๑ (๑.๐๖) | ๓.๘๙ (๑.๑๔) | ๓.๙๔ (๑.๐๗) | ๓.๘๙ (๐.๙๗) | ๔.๐๘ (๐.๙๘) | ๓.๙๗ (๑.๐๖) |
| ด้านที่ ๓ ด้านการคุ้มครอง สิทธิเสรีภาพ | ๔.๐๗ (๑.๑๐) | ๓.๙๙ (๑.๐๐) | ๓.๙๔ (๑.๐๗) | ๓.๙๒ (๑.๑๐) | ๓.๙๖ (๑.๐๗) | ๓.๙๑ (๐.๙๙) | ๔.๑๐ (๑.๐๐) | ๓.๙๙ (๑.๐๕) |
| ด้านที่ ๔ ด้านการคุ้มครอง ประโยชน์ส่วนรวม | ๔.๐๙ (๑.๑๑) | ๔.๐๒ (๑.๐๑) | ๓.๙๘ (๑.๐๖) | ๓.๙๘ (๑.๑๓) | ๔.๐๐ (๑.๐๗) | ๓.๙๖ (๐.๙๙) | ๔.๑๕ (๐.๙๗) | ๔.๐๓ (๑.๐๕) |
| ด้านที่ ๕ ด้านการ ดำเนินงาน ด้านธุรการของ ศาลรัฐธรรมนูญ | ๔.๑๓ (๑.๐๑) | ๔.๐๒ (๐.๙๕) | ๓.๙๕ (๑.๐๔) | ๓.๙๘ (๑.๑๑) | ๔.๐๐ (๑.๐๔) | ๓.๙๓ (๐.๙๘) | ๔.๑๓ (๐.๙๗) | ๔.๐๓ (๑.๐๑) |
| ภาพรวม | ๔.๐๗ (๑.๐๔) | ๓.๙๗ (๐.๙๔) | ๓.๙๑ (๑.๐๑) | ๓.๙๒ (๑.๐๘) | ๓.๙๔ (๑.๐๑) | ๓.๙๐ (๐.๙๔) | ๔.๐๘ (๐.๙๓) | ๓.๙๘ (๑.๐๐) |

^๓ ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ - ๑.๘๐ คะแนน หมายถึง มีความคาดหวังน้อยที่สุด
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๘๑ - ๒.๖๐ คะแนน หมายถึง มีความคาดหวังน้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๒.๖๑ - ๓.๔๐ คะแนน หมายถึง มีความคาดหวังปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๓.๔๑ - ๔.๒๐ คะแนน หมายถึง มีความคาดหวังมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๔.๒๑ - ๕.๐๐ คะแนน หมายถึง มีความคาดหวังมากที่สุด

ตารางที่ ๔.๓๑ ลำดับความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

| ลำดับที่ | ด้าน | ค่าเฉลี่ย | S.D. | ระดับความเชื่อมั่น |
|----------|---|-----------|------|--------------------|
| ๑ | ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ | ๔.๐๓ | ๑.๐๑ | มีความคาดหวังมาก |
| | ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม | ๔.๐๓ | ๑.๐๕ | |
| ๒ | ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ | ๓.๙๙ | ๑.๐๕ | มีความคาดหวังมาก |
| ๓ | ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล | ๓.๙๗ | ๑.๐๖ | มีความคาดหวังมาก |
| ๔ | ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม | ๓.๙๒ | ๐.๙๙ | มีความคาดหวังมาก |
| | ภาพรวม | ๓.๙๘ | ๑.๐๐ | มีความคาดหวังมาก |

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาผลประเมินรายข้อในแต่ละด้านพบว่า

๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เมื่อพิจารณาความคาดหวังในด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญจะไม่เสียค่าใช้จ่ายมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๕) รองลงมา ได้แก่ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะพัฒนาการให้บริการ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงโดยง่าย สะดวกรวดเร็ว เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๔) และประเด็นที่ประชาชนมีความคาดหวังน้อยที่สุด คือ คาดหวังว่าประชาชน/หน่วยงาน สามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๙) (ตารางที่ ๔.๓๒ – ๔.๓๓)

ตารางที่ ๔.๓๒ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

| การอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ | ระดับความคาดหวัง | | | | | รวม |
|---|------------------|--------------|---------------|-----------------|-----------------|---------------|
| | น้อยที่สุด | น้อย | ปานกลาง | มาก | มากที่สุด | |
| ๑) ประชาชน/หน่วยงาน สามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย | ๑๒๒ ๓.๔๓% | ๑๕๗ ๔.๕๑% | ๙๐๐ ๒๕.๓๐% | ๑,๑๘๔ ๓๓.๒๘% | ๑,๑๙๕ ๓๓.๕๙% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๒) ศาลรัฐธรรมนูญจะพัฒนาการให้บริการ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงโดยง่าย สะดวกรวดเร็ว เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้ | ๑๐๘ ๓.๐๔% | ๑๕๘ ๔.๕๔% | ๘๑๗ ๒๒.๙๖% | ๑,๒๔๖ ๓๕.๐๒% | ๑,๒๒๙ ๓๔.๕๔% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๓) การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญจะไม่เสียค่าใช้จ่าย | ๑๑๘ ๓.๓๒% | ๑๔๘ ๔.๑๖% | ๘๓๓ ๒๓.๕๑% | ๑,๑๖๗ ๓๒.๘๐% | ๑,๒๙๒ ๓๖.๓๑% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |

ตารางที่ ๔.๓๓ ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

| การอำนวยความสะดวก ของศาลรัฐธรรมนูญ | ภาค | | | | | | | รวม |
|--|----------------|----------------|-------------------------------|----------------|-----------------|----------------|----------------|----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ | ภาค กลาง | ภาค ตะวันออก | ภาค ตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ๑) ประชาชน/หน่วยงาน สามารถยื่นคำร้องต่อศาล รัฐธรรมนูญได้โดยง่าย | ๓.๙๙ (๑.๐๖) | ๓.๘๗ (๐.๙๘) | ๓.๘๐ (๑.๐๕) | ๓.๘๕ (๑.๐๙) | ๓.๘๔ (๑.๐๕) | ๓.๘๒ (๐.๙๘) | ๓.๙๙ (๐.๙๙) | ๓.๘๙ (๑.๐๓) |
| ๒) ศาลรัฐธรรมนูญจะ พัฒนาการให้บริการ เพื่อให้ ประชาชนเข้าถึงโดยง่าย สะดวกรวดเร็ว เช่น การนำ เทคโนโลยีมาใช้ | ๔.๐๖ (๑.๐๔) | ๓.๙๑ (๐.๙๖) | ๓.๘๕ (๑.๐๑) | ๓.๘๙ (๑.๐๘) | ๓.๘๘ (๑.๐๒) | ๓.๘๕ (๐.๙๘) | ๔.๐๓ (๐.๙๗) | ๓.๙๔ (๑.๐๑) |
| ๓) การเข้าถึงกระบวนการ ยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จะไม่เสียค่าใช้จ่าย | ๔.๐๙ (๑.๐๔) | ๓.๙๐ (๐.๙๙) | ๓.๘๕ (๑.๐๕) | ๓.๙๓ (๑.๐๗) | ๓.๘๘ (๑.๐๕) | ๓.๘๖ (๑.๐๒) | ๔.๐๒ (๐.๙๙) | ๓.๙๕ (๑.๐๓) |

๒) ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล ในด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมากที่สุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีเป็นไปตามหลักกฎหมาย และหลักนิติธรรม และคาดหวังว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีเหตุผลทางวิชาการที่ถูกต้องและยอมรับได้ (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๙) รองลงมา ได้แก่ ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีเป็นไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากพยานหลักฐานที่ถูกต้อง ครบถ้วน คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีด้วยความเป็นธรรม ให้โอกาสคู่ความได้สู้คดีอย่างเต็มที่ และคาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เป็นที่ไว้วางใจได้ (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๘) และคาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีโดยปราศจากอคติ (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๖) ส่วนประเด็นที่มีความคาดหวังน้อยกว่าประเด็นอื่น ๆ ได้แก่ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงใด ๆ โดยเฉพาะด้านการเมือง (ค่าเฉลี่ย ๓.๙๓) (ตารางที่ ๔.๓๔ - ๔.๓๕)

ตารางที่ ๔.๓๔ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล

| การอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ | ระดับความคาดหวัง | | | | | รวม |
|--|------------------|--------------|---------------|-----------------|-----------------|---------------|
| | น้อยที่สุด | น้อย | ปานกลาง | มาก | มากที่สุด | |
| ๑) ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีเป็นไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากพยานหลักฐานที่ถูกต้องครบถ้วน | ๑๕๑ ๔.๒๔% | ๑๔๗ ๔.๑๓% | ๗๑๒ ๒๐.๐๑% | ๑,๑๗๒ ๓๒.๙๔% | ๑,๓๗๖ ๓๘.๖๗% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๒) ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีเป็นไปตามหลักกฎหมาย และหลักนิติธรรม | ๑๕๕ ๔.๓๖% | ๑๓๕ ๓.๗๓% | ๗๐๐ ๑๙.๖๗% | ๑,๑๕๖ ๓๒.๕๙% | ๑,๔๑๒ ๓๙.๖๕% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๓) ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีด้วยความเป็นธรรม ให้โอกาสคู่ความได้สู้คดีอย่างเต็มที่ | ๑๕๑ ๔.๒๔% | ๑๓๖ ๓.๘๒% | ๗๒๐ ๒๐.๒๔% | ๑,๑๗๒ ๓๒.๙๔% | ๑,๓๗๙ ๓๘.๗๖% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๔) ศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ไว้วางใจได้ | ๑๖๐ ๔.๕๐% | ๑๔๔ ๔.๐๕% | ๗๑๒ ๒๐.๐๑% | ๑,๑๑๗ ๓๑.๓๙% | ๑,๔๒๕ ๔๐.๐๕% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๕) ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีโดยปราศจากอคติ | ๑๗๔ ๔.๘๘% | ๑๔๕ ๔.๐๘% | ๗๓๒ ๒๐.๕๗% | ๑,๑๐๖ ๓๑.๐๘% | ๑,๔๐๑ ๓๙.๓๘% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๖) ศาลรัฐธรรมนูญจะมีความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงใด ๆ โดยเฉพาะด้านการเมือง | ๑๙๘ ๕.๕๖% | ๑๕๓ ๔.๓๐% | ๗๖๐ ๒๑.๓๖% | ๑,๐๔๐ ๒๙.๒๓% | ๑,๔๐๗ ๓๙.๕๔% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๗) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีเหตุผลทางวิชาการที่ถูกต้องและยอมรับได้ | ๑๕๕ ๔.๓๖% | ๑๔๗ ๔.๑๓% | ๗๑๒ ๑๙.๗๓% | ๑,๑๔๐ ๓๒.๐๔% | ๑,๔๑๔ ๓๙.๗๔% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |

ตารางที่ ๔.๓๕ ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล

| การอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ | ภาค | | | | | | | รวม |
|--|----------------|----------------|-----------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภาคตะวันออก | ภาคตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ๑) ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีเป็นไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากพยานหลักฐานที่ถูกต้องครบถ้วน | ๔.๐๕ (๑.๑๔) | ๓.๙๙ (๑.๐๐) | ๓.๙๑ (๑.๐๕) | ๓.๘๙ (๑.๑๕) | ๓.๙๔ (๑.๐๘) | ๓.๘๙ (๑.๐๐) | ๔.๐๘ (๑.๐๐) | ๓.๙๘ (๑.๐๖) |
| ๒) ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีเป็นไปตามหลักกฎหมาย และหลักนิติธรรม | ๔.๐๘ (๑.๑๔) | ๔.๐๑ (๑.๐๑) | ๓.๙๕ (๑.๐๕) | ๓.๙๑ (๑.๑๕) | ๓.๙๔ (๑.๑๐) | ๓.๙๐ (๐.๙๙) | ๔.๑๐ (๑.๐๐) | ๓.๙๙ (๑.๐๗) |
| ๓) ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีด้วยความเป็นธรรม ให้โอกาสคู่ความได้สู้คดีอย่างเต็มที่ | ๔.๐๗ (๑.๑๓) | ๓.๙๗ (๑.๐๑) | ๓.๙๑ (๑.๐๖) | ๓.๘๙ (๑.๑๕) | ๓.๙๕ (๑.๐๗) | ๓.๘๙ (๐.๙๘) | ๔.๐๙ (๐.๙๙) | ๓.๙๘ (๑.๐๖) |

| การอำนวยความสะดวก ของศาลรัฐธรรมนูญ | ภาค | | | | | | | รวม |
|--|----------------|----------------|-------------------------------|----------------|-----------------|-----------------------|----------------|----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ | ภาค กลาง | ภาค ตะวันออก | ภาค ตะวันออก ตก | ภาคใต้ | |
| ๔) ศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ไว้วางใจได้ | ๔.๐๘ (๑.๑๔) | ๓.๙๙ (๑.๐๒) | ๓.๙๓ (๑.๐๙) | ๓.๘๙ (๑.๑๖) | ๓.๙๗ (๑.๐๘) | ๓.๘๘ (๑.๐๒) | ๔.๐๗ (๑.๐๓) | ๓.๙๘ (๑.๐๘) |
| ๕) ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินใจคดีโดยปราศจากอคติ | ๔.๐๔ (๑.๑๖) | ๓.๙๕ (๑.๐๖) | ๓.๙๐ (๑.๑๐) | ๓.๘๙ (๑.๑๗) | ๓.๙๓ (๑.๑๒) | ๓.๘๘ (๑.๐๒) | ๔.๐๗ (๑.๐๓) | ๓.๙๖ (๑.๑๐) |
| ๖) ศาลรัฐธรรมนูญจะมีความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงใด ๆ โดยเฉพาะด้านการเมือง | ๔.๐๓ (๑.๑๘) | ๓.๙๑ (๑.๐๙) | ๓.๘๖ (๑.๑๔) | ๓.๘๗ (๑.๑๙) | ๓.๘๙ (๑.๑๗) | ๓.๘๔ (๑.๐๖) | ๔.๐๓ (๑.๐๗) | ๓.๙๓ (๑.๑๓) |
| ๗) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีเหตุผลทางวิชาการที่ถูกต้องและยอมรับได้ | ๔.๐๘ (๑.๑๔) | ๓.๙๗ (๑.๐๒) | ๓.๙๒ (๑.๐๘) | ๓.๙๑ (๑.๑๕) | ๓.๙๔ (๑.๑๑) | ๓.๙๑ (๐.๙๘) | ๔.๑๐ (๑.๐๐) | ๓.๙๙ (๑.๐๗) |

๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ สำหรับด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพกลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และคาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมในระดับเดียวกัน (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๙ และ ๓.๔๐ ตามลำดับ) (ตารางที่ ๔.๓๖ – ๔.๓๗)

ตารางที่ ๔.๓๖ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ

| การอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ | ระดับความคาดหวัง | | | | | รวม |
|--|------------------|--------------|---------------|----------------|----------------|------------------|
| | น้อยที่สุด | น้อย | ปานกลาง | มาก | มากที่สุด | |
| ๑) ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม | ๑๔๑ ๓.๙๖% | ๑๕๕ ๔.๓๖% | ๖๘๖ ๑๙.๒๘% | ๑๑๘๑ ๓๓.๑๙% | ๑๓๙๕ ๓๙.๒๑% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๒) ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม | ๑๓๙ ๓.๙๑% | ๑๕๔ ๔.๓๓% | ๖๙๐ ๑๙.๓๙% | ๑๑๗๒ ๓๒.๙๔% | ๑๔๐๓ ๓๙.๔๓% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐.๐๐% |

ตารางที่ ๔.๓๗ ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ

| การอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ | ภาค | | | | | | | รวม |
|---|----------------|----------------|-----------------------|----------------|----------------|----------------|----------------|----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ | ภาคกลาง | ภาคตะวันออก | ภาคตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ๑) ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม | ๔.๐๗ (๑.๑๐) | ๓.๙๙ (๑.๐๑) | ๓.๙๔ (๑.๐๗) | ๓.๙๒ (๑.๑๑) | ๓.๙๕ (๑.๐๘) | ๓.๙๑ (๑.๐๐) | ๔.๑๐ (๑.๐๑) | ๓.๙๙ (๑.๐๖) |
| ๒) ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม | ๔.๐๘ (๑.๑๑) | ๓.๙๙ (๑.๐๑) | ๓.๙๔ (๑.๐๘) | ๓.๙๑ (๑.๑๑) | ๓.๙๗ (๑.๐๗) | ๓.๙๑ (๑.๐๐) | ๔.๑๑ (๑.๐๐) | ๔.๐๐ (๑.๐๖) |

๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม ในด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม กลุ่มตัวอย่างคาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่ในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญให้ดำรงความเป็นกฎหมายสูงสุดมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๔) รองลงมา คือ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวมของชาติ และความผาสุกของประชาชนโดยรวม (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๓) (ตารางที่ ๔.๓๘ - ๔.๓๙)

ตารางที่ ๔.๓๘ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม

| การอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ | ระดับความคาดหวัง | | | | | รวม |
|--|------------------|--------------|---------------|-----------------|-----------------|---------------|
| | น้อยที่สุด | น้อย | ปานกลาง | มาก | มากที่สุด | |
| ๑) ศาลรัฐธรรมนูญจะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวมของชาติ และความผาสุกของประชาชนโดยรวม | ๑๔๙ ๔.๑๙% | ๑๓๐ ๓.๖๕% | ๖๖๒ ๑๘.๖๑% | ๑,๑๔๓ ๓๒.๑๒% | ๑,๔๗๔ ๔๑.๕๓% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |
| ๒) ศาลรัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่ในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญให้ดำรงความเป็นกฎหมายสูงสุด | ๑๔๘ ๔.๑๖% | ๑๓๘ ๓.๘๘% | ๖๓๐ ๑๗.๗๑% | ๑,๑๕๕ ๓๒.๔๖% | ๑,๔๘๗ ๔๑.๗๙% | ๓,๕๕๘ ๑๐๐% |

ตารางที่ ๔.๓๙ ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม

| การอำนวยความสะดวก ยุติธรรมของศาล รัฐธรรมนูญ | ภาค | | | | | | | รวม |
|--|----------|----------|-------------------------------|-------------|-----------------|----------------|--------|--------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ | ภาค กลาง | ภาค ตะวันออก | ภาค ตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ๑) ศาลรัฐธรรมนูญจะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวมของชาติ และความผาสุกของประชาชนโดยรวม | ๔.๐๗ | ๔.๐๓ | ๓.๙๘ | ๓.๙๗ | ๔.๐๐ | ๓.๙๖ | ๔.๑๔ | ๔.๐๓ |
| | (๑.๑๒) | (๑.๐๑) | (๑.๐๗) | (๑.๑๓) | (๑.๐๗) | (๑.๐๑) | (๐.๙๙) | (๑.๐๖) |
| ๒) ศาลรัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่ในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญให้ดำรงความเป็นกฎหมายสูงสุด | ๔.๑๐ | ๔.๐๒ | ๓.๙๘ | ๓.๙๙ | ๔.๐๑ | ๓.๙๖ | ๔.๑๕ | ๔.๐๔ |
| | (๑.๑๒) | (๑.๐๒) | (๑.๐๗) | (๑.๑๔) | (๑.๐๙) | (๐.๙๙) | (๐.๙๘) | (๑.๐๖) |

๕) ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ สุดท้ายด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังต่อสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญว่าจะดำเนินงานด้านธุรการที่เป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนด และคาดหวังว่าสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้านธุรการด้วยความโปร่งใส สะดวก และรวดเร็วในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๓) (ตารางที่ ๔.๔๐ - ๔.๔๑)

ตารางที่ ๔.๔๐ จำนวน และร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

| การอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ | ระดับความคาดหวัง | | | | | รวม |
|---|------------------|-------|---------|--------|-----------|-------|
| | น้อยที่สุด | น้อย | ปานกลาง | มาก | มากที่สุด | |
| ๑) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้านธุรการด้วยความโปร่งใส สะดวก และรวดเร็ว | ๑๒๕ | ๑๒๖ | ๖๙๖ | ๑,๑๙๐ | ๑,๔๒๑ | ๓,๕๕๘ |
| | ๓.๕๑% | ๓.๕๔% | ๑๙.๕๖% | ๓๓.๕๕% | ๓๙.๙๔% | ๑๐๐% |
| ๒) สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้านธุรการที่เป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนด | ๑๒๒ | ๑๒๒ | ๖๙๑ | ๑,๑๙๘ | ๑,๔๒๕ | ๓,๕๕๘ |
| | ๓.๔๓% | ๓.๔๓% | ๑๙.๕๒% | ๓๓.๖๗% | ๔๐.๐๕% | ๑๐๐% |

ตารางที่ ๔.๔๑ ค่าเฉลี่ย (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) ระดับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

| การอำนวยความสะดวก ยุติธรรมของศาล รัฐธรรมนูญ | ภาค | | | | | | | รวม |
|---|----------------|----------------|-------------------------------|----------------|-----------------|----------------|----------------|----------------|
| | กรุงเทพฯ | ภาคเหนือ | ภาค ตะวันออก เฉียงเหนือ | ภาค กลาง | ภาค ตะวันออก | ภาค ตะวันตก | ภาคใต้ | |
| ๑) สำนักงานศาล รัฐธรรมนูญจะดำเนินงาน ด้านธุรการด้วยความ โปร่งใส สะดวก และ รวดเร็ว | ๔.๑๓ (๑.๐๒) | ๔.๐๒ (๑.๙๖) | ๓.๙๔ (๑.๐๖) | ๓.๙๗ (๑.๑๒) | ๓.๙๙ (๑.๐๕) | ๓.๙๓ (๑.๙๙) | ๔.๑๓ (๑.๙๘) | ๔.๐๓ (๑.๐๓) |
| ๒) สำนักงานศาล รัฐธรรมนูญจะดำเนินงาน ด้านธุรการที่เป็นไปตาม บทบัญญัติที่กำหนด | ๔.๑๓ (๑.๐๒) | ๔.๐๒ (๑.๙๖) | ๓.๙๗ (๑.๐๓) | ๓.๙๙ (๑.๑๑) | ๔.๐๑ (๑.๐๕) | ๓.๙๓ (๑.๙๙) | ๔.๑๓ (๑.๙๘) | ๔.๐๓ (๑.๐๒) |

นอกจากนี้กลุ่มเป้าหมายยังมีความคาดหวังในการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญด้านอื่น ๆ ได้แก่

๑) **ด้านการทำหน้าที่** ได้แก่ คาดหวังว่าจะไม่มีการรับผลประโยชน์ส่วนตัวเพื่อไปบิดเบือนลดทอนผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศ หรือไปคุ้มครอง/ปกป้องผู้กระทำผิด/ผู้ขายชาติจัดการ/ลงโทษคน หรือกลุ่มคนที่ชอบอ้างสิทธิเสรีภาพของตน แต่กลับแสดงพฤติกรรมที่ไปกระทบเชิงลบต่อสิทธิ และเสรีภาพของคนอื่นๆ ในสังคมที่ไม่ใช่กลุ่มของตน เช่น กลุ่มปิดถนนเรียกร้องการล้มสถาบันเรียกร้องความต้องการตามสิทธิของตน หรือทางการเมือง การเผาทำลายสถานที่/ทรัพย์สินของรัฐ เป็นต้น เหล่านี้ทำให้คนอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องเดือดร้อนในการใช้ถนนเดินทาง ไม่ได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ทำให้ทรัพย์สินรัฐเสียหาย เป็นต้น

การตัดสินใจได้อย่างเที่ยงตรงยุติธรรม วางโทษสำหรับผู้รู้ว่าตัวเองทำผิดแต่สู้คดีจนถึงที่สุด “ให้หนักขึ้น” เพราะหากไม่สามารถมีกฎ กติกา ที่ทำงานได้ผลในระดับหนึ่ง ย่อมจะนำไปสู่ความวุ่นวายทางการเมือง ศาลรัฐธรรมนูญต้องเป็นที่พึ่งของประชาชน หากศาลรัฐธรรมนูญไม่เป็นกลางประเทศชาติจะไม่สงบ ศาลรัฐธรรมนูญต้องรักษามาตรฐานการตัดสินใจให้เสมอภาค และเท่าเทียมกัน

คาดหวังว่าการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญมีเอกภาพ อิสระในการพิจารณาคดีไม่เกรงกลัวต่ออิทธิพลหรือการแทรกแซงใดๆ ของผู้มีอิทธิพล มีการดำเนินคดีอย่างถูกต้อง และมีความยุติธรรมกับทุกฝ่าย ไม่เห็นแก่อำิสสินจ้างกับอีกฝ่ายที่ให้ผลประโยชน์ส่วนตัวต้องดำเนินคดีอย่างถูกต้อง ไม่อคติแก่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ต้องมีความเป็นกลาง การดำเนินงานในเรื่องการรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติ และการพิจารณาตรวจสอบความไม่น่าไว้วางใจของนักการเมือง การได้มาของตุลาการควร

พิจารณาจากคนดีมากกว่าคนเก่ง แล้วความยุติธรรมจะเกิดสูงสุด เพราะคิดว่าความเก่งสามารถพัฒนาได้
อย่างต่อเนื่อง การตัดสินและการพิจารณาคดีความปราศจากการแทรกแซงทางการเมือง การดำเนินงานที่
โปร่งใส มีความยุติธรรม ตรวจสอบได้ทุกขั้นตอน การเป็นหน่วยงานที่ใช้อำนาจตุลาการให้เป็นที่ยอมรับ
อำนวยความสะดวกยุติธรรม และเป็นเสาหลักในการปกครองประเทศตามหลักประชาธิปไตย อันมี
พระมหากษัตริย์เป็นประมุข ขอให้มีความเป็นธรรมอันเป็นที่ยอมรับ ทั้งการสรรหา และการตัดสินอย่าง
ยุติธรรม อันเป็นมาตรฐานในระดับเดียวกับศาลฎีกา ความคาดหวังต่อการดำเนินงานในอนาคตของศาล
รัฐธรรมนูญ คือ การดำเนินงาน จะต้องทำให้เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือได้ โดยเห็นได้ว่าการวินิจฉัยคดี
ภายใต้กฎหมายและมีความยุติธรรมเป็นกลาง ตรวจสอบได้ เป็นกลางและเป็นธรรมทุกฝ่าย เป็นองค์การ
ที่ได้รับการยอมรับ เชื่อมั่น และศรัทธาจากประชาชน ตลอดจนเป็นหลักให้กับประชาชน สังคม และชาติ
ไทยได้อย่างแท้จริงและสง่างาม

ยึดมั่นในต้วบท เพราะต้วบทกฎหมายแข็งแกร่งอยู่ในตัวของมัน แต่ก็เชื่อว่าทุกอย่างย่อม
มีช่องว่าง คิดว่าผู้ใช้กฎหมายไม่ควรมองหาช่องว่างของกฎหมายเพื่อวัตถุประสงค์ทางผลประโยชน์ นั่นคือ
ความเชื่อมั่นที่คาดหวัง ศาลควรมีความเชื่อมั่นและกล้ายืนหยัดต่อการแทรกแซงจากอำนาจภายนอก และ
ของบุคคลภายนอก โดยเฉพาะอำนาจทางการเมือง ตุลาการควรมีความเป็นอิสระในการพิจารณาคดี
โดยเฉพาะตุลาการควรทบทวนทัศนคติเกี่ยวกับการรัฐประหาร โดยไม่ยอมรับการรัฐประหาร และไม่
ยอมรับบุคคลที่กระทำการรัฐประหาร

๒) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชน ได้แก่ การเปิดช่องทางให้ยื่น
เรื่องผ่านระบบออนไลน์โดยใช้เว็บไซต์ของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อตั้งเรื่อง และรวบรวมรายชื่อ เพื่อที่จะ
สามารถดูแล รวบรวม ตลอดจนตรวจสอบรายชื่อร่วมกับประชาชน/หน่วยงานเจ้าของเรื่อง โดยใช้ระบบ
คอมพิวเตอร์ที่มีการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานรัฐ ทำให้งานเอกสารลดลง ประหยัดทรัพยากร
กระดาษ ตลอดจนสามารถลดมลพิษจากกิจกรรมต่าง ๆ ได้ การมีส่วนร่วมของประชาชน แนะนำการ
เข้าถึงศาลฯ ให้มากกว่านี้ ประชาสัมพันธ์ให้ได้รับรู้บทบาทหน้าที่มากยิ่งขึ้น เพิ่มช่องทางการรับข้อมูล
ข่าวสาร คาดหวังว่าจะมีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มมากขึ้น คาดหวังว่า
ประชาชนจะรู้จักศาลรัฐธรรมนูญผ่านหน่วยงานศาลมากขึ้น และควรจะมีรู้จักผ่านหน่วยงานศาลมากกว่ารู้
จากผู้สื่อข่าว เป็นที่พึ่งของประชาชน มีเจ้าหน้าที่ประจำในส่วนภูมิภาค มีการจัดทำเอกสาร หรือสื่อ
ออนไลน์ เผยแพร่ลำดับ ขั้นตอน การดำเนินคดีสู่ศาลรัฐธรรมนูญ ให้ประชาชนเข้าถึง และเข้าใจโดยง่าย
เพื่อสอดคล้องกับการรับรู้ข้อมูลของประชาชนทางสื่อสังคมออนไลน์

๓) ด้านการให้ความรู้แก่ประชาชน ได้แก่ คาดว่าจะมีการถ่ายทอดให้ความรู้ ให้ทั่วถึง
ทุก ๆ ส่วนงานที่เกี่ยวข้อง และใช้ภาษาที่ถ่ายทอดให้ตรงกับบริบท ของการทำงาน หน้าที่ ที่แต่ละส่วนงาน
จะนำไปใช้ในการทำงาน เป็นต้น คาดหวังว่าจะมีโครงการอบรม ให้ความรู้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น โดยไม่มี
ค่าใช้จ่าย

๔) ด้านอื่น ๆ ได้แก่ ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับอำนาจศาลรัฐธรรมนูญในหลักการที่เป็นสากลรวมถึงการเปรียบเทียบกับอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในประเทศต่าง ๆ ที่ปกครองระบอบประชาธิปไตย และเสนอแนะต่อองค์กรที่มีอำนาจในการยกร่างรัฐธรรมนูญต่อไป ควรให้บุคคลภายนอกมาเป็นคณะลูกขุน

๔.๑.๖ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

จากวัตถุประสงค์ที่ ๔ ได้แก่ เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชน ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก ตำแหน่งทางสังคม จังหวัดที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญ การรับบริการจากศาลรัฐธรรมนูญ และประสบการณ์ในการใช้บริการศาลรัฐธรรมนูญ ได้ผลการศึกษาดังนี้

๑) ความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ การศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญด้วยสถิติ Correlation พบว่า ทั้งสามปัจจัยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ (ตารางที่ ๔.๔๒)

(๑.๑) ความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ .๖๔๔ หรือ ๖๔.๔% โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน คือ หากกลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมาก ความเชื่อมั่นก็จะมากตามไปด้วย หากประชาชนมีความคาดหวังน้อย ความเชื่อมั่นก็จะน้อยตามไปด้วยเช่นเดียวกัน

(๑.๒) ความรู้ความเข้าใจ ของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ .๒๙๑ หรือ ๒๙.๑% โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ หากกลุ่มตัวอย่างมีความรู้มาก ความเข้าใจมาก ก็จะมี ความเชื่อมั่นมาก แต่หากกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ น้อย ความเข้าใจน้อย ความเชื่อมั่นก็จะน้อย

(๑.๓) ความรู้ความเข้าใจ ของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีขนาดความสัมพันธ์เท่ากับ .๒๘๒ หรือ ๒๘.๒% โดยมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ หากกลุ่มตัวอย่างมีความรู้มาก ความเข้าใจมาก ก็จะมี ความ

คาดหวังต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญมาก แต่หากกลุ่มตัวอย่างมีความรู้ที่น้อย ก็จะมี ความคาดหวังต่อการทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญน้อย

ตารางที่ ๔.๔๒ ผลการศึกษาความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญด้วยสถิติ Correlation

| ตัวแปร | ค่า Sig. | Pearson Correlation |
|-----------------------------------|----------|---------------------|
| ความรู้ความเข้าใจกับความเชื่อมั่น | .๐๐๐ | .๒๙๑** |
| ความรู้ความเข้าใจกับความคาดหวัง | .๐๐๐ | .๒๘๒** |
| ความคาดหวังกับความเชื่อมั่น | .๐๐๐ | .๖๔๔** |

** มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๒) ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญกับปัจจัยอื่น ๆ จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ ความเชื่อมั่นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ และความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ กับปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก บทบาททางสังคม ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญ และการรับบริการจากศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยสถิติ Chi-square พบว่า

(๒.๑) ความเข้าใจ ของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับความเข้าใจ ของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ กับปัจจัยต่าง ๆ พบว่า

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจ ของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เรียงตามลำดับ ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาททางสังคม บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านแผ่นพับ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านโปสเตอร์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านหนังสือแจก การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูป ไลน์ ฯลฯ) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อ Infographic การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสถาบันการศึกษา การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านตุลาการศาล

รัฐธรรมนูญ/ผู้บริหาร/บุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการจัดฝึกอบรมสัมมนาของศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ การใช้บริการข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ การใช้บริการสอบถามข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรมจากศาลรัฐธรรมนูญ ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ อายุ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านโทรทัศน์(ตารางที่ ๔.๔๓)

ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเข้าใจ ของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เรียงตามลำดับ ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านรายการวิทยุทั่วไป การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านหนังสือพิมพ์ เข้ารับคำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางต่าง ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านนิทรรศการของศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านรายการวิทยุที่ศาลรัฐธรรมนูญจัดขึ้น (ตารางที่ ๔.๔๓)

สำหรับปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความเข้าใจ ของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการเยี่ยมชม/ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ (ตารางที่ ๔.๔๓)

ตารางที่ ๔.๔๓ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญกับปัจจัยอื่น ๆ ด้วยสถิติ Chi-square

| ตัวแปร | ค่า Sig. | Pearson Chi-square |
|--|----------|--------------------|
| อายุ | .๐๐๑** | ๔๕.๘๔๗ |
| ระดับการศึกษาสูงสุด | .๐๐๐** | ๗๘.๑๔๗ |
| อาชีพหลัก | .๐๐๐** | ๑๐๓.๘๑๐ |
| ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน | .๐๐๐** | ๕๓.๗๙๘ |
| บทบาททางสังคม | .๐๐๐** | ๕๑.๘๕๔ |
| บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย | .๐๐๐** | ๔๘๙.๓๗๔ |
| ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น | .๐๐๐** | ๑๖๒.๘๑๗ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านแผ่นพับ | .๐๐๐** | ๒๖.๒๑๖ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านไปสเตอร์ | .๐๐๐** | ๓๖.๐๑๗ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านหนังสือแจก | .๐๐๐** | ๓๔.๓๙๔ |

| ตัวแปร | ค่า Sig. | Pearson Chi-square |
|---|----------|--------------------|
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านรายการวิทยุที่ศาลรัฐธรรมนูญจัดขึ้น | .๐๔๖* | ๙.๗๐๘ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านรายการวิทยุทั่วไป | .๐๑๒* | ๑๒.๘๔๕ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านหนังสือพิมพ์ | .๐๒๗* | ๑๐.๙๓๘ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านโทรทัศน์ | .๐๐๕** | ๑๕.๐๖๖ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๐๐** | ๒๓๙.๖๙๗ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูป ไลน์ ฯลฯ) | .๐๐๐** | ๘๙.๘๙๐ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อ Infographic | .๐๐๐** | ๓๓.๕๗๘ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ | .๑๙๕ | - |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านนิทรรศการของศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๔๓* | ๙.๘๓๑ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสถาบันการศึกษา | .๐๐๐** | ๓๔.๐๔๔ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ/ผู้บริหาร/บุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๐๐** | ๒๘.๓๕๕ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการจัดฝึกอบรมสัมมนาของศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๐๐** | ๓๘.๑๐๗ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการเยี่ยมชม/ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ | .๒๙๑ | - |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ | .๐๐๐** | ๓๒.๗๗๗ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านญาติ/เพื่อน/คนรู้จัก | .๗๙๕ | - |
| การใช้บริการข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๐๐** | ๑๗๖.๐๑๖ |
| การใช้บริการสอบถามข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๐๐** | ๒๙.๐๕๓ |
| การเข้ารับคำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางต่าง ๆ | .๐๓๗* | ๑๐.๑๘๖ |
| การเข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรมจากศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๐๐** | ๓๙.๖๒๕ |
| การศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๐๐** | ๒๐.๙๖๘ |

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ * มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

(๒.๒) ความเชื่อมั่นที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ สำหรับ

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับความเชื่อมั่นที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญพบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาททางสังคม บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านแผ่นพับ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การใช้บริการข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ การใช้บริการสอบถามข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านรายการวิทยุที่ศาลรัฐธรรมนูญจัดขึ้น เข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรมจากศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านหนังสือแจก การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการจัดฝึกอบรมสัมมนาของศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อ Infographic และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูป ไลน์ ฯลฯ) (ตารางที่ ๔.๔๔)

ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการเยี่ยมชม/ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านโปสเตอร์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านโทรทัศน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านนิทรรศการของศาลรัฐธรรมนูญ และประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น (ตารางที่ ๔.๔๕)

สำหรับปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านรายการวิทยุทั่วไป การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ/ผู้บริหาร/บุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านหนังสือพิมพ์ ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสถาบันการศึกษา การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านญาติ/เพื่อน/คนรู้จัก และเข้ารับคำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางต่าง ๆ

ตารางที่ ๔.๔๔ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อมั่นที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญกับปัจจัยอื่น ๆ ด้วยสถิติ Chi-square

| ตัวแปร | ค่า Sig. | Pearson Chi-square |
|---|----------|--------------------|
| อายุ | .๐๐๐** | ๗๓.๔๖๕ |
| ระดับการศึกษาสูงสุด | .๐๐๐** | ๔๘.๘๗๙ |
| อาชีพหลัก | .๐๐๐** | ๓๗.๒๖๔ |
| ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน | .๐๐๐** | ๗๔.๖๓๓ |
| บทบาททางสังคม | .๐๐๐** | ๗๒.๘๗๑ |
| บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย | .๐๐๐** | ๑๒๐.๕๒๖ |
| ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น | .๐๔๕* | ๙.๗๕๖ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านแผ่นพับ | .๐๐๐** | ๔๒.๓๐๑ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านโปสเตอร์ | .๐๑๘* | ๑๑.๙๖๗ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านหนังสือแจก | .๐๐๔** | ๑๕.๓๕๔ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านรายการวิทยุที่ศาลรัฐธรรมนูญจัดขึ้น | .๐๐๑** | ๑๙.๐๕๘ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านรายการวิทยุทั่วไป | .๐๘๕ | - |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านหนังสือพิมพ์ | .๒๑๙ | ๕.๗๔๘ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านโทรทัศน์ | .๐๒๔* | ๑๑.๒๐๗ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๐๐** | ๑๑๐.๓๖๑ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูป ไลน์ ฯลฯ) | .๐๐๘** | ๑๓.๘๗๓ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อ Infographic | .๐๐๗** | ๑๔.๐๔๔ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ | .๐๐๔** | ๑๕.๕๕๖ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านนิทรรศการของศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๓๐* | ๑๐.๖๙๖ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสถาบันการศึกษา | .๔๔๓ | - |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ/ผู้บริหาร/บุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ | .๑๑๘ | ๗.๓๕๗ |

| ตัวแปร | ค่า Sig. | Pearson Chi-square |
|--|----------|--------------------|
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการจัดฝึกอบรมสัมมนาของศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๐๕** | ๑๔.๖๕๕ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการเยี่ยมชม/ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๑๗* | ๑๒.๐๒๙ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ | .๐๐๒** | ๑๖.๗๖๔ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านญาติ/เพื่อน/คนรู้จัก | .๕๙๙ | ๒.๗๕๗ |
| การใช้บริการข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๐๐** | ๕๒.๘๔๕ |
| การใช้บริการสอบถามข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๐๐** | ๒๔.๓๔๘ |
| การเข้ารับคำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางต่าง ๆ | .๖๑๓ | - |
| การเข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรมจากศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๐๑** | ๑๘.๒๗๒ |
| การศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ | .๒๒๐ | - |

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

(๒.๓) คาดหวังของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญพบว่า

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ เรียงตามลำดับ ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาททางสังคม บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านแผนพับ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูป ไลน์ ฯลฯ) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อ Infographic การใช้บริการข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการจัดฝึกอบรมสัมมนาของศาลรัฐธรรมนูญ อายุ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการเยี่ยมชม/ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ (ตารางที่ ๔.๔๕)

ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ มีเพียงปัจจัยเดียว ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสถาบันการศึกษา

สำหรับปัจจัยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ การเข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรมจากศาลรัฐธรรมนูญ การใช้บริการสอบถามข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ/ผู้บริหาร/บุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านนิทรรศการของศาลรัฐธรรมนูญ การศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านรายการวิทยุที่ศาลรัฐธรรมนูญจัดขึ้น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านรายการวิทยุทั่วไป การเข้ารับคำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางต่าง ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านโทรทัศน์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านญาติ/เพื่อน/คนรู้จัก การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านหนังสือแจก การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านหนังสือพิมพ์ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านโปสเตอร์ (ตารางที่ ๔.๔๕)

ตารางที่ ๔.๔๕ ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญกับปัจจัยอื่น ๆ ด้วยสถิติ Chi-square

| ตัวแปร | ค่า Sig. | Pearson Chi-square |
|--|----------|--------------------|
| อายุ | .๐๐๙** | ๓๗.๘๔๒ |
| ระดับการศึกษาสูงสุด | .๐๐๐** | ๙๖.๖๘๓ |
| อาชีพหลัก | .๐๐๐** | ๕๖.๙๐๒ |
| ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน | .๐๐๐** | ๗๔.๓๕๒ |
| บทบาททางสังคม | .๐๐๐** | ๑๒๕.๓๕๑ |
| บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย | .๐๐๐** | ๑๐๔.๗๘๑ |
| ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น | .๐๐๐** | ๒๓.๐๑๘ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านแผ่นพับ | .๐๐๐** | ๒๒.๖๔๖ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านโปสเตอร์ | .๙๙๐ | - |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านหนังสือแจก | .๖๒๑ | - |

| ตัวแปร | ค่า Sig. | Pearson Chi-square |
|---|----------|--------------------|
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านรายการวิทยุที่ศาลรัฐธรรมนูญจัดขึ้น | .๑๕๔ | - |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านรายการวิทยุทั่วไป | .๒๑๙ | - |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านหนังสือพิมพ์ | .๘๒๔ | - |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านโทรทัศน์ | .๓๖๔ | - |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๐๐** | ๑๐๑.๗๒๗ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูป ไลน์ ฯลฯ) | .๐๐๐** | ๒๓.๘๖๖ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อ Infographic | .๐๐๐** | ๒๗.๙๕๖ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ | .๓๕๐ | - |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านนิทรรศการของศาลรัฐธรรมนูญ | .๑๑๒ | ๗.๕๐๔ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสถาบันการศึกษา | .๐๑๑* | ๑๓.๐๕๕ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ/ผู้บริหาร/บุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๙๔ | - |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการจัดฝึกอบรมสัมมนาของศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๐๓** | ๑๖.๑๙๗ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการเยี่ยมชม/ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๑๐** | ๑๓.๒๗๓ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ | .๐๐๑** | ๑๙.๘๐๓ |
| การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านญาติ/เพื่อน/คนรู้จัก | .๕๓๑ | - |
| การใช้บริการข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๐๐** | ๖๓.๖๖๗ |
| การใช้บริการสอบถามข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๖๐ | - |
| การเข้ารับคำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางต่าง ๆ | .๓๒๐ | - |
| การเข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรมจากศาลรัฐธรรมนูญ | .๐๕๘ | - |
| การศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ | .๑๓๘ | - |

*มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ** มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๔.๒ ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

การศึกษาเชิงคุณภาพครั้งนี้ เป็นการเก็บข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม ๗ กลุ่ม ได้แก่ (๑) ตัวแทนเจ้าหน้าที่ หน่วยงาน องค์การในกระบวนการยุติธรรม (๒) ตัวแทนสถาบันการศึกษา (๓) ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (๔) ตัวแทนภาคเอกชน และภาคธุรกิจ (๕) ตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) (๖) ตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ และ (๗) ตัวแทนผู้นำชุมชน กระจายในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และจังหวัดอื่น ๆ ใน ๖ ภูมิภาค ภูมิภาคละ ๒ จังหวัด ได้แก่ ภาคเหนือ ได้แก่ นครสวรรค์ และลำปาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ อุบลราชธานี และกาฬสินธุ์ ภาคกลาง ได้แก่ สมุทรปราการ และนครปฐม ภาคตะวันออก ได้แก่ ระยอง และสระแก้ว ภาคตะวันตก ได้แก่ กาญจนบุรี และตาก ภาคใต้ ได้แก่ สุราษฎร์ธานี และตรัง ซึ่งผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว ได้ผลการศึกษาดังนี้

๔.๒.๑ ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาพบว่า ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมีความรู้ความเข้าใจ เจาะลึกที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจ และข้อเสนอแนะในการสร้างความรู้ความเข้าใจ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ หากแบ่งกลุ่มประชาชนตามความรู้ความเข้าใจที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้ว สามารถแบ่งได้เป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่

(๑.๑) กลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจต่อศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนใหญ่ ได้แก่ ผู้พิพากษา อัยการ ตัวแทนศาล อาจารย์ทางด้านนิติศาสตร์ นิติกรที่จบทางด้านกฎหมายโดยตรง (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖; กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๖; อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖) ด้วยเพราะเป็นผู้ปฏิบัติงาน หรือเคยมาปฏิบัติงานในด้านกฎหมาย จึงทำให้มีความรู้พอสมควร แต่หากพิจารณาจากความใกล้ชิดกับศาลรัฐธรรมนูญ ยังถือได้ว่าน้อยกว่าศาลอื่น ๆ (อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๑.๒) กลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ แต่ยังมีบางประเด็นที่มีความรู้บ้าง หรือค่อนข้างน้อย ได้แก่ กลุ่มที่เป็นเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม บุคลากรในหน่วยงานของรัฐ บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน โดยประเด็นที่กลุ่มนี้มีความรู้ค่อนข้างน้อย ได้แก่ ที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ บทบาทหน้าที่ ขอบเขตอำนาจศาล กระบวนการในการพิจารณาคดี บทบาทหน้าที่ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงกฎหมายรัฐธรรมนูญ แม้แต่บุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมบางส่วนก็ยังคงขาดความรู้ เช่น อัยการ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖) ด้วยยังไม่ได้ศึกษากฎหมายรัฐธรรมนูญอย่างถ่องแท้ อีกทั้งหากในการ

ทำงานไม่มีประเด็นใดที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการทำงานในด้านนี้ก็ยังไม่มีการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๖) นอกจากนี้เมื่อแยกออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ ยังพบว่า

ในกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ แม้จะมีความรู้บ้างว่ามีศาลรัฐธรรมนูญ แต่ยังไม่ทราบรายละเอียดว่าเป็นอย่างไร ด้วยในพื้นที่ไม่เคยมีคดีรัฐธรรมนูญ (กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖) รวมไปถึงศูนย์ดำรงธรรม ซึ่งทำหน้าที่ในการรับเรื่องร้องเรียน และประสานงานต่อไปยังหน่วยงานอื่น ๆ ก็ยังมีความเกี่ยวข้องศาลรัฐธรรมนูญไม่มากนัก (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

กลุ่มกระบวนการยุติธรรม มีความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญบ้าง แต่ด้วยในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นคดีปกครอง คดีแพ่ง คดีอาญา ในขณะที่ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญจะพบเห็นก็ต่อเมื่อมีคดีทางการเมือง ทำให้กลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้เข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่เฉพาะในการวินิจฉัยกฎหมาย หรือข้อบัญญัติ หรือประเด็นอื่น ๆ ที่ขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญ และประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมือง (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖; สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖) ในขณะที่ในประเด็นเรื่องกฎหมายรัฐธรรมนูญ ก็ไม่ได้มีความเข้าใจในรัฐธรรมนูญทุกมาตรา ส่วนมากที่ได้ศึกษามาจะเกี่ยวข้องกัสิทธิเสรีภาพ ที่ไม่ไปกระทบสิทธิของคนอื่น ส่วนใหญ่เป็นเรื่องนโยบายของรัฐ ที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกให้ประชาชน การที่ประชาชนมีสิทธิได้รับบริการจากรัฐ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖) แม้หน่วยงานบางหน่วยงานจะทำงานในด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ แต่บุคลากรก็ยังมีขาดความรู้ด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญอยู่มาก ทำให้เกิดความสับสนเกี่ยวกับกฎหมายดังกล่าว (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) รวมไปถึงเจ้าหน้าที่ของสำนักงานอำนวยการศาลจังหวัดซึ่งแม้จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับกฎหมาย แต่ก็ยังมีความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญน้อย โดยมองว่าเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในส่วนของการเมืองเช่นเดียวกับกลุ่มอื่น ๆ (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

กล่าวโดยสรุปกลุ่มนี้แม้จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญอยู่บ้าง แต่ก็ยังขาดความรู้ในบางประเด็นด้วยภารกิจหน้าที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ อีกทั้งผู้เข้าร่วมประชุมบางส่วนยังมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ในหลายประเด็น เช่น ประเด็นเรื่องที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ วาระในการดำรงตำแหน่ง ระยะเวลาในการพิจารณาคดี เช่น เข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญยังไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการพิจารณาวินิจฉัยคำร้อง ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง บางคนเข้าใจว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญดำรงตำแหน่ง ๙ ปี ดำรงตำแหน่ง ๑๐ ปี เป็นต้น ซึ่งความเข้าใจดังกล่าวอาจนำไปสู่ความไม่เชื่อมั่นที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ เช่น เห็นว่าด้วยระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งยาวนานเกินไป อาจทำให้เกิดความไม่ยุติธรรม เป็นต้น (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

(๑.๓) กลุ่มที่ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อาจารย์ในสถาบันการศึกษาที่ไม่ได้สอนทางด้านนิติศาสตร์โดยตรง ประชาชน เด็ก และเยาวชน เป็นต้น อาทิ จากการประเมินของหน่วยงานที่มีต่อประชาชนที่มาใช้บริการ เช่น สำนักงานจังหวัด ศูนย์ดำรงธรรม พบว่า ประชาชนที่มาร้องเรียนที่สำนักงานจังหวัด และศูนย์ดำรงธรรม ประชาชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ แต่มีความเข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับการเมือง กับนักการเมือง พรรคการเมือง การยุบพรรคการเมือง ซึ่งผลการวินิจฉัยมักจะไปขัดแย้งกับความคิดของประชาชน ทำให้ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชน (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖; อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖; ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

จากการที่หน่วยงานหลายหน่วยงานซึ่งปฏิบัติหน้าที่กับประชาชนจากการรับเรื่องร้องเรียน การให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ทำให้สามารถประเมินได้ว่า ประชาชนขาดความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยยังไม่พบว่าประชาชนมีการร้องเรียน การขอความช่วยเหลือที่เกี่ยวกับด้านการคุ้มครองสิทธิตามอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนใหญ่เรื่องร้องเรียนที่เข้ามา ได้แก่ เรื่องไฟฟ้า ถนนหนทาง ร้องเรียนเจ้าหน้าที่ที่ทำงานล่าช้า เช่น ไปติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่ดิน ไปติดต่อกับการไฟฟ้าแล้วไม่ได้รับการบริการ หรือมีการดำเนินการที่ล่าช้า ทำให้เกิดความเดือดร้อน ก็จะเข้ามาที่ศูนย์ดำรงธรรม แต่ยังไม่พบว่ามีประเด็นในเรื่องที่เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนใหญ่ประชาชนที่มาร้องเรียนจะร้องเรียนในเรื่องที่ใกล้ตัว ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความเดือดร้อนทั่วไป เหตุเดือดร้อนรำคาญ ปัญหาเรื่องที่ดิน ปัญหาที่เกิดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือปัญหาพื้นฐานใกล้ตัวของประชาชน ซึ่งประชาชนไม่มีความรู้เรื่องของกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายรัฐธรรมนูญ วิธีปฏิบัติ หรือหลักเกณฑ์ต่างๆ ด้วยเห็นว่าเป็นเรื่องที่ใกล้ตัว แม้ว่าจะรับรู้ผ่านสื่อมวลชนในประเด็นการเมืองมาบ้างก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเรื่องใกล้ตัวมากเกินไป ทำให้ประชาชนไม่ใช้สิทธิของตนเอง แต่จะใช้สิทธิในกรณีของศาลอื่น ๆ อาทิ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง ซึ่งประชาชนมีความใกล้ชิดมากกว่า สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนขาดความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖; สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

ดังนั้นประชาชนจึงเข้าใจว่าตนเองไม่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญด้วยเข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลที่พิจารณาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมือง อีกทั้งประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจที่มีต่อหน้าที่ของศาล ต่อกระบวนการยุติธรรม บางส่วนเข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง เป็นศาลเดียวกัน ไม่เข้าใจถึงความแตกต่าง อาทิ ยุติธรรมจังหวัดซึ่งทำงานคลุกคลีกับประชาชนเป็นหลัก โดยเฉพาะการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ ได้ให้ความเห็นว่าประชาชนมีความรู้ด้านกฎหมายค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะอำนาจหน้าที่ของศาลต่าง ๆ “ส่วนมากเขาจะไม่ได้แยกศาลเขาจะเข้าใจว่าศาลในประเทศไทย ศาลไหนก็เหมือนกัน” ทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าทุกศาลจะทำหน้าที่เหมือนกัน มีกระบวนการเหมือนกัน โดยจะมองว่าศาลรัฐธรรมนูญมีกระบวนการเหมือนศาลยุติธรรม (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) ดังนั้นเมื่อศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการในเรื่องใด ประชาชนจะเหมารวมว่าเป็นการหน้าที่ของศาลอื่น ๆ โดยเฉพาะกลุ่มด้อยโอกาส เช่น ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ป่วย

การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารยิ่งทำได้ยาก แม้แต่กฎหมายทั่ว ๆ ไป ผู้ด้อยโอกาสกลุ่มนี้ยังไม่ทราบข้อมูลดังกล่าว แม้จะได้ทราบข้อมูลผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์บ้าง แต่ก็เป็นการรับรู้เฉพาะบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญเฉพาะที่เกี่ยวกับการเมือง บทบาทหน้าที่อื่น ๆ ไม่ทราบ แม้แต่บุคลากรที่ทำหน้าดูแลคนกลุ่มนี้ อาทิ กรมสวัสดิการ และคุ้มครองแรงงานก็ยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญน้อย ทำให้การเผยแพร่ข้อมูลต่อไปได้ยาก ทั้งนี้ประชาชนรู้จักศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อเป็นหลัก โดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวข้องกับการเมือง (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖; ระยอง ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖; นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖; นครปฐม, สนทนากลุ่ม, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖; กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) แม้แต่ตัวแทนผู้นำชุมชนเองก็ยังขาดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ยังมีรู้ความเข้าใจน้อยมาก ในกลุ่มเด็ก และเยาวชนก็เช่นเดียวกัน แม้คนรุ่นใหม่มีความรู้ความเข้าใจการเมืองมากขึ้น โดยพิจารณาจากการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นกับการเลือกตั้งที่ผ่านมา (ปี ๒๕๖๖) แต่อาจเข้าใจไม่ถูกต้องในประเด็นที่เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ หากประชาชนไม่ได้เรียนกฎหมาย หรือไม่ได้ทำงานตรงนี้โดยตรง ก็แทบจะไม่มีความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญเลย ไม่เพียงแต่ความรู้เข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้น ยังรวมไปถึงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลอื่น ๆ อาทิ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖; นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖; กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖; กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๖; อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖)

ในมุมมองประชาชน ประชาชนไม่รู้ว่าคดีประเภทไหนจะนำไปสู่ศาลรัฐธรรมนูญได้ แตกต่างจากศาลปกครอง ด้วยมีศาลยุติธรรมกระจายตัวอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่มาให้คำปรึกษา มาให้ความช่วยเหลือ มาแนะนำ ว่าควรฟ้อง อะไรไม่ควรฟ้อง แม้แต่ในกลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็ยังไม่มีความรู้ถึงขอบข่ายของประเด็นที่จะต้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ จะมองในเรื่องของข้อร้องเรียนเฉพาะที่เข้าข่ายกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องมากกว่า แต่ยังไม่ได้มองไปถึงศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนมีความรู้ค่อนข้างน้อย และเมื่อมีความรู้บ้างก็ไม่เข้าใจการทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนยังไม่สามารถแยกอำนาจหน้าที่ของแต่ละศาลออกจากกันได้ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖; กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖; กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) แม้แต่บทบาทของผู้ตรวจการแผ่นดินประชาชนก็ยังไม่มีความรู้ (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖)

แม้ผู้นำชุมชนบางส่วนจะอยู่ในกระบวนการยุติธรรม รับเรื่องร้องเรียนจากประชาชน แต่ก็ยังขาดความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ รวมไปถึงรัฐธรรมนูญ โดยเห็นว่า แม้จะอยู่ฝ่ายกฎหมาย แต่ก็อาจจะยังไม่เข้าใจ ส่วนใหญ่ทำเรื่องเกี่ยวกับเรื่องร้องเรียน เรื่องทั่ว ๆ ไป (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในฐานะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากไม่ใช้นักกฎหมายก็จะเป็นเรื่องน่าแปลกใจว่าศาลรัฐธรรมนูญเข้าไปมีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรท้องถิ่นอย่างไร ด้วยเพราะมองว่าเป็นเรื่องไกลตัว ดังนั้นในส่วนของประชาชน แม้จะเป็นเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง ก็ไม่ทราบว่าศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับสิทธิของประชาชนอย่างไร หากจะใช้สิทธิต้องใช้อย่างไร เพราะตัวของบุคลากรเองส่วนที่ได้เกี่ยวข้องจริง ๆ เหมือนศาลปกครอง เพราะเมื่อออกคำสั่ง หรือกระทำการใด ๆ ที่ไปกระทบต่อสิทธิของประชาชนแล้ว ก็จะไปศาลปกครองมากกว่า การโต้แย้งต่าง ๆ ก็จะไปที่ศาลปกครอง ส่วนศาลรัฐธรรมนูญยังไม่ทราบว่าศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทอย่างไรที่เกี่ยวข้อง เช่น ถ้าการกระทำนั้น ๆ เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติของกฎหมายแล้วมากระทบสิทธิของเรา เราสามารถที่จะใช้สิทธิของศาลรัฐธรรมนูญได้หรือไม่ ไม่ทราบช่องทาง เมื่อเจ้าหน้าที่ไม่ทราบประชาชนจึงไม่ทราบตามไปด้วย (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖)

แม้แต่ในส่วนของสถาบันการศึกษาเอง ด้วยไม่มีการเรียนการสอนด้านกฎหมาย โดยตรงทำให้ขาดความรู้ ประกอบกับรับรู้เพียงว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลที่ดูแลทางการเมืองเป็นหลัก ในขณะที่เดียวกันก็ยังขาดการประชาสัมพันธ์เรื่องการคุ้มครองสิทธิของบุคคลโดยพื้นฐานแตกต่างจากศาลอื่น ในขณะที่ศาลปกครองได้เข้ามาอบรมให้ความรู้อยู่บ่อยครั้ง ซึ่งมหาวิทยาลัยได้เข้าไปมีส่วนร่วมเพราะจำเป็นต้องใช้ประกอบการทำงาน สำหรับนักเรียนนั้นบางสถานศึกษา นักเรียน นักศึกษาขาดความสนใจ อาทิ พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘ เรื่องการแต่งกายเรื่องเพศสภาพ ทางมหาวิทยาลัยบางแห่งได้มีการแจ้งเวียนนักศึกษา แต่ไม่มีข้อสอบถามหรือข้อสงสัยกลับมา ดังนั้นในส่วนของศาลรัฐธรรมนูญ นักเรียนนักศึกษายังขาดความรู้ความเข้าใจ ยกเว้นว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะจัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้นักเรียนนักศึกษาเข้าไปร่วม อาทิ รัฐสภาได้จัดให้มีกิจกรรมให้เยาวชนได้เข้าค่ายยุวชนประชาธิปไตย เพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับรัฐสภา เกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐสภา ศาลยุติธรรม ศาลยุติธรรมจัดค่ายต้นกล้าตุลาการ เพื่อเป็นการเผยแพร่ความรู้ของศาลยุติธรรมให้กับเด็ก และเยาวชน ให้ได้มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิต่าง ๆ การดำเนินงานของศาลยุติธรรม รวมทั้งฝ่ายปกครองเองก็จะมีค่ายในกรณีนี้เช่นเดียวกัน (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๖) ด้วยในสถาบันการศึกษาแม้จะมีบทเรียนในหลักสูตรบางส่วนที่เกี่ยวข้องกฎหมาย แต่เป็นการเรียนในเบื้องต้น ทำให้เด็ก และเยาวชนมีความรู้ไม่มากนัก หรือแม้ในระดับชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอาชีวศึกษาจะมีการเรียนกฎหมายเบื้องต้น แต่ไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ (กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖)

โดยเฉพาะการขาดความรู้เกี่ยวกับสิทธิต่างๆ ตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครอง แม้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะได้มีการคุ้มครองประชาชนมากกว่าทุกฉบับที่ผ่านมา ด้วยปัญหาหนึ่งอาจจะเกิดจากในรัฐธรรมนูญไม่ได้แยกสิทธิต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน ทำให้การไปใช้สิทธิต่าง ๆ ของประชาชนยังมีความบกพร่องอยู่ เช่น การใช้สิทธิยื่นตามมาตรา ๒๑๓ ซึ่งคนทั่วไปไม่รู้ว่าใช้สิทธิยื่นได้หรือไม่ จะใช้สิทธิในช่องทางไหน เช่นในมาตรา ๒๑๓ กำหนดให้สามารถยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง แต่ว่าในขั้นตอน

วิธีการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งในช่วงแรก ๆ ประชาชนยังขาดความรู้ไปยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง แต่สุดท้ายแล้วศาลอาจไม่รับเพราะต้องไปผ่านกระบวนการขั้นตอนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ซึ่งกำหนดไว้ว่าต้องไปผ่านผู้ตรวจการแผ่นดินก่อน ทำให้สิทธิที่ประชาชนจะได้รับสูญหายไป (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๖) แม้แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐเองยังขาดความรู้ความเข้าใจ ทำให้ไม่สามารถที่จะถ่ายทอด หรือให้คำแนะนำแก่ประชาชนได้ (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

เช่นเดียวกันในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ต้องรับทราบปัญหาจากประชาชน ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการปกครองมากกว่า ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการดำเนินชีวิตประจำวันของประชาชน ผลกระทบต่าง ๆ ที่มีต่อประชาชน และข้อพิพาทระหว่างรัฐกับรัฐ รัฐกับเอกชน ซึ่งประชาชนยังไม่ค่อยมีความรู้ที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญด้วยเพราะไม่ได้เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชน (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

รวมถึงศูนย์ดำรงธรรม กระทรวงมหาดไทย ซึ่งทำหน้าที่ในการรับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์จากประชาชนทั่วประเทศ โดยมีศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดทั่วประเทศเป็นหน่วยงานภาคปฏิบัติ แต่เมื่อสืบค้นหาข้อมูลเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ปรากฏว่าไม่มีในระบบ บุคลากรของศูนย์ดำรงธรรมรู้จักศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อต่าง ๆ แม้ในเบื้องต้นจะได้อ่านกฎหมายรัฐธรรมนูญบ้างก็ตาม แต่ยังไม่เข้าใจลึกซึ้ง (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖) ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบกับศาลอื่น ๆ ทั้งศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร จึงรู้จักศาลรัฐธรรมนูญน้อยที่สุด ทั้งนี้ศาลที่ประชาชนรู้จักมากที่สุด คือ ศาลยุติธรรม รองลงมา ได้แก่ ศาลปกครอง (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖)

๒) เงื่อนไขที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้สาเหตุที่ทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญค่อนข้างน้อย เนื่องมาจาก

(๒.๑) เห็นว่ารัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องไกลตัว สาเหตุหลักที่ทำให้บุคลากรของรัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และประชาชน มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญค่อนข้างน้อย หรือไม่มีความรู้ เนื่องมาจากประชาชนเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นหน่วยงานที่ไกลตัวจากตนเอง ด้วยประชาชนส่วนใหญ่รับรู้แต่เฉพาะหน้าที่บางอย่างของศาลรัฐธรรมนูญที่นำเสนอผ่านสื่อเป็นหลัก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเด็นเรื่องการเมือง ทั้งในส่วนของพรรคการเมือง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเด็นดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกับประชาชนค่อนข้างน้อย แตกต่างจากศาลอื่น ๆ โดยเฉพาะศาลยุติธรรมที่ประชาชนเห็นว่าตนต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ที่เคยผ่านกระบวนการยุติธรรมจากศาลดังกล่าว “เพราะว่าศาลยุติธรรมมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชนมากกว่า การเข้าถึงของประชาชนต่อศาลยุติธรรมจึงมีมากกว่า” ประชาชนจึงมีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของศาลยุติธรรมค่อนข้างมาก หรือแม้แต่ในปัจจุบัน ประชาชนเริ่มที่จะมีความรู้เกี่ยวกับศาลปกครองเพิ่มมากขึ้น

(สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖; กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๖; นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖; นครปฐม, สนทนากลุ่ม, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖; กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖; กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖; ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖; ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖; สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖) “ทำไมประชาชนต้องไปศาลรัฐธรรมนูญ” แม้แต่นักกฎหมายยังไม่สามารถตอบได้ เพราะว่าเป็นอยู่ หรือว่าปัญหาที่ประชาชนประสบไม่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

แม้โดยทั่วไปกฎหมายจะเป็นเรื่องใกล้ตัวประชาชน แต่กฎหมายรัฐธรรมนูญ กลับเป็นกฎหมายที่ประชาชนรู้สึกว่ายากใกล้ตัว ด้วยประชาชนเห็นว่าไม่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของตน เป็นเรื่องของการเมืองเป็นหลัก (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖) จากบทบาทอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าโดยภารกิจ และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้เป็นองค์กรที่อยู่ห่าง และอยู่ไกลจากประชาชน (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖)

โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ยากจน หาเช้ากินค่ำ ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ที่มักสนใจประเด็นที่ใกล้ตัวที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตโดยตรง อาทิ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี้ยผู้พิการ สวัสดิการของรัฐ มองแค่ประเด็นสิทธิของตนเอง และสมาชิกในครอบครัวที่สามารถเข้าถึงสิทธิของรัฐเป็นหลัก ดังนั้นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญจึงยิ่งใกล้ตัว (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖) กลุ่มผู้พิการ เช่น ผู้พิการทางหู ผู้พิการทางด้านเคลื่อนไหว โดยเฉพาะผู้พิการทางสายตาที่ขาดคนช่วยเหลือ ซึ่งกลุ่มนี้นอกจากจะเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้ยากแล้ว การเข้าถึงข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ก็ทำได้ยากอันเนื่องจากสภาพร่างกาย ไม่รู้ว่าตนเองจะไปรับความรู้ในช่องทางใด ด้วยเพราะไม่มีสื่อเอื้ออำนวยต่อผู้พิการทางสายตา ทำให้ทราบข่าวแต่เฉพาะทางรายการวิทยุ และโทรทัศน์ ทำให้ทราบแต่ประเด็นทางการเมือง (อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖)

แม้ว่าในประเด็นเรื่องการวินิจฉัยกฎหมายที่ขัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ แต่เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นกฎหมายที่เฉพาะเจาะจง ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับประชาชน ประชาชนไม่เดือดร้อนจึงขาดความสนใจ (นครปฐม, สนทนากลุ่ม, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖)

แม้แต่ในกรณีของศาลอื่น ๆ อาทิ ศาลยุติธรรมที่ได้สะท้อนให้เห็นว่า จากการสัมผัสคลุกคลีกับประชาชนโดยตรง ประชาชนยังมีความรู้ค่อนข้างน้อย ด้วยเห็นว่าสภาพของสังคมของประเทศไทยประชาชนยังมีระดับความรู้ที่แตกต่างกัน คนที่มีความรู้ส่วนใหญ่จะรู้จักว่าศาลยุติธรรม ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครองคืออะไร แต่ก็อาจจะมีความเข้าใจอย่างผิวเผิน แม้แต่ผู้ที่ศึกษาในระดับปริญญาตรีขึ้นไปก็ตาม การรับรู้ส่วนใหญ่จะรับรู้เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับศาลอื่นมากกว่า อาทิ ศาลยุติธรรม ก็เป็นเพราะเกี่ยวข้องกับความต้องการของประชาชนโดยตรง ทั้งคดีอาญา คดีแพ่ง ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญจะเข้าใจผ่านทางสื่อมวลชน ทำให้ประชาชนอาจเข้าใจบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญผิดเพี้ยนไป (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖)

(๒.๒) หน่วยงานของรัฐไม่ได้มีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ และ
ยังขาดความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ในกลุ่มเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ ด้วยเห็นว่าบทบาทหน้าที่การทำงานของ
 ของตนไม่ได้เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ หรือกับรัฐธรรมนูญ โดยส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับศาลปกครอง
 มากกว่า ทำให้ขาดความรู้ และความสนใจ ด้วยเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญค่อนข้างที่ไกลตัวกว่าศาลปกครอง
 ศาลยุติธรรม เช่นเดียวกับประชาชน ที่เข้าใจผิด คิดว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลการเมือง แม้จะมีความรู้
 กฎหมาย แต่อาจไม่ได้มีความรู้กฎหมายทั้งหมด ดังนั้นเมื่อเจ้าหน้าที่ไม่มีความรู้ การให้ข้อมูลแก่ประชาชน
 ก็ทำได้ยาก อาจจะไม่ถูกต้อง ชัดเจน ด้วยเพราะเมื่อประชาชนมีปัญหาที่มักพัวพัน ปรึกษากับหน่วยงาน
 ต่าง ๆ เมื่อเจ้าหน้าที่เองยังไม่เข้าใจกฎหมายทำให้ไม่สามารถถ่ายทอด หรือให้คำปรึกษาประชาชนได้
 อีกทั้งในพื้นที่ไม่เคยมีคดีรัฐธรรมนูญ จึงไม่มีประสบการณ์ และทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจ (ระยอง,
 สนนทากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖; กาญจนบุรี, สนนทากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖; ตาก, สนนทากลุ่ม,
 ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖; กรุงเทพมหานคร, สนนทากลุ่ม, ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๖;)

สำหรับองค์การบริหารส่วนจังหวัดระบุว่า ตนเองมีความเกี่ยวข้องกับศาล
 รัฐธรรมนูญน้อยมาก แม้จะเกี่ยวข้องกับสิทธิตามรัฐธรรมนูญอยู่บ้าง อาทิ เบี้ยผู้สูงอายุ เบี้ยคนพิการ หรือ
 เงินเด็กแรกเกิด ดังนั้นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญจึงมีน้อย หรือแทบไม่มี ด้วยเจ้าหน้าที่
 ส่วนใหญ่ไม่ได้จบด้านกฎหมาย หรือหากจบด้านกฎหมายแต่ก็ไม่เกี่ยวข้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ (ลำปาง
 , สนนทากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖)

แม้แต่สำนักงานจังหวัดซึ่งทำหน้าที่เกี่ยวกับราชการทั่วไปของจังหวัดนั้น ๆ
 มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ปกครอง เป็นผู้บังคับบัญชา และรับผิดชอบ ก็ยังระบุว่า หน่วยงานของตนไม่ได้
 มีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญมากนัก (กาฬสินธุ์, สนนทากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) ส่วน
 แรงงาน จังหวัดมีความเกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญค่อนข้างน้อยเช่นเดียวกันหรือบางหน่วยงานมีความรู้
 เฉพาะศาลที่เกี่ยวข้องกับตนเองเท่านั้น อาทิ กรมสวัสดิการ และคุ้มครองแรงงาน เกี่ยวข้องกับศาลแรงงาน
 ศาลเด็ก และเยาวชน (กาฬสินธุ์, สนนทากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

สำนักศาลยุติธรรมจังหวัดมองว่าในส่วนของบทบาทหน้าที่แม้จะเกี่ยวข้องกับ
 การให้ความยุติธรรมของประชาชน แต่มองว่าประชาชนไม่สามารถเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้ เพราะมองว่า
 ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับองค์กรในภาพรวม ไม่ได้มีผลกระทบต่อ
 บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ไม่ได้มีผลกระทบต่อองค์กร หรือชุมชน ทำให้มองว่าไกลตัว แม้ศาลยุติธรรมจะทำงาน
 เกี่ยวกับกฎหมาย แต่ก็ยังมีความรู้ที่น้อยเพราะไม่ได้ใกล้ชิด หรือว่าทำงานโดยตรงกับศาลรัฐธรรมนูญ
 ศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานที่ใช้กฎหมายในส่วนของประชาชนทั่วไป ไม่ได้อยู่ในส่วนของหน่วยงานในการ
 บัญญัติกฎหมาย หรือการใช้กฎหมาย มีหน้าที่ในการบริการประชาชน ดังนั้นหากประชาชนสอบถามเรื่อง
 เกี่ยวกับการได้รับผลกระทบจากการทำงานของรัฐ หรือว่าคำสั่งทางปกครองตัวสำนักงานเองก็อาจจะให้
 คำตอบไม่ได้ (สุราษฎร์ธานี, สนนทากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

เจ้าหน้าที่ บุคลากรในหน่วยงานของรัฐไม่มีความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ แม้แต่บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งทำหน้าที่ในการสร้างความเข้าใจกฎหมายให้กับประชาชน ส่งผลให้ไม่สามารถให้ความรู้แก่ประชาชนได้ ประชาชนจึงมีความรู้ที่น้อยไปด้วย (กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖) ด้วยเพราะหากไม่ได้ปฏิบัติงานด้านกฎหมายโดยตรง หรืออยู่ในส่วนงานด้านกฎหมาย ก็จะไม่มีความรู้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจ หรือบทบาทอย่างไร มีที่มาอย่างไร (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖)

(๒.๓) การรับรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่มาจากสื่อ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ทำให้เกิดความเข้าใจว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทหน้าที่เฉพาะการพิจารณาคดีทางด้านการเมือง ซึ่งเป็นประเด็นหลักที่นำไปสู่ความเชื่อมั่นที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖; ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖; ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖) ทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน ด้วยประชาชนจะรับรู้ผลการวินิจฉัย โดยเฉพาะด้านการเมืองจากสื่อ อาทิ สื่อโทรทัศน์ วิทยุ หรือว่าสื่อออนไลน์ ทำให้ได้ข้อมูลไม่ครบถ้วน ด้วยสื่อมักจะนำเสนอข้อเท็จจริงบางประเด็นที่สื่อต้องการจะหยิบยกขึ้นมาเพื่อที่จะสื่อสารเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ในขณะที่ข้อมูลข่าวสารสาระสำคัญ และเนื้อหาที่จะมีประโยชน์กับประชาชนอาจไม่ได้นำเสนอ (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) ภาพรัฐธรรมนูญที่นำเสนอส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของการเมืองมากกว่า (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

ในปัจจุบันต้องยอมรับว่าความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายกฎระเบียบต่าง ๆ ส่วนใหญ่ประชาชนจะรับรู้จากสื่อสารมวลชน ผ่านทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ รวมถึงในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญ สื่อจะมีข้อมูลข่าวสารก้าวล้ำนำหน้าในทุกเรื่อง เมื่อมีการเคลื่อนไหวเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ไม่ว่าจะเป็นการรับคำร้อง การพิจารณาคำร้อง การวินิจฉัยคำร้อง ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อประชาชน อีกทั้งประชาชนกลุ่มผู้สูงวัย มีการเสพข้อมูลข่าวสารจากสื่อสารมวลชนเป็นหลัก เนื่องจากมีเวลาว่าง ในขณะที่การประชาสัมพันธ์หรือการให้ข่าวจากศาลรัฐธรรมนูญยังไม่ถึง ทำให้สื่อมีอิทธิพลต่อความคิดของประชาชนมากขึ้น (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖; ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๒.๔) การใช้ภาษาในเชิงกฎหมาย ทำให้ยากต่อการทำความเข้าใจ ทั้งในส่วนของบุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชน หรือแม้แต่บุคลากรที่จับด้านกฎหมายโดยตรง ในบางกรณีไม่สามารถทำความเข้าใจเนื้อหาที่เป็นเชิงกฎหมายได้ ดังนั้นคำวินิจฉัยต่าง ๆ ที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีการวินิจฉัยออกมา ทั้งโดยวาจา และเอกสาร หรือเนื้อหารายละเอียดต่าง ๆ ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ประชาชนไม่สามารถทำความเข้าใจได้ กอปรกับไม่รู้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการแสวงหาความรู้ดังกล่าว ยิ่งทำให้ประชาชนขาดความสนใจ (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖; กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖; ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

แม้แต่ในมุมมองของนักกฎหมายเอง บางครั้งก็ไม่เข้าใจเช่นเดียวกัน (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๒.๕) ประชาชนเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้ยาก “ไม่ใช่ว่าเดินไปที่ศาลรัฐธรรมนูญแล้วได้เลย ต้องผ่านออกจากงานตรวจการแผ่นดิน” ทำให้เกิดความรู้สึกว่าประชาชนเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้ยาก (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖) ประกอบกับประชาชนไม่รู้ว่าตนเองมีสิทธิเรียกร้องในเรื่องใด (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖) ทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนเองอยู่ห่างไกล เข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้ยาก อีกทั้งต้องยื่นคำร้องผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน ซึ่งประชาชนบางส่วนยังไม่รู้จักหน่วยงานดังกล่าว (กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖; ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

นอกจากนี้ ด้วยศาลรัฐธรรมนูญมีสำนักงานเฉพาะที่ส่วนกลาง เมื่อประชาชนมีข้อพิพาท หรือประเด็นปัญหา ประชาชนไม่สามารถเข้าไปสอบถามกับศาลได้โดยตรงเหมือนศาลอื่น ๆ อาทิ ศาลยุติธรรม ที่มีสำนักงานและเจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำอยู่ในทุก ๆ จังหวัด (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๒.๖) ขาดประสบการณ์ในการใช้บริการศาลรัฐธรรมนูญ โดยปกติความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศาล เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ประชาชนส่วนหนึ่งได้จากประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยจะได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทนายความ ผ่านเจ้าหน้าที่ ผ่านกระบวนการต่าง ๆ แต่ในส่วนของศาลรัฐธรรมนูญนั้นประชาชนยังไม่มีประสบการณ์ หรือแม้แต่เจ้าหน้าที่ที่จะคอยให้บริการ คอยให้ข้อมูลในพื้นที่ก็ยังไม่มีความรู้เช่นเดียวกัน ทำให้ประชาชนยังขาดความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖) แม้แต่ศาลยุติธรรม ซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ก็เห็นว่า ประชาชนที่มาศาลส่วนใหญ่จะมาโดยที่ตนเองไม่มีความรู้ แม้แต่ความรู้เกี่ยวกับศาลยุติธรรมเอง (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๒.๗) ประชาชนมีทัศนคติเชิงลบต่อกระบวนการยุติธรรม ประชาชนยังมีความรู้สึกกลัวที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ทำให้ขาดการแสวงหาความรู้ ขาดความรู้ และขาดความพยายามในการทำความเข้าใจ “พอเป็นเรื่องของกฎหมาย ชาวบ้านจะรู้สึกว่าจะมีความผิดหรือความกลัว” เช่น เมื่อเกิดปัญหาในเรื่องที่ดิน ก็จะไม่กล้าร้องเรียนกับเจ้าหน้าที่ เพราะกลัวว่าจะถูกยึดที่ดิน กลัวเสียประโยชน์ ทำให้ไม่ต้องการเรียกร้องสิทธิ (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖) นอกจากนี้ ประชาชนยังคำนึงถึงเรื่องของการประกอบอาชีพ การทำมาหากินมากกว่าที่จะใช้เวลาในการขวนขวายหาความรู้ (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖) ไม่ว่าจะศาลใด ประชาชนก็ไม่ต้องการที่จะเข้ามาเกี่ยวข้อง (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๒.๘) ขาดการเรียนการสอนในระบบการศึกษา แม้จะมีการเรียนการสอนในกฎหมายรัฐธรรมนูญในระดับมัธยมศึกษา แต่ไม่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับพระราชบัญญัติประกอบ

รัฐธรรมนูญโดยตรง (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖) หรืออาจมีเฉพาะบางสถานศึกษาที่มีการเรียนการสอนเฉพาะ อาทิ บางมหาวิทยาลัยมีบุคลากรของศาลรัฐธรรมนูญมาเป็นอาจารย์พิเศษ มีกิจกรรม หรือการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ และเสรีภาพ เช่น สิทธิในการแต่งกายตามเพศที่ต้องการ (อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖) อย่างไรก็ตามสถานศึกษาส่วนใหญ่ นักเรียนยังไม่ทราบว่าศาลรัฐธรรมนูญคืออะไร ทำหน้าที่ใด จะรู้เพียงว่ากฎหมายรัฐธรรมนูญคืออะไร (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๒.๙) การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญบ่อยครั้ง ทำให้ขาดความรู้ที่มีต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ ที่ประชุมมีความเห็นว่า ด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญมีการแก้ไขบ่อยครั้ง และมีแนวโน้มที่จะมีการแก้ไขอีกในอนาคต ทำให้ประชาชนรวมไปถึงเจ้าหน้าที่ที่จำเป็นจะต้องอ้างอิงกฎหมายรัฐธรรมนูญในการทำงานเกิดความสับสน (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖) “ขนาดเราเรียนกฎหมายมา บางคนเจอรัฐธรรมนูญเปลี่ยนบ่อยจนเราตามมันไม่ทัน” (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

นอกจากนี้ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายรัฐธรรมนูญ แม้แต่นักกฎหมายเองก็ยังไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญทั้งเล่ม ไม่สามารถทำความเข้าใจรัฐธรรมนูญได้ทุกมาตรา ทำให้ไม่ทราบว่ารัฐธรรมนูญได้คุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนอย่างไรบ้าง แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะได้บัญญัติในเรื่องของสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนเอาไว้เกือบทุกด้านก็ตาม เมื่อไม่เข้าใจก็ไม่สามารถที่จะรับรู้ได้ว่าตนเองจะสามารถใช้สิทธิในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างไร แม้จะมีช่องทางให้ยื่นคำร้องก็ตาม นอกจากนี้ประชาชนยังแยกไม่ออกว่าอะไรคือปัญหาของการบังคับใช้กฎหมาย อะไรคือปัญหาของรัฐธรรมนูญ ทำให้ประชาชนยังไม่เข้าใจการทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญมากนัก (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖; ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

รวมถึงการใช้กฎหมายกลุ่มเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญยุ่งยาก การเข้าสู่กระบวนการเหมือนจะง่าย แต่ในความเป็นจริงยาก ต้องเข้าใจว่ากฎหมายส่วนนี้เป็นบริบทของศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลปกครอง หรือศาลยุติธรรม (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๒.๑๐) อื่น ๆ

- ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญยังมีการเผยแพร่คำวินิจฉัยค่อนข้างน้อย แม้แต่นักกฎหมายเองยังเห็นว่าการค้นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญทำได้ยาก บางครั้งค้นแล้วไม่พบ มองว่าศาลรัฐธรรมนูญขาดการประชาสัมพันธ์ความรู้ในส่วนนี้ให้ประชาชนได้รับทราบ (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖)

- ขาดโฆษกศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยในบางประเด็นที่ประชาชนมีความสนใจ และรอฟังคำวินิจฉัยของศาล มีการให้ข้อมูลข่าวสารค่อนข้างล่าช้า อีกทั้งยังเข้าใจได้ยาก ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงจำเป็นที่จะต้องมีหน่วยงานที่จะเชื่อมโยงระหว่างศาลกับประชาชน ซึ่งได้แก่โฆษกศาล

เพื่อให้ข้อมูล และตอบข้อซักถามหากประชาชน หรือสื่อมวลชนสงสัย เพื่อให้ทันกับความต้องการของสื่อมวลชนที่จะต้องนำข้อมูลไปเสนอข่าว นอกจากนี้เมื่อประชาชนมีความรู้มากขึ้นจากโฆษณา ก็เกิดการชั่งน้ำหนักว่าเนื้อหาที่สื่อสารมวลชนนำเสนอเกี่ยวกับสิ่งที่ทางโฆษกของศาลรัฐธรรมนูญนำเสนอมีความสอดคล้องกันหรือไม่ และหากประชาชนต้องการทำความเข้าใจในเชิงลึกต่อไป ก็สามารถที่จะศึกษาจากเอกสารตำราต่อไปได้ (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖)

- ศาลรัฐธรรมนูญตั้งอยู่ที่เดียวคือที่กรุงเทพฯ ไม่กระจายออกมาในจังหวัดต่าง ๆ เหมือนกับศาลประเภทอื่น เช่น ศาลยุติธรรม หรือศาลชำนาญการพิเศษประเภทอื่น หรือยังไม่มีหน่วยงานอื่นรองรับ หรือยังไม่มีหน่วยงานภาคปกครองรองรับ ทำให้ขาดการเข้าถึงของประชาชน (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

- แม้เจ้าหน้าที่จะมีความรู้มาบ้างจากการศึกษาคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ แต่การฝึกอบรม หรือการให้ความรู้ในเชิงลึกยังไม่มีการฝึกอบรม (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

๓) ข้อเสนอแนะที่มีต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชน สำหรับข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่มีต่อการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญให้กับประชาชน ได้แก่

(๓.๑) ด้านกลุ่มเป้าหมาย ด้วยกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม ต้องการข้อมูลข่าวสาร และใช้วิธีการสื่อสารการประชาสัมพันธ์แตกต่างกัน ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงจำเป็นต้องวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายก่อนในเบื้องต้น (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖) อีกทั้งกลุ่มเป้าหมายบางกลุ่มศาลรัฐธรรมนูญยังสามารถใช้เป็นกลไกสำคัญในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ และเป็นທີ່ปรึกษาให้กับประชาชนแทนศาลรัฐธรรมนูญ กลุ่มเป้าหมายดังกล่าว ได้แก่

(๓.๑.๑) กลุ่มประชาชนทั่วไป สิ่งแรกที่ศาลรัฐธรรมนูญควรทำ คือ ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องเข้าถึงประชาชนให้ได้ก่อน โดยอาศัยเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ โดยโจทย์แรก คือ จะทำอย่างไรให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญให้มากที่สุด หลังจากนั้นเมื่อประชาชนมีความรู้ความเข้าใจสิทธิของตนเองแล้ว ประชาชนก็จะสนใจศาลรัฐธรรมนูญเอง (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖)

นอกจากนี้ศาลรัฐธรรมนูญควรที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ศาลรัฐธรรมนูญ เหมือนเช่นหน่วยงานอื่น ๆ อาทิ หน่วยงานในภูมิภาคต่าง ๆ แต่ละหน่วยงานราชการจะเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อเข้ามามีส่วนในการสร้างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ตรงกันให้กับประชาชน ด้วยในบางกรณีเป็นภาษากฎหมาย เข้าใจได้ยากภาคประชาชนจะเข้ามาช่วยทำให้ข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นเข้าใจได้ง่าย และสามารถเข้าถึงการรับรู้ของประชาชนได้ในที่สุด (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖) หรือศาลรัฐธรรมนูญควรที่จะจัดให้มีอาสาสมัครศาลรัฐธรรมนูญภาคประชาชน เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์ เป็นสื่อที่จะเข้ามา

ทำหน้าที่ในการกลั่นกรองข้อมูลให้กับศาลรัฐธรรมนูญอีกชั้นหนึ่ง (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖)

รวมไปถึงศาลรัฐธรรมนูญต้องคำนึงถึงประชาชนที่ด้อยโอกาสต่าง ๆ ด้วย อาทิ กลุ่มที่มีความพิการทางสายตา หรือทางการได้ยิน การออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์ ข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญควรพิจารณากลุ่มเหล่านี้ด้วย เพราะในปัจจุบันผู้พิการทางสายตา เสมือน “คนพิการทางสื่อ” เพราะไม่สามารถอ่านหนังสือได้ แม้จะมีผู้พิการที่เรียนการใช้อักษรเบรลล์ แต่ก็มีผู้พิการทางสายตาที่สามารถใช้ได้เพียง ๒๕ - ๓๐% ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงควรพิจารณาว่าจะทำอะไรให้ผู้พิการทางสายตาได้เข้าถึงสื่อ ได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ กฎหมายรัฐธรรมนูญ หรือสิทธิของเขา ในฐานะที่ประชาชนคนไทย (อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๑.๒) กลุ่มบุคลากรในหน่วยงานด้านยุติธรรม บุคลากรในหน่วยงานยุติธรรมที่อยู่ในจังหวัดต่าง ๆ อาทิ ศาลจังหวัด ศาลปกครอง สำนักงานยุติธรรมจังหวัด ศูนย์ดำรงธรรม ถือเป็นกลไกสำคัญที่ศาลรัฐธรรมนูญสามารถใช้เป็นเครือข่ายในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนได้ เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องกฎหมาย อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน มีเครือข่ายภาคประชาชนในพื้นที่ โดยศาลรัฐธรรมนูญควรจัดอบรม ให้กับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานยุติธรรมที่ใกล้ชิดกับประชาชน อาทิ นิติกรของศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือแม้แต่ผู้พิพากษา เพราะแม้แต่ผู้พิพากษาเองก็ยังมีความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญไม่มากนัก รวมไปถึงสิทธิของตนเองตามรัฐธรรมนูญ เนื่องจากในปัจจุบันมีความรู้เฉพาะเพียงสิทธิขั้นพื้นฐานทั่ว ๆ ไปเท่านั้น (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖) เป็นการจัดอบรมให้เจ้าหน้าที่ในส่วนของหน่วยงานของรัฐที่สามารถให้คำตอบกับประชาชนที่เข้ามาปรึกษาได้ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

ทั้งนี้ตัวแทนจากสำนักงานยุติธรรมจังหวัดได้ระบุว่า ศาลรัฐธรรมนูญสามารถประสานมายังสำนักงานยุติธรรมจังหวัด เพื่อเป็นตัวแทนในการประชาสัมพันธ์ให้กับศาลรัฐธรรมนูญได้ เนื่องจากโดยปกติสำนักงานยุติธรรมจังหวัดจะมีประชาชนเข้ามาใช้บริการเป็นประจำอยู่แล้ว หากศาลรัฐธรรมนูญมีเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ เอกสารต่าง ๆ ที่จะให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดช่วยเผยแพร่ก็สามารถประสานมาได้ หรืออาจจะเข้ามาอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ แก่บุคลากรของสำนักงานยุติธรรม ศาลรัฐธรรมนูญก็สามารถที่จะบูรณาการการทำงานร่วมกับสำนักงานยุติธรรมจังหวัด หรือ หน่วยงานอื่น ๆ ได้ เพื่อที่จะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึง หรือทราบว่าศาลรัฐธรรมนูญมีการดำเนินการอย่างไร มีขั้นตอนวิธีการอย่างไร (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖)

รวมไปถึงศูนย์ดำรงธรรม ด้วยจะเห็นได้ว่าในปัจจุบัน ประชาชนในแต่ละจังหวัดได้เข้ามาขอความช่วยเหลือศูนย์ดำรงธรรมมากขึ้น รวมถึงศูนย์ดำรงธรรมมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ให้กับประชาชน ดังนั้นเจ้าหน้าที่ในศูนย์ดำรงธรรมของแต่ละจังหวัดสามารถที่จะเป็นกลไกในการให้ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนได้ ดังนั้นศาล

รัฐธรรมนูญจึงควรฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของศูนย์ดำรงธรรม เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ และกฎหมายรัฐธรรมนูญ เพื่อที่จะได้เป็นตัวแทนศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ข้อแนะนำแก่ประชาชนได้มากขึ้น (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๑.๓) **กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ** เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความสำคัญอย่างยิ่งด้วยเป็นกลุ่มที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชน เป็นด่านแรกของหน่วยงานรัฐ ที่ประชาชนต้องพบเจอ ซึ่งต้องทำงานร่วมกับประชาชน ดังนั้นกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย สิทธิของประชาชนตามกฎหมาย เพื่อเป็นตัวแทนในการให้ความรู้แก่ประชาชน (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๑.๔) **กลุ่มสหภาพความ** ด้วยในปัจจุบันสหภาพความเป็นอีกหนึ่งหน่วยงานที่ประชาชนจำนวนมากเข้ามาขอคำปรึกษา ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงควรร่วมมือกับสหภาพความเพื่อฝึกอบรมให้กับสหภาพ (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๑.๕) **กลุ่มบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น** เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในส่วนของการบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล ล้วนอยู่ใกล้ชิดประชาชน และเป็นกลไกสำคัญในการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ และให้คำปรึกษาแก่ประชาชน ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญควรคำนึงถึงบุคคลเหล่านี้เป็นกลุ่มแรกๆ โดยให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะเมื่อประชาชนมีเรื่องเดือดร้อนก็จะเข้ามาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาทิ ในกรณีของกรุงเทพมหานคร ประชาชนจะเข้ามาที่สำนักงานเขต อีกทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจติดต่อประสานงาน รวมถึงเข้าร่วมการประชุมกับคณะกรรมการชุมชนเป็นประจำทุกเดือน ดังนั้นหากบุคลากรของกรุงเทพมหานคร หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความรู้ในเรื่องของศาลรัฐธรรมนูญ ก็จะสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับตัวแทนชุมชน เพื่อนำไปถ่ายทอดสู่ประชาชนในชุมชนต่อไป (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

นอกจากนี้ในบางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังเป็นที่ตั้งของศูนย์ดำรงธรรม ศูนย์ยุติธรรมชุมชน โดยมีนิติกรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมกับศูนย์ต่าง ๆ ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญสามารถใช้บุคคลเหล่านี้เป็นตัวแทนในการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แก่ประชาชนได้ โดยเห็นว่าการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญควรเริ่มที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก่อน (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๑.๖) **กลุ่มสถานศึกษา ครู อาจารย์ เด็ก และเยาวชน** ที่ประชุมหลายแห่งมีข้อเสนอตรงกันว่า การให้ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ กฎหมายรัฐธรรมนูญควรเริ่มที่เด็กและเยาวชนก่อน ดังนั้นกลุ่มสถานศึกษา ครู อาจารย์ เด็ก และเยาวชนจึงเป็นกลุ่มสำคัญที่ศาลรัฐธรรมนูญควรคำนึงถึง อาทิ การนำประเด็นเรื่องสิทธิ กฎหมายรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญ เข้าไปบรรจุสอดแทรกในหลักสูตร ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษา เพื่อปลูกฝังเด็ก และเยาวชนให้มีความรู้ใน

เรื่องดังกล่าว (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖) ด้วยการจัดกิจกรรมเผยแพร่ และจัดอบรมเด็ก และเยาวชนให้รู้ถึงสิทธิ เข้าถึงสิทธิ และหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตามรัฐธรรมนูญ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖; นครปฐม, สนทนากลุ่ม, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖) โดยอาจสอดแทรกในรายวิชาสังคม ซึ่งจะมีหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

ส่วนในระดับอุดมศึกษา สถาบันการศึกษาที่มีคณะนิติศาสตร์ อาจเปิดสอนเป็นรายวิชาเลือก หรือจัดให้เป็นวิชาในหมวดศึกษาทั่วไป วิชาเลือกเสรี หรือจัดให้นักศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ เช่น จัดตั้งชมรม จัดให้มีบัณฑิตอาสาสมัคร เช่น สถาบันพระปกเกล้าได้จัดให้มีโรงเรียนพลเมืองทั่วประเทศ (กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖) มีสอดแทรกในรายวิชาสังคม ซึ่งจะมีหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖) ดังนั้นสถานศึกษาควรที่จะต้องทำหน้าที่ในการให้ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ กฎหมายรัฐธรรมนูญแก่เด็ก และเยาวชน เพื่อให้เด็ก และเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๑.๗) กลุ่มสื่อมวลชน สื่อมวลชนเป็นบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่ศาลรัฐธรรมนูญควรต้องทำความเข้าใจ ด้วยเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อประชาชน และเป็นกลุ่มที่มีการสื่อสารที่ดี มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ศาลรัฐธรรมนูญจึงควรมีการสื่อสารกับสื่อมวลชน (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖) โดยหากศาลรัฐธรรมนูญสามารถทำให้สื่อมวลชนมาเป็นกลุ่มที่สนับสนุนศาลรัฐธรรมนูญ โดยการให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่สื่อมวลชน เมื่อสื่อมวลชนได้รับข้อมูลที่ถูกต้องแล้วก็จะสื่อสารต่อไปยังประชาชน สื่อมวลชนก็จะทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้กับศาลรัฐธรรมนูญไปโดยปริยาย ทั้งนี้ที่ประชุมเห็นว่าสื่อมวลชนเป็นองค์กรที่พร้อมจะช่วยศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อศาลรัฐธรรมนูญ (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖) โดยได้มีการยกตัวอย่างว่า ในอดีตมีตัวแทนของศาลรัฐธรรมนูญพบปะกับสื่อมวลชน ทำให้ศาลรัฐธรรมนูญได้ข้อเสนอแนะจากสื่อมวลชน ขณะเดียวกันสื่อมวลชนก็จะได้รับความรู้ในการนำเสนอข่าวหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๑.๘) กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ฯลฯ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยบุคคลเหล่านี้สามารถเป็นตัวแทนที่เชื่อมโยงศาลรัฐธรรมนูญกับประชาชน แต่ศาลรัฐธรรมนูญต้องให้ความรู้แก่บุคคลเหล่านี้เป็นลำดับต้นๆ (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๒) ด้านเนื้อหา ได้มีข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญดังต่อไปนี้

(๓.๒.๑) เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ
ศาลรัฐธรรมนูญควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ดังต่อไปนี้

๑) บทบาทหน้าที่ที่แท้จริงของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ไม่ใช่ประเด็นทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของประชาชนโดยตรง เช่น การทำหน้าที่ในการพิจารณากฎหมายที่ขัด หรือแย้งกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะกฎหมายที่ประชาชนจะได้รับผลกระทบจากกฎหมายนั้น ๆ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การทำแท้ง กฎหมายที่ขัดกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นต้น (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖; อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖)

๒) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนอกเหนือจากประเด็นเรื่องการเมือง (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖) โดยควรเผยแพร่ให้ความรู้ผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ การเผยแพร่คำวินิจฉัยเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิให้ประชาชนได้มีโอกาสรับรู้ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้วินิจฉัยเฉพาะประเด็นเรื่องการเมืองเท่านั้น (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖) โดยอาจเป็นเอกสารคำวินิจฉัยฉบับภาคประชาชน เพื่อขยายเจตนารมณ์ของข้อกฎหมาย เจือปนไขหลักเกณฑ์ของภาษากฎหมายให้เป็นภาษาที่ภาคประชาชนได้รู้ และเข้าใจ (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

๓) คำวินิจฉัยที่เป็นการคุ้มครองสิทธิของประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้เห็นถึงความสำคัญของศาลรัฐธรรมนูญ โดยควรเผยแพร่ผลคำวินิจฉัยในลักษณะการแถลงข่าวด้วยวาจาเพื่อให้ประชาชน และสื่อ มีความเข้าใจคำวินิจฉัยได้อย่างถูกต้อง (นครปฐม, สนทนากลุ่ม, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖) เมื่อมีข้อวินิจฉัยอะไรแล้วควรเผยแพร่ออกมาให้มาก เป็นการสื่อสารเชิงรุก รวมถึงทำให้ประชาชนเห็นว่าเป็นเรื่องใกล้ตัวประชาชน (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖) ไม่ควรนำเสนอคำวินิจฉัยแบบเต็ม ๆ เพราะประชาชนเข้าใจได้ยาก ควรมีการสรุปย่อให้มีเนื้อหาน้อยลงแต่คงสาระสำคัญ และควรง่ายต่อการทำความเข้าใจ (อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖) ด้วยประชาชนจะสนใจเรื่องของน้ำไหลไฟสว่างทางสะดวก การพัฒนาชีวิตเรื่องพื้นฐานของเขา อาจจะมีแค่บางกลุ่มที่ต้องเรียกร้องสิทธิเสรีภาพ เช่น เรียกร้องสัญชาติที่เขาจะมาศึกษา รัฐธรรมนูญอย่างจริงจัง ดังนั้นหากจะให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ศาลรัฐธรรมนูญอาจจะต้องย้อนกลับไปว่า ความรู้นั้นมันสำคัญต่อเขาขนาดไหน ถ้าประชาชนเห็นว่าสิ่งนั้นสำคัญเขาก็จะหาความรู้ (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

๔) เนื้อหาเกี่ยวกับการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ องค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ การควบคุมการตรวจสอบต่าง ๆ (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖)

ทั้งนี้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า การนำเสนอเนื้อหาควรมีการแบ่งความรู้เป็นหมวดหมู่ เพื่อย่อยข้อมูลให้ประชาชนสามารถเข้าใจได้ง่าย กระชับ ทำให้ประชาชนมีความรู้ และเกิดความรู้สึกว่า สิ่งนี้เป็นสิทธิ และหน้าที่ที่ตนเองที่ควรรู้ (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๒.๒) เนื้อหาที่เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ของประชาชน ศาลรัฐธรรมนูญ ควรให้ความรู้แก่ประชาชนถึงสิทธิ และหน้าที่ต่าง ๆ ขึ้นพื้นฐานว่ามีอะไรบ้าง ที่ประชาชนสามารถจะยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖; นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖; กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖; กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖) ให้ความรู้ที่ครอบคลุมในประเด็นที่ประชาชนควรจะต้องมีความรู้ (นครปฐม, สนทนากลุ่ม, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖) ด้วยเพราะประชาชนบางคนไม่มีความรู้ว่ามีกฎหมายที่คุ้มครองตนเอง และชุมชน โดยอาจมีหน่วยงานที่สามารถเข้าไปพูดคุยให้ความรู้กับประชาชนได้ง่ายกว่า (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖) อย่างไรก็ตาม เนื้อหาของความรู้ในส่วนที่เผยแพร่ให้ประชาชนควรง่ายต่อการทำความเข้าใจ ทำให้ประชาชนทุกคนเข้าใจว่าตนเองมีสิทธิอย่างไร เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างไร (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖; นครปฐม, สนทนากลุ่ม, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๒.๓) เนื้อหาที่เกี่ยวกับการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม โดย

๑) การใช้สิทธิของประชาชนในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ควรมีการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สิทธิของประชาชนในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้สิทธิ ขั้นตอนในการใช้สิทธิ (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖) ซึ่งอาจอยู่ในรูปของการให้ความรู้ การให้คำปรึกษา หรือการช่วยในการเขียนคำร้อง คำฟ้องเหมือนเช่นศาลอื่น ๆ ซึ่งจะมีเจ้าพนักงานคดีปกครองให้คำแนะนำ ช่วยในการเรียบเรียงคำร้องให้ตรงประเด็น (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

๒) กรณีตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการไปร้องเรียนที่ศาลรัฐธรรมนูญ นำเสนอ/ประชาสัมพันธ์กรณีศึกษา หรือกรณีตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการไปร้องเรียนที่ศาลรัฐธรรมนูญ ผ่านช่องทางต่าง ๆ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

๓) ช่องทางในการให้คำปรึกษา ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบว่าศาลรัฐธรรมนูญมีช่องทางในการให้คำปรึกษาหลายช่องทาง อาทิ call center สายด่วนของศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากมีประชาชนที่ยังไม่ทราบถึงช่องทางการให้คำปรึกษา (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

๔) กระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ควรมีการอธิบายให้ประชาชนได้เข้าใจถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนสุดท้าย เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจ ได้ทราบถึงขั้นตอนในการดำเนินการต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ อาทิ ยุติธรรมจังหวัดจะทำหน้าที่ในการอธิบายขั้นตอนของศาลยุติธรรม และศาลอาญาปกติให้กับประชาชนในพื้นที่ทราบว่าขั้นตอนใดบ้าง ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอน ขั้นตอนกระบวนการใดบ้างที่ยุติธรรมจังหวัดจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง ขั้นตอนใดที่ประชาชนสามารถใช้สิทธิได้ ด้วยเมื่อประชาชนเกิด

ความเข้าใจแล้วก็จะไม่มีอคติ และพยายามที่จะทำความเข้าใจมากยิ่งขึ้น (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๒.๔) อื่น ๆ

๑) กฎหมาย จัดอบรม และให้ทำความเข้าใจด้านกฎหมายแก่ ผู้นำชุมชน และประชาชน โดยเฉพาะเจาะจงเป็นพื้นที่ ๆ ไป (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

๒) คุณธรรมจริยธรรม นอกจากความรู้ในเรื่องสิทธิแล้ว ควรให้ความรู้ในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปด้วย (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖)

๓) ประเด็นที่ประชาชนสนใจ โดยอาจสอบถามโดยตรงจาก ประชาชนว่าต้องการความรู้ในเรื่องใดบ้าง เช่น กรณีของมหาวิทยาลัย กองบริหารวิชาการจะลงพื้นที่ สอบถามประชาชนว่าประชาชนต้องการที่จะรู้เกี่ยวกับเรื่องใดอะไร เริ่มจากความสนใจของประชาชน ต้องการ (อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖)

อย่างไรก็ตามไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาใด ควรเป็นเนื้อหาที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ (นครปฐม, สนทนากลุ่ม, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖; กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖; กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖; ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖) ด้วยเป็นข้อจำกัดขององค์กรทางกฎหมายเกือบทุกองค์กร ได้แก่ ข้อจำกัดในการใช้ภาษากฎหมายที่ประชาชนไม่เข้าใจ “บางทีมันเป็นภาษาที่เข้าใจยากเกินไป” ดังนั้นการสื่อสารของศาลรัฐธรรมนูญ ควรปรับเนื้อหาในการสื่อสารให้เข้าใจง่าย ซึ่งก็จะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้ง่าย เช่นเดียวกัน จะทำให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิ เสรีภาพของตนตามรัฐธรรมนูญ มีการใช้สิทธิทางศาลรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของตนเอง (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖; ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๓) ด้านรูปแบบ เพื่อให้เนื้อหาที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องการเผยแพร่ มีประสิทธิภาพ ที่ประชุมได้มีข้อเสนอแนะด้านรูปแบบของการสื่อสารดังนี้

(๓.๓.๑) การให้ความรู้เชิงรุก การสร้างความรู้ความเข้าใจควรมี ลักษณะเชิงรุกมากกว่าตั้งรับ ด้วยในยุคปัจจุบันมีการสร้างความรู้ความเข้าใจสองแบบ ได้แก่ แบบแรก ประชาชนเดินเข้าหาข้อมูล และแบบที่สองข้อมูลเดินเข้าหาประชาชน หากศาลรัฐธรรมนูญปรับเปลี่ยน มุมมองการทำงาน เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลสำหรับประชาชนอย่างแท้จริง การให้ความรู้ข้อมูล ข่าวสารแก่ประชาชนจึงอาจจะต้องอยู่ในทางตรงกันข้าม โดยให้ข้อมูลเดินเข้าหาประชาชน โดยเฉพาะ ในยุคปัจจุบันที่สื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้สะดวก รวดเร็ว มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ศาลรัฐธรรมนูญอาจใช้สื่อออนไลน์ในการให้ข้อมูลข่าวสาร ให้ความรู้แก่ประชาชน “ทีละ เล็กเล็น้อย” ก็อาจเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนรู้จักศาลรัฐธรรมนูญชัดเจนยิ่งขึ้น (สมุทรปราการ,

สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖; สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖; ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

ในกรณีนี้ศาลรัฐธรรมนูญอาจนำเอาวิธีการสื่อสารเชิงรุกมาใช้ อาทิ ศาลรัฐธรรมนูญอาจนำเอาประเด็นที่สังคมกำลังสนใจอยู่ในขณะนั้นมาเผยแพร่ ให้ข้อมูล ให้ความรู้ เพิ่มเติมจากที่สื่อมวลชนนำเสนอข่าว ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความสนใจ โดยทำให้เป็นความรู้ที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ เช่น ประเด็นเรื่องสิทธิเสรีภาพกับศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อประชาชนสนใจแล้วเข้ามา ฟังแล้ว ประชาชนก็จะเริ่มจะเริ่มจดจำศาลรัฐธรรมนูญ อีกทั้งการสื่อสารทางสื่อออนไลน์ใช้งบประมาณ น้อย ค่าใช้จ่ายมันต่ำ (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖) ศาลรัฐธรรมนูญจึงควรเป็นฝ่ายสื่อสาร ออกไปด้วยตัวเอง ด้วยเพราะเป็นเรื่องของกฎหมาย ซึ่งเป็นเรื่องที่บุคคลอื่นเข้าใจได้ยาก และละเอียดอ่อน เพื่อป้องกันการตีความที่ผิดพลาด (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖)

โดยการให้ความรู้เป็นลำดับขั้น จำแนกตามกลุ่มเป้าหมาย อาทิ เริ่มจากระดับผู้บริหาร แล้วลงไปในระดับเจ้าหน้าที่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน จนถึงประชาชน (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖) หรือการจัดกิจกรรมในวันสำคัญ อาทิ การให้ความรู้ในกิจกรรมวันรพี เพราะวันรพี เป็นวันบิดาของกฎหมายไทย ซึ่งมีการจัดกิจกรรมทุกศาลทั่วประเทศ อาทิ ศาลยุติธรรมจะมีกิจกรรม การบรรยายกฎหมาย ทำศาลจำลอง แข่งขันตอบปัญหาทางกฎหมาย ซึ่งจะมีหน่วยงานทางยุติธรรม ฝ่ายปกครอง รวมถึงตำรวจราชทัณฑ์มาร่วมจัดกิจกรรม ศาลรัฐธรรมนูญอาจใช้กิจกรรมนี้ในการให้ความรู้ กับหน่วยงาน ประชาชน การทำศาลจำลองเพื่อให้ประชาชนเห็นภาพกระบวนการวินิจฉัย (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๓.๒) การใช้สื่อออนไลน์ในการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้

ศาลรัฐธรรมนูญควรประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนผ่านสื่อออนไลน์ที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย อาทิ การใช้ Facebook การสร้างแพลตฟอร์มต่าง ๆ การใช้ ตี๊กต็อก (TiKTok) นำเสนอความรู้เพื่อสร้างความ เข้าใจเบื้องต้น การทำเป็นคลิปต่าง ๆ (นครปฐม, สนทนากลุ่ม, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖; กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖; สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖; ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖) การใช้ Application Line หรือ Application ที่มีบัญชีที่เป็นทางการ เพื่อนำเสนอ ข้อมูลข่าวสาร อาทิ การนำเสนอข้อมูลข่าวสารอาทิตย์ละ ๑ ครั้ง ด้วยมีความสะดวกรวดเร็วในการรับรู้ ข่าวสาร และเป็นช่องทางที่ศาลรัฐธรรมนูญอธิบายข้อมูล/ข่าวสารโดยตรงโดยไม่ต้องผ่านสื่อ การทำ YouTube การทำแอนิเมชันสั้น ๆ เข้าใจง่าย การเปิดช่องทางบริการประชุมแบบซูมมากขึ้น เพื่อให้กลุ่ม ต่าง ๆ เข้ามารับรู้รับฟังมากขึ้น (กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖; สุราษฎร์ธานี, สนทนา กลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖) ประชาสัมพันธ์ Call Center เพื่อให้ประชาชนโทรไปปรึกษาหากตนเองได้รับ ผลกระทบอย่างใดอย่างหนึ่ง และต้องการเข้าสู่การวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (สุราษฎร์ธานี, สนทนา กลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖) การใช้ช่อง podcast ในการให้ความรู้ เหมือนหน่วยงานอื่น ๆ อาทิ ศาล

ยุติธรรม หรือสำนักงานอัยการสูงสุดมีช่อง podcast ในการให้ความรู้ทางกฎหมาย เป็นวิชาการที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชน (กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖) รวมไปถึงการใช้เป็นช่องทางในการฝึกอบรม หรือการเรียนออนไลน์ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๓.๓) ใช้สื่อที่มีอยู่ในพื้นที่

๑) การใช้สื่อท้องถิ่น ศาลรัฐธรรมนูญอาจใช้ช่องทางการสื่อสารภายในท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการสื่อสารความรู้สู่ประชาชน อาทิ เคเบิลทีวี หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ในท้องถิ่น หรือการเผยแพร่ความรู้ผ่านทางวิทยุชุมชน แต่ควรมีเนื้อหากระชับ เฉพาะข้อมูลที่ประชาชนสนใจเพื่อกระตุ้นให้เกิดความมุ่งมั่นที่จะรับข้อมูลข่าวสาร (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖; กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖)

๒) สื่อสาธารณะ การเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อสาธารณะ เช่น ช่องรัฐสภา (กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖)

๓) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์ผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศ โดยทำเป็นสปอตโฆษณาที่เข้าใจง่าย กระจายไปตามหอกระจายข่าวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาสัมพันธ์ผ่านเสียงตามสายในแหล่งชุมชนที่แบบเป็นเรื่องเล่าสั้น ๆ โดยเฉพาะเรื่องเล่ากรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยวินิจฉัย (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖) (กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๓.๔) การใช้สื่อที่ง่ายต่อการเข้าถึง

๑) การใช้สื่อที่ไม่เป็นทางการจนเกินไป ง่าย หลากหลายช่องทาง ศาลรัฐธรรมนูญควรประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปในลักษณะที่ไม่เป็นทางการจนเกินไป ง่าย หลากหลายช่องทาง อาทิ การใช้ Facebook การสร้างแพลตฟอร์มต่าง ๆ การใช้ ดิจิทัลคอนเทนต์นำเสนอความรู้เพื่อสร้างความเข้าใจเบื้องต้น การแจ้งข้อมูลข่าวสารเผยแพร่รูปแบบ ช่องทางให้บริการประชาชน ปัญหาที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถช่วยแก้ไขให้กับประชาชนได้ การนำเสนอปัญหาที่ประชาชนประสบ และวิธีการแก้ปัญหาเบื้องต้น การทำเป็นคลิปต่าง ๆ ให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น การสร้างตัวละครให้ประชาชนเข้าใจถึงการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖; นครปฐม, สนทนากลุ่ม, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖; ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖) ด้วยกฎหมายรัฐธรรมนูญมีเนื้อหาที่ยากต่อการทำความเข้าใจ จึงควรย่อเนื้อหาให้สามารถเข้าใจง่าย โดยเฉพาะในกรณีของประชาชนจะต้องทำให้เข้าใจได้ง่าย โดยจัดทำในรูปของการตูน คลิป หรือหากต้องการประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำชุมชน ก็อาจใช้วิธีการกระจายเสียงของหมู่บ้าน มีเป็นคลิปสั้น ๆ หรือประโยคที่จำได้ง่าย เพื่อให้ประชาชนนึกถึงศาลรัฐธรรมนูญ (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖)

การทำเป็น สปอตโฆษณาที่เข้าใจง่าย นำเสนอในช่วงโฆษณาของโทรทัศน์ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

๒) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญออกมาชี้แจงด้วยตนเอง ให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญออกมาชี้แจงออกสื่อ หรือทำ tiktok ที่จะสามารถสื่อสารออกไปได้อย่างรวดเร็ว ในวงกว้างเพื่อให้คนรู้จัก และเข้าใจ เพื่อให้คนรู้จักศาลรัฐธรรมนูญได้มากขึ้น (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖)

๓) การสร้างกลุ่มที่มีการติดต่อสื่อสารเฉพาะ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการรับรู้ของประชาชน ผ่าน Facebook Application LINE การมีกลุ่ม Line ก็สามารถช่วยในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติมได้ โดยอาจสรุปประเด็นสำคัญในคดีต่าง ๆ ขึ้น (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๓.๕) การใช้เครือข่าย หน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชน

๑) เครือข่ายภาคประชาชนในรูปของชมรม ศาลรัฐธรรมนูญสามารถส่งเสริมให้เกิดการก่อตั้งชมรม กลุ่มต่าง ๆ เพื่อเป็นตัวแทนของศาลรัฐธรรมนูญในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ โดยศาลรัฐธรรมนูญอาจไปศึกษาจากองค์กรอิสระต่าง ๆ ซึ่งหลายองค์กรมีการปรับตัวต่อการได้รับข้อมูลต่าง ๆ อย่างเช่น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ได้จัดตั้งชมรมในทุกจังหวัด เพื่อเป็นตัวแทนของ ป.ป.ช. ในการให้ข้อมูลข่าวสาร ด้วยในบางกรณีประชาชนไม่กล้าเข้ามาพบกับ ป.ป.ช. โดยตรง ด้วยกลัวว่าเมื่อร้องเรียนแล้วต้องมาเซ็นชื่อว่าเป็นผู้ร้อง ซึ่งหากผู้ถูกร้องเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในท้องถิ่นทราบก็จะเกิดปัญหา ทำให้เกิดความเดือดร้อน จึงสามารถร้องเรียนผ่านทางชมรมได้ และ ทาง ป.ป.ช. ก็จะมีการประชุม ให้ความรู้บ่อยครั้ง ทุกๆ ๓ เดือน (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

๒) เครือข่ายกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้วยประชาชนอาจเข้าไม่ถึงสื่อออนไลน์ จึงควรมีสื่อช่องทางอื่น ๆ ที่เหมาะสม เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านทางอำเภอ อาทิ ขอความอนุเคราะห์จากที่ทำการปกครองอำเภอในการช่วยประชาสัมพันธ์ไปยังผู้ใหญ่บ้าน ให้ผู้ใหญ่บ้านสื่อสารต่อไปในที่ประชุมหมู่บ้าน ก็จะได้ผลดีอีกอย่างนี้ (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖) หรือใช้เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนตำบล ในการเผยแพร่ความรู้ (กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖) อาทิ ศาลยุติธรรมใช้วิธีขอกำนันผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งกำนันผู้ใหญ่บ้านจะเข้าถึงประชาชนได้ง่าย โดยจะมีวิธีสื่อสารแบบ “ปากต่อปาก” คุยกับประชาชนอย่างไม่เป็นทางการ เช่น สภากาแฟตอนเช้า กำนันผู้ใหญ่บ้านจะสามารถช่วยหน่วยงานในการสื่อสาร เช่น เมื่อมีข้อกฎหมายประมวลกฎหมายอาญาแก้ไข มีกฎหมายใหม่ ๆ ออกมา หรือแม้แต่กฎหมายที่เป็นเรื่องที่ไม่เป็นที่รับรู้แต่สำคัญ ก็สามารถให้กำนันผู้ใหญ่บ้านช่วยชี้แจงให้ ได้มีการยกตัวอย่างเรื่องปิ่น ด้วยประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าผิดกฎหมาย หรือทราบแต่ละเลย ศาลยุติธรรมได้สื่อสารกับกำนันผู้ใหญ่บ้านเพื่อสื่อสารต่อแก่ประชาชนว่าไม่ควรจะเก็บไว้

เพราะหากมีการตรวจตราवादล้างขึ้นมา จะทำให้เกิดความสูญเสีย ทำให้เกิดกรณีบกพร่องทางสุจริต ศาลได้พยายามพูดคุยกับกำนันผู้ใหญ่บ้าน พยายามสื่อสารข้อกฎหมายเล็ก ๆ น้อย ๆ ลงไป หรือคดีความ หนี้บัตรเครดิต หากมาศาลแล้วยังสามารถไกล่เกลี่ยกับธนาคารได้ เพราะประชาชนกลัวไม่มาศาล ซึ่งกำนันผู้ใหญ่บ้านช่วยเหลือได้มาก กำนันผู้ใหญ่บ้านสามารถเป็นกระบอกเสียงให้ได้มาก (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖) ทั้งนี้อำเภอจะมีการนัดประชุมผู้ใหญ่บ้านผู้นำท้องถิ่นเป็นประจำทุกเดือน ควรมีการประชุมสัมพันธ์ผ่านทางช่องทางดังกล่าว (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖) นอกจากนี้ยังร่วมไปถึงการประชุมสัมพันธ์กับกลุ่มเปราะบางต่าง ๆ ในชุมชน (อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖)

๓) เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สร้างความรู้ความ

เข้าใจแก่ประชาชนผ่านหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะหากเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความรู้ มีสื่อต่าง ๆ เพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์แล้ว ก็จะเป็นช่องทางหนึ่งที่ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถใช้ในการสื่อสารกับประชาชน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖) การให้ความรู้กับเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่อยู่ในพื้นที่ก่อนด้วยเพราะเป็นด่านแรกที่ประชาชนจะมาพบ (กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖; กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖; อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖; สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖) ตัวอย่างเช่น ศาลปกครองมีการอบรมสำหรับการเข้าถึงกระบวนการของศาลปกครองค่อนข้างมาก ซึ่งตัวกรมการปกครองส่วนท้องถิ่น ก็ได้เข้าร่วมรับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง และก็ได้นำไปถ่ายทอดต่อประชาชนในพื้นที่ ผ่านประชาคมต่าง ๆ ทำให้ศาลปกครองสำหรับประชาชนในพื้นที่ค่อนข้างที่จะเป็นศาลที่เข้าถึงง่าย เข้าใจบทบาทของศาลปกครองมากขึ้น (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖) รวมถึงหากประชาชนสนใจก็สามารถเข้าร่วมได้ หากมีการอบรมผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึง (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖) รวมถึงการอบรมผู้ใหญ่บ้าน หรือตัวแทนหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องได้เข้าร่วมด้วย เพื่อจะได้ถ่ายทอดต่อไปให้ประชาชนเข้าใจ พอประชาชนมีความเข้าใจ ก็จะมีคามเชื่อมั่นมากขึ้น (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

๔) เครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ เป็นการใช้เครือข่าย

หน่วยงานที่อยู่ในพื้นที่ อาทิ หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ศาลยุติธรรม กรมคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ ศูนย์ดำรงธรรม ท้องถิ่นจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ยุติธรรมชุมชน ในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖; นครปฐม, สนทนากลุ่ม, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖; ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖) โดยศาลรัฐธรรมนูญอาจจะประสานงานกับสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเพื่อเป็นตัวแทนในการประชาสัมพันธ์ เนื่องจากสำนักงานยุติธรรมจังหวัดมีประชาชนเข้ามาขอใช้บริการอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว หากศาลรัฐธรรมนูญมีสื่อ

ประชาสัมพันธ์ เอกสารต่าง ๆ ที่จะให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดช่วยเผยแพร่ หรือเข้ามาอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ รวมถึงศาลรัฐธรรมนูญสามารถบูรณาการการทำงานร่วมกับสำนักงานยุติธรรมจังหวัดหรือหน่วยงานอื่น ๆ ก็จะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึง หรือทราบว่าศาลรัฐธรรมนูญมีการดำเนินการอย่างไร มีขั้นตอนวิธีการอย่างไร (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖) ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖)

ศาลรัฐธรรมนูญอาจประสานงานกับหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ เช่น ในกรณีของศาลแรงงานจะประสานงานกับศาลยุติธรรม ศาลแรงงานกับศาลแรงงานกลาง ศาลแรงงานภาค ถ้าเกิดว่ามีปัญหาจะต้องฟ้องที่ศาลแรงงาน เช่น ศาลแรงงานภาคอยู่ภูเก็ต ลูกจ้างสามารถยื่นคำร้องต่อศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ ศาลจังหวัดจะรับคำร้องของลูกจ้าง ที่จะต้องส่งไปให้ศาลแรงงานวินิจฉัย ศาลแรงงานก็จะส่งเองโดยมีหน้าที่รับคำร้องแล้วก็ส่งไปให้ เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนที่จะต้องเดินทางไปศาลแรงงานที่ภูเก็ต ส่วนการพิจารณาคดีของศาลแรงงานภาค ๘ ที่ภูเก็ต พอรับคำร้องเสร็จเรียบร้อยเขาก็จะนัดหมาย ศาลภาค ๘ จะเดินทางมาพิจารณาคดีที่ศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานี ศาลจังหวัดสุราษฎร์ธานีจะเตรียมห้องพิจารณาคดีและทุกอย่างไว้ให้พร้อม โดยที่คู่ความไม่ต้องเดินทางไปศาลแรงงานที่ภูเก็ต เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญก็น่าจะทำแบบนี้ได้

๕) เครือข่ายอื่น ๆ

- สถาบันการศึกษา โดยการเผยแพร่ความรู้ผ่านสถาบันศึกษาในพื้นที่ (กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖)

- ภาคเอกชน ศาลรัฐธรรมนูญสามารถใช้หอการค้าไทย เป็นหน่วยงานในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยปกติเมื่อมีข้อมูลข่าวสารที่ต้องประชาสัมพันธ์ หอการค้าไทยจะสามารถเผยแพร่ไปยังหอการค้าจังหวัด ๗๗ จังหวัด ได้ ด้วยในองค์กรสามารถเชื่อมต่อกัน โดยอาศัยระยะเวลาสั้น ๆ ข้อมูลก็จะถึงกันโดยตรง (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

- สื่อมวลชน โดยศาลรัฐธรรมนูญอาจมุ่งเป้าหมายไปที่สื่อ เช่น การมีโฆษกศาลที่ไม่ใช่เป็นแค่ผู้พิพากษา เป็นตุลาการ ใช้หนุ่มสาวมาเป็นผู้ให้ความรู้ โดยนำสื่อมวลชนจากสำนักต่าง ๆ ทั้งสื่อทีวี วิทยุ หนังสือพิมพ์ สื่อของหน่วยงานราชการ เพื่อที่ศาลรัฐธรรมนูญควรเป็นตัวกลางในการเผยแพร่อย่างเป็นทางการ และใช้หน่วยงานเหล่านั้นเป็นเครือข่ายประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

ทั้งนี้ศาลรัฐธรรมนูญควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ อาทิ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แม้เจ้าหน้าที่จะมีความรู้มาบ้างจากการศึกษา

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ แต่การฝึกอบรมหรือการให้ความรู้ในเชิงลึกยังไม่มี การฝึกอบรม ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงควรใช้แนวทางเดียวกับศาลปกครอง เพราะในแต่ละปีศาลปกครองจัดการอบรมหลายหลักสูตร ซึ่งจะมีหน่วยงานมาฝึกอบรมค่อนข้างมาก ในปัจจุบันมีการอบรมผ่านระบบออนไลน์ ผ่านแพลตฟอร์ม ระบบ zoom ซึ่งมีหลายหลักสูตร เช่น กรณีที่เกิดข้อพิพาทกับรัฐ จะมีกรณีใดบ้างที่หน่วยงานของรัฐกระทำการที่อาจจะไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือระเบียบ หรือ การละเมิดกัแล้วแต่หลักสูตร และจะมีการประชาสัมพันธ์ลงไปหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นก็ได้มีการประชาสัมพันธ์ต่อไป หลังจากนั้นหน่วยงานสามารถนำความรู้จากที่ได้มีการอบรมถ่ายทอดไปยังประชาชนให้ทั่วถึงได้ง่ายขึ้น เพราะมีการประชุมประชาคมของหมู่บ้าน อาทิ การจัดทำข้อบัญญัติ การจัดทำแผนพัฒนาจึงมองว่าถ้ามี หรือการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่หน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชน เพื่อให้เป็นผู้ส่งต่อ หรือการกระจายความรู้ไปยังประชาชนในชุมชน อย่างน้อยควรให้ประชาชนรับรู้สิทธิว่ามีสิทธิ์อะไรบ้างในการปกป้องตัวเอง และสิทธิในการไปขอยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

การเผยแพร่ในช่องทางนี้ทำให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญได้มากขึ้น (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖) หรือการมอบสื่อต่าง ๆ ให้กับหน่วยงานเพื่อส่งต่อให้ประชาชน อาทิ แผ่นพับให้กับหน่วยงานทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิของประชาชน เช่นเดียวกับศาลยุติธรรมที่ดำเนินการอยู่ เพื่อให้กับประชาชนที่มาติดต่อ (สุราษฎร์ธานี, สนทนากลุ่ม, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖) การมีแผ่นพับวางไว้ในบริเวณหน่วยงานราชการในพื้นที่นั้น ๆ เพื่อให้ประชาชนได้เข้าถึง ด้วยเพราะยังมีประชาชนบางกลุ่ม อาทิ ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ต หรือโทรศัพท์ได้ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖) การฝากข้อมูลข่าวสาร เอกสาร แผ่นพับ โบว์ชัวร์ ฯลฯ ให้กับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชน (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๓.๖) การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้โดยตรงในพื้นที่ เป็นการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้โดยตรงไปยังกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖) ศาลรัฐธรรมนูญควรมีองค์กรที่สามารถถ่ายทอดความรู้โดยตรงให้กับประชาชนได้ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลที่ถูกต้อง (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖) เช่น ในระดับอำเภอควรมีช่องทางหรือโต๊ะทำงานของเจ้าหน้าที่ที่สามารถให้ข้อมูลหรือคำปรึกษา เกี่ยวกับกฎหมายต่างๆ เพื่อบริการประชาชนได้ (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖) อาทิ การจัดเวทีให้ความรู้ความเข้าใจกับภาคประชาชน (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖) การลงไปพบปะ ใกล้ชิด การบรรยาย หรือว่าการพูดคุย หรือการจัดกิจกรรมโดยตรงในชุมชน

ด้วยเพราะมีประชาชนบางกลุ่มไม่ได้ใช้การสื่อสารทางออนไลน์ โดยอาจเข้าไปประสานกับผู้นำชุมชน ให้ผู้นำชุมชนนัดหมายประชาชนให้เข้ามาฟัง โดยควรใช้ภาษาที่

ประชาชนเข้าใจได้ง่าย ๆ เพราะหากใช้ภาษากฎหมายแล้วประชาชนจะไม่สนใจ (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

โดยศาลรัฐธรรมนูญควรออกไปให้ความรู้แก่ประชาชนในจังหวัดต่าง ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะพื้นที่ชนบท เพื่อสร้างความเข้าใจแก่ประชาชน โดยจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น จัด Event ให้ความรู้เชิงเสวนา จัดสรรงบประมาณให้กับเครือข่ายในการเสวนา หรือจัดทำในลักษณะออนไลน์ (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖)

ตัวอย่างเช่น สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนของอัยการ หรือสำนักงานบังคับคดี ที่จะมีการออกหน่วยพื้นที่ในทุก ๆ เดือน เพื่อลงไปแนะนำบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานของตนเอง หรือลงไปให้คำปรึกษากับประชาชน (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖) หรือการออกตรวจพื้นที่กับศูนย์ดำรงธรรม ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัด รวมถึงการเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิญไปเป็นวิทยากร ไปบรรยายด้านกฎหมาย ซึ่งหน่วยงานสามารถร้องขอมาได้ อาทิ บางชุมชนมีการตกลงกันว่าต้องการจะรู้เรื่องใด ก็จะเชิญหน่วยงานด้านกฎหมายไปบรรยาย อาทิ กฎหมายปกครอง พระราชบัญญัติ ข้อมูล ข่าวสาร กฎหมาย ว่าด้วยศาลแรงงาน ด้วยเพราะประชาชนต้องการทราบว่า หากตนถูกเอาผิดเอาเปรียบต้องทำอะไร หากไม่ได้ค่าจ้างต้องทำอะไร (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖) หรือของสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน มีการลงพื้นที่ ตั้งแต่ตัวผู้ตรวจการเอง เลขฯ รองเลขฯ แต่ละจังหวัดต้องมาขอพบผู้ว่าราชการจังหวัด แต่ละหน่วยงานขอพบท้องถิ่น มาพบประชาชน เพื่อที่จะเก็บข้อมูล ในส่วนของกรรมการสิทธิ ก็จะมีตัวแทนทั่วประเทศ ไปในเขตพื้นที่ชนกลุ่มน้อย หรือเขตพื้นที่มีปัญหา จึงอยากจะทำให้ศาลรัฐธรรมนูญเข้าไปลงศึกษาข้อมูลกับองค์กรอิสระ แล้วนำมาประยุกต์ใช้ให้กับศาลรัฐธรรมนูญ (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๓.๗) การประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่เด็ก และเยาวชน
เช่นเดียวกับสื่อมวลชน หากศาลรัฐธรรมนูญสามารถทำให้เยาวชนเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ เยาวชนก็สามารถจะให้ความรู้แก่ครอบครัวต่อได้ ด้วยเยาวชนมีความรู้ หากศาลรัฐธรรมนูญสามารถทำให้เขามีความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ มีความรู้ที่ถูกต้องได้ ก็สามารถกลับไปสู่ชุมชนครอบครัว (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖) โดย

๑) ให้สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ โดยมีตัวแทนนักเรียน นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม ด้วยสถานศึกษาก็มีกลุ่มชมรมต่าง ๆ มีนักเรียน นักศึกษาทำกิจกรรม ควบนำเด็ก และเยาวชนกลุ่มนี้มาอบรมให้ความรู้ เพื่อที่จะเผยแพร่ต่อไป ซึ่งจะสามารถเข้าถึงเด็ก และเยาวชนได้ดีกว่า (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)
การทำโครงการให้ความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา เช่น จัดค่ายอบรม จัดวิทยากรให้ความรู้ ฯลฯ (นครปฐม, สนทนากลุ่ม, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖)

๒) การบรรจุวิชาวิพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ

เข้าไปในหลักสูตร เนื่องจากการเรียนการสอนเพียงกฎหมายรัฐธรรมนูญเพียงอย่างเดียว แต่ไม่มีการศึกษาถึงวิธีพิจารณาคดีศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง ก็อาจจะทำให้เกิดข้อบกพร่องในเรื่องกระบวนการพิจารณาต่าง ๆ กับบุคคลที่จะออกไปสร้างองค์ความรู้ต่อไปในอนาคต (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖) หรือการสอดแทรกความรู้เรื่องศาลรัฐธรรมนูญเข้าไปในหลักสูตรเนื้อหาของบทเรียนในช่วงชั้นต่าง ๆ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องสิทธิ และเสรีภาพ (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖)

๓) การจัดค่ายให้กับเยาวชน ด้วยเพราะเยาวชนจะเป็นส่วนหนึ่งในการที่จะช่วยประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ตัวอย่างเช่น ค่ายรัฐสภา มีการจัดกิจกรรม ๑ ปีมี ๔ ภาค ภาคละ ๑ ครั้ง แล้วแต่จะไปจัดที่จังหวัดใด โดยจะให้เครือข่ายประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นว่าในแต่ละปี การดำเนินงานของรัฐสภาควรเป็นอย่างไรบ้าง เพื่อระดมความคิด (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๓.๘) อื่น ๆ

๑) ศาลรัฐธรรมนูญอาจกำหนดการเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญเป็นตัวชี้วัดที่สำคัญสำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์การทำงานขององค์กร เพื่อประเมินว่าประชาชนได้เข้ามาใช้บริการจากช่องทางสื่อสารต่างที่ศาลรัฐธรรมนูญมีมากนักน้อยเพียงใด เพื่อนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

๒) ควรส่งเสริมให้มีธรรมนูญชุมชนในแต่ละพื้นที่ โดยเน้นเรื่องสิทธิ หน้าที่ ให้มีความเชื่อมต่อกับชุมชน มีความยืดหยุ่น เชื่อมร้อยกัน (กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖)

๓) ควรมีบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์โดยตรง ด้วยงบประมาณเรื่องการสื่อสารในปัจจุบันไม่ได้อยู่ที่วัสดุอุปกรณ์มากนัก แต่จะไปอยู่ที่เรื่องของบุคลากรมากกว่า โดยต้องเป็นบุคลากรที่เข้าใจศาลรัฐธรรมนูญควรให้ความสำคัญกับคนกลุ่มนี้ ให้ความสำคัญกับหน่วยงานด้านประชาสัมพันธ์ โดยหัวหน้างานประชาสัมพันธ์ต้องเป็นคนที่รู้และเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้อง *“ไม่ใช่ว่าใคร ๆ ก็ทำได้”* ด้วยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หากไม่ใช่มืออาชีพข้อมูลข่าวสารก็จะไม่ถึงกลุ่มเป้าหมาย ด้วยต้องมีการวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายที่จะรับสารว่าคือใคร การประชาสัมพันธ์จึงเหมือนการตลาดที่มุ่งประชาสัมพันธ์ไปที่กลุ่มเฉพาะ ดังนั้นบุคลากรด้านการประชาสัมพันธ์จึงต้องได้รับการฝึกอบรมให้เข้าใจสื่อมวลชน เข้าใจกลุ่มเป้าหมาย (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖) ศาลรัฐธรรมนูญต้องมีแผนกสื่อสารมวลชน (ไม่ใช่เพียงนักประชาสัมพันธ์) ด้วยต้องทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทั้งหมด (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖)

๔) ให้ความสำคัญกับสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในการสนับสนุนการทำงานเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนมากขึ้น อาทิ สำนักงานศาลยุติธรรมจะ

มีหน่วยงาน คือ กองสารนิเทศ และประชาสัมพันธ์ซึ่งอยู่ที่ส่วนกลาง โดยกองสารนิเทศ และประชาสัมพันธ์ จะทำหน้าที่กำหนดทิศทางการประชาสัมพันธ์ ซึ่งจะมีนิติกรรวมประชาสัมพันธ์ และนักวิชาการ คอมพิวเตอร์ ในการจัดทำ infographic คลิปวีดีโอ รูปแบบสื่อสารต่าง ๆ โดยนิติกรจะทำหน้าที่สรุปข้อกฎหมายต่างๆ คดีใหญ่ ๆ แล้วจะมีผู้พิพากษากำกับดูแลอีกครั้ง มีการยกตัวอย่างง่าย ๆ ที่อยู่ในกระแส ความสนใจของประชาชน ในส่วนภูมิภาค สำนักงานศาลจังหวัดจะทำหน้าที่ดูแลประชาชน และการ ประชาสัมพันธ์ ส่วนใหญ่เป็นนิติกร และมีเจ้าหน้าที่เสริม ๒ - ๓ คน ซึ่งจะสามารถให้ข้อมูลแก่ประชาชน ทุกคนเมื่อมาศาลหากไม่เข้าใจจะส่งมาให้นิติกรเพื่อให้ข้อมูลต่าง ๆ (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖)

๕) ควรมีการวางแผนการประชาสัมพันธ์ให้ชัดเจน

วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย และรูปแบบการสื่อสารที่เหมาะสม (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖)

๖) ปรับกรอบความคิด (mindset) ของเจ้าหน้าที่ศาล

รัฐธรรมนูญ การปรับตัววัฒนธรรมของราชการ โดยให้คำนึงถึงการให้บริการกับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของศาลรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นองค์กรของรัฐที่ค่อนข้างอยู่ห่างไกลจากประชาชน ทั้งในแง่ของ ที่ตั้ง และความเกี่ยวข้อง บางครั้งรูปแบบการติดต่อสื่อสารกับประชาชนที่มารับบริการแบบเดิม อาจจะมี ลักษณะที่ไม่เอื้อต่อการใช้สิทธิ์ของประชาชน แม้แต่ผู้เข้าร่วมประชุมบางคนซึ่งเป็นข้าราชการ และเคย ติดต่อกับหน่วยงานทางศาล ยังมีประสบการณ์ที่ไม่ดีในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ “เวลาเราสื่อสารกับ ราชการด้วยกันก็ยังไม่มีความยากระดับหนึ่ง” ดังนั้นในกรณีของประชาชนอาจมีการเข้าถึงบริการที่ยากกว่า ดังนั้นเจ้าหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ หรือสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญต้องปรับกระบวนการสื่อสารกับ ประชาชน ปรับความคิดของการเป็นผู้ให้บริการที่ดี (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖)

๔.๒.๒ ความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาความเชื่อมั่นที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ที่ได้จากการสนทนากลุ่มตัวแทนจากหน่วยงาน/องค์กรต่าง ๆ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาดังรายละเอียดต่อไป

๑) ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

จากการศึกษาความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ สามารถ จำแนกกลุ่มเป้าหมายได้เป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ (๑) กลุ่มที่มีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมของศาล รัฐธรรมนูญ (๒) กลุ่มที่มีความเชื่อมั่น แต่ยังมีบางกรณีที่ยังไม่มั่นใจ และ (๓) กลุ่มที่ไม่มีความเชื่อมั่น กล่าวคือ

(๑.๑) กลุ่มที่มีความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

ได้แก่ บุคลากรที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม เจ้าหน้าที่ภาครัฐ อาจารย์ นักการศึกษา นิติกร เป็นต้น โดยกลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้ไม่ได้เคลือบแคลงใจในความรู้ความสามารถของตุลาการ ด้วยเพราะเห็นว่าเป็น ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์ เชื่อมั่นว่า “ศาล” คือ “ความยุติธรรม” ไม่ว่าจะเป็ศาล

ใด ๆ ก็ตามต่างก็ยึดหลักกฎหมายในการตัดสินวินิจฉัยคดีความต่าง ๆ (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖) ในฐานะของภาครัฐในเรื่องของความเชื่อมั่นความเข้าใจในระบบของศาลรัฐธรรมนูญ เห็นว่าส่วนใหญ่มีความเข้าใจ และเชื่อมั่น (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) บางคนมีความเชื่อมั่นในศาลรัฐธรรมนูญ เพราะได้อ่านคำพิพากษา ซึ่งมองเห็นว่ามีความสมเหตุสมผล เป็นไปตามหลักกฎหมาย (อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖) นอกจากนี้เมื่อแยกแต่ละกลุ่มยังพบว่า

กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ เชื่อมั่นในระบบ และโครงสร้างองค์คณะตุลาการ ด้วย ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมาจากหลายภาคส่วน ทั้งที่มาจากศาลฎีกา ศาลปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิที่ต้องผ่านการคัดกรอง ทั้งผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ หรืออัยการที่ผ่านการคัดสรรมาเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้มีความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖; นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖; นครปฐม, สนทนากลุ่ม, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖; ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖) มีความเชื่อมั่นเพราะศาลยังคงเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน ไม่ว่าจะเกิดปัญหาอะไรขึ้นก็ตาม หากแก้ปัญหาไม่ได้ก็ต้องให้ศาลวินิจฉัย (กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖) เชื่อมั่นเพราะศาลใช้กฎหมายในการตัดสิน แม้บางครั้งอาจไม่ถูกใจเพราะมีผลต่อการแพ้นะ (กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖)

กลุ่มที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม ในภาพรวมมีความเชื่อมั่นเพราะเห็นว่ามี การพิจารณาสรรหาองค์คณะตุลาการที่เกิดจากการกลั่นกรองอย่างรัดกุม มีความเป็นอิสระ อย่างไรก็ตาม เห็นว่าการตัดสิน หรือการชี้ขาดต้องอยู่ในหลักของตัวบทกฎหมาย ส่วนเรื่องความดีความแล้วแต่มุมมองแต่ละคน ซึ่งบางครั้ง “ถูกต้องแต่อาจไม่ถูกใจคนที่มาร้องเรียน” กรณีศาลรัฐธรรมนูญองค์ตุลาการมีความเห็นไม่ตรงกัน ก็มีความจำเป็นที่จะต้องใช้เสียงส่วนใหญ่ ด้วยเพราะหากเสียงส่วนใหญ่กลั่นกรองมาแล้วเห็นชอบ ก็ต้องเป็นไปในแนวทางนั้น แต่เสียงส่วนน้อยก็ไม่ควรทิ้ง อาจหยิบยกความเห็นส่วนน้อยนั้น ๆ ขึ้นมาเป็นประเด็นเพื่อพิจารณาต่อไปในอนาคต (กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖) ส่วนใหญ่กลุ่มนี้มีพื้นฐานมาจากสายกฎหมาย จึงทราบที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ บางคนได้มีการศึกษากระบวนการทำงาน หรือผลการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมาบ้างจึงทำให้มีความเชื่อมั่น (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖) สำหรับอัยการมีความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามการรับรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาล จะรับรู้เมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำพิพากษาแล้ว (อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖)

กลุ่มบุคลากรในสถานศึกษามีความเชื่อมั่นในกฎหมายรัฐธรรมนูญ ด้วยเพราะเป็นกฎหมายสูงสุด ดังนั้นจึงมีความเชื่อมั่น (รวมถึงความคาดหวัง) สูงกว่าศาลอื่น ๆ (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) สำหรับนักการศึกษา มองว่าตนเองมีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติงานของศาลรัฐธรรมนูญ เพราะศาลตัดสินแล้วต้องเป็นที่ยอมรับ ต้องเชื่อมั่นในกฎหมาย (อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖)

หอการค้า ซึ่งบางท่านเคยเป็นผู้พิพากษาสมทบเห็นว่าในชั้นศาล ไม่ว่าจะเป็ ศาลใดย่อมให้ความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย และมีความเชื่อมั่นในศาลรัฐธรรมนูญ และกฎหมายรัฐธรรมนูญ สำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีความเชื่อมั่นว่าศาลเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม , ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

(๑.๒) กลุ่มที่มีความเชื่อมั่น แต่ยังมีบางกรณีที่ยังไม่มั่นใจ ได้แก่ บุคลากรใน กระบวนการยุติธรรมบางส่วน เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา ผู้บริหารท้องถิ่น (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖) อาทิ

(๑.๒.๑) มีความเชื่อมั่นในกระบวนการสรรหา องค์ประกอบขององค์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากผู้ทรงวุฒิที่หลากหลาย ด้วยเพราะมีความเชี่ยวชาญ มีความน่าเชื่อถือ มีความเป็นอิสระ แต่ในกระบวนการวินิจฉัยตนเองยังมีความไม่เชื่อมั่น ยังมีความเคลือบแคลงในกรณีของ ผลประโยชน์ การได้ประโยชน์ เสียประโยชน์ ด้วยมีคำวินิจฉัยบางคำวินิจฉัยที่มีการท้วงติง (กาญจนบุรี สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖)

(๑.๒.๒) บางประเด็นไม่เชื่อมั่น โดยเฉพาะคำวินิจฉัยของศาล รัฐธรรมนูญที่เห็นว่าบางกรณีขัดแย้งกับสิ่งที่ตนเองคาดหวัง ไม่ทราบถึงกระบวนการในการได้มาซึ่ง คำวินิจฉัย อาทิเช่น ผู้บริหารวิทยาลัยเทคนิคแห่งหนึ่งแสดงความคิดเห็นว่า ตนเองไม่ได้มีความรู้ด้าน กฎหมาย ไม่ได้จบมาทางกฎหมาย แต่พอที่ทราบว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมาย สูงสุดของรัฐธรรมนูญ มีหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ที่รัฐธรรมนูญกำหนด พิจารณาพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี งบประมาณรายจ่ายของสภาผู้แทนราษฎร หรือ พิจารณาการสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกผู้แทนราษฎร อีกทั้งในส่วน of หน่วยงานภาคการศึกษา หน่วยงานมองว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้เกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาคการศึกษา โดยมองว่าประชาชนรับรู้เรื่อง ศาลรัฐธรรมนูญผ่านประเด็นทางการเมืองต่าง ๆ เช่น การวินิจฉัยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพ้นจาก ตำแหน่งทำให้เกิดคำถามว่า “ศาลรัฐธรรมนูญมีการวินิจฉัยตรงไปตรงมาหรือไม่ มีความรู้ลึก คลางแคลงใจ” หากจะให้ประเมินความเชื่อมั่น “น่าจะอยู่ที่ ๘๐% ไม่ถึง ๑๐๐%” (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖) ดังนั้นความเชื่อมั่นขึ้นอยู่กับกรวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละคดี ขึ้นอยู่กับประชาชนจะมองว่าศาลธรรมนูญตัดสินอย่างไรวินิจฉัยอย่างไร (สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖) หรือไม่เชื่อมั่นเรื่องความเป็นอิสระของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ไม่มั่นใจว่าตุลาการศาล รัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามประเด็นข้อกฎหมาย หรือประเด็นด้านรัฐศาสตร์ ด้วยมีการให้คำวินิจฉัยของ ตุลาการที่แตกต่างกัน (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

กลุ่มผู้บริหารองค์กรส่วนท้องถิ่น มีความเชื่อมั่นด้วยเพราะเป็นองค์กร อิสระที่มีกระบวนการสรรหาชัดเจน แต่อาจมีบางมุมมองที่ยังไม่เชื่อมั่นทั้งหมด ขึ้นอยู่กับเรื่องที่ศาล รัฐธรรมนูญวินิจฉัย ด้วยเพราะบางเรื่องมีการวินิจฉัยสอดคล้องไปกับความคิดของตน “ตัดสินใจตรงใจ”

ก็จะมีความเชื่อมั่นมาก แต่อาจมีบางเรื่องไม่สอดคล้องกับความคิดก็จะเกิดความรู้สึกไม่เชื่อมั่น (ระยอง, สนนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖)

(๑.๒.๓) สำหรับนักกฎหมายบางท่าน แม้ในฐานะนักกฎหมายเอง จะเชื่อมั่น “เชื่อมั่นในทุกศาล” แต่ก็ยังมีความเคลือบแคลงใจบางเรื่อง อาทิ แนวทางในการตัดสินของศาล ที่อาจถูกมองว่าไม่มีมาตรฐานไปในทางเดียวกัน อาจเกิดจากที่มาของตุลาการ เนื่องจากตุลาการมาจาก หลากหลายอาชีพแตกต่างจากศาลยุติธรรมที่มีช่องทางชัดเจน หรือศาลปกครองมีที่มาชัดเจน โดยมองว่า ศาลรัฐธรรมนูญเกิดจากการสรรหา ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากการเมือง (ลำปาง, สนนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๑.๒.๔) ประชาชนมีความเชื่อมั่น ๘๐% แต่จากข้อมูลข่าวสาร ที่นำเสนอผ่านสื่อต่าง ๆ ทำให้ลดทอนความเชื่อมั่น (กาญจนบุรี สนนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖) โดยเฉพาะประชาชนในกลุ่มพิการ (อุบลราชธานี, สนนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๑.๒.๕) มีความเชื่อมั่นต่อเจ้าหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ แต่ไม่เชื่อในตัวกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (สมุทรปราการ, สนนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖) เชื่อมั่นในบุคลากร ในกระบวนการ แต่อาจปัญหาเรื่องการสื่อสารที่ประชาชนไม่เข้าใจ (กาญจนบุรี สนนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖)

(๑.๓) กลุ่มที่ไม่มี ความเชื่อมั่น ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐบางส่วน ผู้บริหารองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประชาชน ด้วยแม้ว่าศาลจะเป็นหน่วยงานที่ประชาชนมีความ เชื่อมั่นมากกว่าหน่วยงานอื่น ๆ แต่ด้วยเหตุผลบางประการที่ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่น (สมุทรปราการ, สนนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖; อุบลราชธานี, สนนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖) โดยมี ประเด็นสำคัญ ได้แก่

(๑.๓.๑) ประชาชนรับรู้เพียงว่า ศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลที่มีอำนาจหน้าที่ ในการวินิจฉัยผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และพรรคการเมือง ซึ่งประชาชนมีความเห็นแตกต่างกัน ประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยก็จะไม่เชื่อมั่นศาลรัฐธรรมนูญ เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่เป็นกลาง นอกจากนี้ประชาชนยังไม่รู้ถึงอำนาจหน้าที่อื่น ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนเข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญ วินิจฉัยไปตามกระแสสังคม มากกว่าวินิจฉัยไปตามข้อกฎหมายจริง ๆ (กรุงเทพมหานคร, สนนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖; อุบลราชธานี, สนนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖; ตรัง, สนนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖) ดังนั้นเมื่อผลการวินิจฉัยไม่เป็นไปตามที่ตนคาดหวังจึงเกิดความไม่เชื่อมั่น (กาฬสินธุ์, สนนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) การเข้าไปสู่เรื่องของการเมือง สุดท้ายดูแล้วทำให้เกิดความไม่เชื่อมั่น ทำให้ส่งผล ต่อภาพลักษณ์ของศาลมาก (สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖) ทำให้เข้าใจว่าการเข้าถึงของ ศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องที่ยาก (ตรัง, สนนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๑.๓.๒) ไม่เชื่อมั่นด้วยเหตุผลที่ว่า การวินิจฉัยขึ้นอยู่กับบุคคลที่สรรหา มาว่ามีความเป็นอิสระจริงหรือไม่ เนื่องจากสังคมไทยยังมีระบบอุปถัมภ์ (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖) แม้ว่าตามหลักกฎหมายจะมีโครงสร้างที่ทำให้การสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปตามหลักการที่กำหนด แต่ด้วยสังคมมนุษย์ มีอคติ มีความรัก มีความกลัว เมื่อเป็นองค์คณะตุลาการแล้ว บุคคลที่ได้มาด้วยวิธีการดังกล่าวได้ทำให้เกิดการใช้ดุลยพินิจที่ไม่เป็นกลาง เมื่อมีการใช้ดุลยพินิจ ผลการวินิจฉัยบางส่วนอาจไม่ได้รับบุไวัชัดเจนในกฎหมาย แต่กฎหมายให้ทางเลือกในการตัดสิน จึงทำให้ผลการวินิจฉัยบางส่วนไม่เป็นกลาง (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

(๑.๓.๓) ไม่เชื่อมั่นในตัวบุคคลที่ทำหน้าที่พิจารณาตัดสิน ไม่เชื่อมั่นในที่มา เนื่องจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมาจากการเห็นชอบของสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งสมาชิกวุฒิสภาไม่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน (นครปฐม, สนทนากลุ่ม, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖; กาญจนบุรี, สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖) ไม่เชื่อมั่นเพราะรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันไม่ได้เกิดมาจากประชาชนโดยตรง (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

(๑.๓.๔) ไม่เชื่อมั่นในคำวินิจฉัยเรื่องจากไม่สอดคล้องกับความเห็นของตน (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) เห็นว่าคำวินิจฉัยขาดมาตรฐาน ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมประชุมได้ยกตัวอย่างว่า การวินิจฉัยกรณีการถือหุ้นของนักการเมืองผลการวินิจฉัยพบว่า “บางคนผิด บางคนไม่ผิด” ดังนั้นจึงไม่เชื่อมั่นในกระบวนการพิจารณาของผู้ใช้กฎหมาย ซึ่งใช้ดุลยพินิจ ทำให้เกิดการเปรียบเทียบว่าเพราะเหตุใดผลการวินิจฉัยจึงแตกต่างกัน เห็นว่าผลการวินิจฉัยดังกล่าวไม่เป็นธรรม ทำให้เกิดความไม่เชื่อมั่น “ที่ผ่านมามีความเชื่อมั่นศาลทุกศาล ทั้งศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม ศาลปกครอง เชื่อมั่นว่าจะอำนวยความสะดวกให้กับพี่น้องประชาชน แต่ปัจจุบัน บางสถาบันยุติธรรมทำให้ไม่ค่อยเชื่อมั่น” (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖; กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖; อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖)

ดังนั้นความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญจึงอิงไปกับทัศนคติ ความต้องการของประชาชนว่าต้องการให้วินิจฉัยไปในแนวทางที่ตนต้องการ ดังนั้นเมื่อประชาชนเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้ตัดสินไปตามที่ต้องการ ไม่เป็นไปในแนวทางของประชาชน ประชาชนก็จะไม่เชื่อมั่น เช่นเดียวกับศาลอื่น ๆ อาทิ ในศาลยุติธรรมเมื่อศาลตัดสินแล้วไม่เป็นไปตามความต้องการของ สීමວລຸຸນ ຂອາໄປເສນອຳວ່າທີ່ເບິ່ງເບນໄປ ສາລກໍ່ຈະເກີດຄວາມເສຍຫາຍ ເປັນປຶຸ້ນຳມາໂດຍທອດ ແມ່ສາລຈະຕັດສິນຕາມ ຂ້ອເທິຈຈຶງຕາມພຳນຳລັກຊຳນ ຈຶ່ງລັກຊຳນບາງອຳຍາງສາລກໍ່ສາມາດເປີດເຜີຍຕໍ່ສීමວລຸຸນໄດ້ (ລຳປາງ, ສນທນາກລຸ່ມ, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

๒) เจื่อนใจที่นำมາสู่ความไม่เชื่อมั่น หรือเชื่อมั่นน้อยต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ สำหรับเจื่อนใจที่นำมາสู่ความไม่เชื่อมั่น หรือเชื่อมั่นน้อยต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่

(๒.๑) ด้านประชาชน

(๒.๑.๑) ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชน

ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะอำนาจหน้าที่อื่น ๆ นอกเหนือจากการวินิจฉัยประเด็นด้านนิกการเมือง พรรคการเมือง ทำให้ไม่เชื่อมั่นศาลรัฐธรรมนูญ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖; กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖) แม้จะมีการเรียนการสอนในระดับชั้นปริญญาตรีอยู่บ้าง แต่ในส่วนของการศึกษาาระดับการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรียังไม่พบว่ามีเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่จะเป็นความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญทั่ว ๆ ไป (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖) ดังนั้นเมื่อประชาชนไม่มีความรู้ ประกอบกับได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อเป็นหลัก เมื่อมีการวินิจฉัยเป็นในทิศทางตรงกันข้ามกับความรู้สึก ประชาชนก็จะเกิดความไม่เชื่อมั่น (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖)

(๒.๑.๒) เห็นว่าการทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญยังไม่ก่อให้เกิด

ประโยชน์แก่ประชาชน ประชาชนมองว่าศาลรัฐธรรมนูญยังไม่ได้ตอบโจทย์ และประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่ของประชาชน ทำให้เกิดความไม่เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่เพื่อประชาชน (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) โดยเฉพาะการวินิจฉัยที่ผ่านมา ประชาชนรับรู้แต่เรื่องการเมือง ทำให้มองว่าศาลรัฐธรรมนูญพิทักษ์เฉพาะสิทธิที่เกี่ยวกับการเมือง นิกการเมือง พรรคการเมือง ซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อย ไม่เกี่ยวข้องกับประชาชน ในขณะที่ปัจจุบันประชาชนยังได้รับสิทธิที่ไม่เท่าเทียม (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๒.๑.๓) ประชาชนรับรู้เฉพาะบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

ว่ามีแต่เฉพาะด้านการเมืองผ่านสื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ ประชาชนมีภาพจำว่าศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาเฉพาะคดีทางการเมืองเป็นส่วนใหญ่ กอปรกับประเด็นทางการเมือง เป็นประเด็นที่สื่อมวลชนและประชาชนให้ความสนใจ ขณะเดียวกันประชาชนขาดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ ทั้งในเรื่องของอำนาจหน้าที่ของศาล สิทธิภาคประชาชนที่จะได้รับ ส่งผลให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ มักถูกนำเสนอในรูปแบบข่าวทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง เป็นเรื่องที่สังคมสนใจ เป็นการคุ้มครองพรรคการเมือง นิกการเมืองมากกว่าการคุ้มครองประชาชน มองว่าในทางการเมืองมีกลุ่มผู้มีอิทธิพลผู้มีอำนาจที่อาจจะสามารถต่อรองกับศาลได้ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖; ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖; กาญจนบุรี สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖; กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖; ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

แตกต่างจากศาลอื่น ๆ อาทิ ศาลปกครองซึ่งประชาชนรับรู้การให้บริการของศาลในรูปแบบที่คุ้มครองประโยชน์ของประชาชนมากกว่า ด้วยเป็นเรื่องการกระทำของรัฐที่มีต่อประชาชน ดังนั้นเมื่อมีประเด็นที่เกี่ยวข้อง และกระทบกับภาคประชาชน ประชาชนจึงสนใจ และให้

ความเชื่อถือมากกว่า นอกจากนี้ด้วยรูปแบบการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ใกล้ชิดกับประชาชน ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้ง่าย มีความสนใจ มีความพยายามที่จะแสวงหาข้อมูลต่าง ๆ เพิ่มเติม (สมุทรปราการ, สนนทากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

(๒.๑.๔) ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านผู้นำชุมชน และมีความเชื่อมั่นในความคิดเห็นของผู้นำชุมชน นอกจากประชาชนจะรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อแล้ว อีกแหล่งข้อมูลสำคัญที่ประชาชนมีความเชื่อมั่น ได้แก่ ผู้นำชุมชน อาทิ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำไม่เป็นทางการ หากประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากบุคคลเหล่านี้ ก็จะเกิดความเชื่อมั่น ด้วยเพราะในบางกรณีประชาชนเข้าไม่ถึงสื่อ หรือสื่อมีความคิดเห็นที่หลากหลายจึงต้องอาศัยความคิดเห็นของผู้นำ ดังนั้นหากผู้นำมีความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนก็จะมีเชื่อมั่นไปด้วย หรือในทางตรงกันข้าม (กาฬสินธุ์, สนนทากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๒.๑.๕) ความเชื่อมั่นขึ้นอยู่กับทัศนคติของแต่ละบุคคล ในส่วนของการวินิจฉัยด้านการเมือง ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ประชาชนรับทราบมากที่สุด ความเชื่อมั่นจะสัมพันธ์ไปกับทัศนคติส่วนบุคคล หากผลการวินิจฉัยเป็นบวกกับฝ่ายที่ตัวเองสนับสนุน ก็จะเกิดความเชื่อมั่น แต่หากเป็นลบก็จะเกิดความไม่เชื่อมั่น ดังนั้นความเชื่อมั่นจึงผันแปรไปในแต่ละบุคคล (กาฬสินธุ์, สนนทากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) ประชาชนบางส่วนจะเอาความคิดของตัวเองเป็นที่ตั้ง แม้คำพิพากษาของศาลจะออกมาแบบนี้ ประชาชนก็จะไม่ฟัง (อุบลราชธานี, สนนทากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖)

ประชาชนเห็นว่า การตัดสินใจทางการเมืองสวนทางกับระบอบ ยุติธรรม เช่น ในบางกรณีเมื่อรับเรื่องแล้วตัดสินทันที ตัดสินเร็วเกินไป มองว่ามีการพิสูจนหลักฐานน้อย ไม่ให้โอกาสได้แก้ไขข้อกล่าวหา (อย่างไรก็ตามที่ประชุมเห็นว่าอาจจะเป็นเพราะปัญหาด้านการสื่อสารจากศาล สู่ประชาชน) ทำให้ประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยมองว่าไม่ได้รับความเป็นธรรม นำมาสู่ความไม่เชื่อมั่น (กาฬสินธุ์, สนนทากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๒.๒) ด้านศาลรัฐธรรมนูญ

(๒.๒.๑) การออกคำวินิจฉัยกลาง คำวินิจฉัยส่วนตน ไม่ทันกับความต้องการในรับรู้ข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชน และประชาชน โดยเฉพาะในคดีที่มีความสำคัญ เป็นที่สนใจของสื่อมวลชน และประชาชน ทำให้เกิดการตีความ ซึ่งนำไปสู่การรับรู้ข้อมูลที่ผิดพลาด คลาดเคลื่อน จากความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันที่สื่อสังคมออนไลน์มีความรวดเร็ว มีสื่อมวลชนวิชาชีพ และไม่ได้เป็นวิชาชีพ ซึ่งเมื่อคำวินิจฉัยดังกล่าวออกมาแล้วไม่ตรงกับที่สื่อ และประชาชนรับรู้ ทำให้เกิดความรู้สึกไม่เชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ (สมุทรปราการ, สนนทากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

(๒.๒.๒) คำวินิจฉัยที่ออกมาเป็นภาษากฎหมายยากต่อการทำความเข้าใจ และขาดการเผยแพร่ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญยังไม่มี

การเผยแพร่เท่าที่ควร ที่ผ่านมามีประเด็นใดบ้างที่เคยวินิจฉัยไปแล้ว แตกต่างจากศาลฎีกาที่จะมีคำพิพากษาที่สามารถค้นหาคำพิพากษาได้สะดวก (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖)

(๒.๒.๓) ขาดการประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ในการวางหลักเพื่อเป็นแนวปฏิบัติสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ ศาลปกครองมีการวางหลักเพื่อเป็นแนวปฏิบัติให้กับหน่วยงานของรัฐ เช่นเดียวกับศาลยุติธรรม การวางหลักในเรื่องของมาตรฐานทางปกครอง หรือบรรทัดฐานทางปกครองออกมาเพื่อเป็นประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่รัฐทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมองเห็นประโยชน์จากหน่วยงานยุติธรรมดังกล่าว ในกรณีของศาลรัฐธรรมนูญแม้จะมีคำวินิจฉัยหลายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานภาครัฐ และท้องถิ่น อาทิ คำวินิจฉัยในของกฎหมายเลือกตั้งท้องถิ่น เรื่องการจำกัดสิทธิในส่วนของคุณสมบัติของผู้สมัคร แต่ศาลรัฐธรรมนูญยังขาดการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เชิงรุกให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกันทราบ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖) อีกทั้งการสื่อสารบางช่องทางอาจไม่เหมาะสมกับประชาชน อาทิ จดหมายข่าว ซึ่งประชาชนเข้าใจได้ยาก ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชน (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๒.๓) ด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญ

(๒.๓.๑) ข้อบกพร่องของรัฐธรรมนูญ โดยที่ประชุมเห็นว่ากระบวนการในการร่างรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในส่วนของการทำงานประชาพิจารณ์ร่างรัฐธรรมนูญ มีการถกเถียงว่ายังขาดความครบถ้วน โดยเฉพาะในส่วนของความเห็นของประชาชน ไม่ปรากฏตามที่ได้เสนอไว้ แม้จะได้มีข้อตกลงให้มีการปรับแก้ แต่เมื่อประกาศใช้แล้วไม่สามารถแก้ไข ทำให้เกิดความขัดแย้ง ซึ่งศาลได้ทำหน้าที่ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด และนำมาสู่ความไม่เชื่อมั่นต่อศาล (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖) เนื่องจากรัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ ที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมาจากการเห็นชอบของสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งสมาชิกวุฒิสภาไม่ได้มาจากการเลือกตั้งของประชาชน (นครปฐม, สนทนากลุ่ม, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖)

(๒.๓.๒) มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญบ่อยครั้ง ด้วยประเทศไทยมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญอยู่บ่อยครั้ง “บ่อยจนไม่รู้ว่าจะนับไหนคือฉบับปัจจุบัน” ขณะเดียวกันประชาชนก็ไม่ทราบว่าเนื้อหาที่แก้ไขมีความแตกต่างจากของเดิมอย่างไร ด้วยเป็นภาษากฎหมายที่เข้าใจได้ยาก ประชาชนทั่วไปอ่านแล้วไม่เข้าใจ แม้แต่คนที่เรียนกฎหมายมาโดยตรงบางครั้งก็ยังไม่เข้าใจ ประชาชนจึงขาดความสนใจ (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖)

(๒.๓.๓) ความผันผวนทางการเมืองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้ประชาชนมีทัศนคติเชิงลบว่าองค์คณะของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมาจากการสรรหาจากกลุ่มผู้มีอำนาจ เห็นว่ารัฐบาลชุดที่ผ่านเข้ามาเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจต่าง ๆ ทำให้ประชาชนมองว่าการวินิจฉัยมีการเลือกข้าง มองว่าการเมืองเข้ามาบดบังความยุติธรรมของศาล (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖)

(๒.๔) ด้านสื่อ สื่อมีการนำเสนอผลการวินิจฉัยแก่ประชาชนเฉพาะด้านการเมือง ประกอบกับสื่อบางสื่ออาจนำเสนอข้อมูลเชิงลบ นำเสนอข้อมูลที่บิดเบือน เป็นเท็จ และสามารถเข้าถึงประชาชนได้มากกว่า ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖; นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖; กาญจนบุรี สนทนากลุ่ม, ๒๙ กันยายน ๒๕๖๖; กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๒.๕) ด้านอื่น ๆ มองว่า การร่างกฎหมายต่าง ๆ ประชาชนมีส่วนร่วมน้อย (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

๓) ข้อเสนอแนะที่มีต่อการสร้างความเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ สำหรับข้อเสนอแนะที่มีต่อการสร้างความเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญมีดังนี้

(๓.๑) การสร้างความเชื่อมั่นผ่านการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้

(๓.๑.๑) วิเคราะห์ และนำเสนอประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากศาลรัฐธรรมนูญให้ชัดเจน ศาลรัฐธรรมนูญอาจต้องตั้งคำถามกับหน่วยงานตนเองก่อนว่า จะทำอย่างไรให้รัฐธรรมนูญลงสู่ประชาชน ต้องทำให้เกิดความชัดเจนก่อนว่าหากประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ประชาชนจะได้รับประโยชน์อย่างไร หากประชาชนเห็นประโยชน์แล้วก็จะเกิดความสนใจนำไปสู่การมีความรู้ ความเข้าใจ และนำไปสู่ความเชื่อมั่นต่อไป (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖) หรือการจัดเวทีรับฟังปัญหาจากประชาชนว่า ณ ตอนนี้อยู่ในเขตพื้นที่มีประเด็นปัญหาในส่วนของประชาชนที่จะต้องบริหารจัดการแก้ปัญหาอย่างไร ก็จะทำให้ประชาชนเห็นประโยชน์จากศาลรัฐธรรมนูญ (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

ทั้งนี้ศาลรัฐธรรมนูญควรจะนำผลงานที่ศาลรัฐธรรมนูญทำแล้วมีประโยชน์กับประชาชนโดยตรงประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ อาทิ เป็นคลิปวิดีโอสั้น ๆ คู่มือสั้น ๆ ที่เป็นเกี่ยวข้องกับ คำอธิบายสั้น ๆ “เป็นภาษาชาวบ้านเข้าใจง่าย” (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖) สื่อที่เหมาะสมแต่ละช่วงวัย เช่น ถ้าต้องการประชาสัมพันธ์กับประชาชนที่มีอายุเกิน ๕๐ ปี ควรใช้โทรทัศน์ วิทยุ หากต่ำกว่า ๕๐ ปี ควรเป็นสื่อออนไลน์ อาทิ ไลน์ และเฟสบุ๊ก โดยจะต้องทำให้ดึงดูดใจและใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ถ้ากลุ่มเป้าหมายเป็นเด็ก และเยาวชนควรเป็นการตูน อนิเมชั่น สื่อสังคมออนไลน์ที่เข้าถึงได้ง่าย และถูกต้อง หรือการเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับบริบทในท้องถิ่นนั้น ๆ (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖)

การให้ความรู้ผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้เรื่องสิทธิและเสรีภาพของตนเอง ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับทางศาลรัฐธรรมนูญอย่างนี้ อาทิ ให้ความรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ Facebook LINE การทำ infographic ที่ทันสมัย การนำเสนอผ่านการตูนสำหรับเด็ก และเยาวชน ปรับไปตามวัย เพื่อให้เข้าใจง่าย การประชาสัมพันธ์ควรที่จะมุ่งเน้นในเรื่องดังกล่าว สำนักงาน

ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีบทบาทสำคัญในการประชาสัมพันธ์ (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) ให้ความรู้ต่อประชาชนก่อนว่า ประชาชนสามารถที่จะใช้สิทธิได้อย่างไร จะใช้สิทธิผ่านช่องทางใด ใช้อย่างไร ต้องมีนายหรือไม่ ต้องไปยื่นด้วยตัวเองหรือ ยื่นผ่านหน่วยงาน ยื่นที่ไหน แล้วจึงให้ความรู้ถึง รายละเอียดต่าง ๆ ที่ประชาชนอาจจะได้รับผลกระทบ จากการทำหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ ดังนั้นหาก ประชาชนรู้ว่าตนเองมีสิทธิอย่างไร ก็จะสามารถใช้สิทธินั้นได้ (สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖) ทำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ ออกมาควรสรุปมาให้ประชาชนเข้าใจมากขึ้น (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๑.๒) ให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน ศาลรัฐธรรมนูญ ต้องสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนว่า ศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้พิจารณาเฉพาะประเด็นทางการเมืองเท่านั้น (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖) โดยอาจลงพื้นที่เพื่อให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ที่ถูกต้องแก่ประชาชน โดยตรง (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) การประสานกับหน่วยงานในพื้นที่ในชุมชน เพื่อ แจกข้อมูลที่ถูกต้องให้ประชาชนได้รับรู้ โดยเน้นง่าย สนุก ไม่ก่อให้เกิดความเครียด เพื่อดึงดูดประชาชน (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖) ประสานกับหน่วยงานในพื้นที่ หรืออาจมีเจ้าหน้าที่ ประจำในพื้นที่ (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖) ทั้งนี้ด้วยการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อ ออนไลน์ต่าง ๆ อาจเกิดกรณีข่าวปลอม ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญควรลงพื้นที่เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจศาล รัฐธรรมนูญแก่ประชาชน หรืออาจเชื่อมโยงอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญเข้ากับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในส่วนภูมิภาคเพื่อที่จะเข้าไปเป็นตัวแทนในการให้ความรู้ในเชิงพื้นที่มากขึ้น (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖; ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖) หรือจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับ การพิทักษ์สิทธิของประชาชนมากขึ้น (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) ควรที่จะมีการชี้แจง ประชาชน ว่าศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทหน้าที่อะไร และทำอย่างไรที่ประชาชนจะสามารถเข้าถึงได้ง่าย (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖)

ศาลรัฐธรรมนูญอาจใช้จุดเด่นของศาลเองที่เป็นศาลที่ประชาชนมีความ สนใจในวงกว้าง แม้จะเป็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมืองก็ตาม ศาลอาจใช้จุดเด่นดังกล่าวในการสร้าง การรับรู้ในวงกว้าง ด้วยการให้ข้อมูลภายหลังคำวินิจฉัย ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญ ตัวอย่างเช่น ในกรณีของผล การวินิจฉัยเรื่องของศาลปกครองสูงสุด พิกากษายืน สั่งเพิกถอนใบอนุญาต ก่อสร้าง Aston Asoke ที่ใน ตอนเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรมประชาชนมีการรับรู้ค่อนข้างน้อย แต่ประชาชนมาสนใจเมื่อตอนที่ มี คำวินิจฉัยของศาลออกไปแล้ว หากไม่มีการให้ข้อมูลภายหลังคำวินิจฉัย ก็อาจจะก่อให้เกิดประชาชนมีความ เข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม การให้ข้อมูลภายหลังคำวินิจฉัยจึงเป็นเรื่องสำคัญ ด้วยเพราะไม่สามารถตีกรอบการรับรู้ความคิดของประชาชนได้ ดังนั้นสุดท้ายแล้วศาลควรมีเอกสาร หลักฐานประกอบคำวินิจฉัยที่ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ออกมาให้ชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนของศาล รัฐธรรมนูญ ซึ่งส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับกฎหมายทางเทคนิค แตกต่างจากกฎหมายของศาลอื่น ๆ เป็น

กฎหมายทางเทคนิคที่จะรู้ได้ก็ต่อเมื่อให้ความรู้ โดยที่ประชุมเห็นว่าความรู้ที่จะเกิดขึ้นแก่ประชาชนนั้น จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อศาลแสดงให้เห็นถึงความโปร่งใสภายหลังคำวินิจฉัยว่าคำวินิจฉัยดังกล่าวมีที่มาอย่างไร แม้ว่าจะมีแหล่งข้อมูลข่าวสารที่สามารถให้ข้อมูลได้บ้าง แต่หากเป็นกฎหมายทางเทคนิค ควรให้ผู้พิพากษาหรือเจ้าหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงเป็นผู้ให้ข้อมูลความรู้โดยตรงแก่ประชาชน มากกว่าที่จะเป็นหน้าที่ของสื่ออื่นที่อาจจะนำเสนอข้อมูลคลาดเคลื่อน (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

ทั้งนี้ศาลรัฐธรรมนูญควรส่งเสริมให้มีการคิดค้นนวัตกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้สะดวก เช่น การใช้คิวอาร์โค้ด การประชาสัมพันธ์ เครื่องมือในการติดตามการดำเนินงานในขั้นตอนต่าง ๆ ของศาล (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖) การให้ข้อมูลข่าวสารผ่านผู้นำท้องถิ่น ด้วยการจัดโครงการต่าง ๆ เพื่ออบรมให้ความรู้แก่ผู้นำ ซึ่งที่ผ่านมามีการดำเนินงานโดยหน่วยงานต่าง ๆ แต่ยังไม่เคยมีการอบรมเรื่องของกฎหมายรัฐธรรมนูญ เรื่องการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ส่วนใหญ่เป็นการอบรมเรื่องอำนาจหน้าที่ การใกล้ชิดข้อพิพาท (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๑.๓) เน้นการให้ความรู้ในประเด็นที่ประชาชนมีความรู้ที่น้อย แต่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นมาก ได้แก่ เน้นย้ำความรู้เกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ และขั้นตอนในการวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยเพราะเป็นประเด็นที่ประชาชนยังไม่ทราบ และเป็นประเด็นที่ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่น ดังนั้นหากประชาชนมีความรู้ในเรื่องดังกล่าวแล้ว ก็จะเกิดความเชื่อมั่นตามมา (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖; สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖) โดยศาลรัฐธรรมนูญจะต้องมีการสื่อสารกับประชาชนในเรื่องของบทบาทหน้าที่ของศาลให้มากขึ้นกว่าเดิม ทำให้เป็นที่รู้จักของประชาชนโดยเฉพาะในเรื่องบทบาทในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ซึ่งก็จะเกี่ยวกับเรื่องของคน เรื่องของกฎหมาย เพื่อที่จะทำให้ประชาชนเข้าถึง ไม่ใช่รู้แค่ว่าเป็นเรื่องของการวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของสภาผู้แทนอย่างเดียว (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๑.๔) สร้างความรู้ความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ

๑) สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญแก่เด็ก

และเยาวชน อาทิ การจัดค่าย การจัดนิทรรศการ (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖) โดยเฉพาะเด็ก และเยาวชนในระดับมัธยมศึกษา เพราะระดับมัธยมศึกษาจะเริ่มมีการเรียนกฎหมาย แต่จะรู้เพียงกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่ง กฎหมายจราจร แต่ยังไม่มีความรู้ด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญ เช่น มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย แต่ไม่ได้มีกิจกรรมที่แสดงให้เห็นถึงที่มาของประชาธิปไตย เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญให้มากขึ้น (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖) ผ่านการอบรม หรือมีวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน

นักศึกษา หรือจัดนิทรรศการต่าง ๆ หรือมีห้องที่เป็นแหล่งเรียนรู้ แล้วให้เด็ก และเยาวชนเข้ามาศึกษาดูงาน ก็จะทำให้เด็ก และเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น เพราะจะได้มีการแลกเปลี่ยนระหว่างกัน ได้ศึกษา แลกเปลี่ยนกับ มีพี่ ๆ ที่ให้ความรู้ (สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

๒) สร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับประชาชน เพื่อให้เจ้าหน้าที่เหล่านั้นเป็นตัวแทนให้การให้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้แก่ประชาชน ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖) การสร้างบุคลากรในหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง หรือในทุกหน่วยงานที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้กลายมาเป็นที่ปรึกษา หรือว่าเป็นวิทยากรที่ให้ความรู้กับประชาชน (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

๓) สร้างความรู้ความเข้าใจ และสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน ด้วยเพราะประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านผู้นำชุมชน และมีความเชื่อมั่นในผู้นำชุมชน (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) เพราะหากผู้นำชุมชนเองไม่มีความรู้ ก็จะทำให้ประชาชนขาดความรู้ไป ประกอบกับเมื่อสมาชิกในชุมชนมีปัญหาอะไร เมื่อมีกิจกรรมในชุมชน ก็จะมีการวิพากษ์วิจารณ์ หากเป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ก็จะเอาผลการวินิจฉัยตีความของศาลรัฐธรรมนูญมาพูด ดังนั้นหากผู้นำชุมชนมีความรู้ ก็จะสามารถให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่สมาชิกในชุมชนได้ (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๑.๕) สนับสนุนทรัพยากรแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้วยศาลรัฐธรรมนูญอาจมีข้อจำกัดเรื่องบุคลากร โดยเฉพาะหากต้องอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และหรือประชาชน ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญอาจใช้วิธีสนับสนุนงบประมาณในการฝึกอบรมให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แทนที่จะดำเนินการเอง (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๑.๖) อื่น ๆ

๑) สร้างแบรนด์ให้ชัดเจนเหมือนเช่นหน่วยงานอื่น ๆ อาทิ ธนาคารใช้สีในการสร้างแบรนด์ ใช้สัญลักษณ์เพื่อให้เกิดการรับรู้ที่ชัดเจน กระชับ และมีการใช้แบรนด์/สัญลักษณ์ในการนำเสนอของศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดกระแสข่าวที่เกี่ยวข้องกับการเมือง (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

๒) ให้สื่อมวลชนเข้ามามีบทบาทในเรื่องของการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ของศาลรัฐธรรมนูญ (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖)

๓) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ ด้วยรัฐธรรมนูญปี ๒๕๖๐ มีความก้าวหน้าในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ แต่จุดอ่อนอยู่ที่ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในตัวรัฐธรรมนูญ และบทบาทการใช้อำนาจหน้าที่ของตุลาการในศาลรัฐธรรมนูญ (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๒) การสร้างความเชื่อมั่นผ่านการเข้าถึงของประชาชน

(๓.๒.๑) กระจายอำนาจไปยังภูมิภาค ในการยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญในภูมิภาคในจังหวัด น่าจะมีหน่วยงานรับผิดชอบรับเรื่อง ควรมีเจ้าหน้าที่คอยรับเรื่องร้องเรียน การให้คำปรึกษาในจังหวัด ด้วย ในบางกรณีประชาชนไม่ถนัดที่จะขอคำปรึกษาผ่านสื่อต่าง ๆ แต่ถนัดที่จะเดินเข้ามาขอคำปรึกษากับเจ้าหน้าที่มากกว่า (กาฬสินธุ์, สนนทากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) หรืออาจมีหน่วยงานใดที่สามารถดำเนินการต่อได้ อีกทั้งหากอยู่ที่จังหวัด ประชาชนก็จะสามารถมาสอบถาม ติดตามความก้าวหน้าต่าง ๆ ได้ (กาฬสินธุ์, สนนทากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

กระจายอำนาจมายังจังหวัด อำเภอ ตำบล (สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖) ศาลรัฐธรรมนูญจะมีศูนย์กลางอยู่ที่เดียว แต่ศาลอื่น ๆ จะมีศาลเขต ศาลภูมิภาคหรือจังหวัด จึงต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญใช้หลักกระจายอำนาจเข้าสู่ภูมิภาคเป็นเขตหรือเป็นจังหวัด ซึ่งจะทำให้ประชาชนได้เข้าถึงศาลได้มากขึ้น ทำให้ศาลเข้าใจถึงความต้องการของประชาชน (สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๒.๒) เพิ่มช่องทางในการรับเรื่องร้องเรียน เนื่องจากมองว่าช่องทางในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญเดิมยากต่อการเข้าถึง อาจให้หน่วยงานของรัฐทำหน้าที่ในการกลั่นกรองเบื้องต้นก่อนนอกเหนือจากผู้ตรวจการแผ่นดิน เช่น จังหวัดเองก็มีศูนย์ดำรงธรรมเป็นหน่วยงานหลักของภาครัฐในส่วนของกระทรวงมหาดไทย (ลำปาง, สนนทากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๒.๓) สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ โดยเฉพาะการร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้วยประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบ ไม่รู้ว่าเรื่องใดทำได้ หรือทำไม่ได้ (ลำปาง, สนนทากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๒.๔) เน้นการให้บริการทางสายด่วน หรือศูนย์รับเรื่องร้องเรียน เช่น บางหน่วยงานจะมีศูนย์รับเรื่องร้องเรียนในภาคประชาชน ที่มีการคัดกรองจากประชาชน แล้วส่งต่อไปกับศาล (ตาก, สนนทากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๒.๕) พัฒนาช่องทางการเข้าถึงสำหรับผู้พิการ (อุบลราชธานี, สนนทากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๓) การสร้างความเชื่อมั่นผ่านคำวินิจฉัย

(๓.๓.๑) การประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้เชิงรุกแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผลของคำวินิจฉัยต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับหน่วยงานนั้น ๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้ทำหน้าที่เฉพาะในส่วนโครงสร้างใหญ่อย่างเดียว แต่ยังมีโครงสร้างย่อย ๆ ที่จะไปพิทักษ์สิทธิของประชาชนด้วย นอกจากนี้ควรมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ หรือจัดทำช่องทางการเผยแพร่ในวงกว้าง ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญ

มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าศาลปกครอง หรือศาลยุติธรรม (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๓.๒) การประชาสัมพันธ์คำวินิจฉัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง ประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้พิการ (อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖) โดยอาจเป็นคำวินิจฉัยย่อสั้น หรือสรุปสั้น ๆ ที่ประชาชนเข้าใจ โดยควรปรับประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์เพื่อความรวดเร็ว (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖) เพื่อสร้างการรับรู้ให้เกิดขึ้นกับประชาชนว่าศาลรัฐธรรมนูญได้ทำหน้าที่ในการปกป้องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างไร ประชาชนจะได้อะไรจากคำวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายที่ขัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ เช่น ในคดีที่ศาลรัฐธรรมนูญเพิกถอนกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ศาลสามารถนำให้ข้อมูลข่าวสารต่อประชาชนได้ว่า เมื่อศาลเพิกถอนกฎหมายฉบับดังกล่าวไปแล้ว ประชาชนได้ประโยชน์อะไรจากการทำหน้าที่ดังกล่าว (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖) ดังนั้นควรมีการออกมาชี้แจงหลังผลคำวินิจฉัย (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖) ด้วยเพราะการเผยแพร่คำวินิจฉัยส่วนใหญ่มาจากสื่อมวลชน เป็นข่าวการเมือง ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลเพียงบางเรื่อง ส่วนเรื่องที่กระทบสิทธิเสรีภาพ หรือคำวินิจฉัยที่ไปกระทบสิทธิของประชาชนยังไม่ค่อยมีการเผยแพร่ ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่น (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๓.๓) ควรมีช่องทางที่จะประชาสัมพันธ์แนวคำวินิจฉัยให้เผยแพร่ออกไป เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงช่องทางการรับรู้แนวคำวินิจฉัย เช่น ศาลปกครองมีแนวคำวินิจฉัยค่อนข้างมากให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ศึกษา มีแหล่งเผยแพร่สำหรับประชาชน แต่ศาลรัฐธรรมนูญยังไม่พบ หรือในส่วนจังหวัดก็ได้รับเอกสารจากศาลปกครอง หากมีการเผยแพร่ในลักษณะเดียวกันกับศาลปกครองประชาชนก็อาจทำให้ได้กรณีศึกษา ประชาชนก็จะเกิดความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มขึ้น (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๓.๔) การออกคำวินิจฉัยกลาง คำวินิจฉัยส่วนตัว ควรให้ทันกับความต้องการในรับรู้ข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชน และประชาชน โดยเฉพาะในคดีที่มีความสำคัญเป็นที่สนใจของสื่อมวลชน และประชาชน เพื่อไม่ให้เกิดการตีความ ที่จะทำให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาด คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๓.๕) สร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนผ่านคำวินิจฉัย ในการปฏิบัติหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญควรสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนผ่านคำวินิจฉัย แสดงให้เห็นว่าคำวินิจฉัยไม่ถูกครอบงำ และไม่ควรคาดเดาได้ ด้วยเพราะ “เหมือนบางครั้งเห็นคดีรู้เลยว่า ผลจะออกมาอย่างไร” (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๓.๖) ทำให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลที่ถูกต้อง ด้วยศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับหลาย ๆ ภาคส่วนในสังคมเป็นวงกว้าง บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่ได้ด้อยไปกว่าศาลปกครอง หรือศาลยุติธรรม เพียงแต่จะหาอย่างไรให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลที่ถูกต้อง โดยเฉพาะการรับรู้ถึงความโปร่งใส เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม ทั้งในแง่ของที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ทำอย่างไรให้ประชาชนรับรู้ในส่วนนี้ แม้ในท้ายที่สุดแล้วจะไม่สามารถห้ามความคิดทุกคนได้ แต่ศาลรัฐธรรมนูญก็สามารถนำเอาเหตุผลมาอธิบายให้ประชาชนเข้าใจ โดยเฉพาะในประเด็นทางกฎหมายก็จะเป็นผลดีมากกว่า (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๓.๗) สร้างมาตรฐานในการวินิจฉัย โดยศาลรัฐธรรมนูญควรมีคำวินิจฉัยที่เหมือนกันเมื่อต้องวินิจฉัยในกรณีเหมือนกัน หากวินิจฉัยแตกต่างออกไป ก็ควรมีการอธิบายให้ประชาชนเข้าใจถึงสาเหตุที่ทำให้กรณีเดียวกัน แต่มีคำวินิจฉัยแตกต่างกัน *“บางครั้งอย่างบางสิ่งข้อเท็จจริงมันเหมือนกันแต่คำวินิจฉัยต่างกันก็ต้องอธิบายว่าทำไมถึงต่างกัน”* (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖) ควรที่จะทำแนววินิจฉัยหลังจากที่คณะตุลาการวินิจฉัยแล้วให้เป็นมาตรฐานคดีที่มีลักษณะเดียวกันให้มีคำวินิจฉัยไปในทิศทางเดียวกัน ถ้าเป็นเรื่องใหม่ก็ควรอาศัยที่ประชุมใหญ่เหมือนกับศาลฎีกา (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๓.๘) จัดทำข้อสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคำวินิจฉัยที่เข้าใจง่าย เพื่อนำเสนอให้ประชาชนรับทราบ หลังตุลาการศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งบัลลังก์เพื่ออ่านคำวินิจฉัยคดีเพราะเดิมหากเป็นคดีทางการเมืองมักมีการถ่ายทอดสด ซึ่งตุลาการฯ อาจใช้เวลาอ่านคำวินิจฉัยยาวนานและยากต่อการทำความเข้าใจ ซึ่งประชาชนไม่ฟัง หรือฟังแต่อาจไม่เข้าใจ ทำให้ประชาชนขาดข้อมูลข้อเท็จจริงต่าง ๆ และหากผลการวินิจฉัยเป็นไปในทิศทางตรงกันข้ามกับความเห็นของตน ก็จะไม่เชื่อมั่นศาลรัฐธรรมนูญ (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๓.๙) เพิ่มความรวดเร็วในการวินิจฉัย ในบางกรณีผู้เข้าร่วมประชุม อาทิ ตัวแทนจากสำนักงานแรงงานจังหวัดเห็นว่าการตัดสินน่าจะมี ความรวดเร็วชัดเจนมากกว่าเดิม โดยมองว่าเงื่อนไขการรับคำร้องของศาลรัฐธรรมนูญมีกระบวนการขั้นตอนค่อนข้างมาก แต่กระบวนการวินิจฉัยเหมือนกับศาลแรงงาน ซึ่งศาลแรงงานมีตัวชี้วัดกำหนดในเรื่องความรวดเร็วในการวินิจฉัย กล่าวคือ เมื่อใดก็ตามที่ข้อเท็จจริงสมบูรณ์ หรือว่าข้อเท็จจริงมีมากพอสมควรแล้ว ก็จะปรับการพิจารณาวินิจฉัยให้รวดเร็วขึ้น เช่น ลดกระบวนการขั้นตอนจาก ๖๐ วัน เหลือ ๓๐ วัน หรือ ๔๐ วัน (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๓.๑๐) เน้นความเป็นอิสระ และความเป็นกลางในการทำหน้าที่ ของประธานและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากที่มาของตุลาการ ที่ประชาชนมองว่าไม่ได้มีที่มาจากประชาชน แต่มีที่มาจากวุฒิสภา (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๓.๑๑) สร้างความเชื่อมั่นในรูปแบบของคำวินิจฉัยที่มีผลออกมาแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญต้องสร้างความเชื่อมั่นในรูปแบบของคำวินิจฉัยที่มีผลออกมาแล้ว การให้อธิบายคำวินิจฉัยที่รวดเร็ว ด้วยที่ผ่านมาเห็นว่ายังขาดการอธิบาย แม้ว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะไม่สามารถจะออกมานั่งแถลงข่าว แต่ก็น่าที่จะหาแนวทางในการออกมาอธิบายคำวินิจฉัยได้มากกว่าระบบของศาลยุติธรรม (สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๔) พัฒนาช่องทางการเข้าถึงที่เหมาะสม ด้วยศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้มีอยู่ทุกจังหวัด ศาลรัฐธรรมนูญอาจใช้การสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ที่ศาลมีอยู่ในการทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงศาลได้โดยง่าย เพื่อให้ประชาชนเกิดความคุ้นเคยกับศาลรัฐธรรมนูญ ไม่กลัวที่จะต้องเข้ามาติดต่อกับศาล ก็จะสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖) การสร้างช่องทางในการร้องเรียนสำหรับราชการโดยตรง (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖) โดยศาลรัฐธรรมนูญต้องชี้แจงแสดงให้เห็นว่า เพราะเหตุใด การยื่นคำร้องของประชาชนจึงจำเป็นต้องยื่นผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน ด้วยประชาชนมองว่าการเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญทำได้ยาก เพราะต้องยื่นคำร้องผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๕) อื่น ๆ

(๓.๕.๑) ศาลรัฐธรรมนูญควรหาแนวทางว่าจะทำอย่างไรให้ประชาชนเกิดความเข้าใจ ด้วยหลายเรื่องสามารถยื่นคำร้องผ่านศาลรัฐธรรมนูญได้ แต่ประชาชนเลือกที่จะร้องเรียนผ่านส่วนราชการอื่นที่เกี่ยวข้องให้ดำเนินการมากกว่า (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๕.๒) การแก้ไขรัฐธรรมนูญ หรือการปรับแก้กฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ การให้ความรู้ การประชาสัมพันธ์เป็นเรื่องที่ปลายเหตุ แต่สิ่งที่ควรดำเนินการคือ การแก้ไขรัฐธรรมนูญ หรือการปรับแก้กฎหมายให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะมาตรา ๒๖ “การตรากฎหมายที่มีผลเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่รัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติเงื่อนไขไว้ กฎหมายดังกล่าวต้องไม่ขัดต่อหลักนิติธรรม ไม่เพิ่มภาระหรือจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลเกินสมควรแก่เหตุ และจะกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลมิได้รวมทั้งต้องระบุเหตุผลความจำเป็นในการจำกัดสิทธิและเสรีภาพไว้ด้วย กฎหมายตามวรรคหนึ่ง ต้องมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง” ด้วยเห็นว่ามีความหมายลูกที่ขัดกับมาตรา ๒๖ หรือมาตราอื่น ๆ ควรนำไปสู่การเสนอแก้ไข โดยอาจปรับมาตรา ๒๖ ให้ถูกต้องตามกฎหมายที่ใช้อยู่ หรือแก้กฎหมายทั้งระบบให้ถูกต้องตามมาตรา ๒๖ ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนมากขึ้น (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

โดยหน่วยงานทุกหน่วยงานที่มีกฎหมายที่ต้องปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ
ควรที่จะต้องปรับกฎหมายของตนเองไม่ให้ขัดรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะทำให้ไม่มีคดีไปถึงศาลรัฐธรรมนูญ
รวมไปถึง กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา ควรมีการตรวจสอบว่ามีวรรคไหน มาตราใดที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ
ในปัจจุบัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้หน่วยงานสามารถทำได้โดยไม่ต้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย (กรุงเทพมหานคร,
สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๕.๓) ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสรรหา
ตุลาการ หรือ มีตัวแทนประชาชนเข้าไปเป็นองค์คณะตุลาการ (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔
ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๕.๔) ที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะต้องไม่เกี่ยวข้องกับ
การเมือง ทั้งในอดีต และปัจจุบัน รวมไปถึงไม่เคยมีความเห็นเรื่องการเมือง ไม่เคยรู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้อง
กับการเมือง จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญปราศจากอคติ ประชาชนก็จะเกิดความ
เชื่อมั่น (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

๔.๒.๓ ความคาดหวังที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

สำหรับความคาดหวังที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ ผลจากการสนทนากลุ่มได้ผลการศึกษาดังต่อไปนี้

๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูง
เกินสมควร ได้แก่

(๑.๑) การเข้าถึงผ่านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้

(๑.๑.๑) คาดหวังว่าประชาชนจะมีความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ
มากยิ่งขึ้น (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖; ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๑.๑.๒) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะเพิ่มช่องทางการเข้าถึง
การสื่อสารแบบเบ็ดเสร็จ ไม่ว่าจะเป็นการปรึกษา การให้ความรู้ และช่องทางที่ติดต่อได้ง่าย เข้าถึงศาล
รัฐธรรมนูญได้โดยตรง (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖; กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒
กันยายน ๒๕๖๖)

(๑.๑.๓) คาดหวังว่าศาลจะใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เพื่อให้
ประชาชนทราบถึงช่องทางการเข้าถึง (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖) คาดหวังว่าศาล
รัฐธรรมนูญจะรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบถึงช่องทางต่าง ๆ ในการเข้าถึง โดยเฉพาะช่องทาง
ที่ง่าย เช่น ช่องทางการร้องเรียนผ่านสื่อออนไลน์ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)
มีการประชาสัมพันธ์ให้หลากหลายช่องทางมากขึ้น โดยเฉพาะความเห็นของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
แต่ละคน ด้วยเพราะส่วนมากจะเห็นเฉพาะคำวินิจฉัยที่แบบเป็นองค์รวม ในขณะที่มีความเห็นแย้งด้วย

ดังนั้นจึงควรมีการประชาสัมพันธ์ สรุปลี้ให้ประชาชนที่ไม่เข้าใจภาษากฎหมายฟัง ทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๑.๒) การเข้าถึงผ่านการผลิตความรู้ และรูปแบบการให้ความรู้

(๑.๒.๑) คาดหวังว่าประชาชนจะสามารถเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้ง่าย มีข้อมูล และความรู้ที่ง่าย ไม่ต้องตีความ (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖)

(๑.๒.๒) คาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญจะทำให้ประชาชนเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ อำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ การเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ โดยเฉพาะบทบาทในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่แต่เฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมืองเพียงอย่างเดียว (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๑.๒.๓) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะเพิ่มพูนความรู้ให้กับประชาชน ทำให้ประชาชนมีความรู้ถึงวิธีการใช้สิทธิทางศาลต่าง ๆ เช่น การที่ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงยื่นเองได้ การคุ้มครองตามหน้าที่ของรัฐ สิทธิต่าง ๆ ในการยื่น วิธีการยื่น ระยะเวลาในการยื่น (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖) ต้องการให้ประชาชน หน่วยงานภาครัฐ มีความเข้าใจในบทบาทภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญ ต้องให้ประชาชนทราบว่าศาลรัฐธรรมนูญจะช่วยอะไรประชาชนได้บ้าง (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖; สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๑.๒.๔) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีเจ้าหน้าที่ในการช่วยร่างคำร้องให้ถูกต้องตามกระบวนการยื่นคำร้องของของศาลรัฐธรรมนูญ (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๑.๒.๕) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญสร้างอาสาสมัครศาลรัฐธรรมนูญด้วยศาลรัฐธรรมนูญมีเพียงแห่งเดียวที่กรุงเทพฯ ไม่ได้กระจายทั่วประเทศเหมือนยุติธรรมจังหวัด ศาลอาญา ศาลแพ่ง ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงควรสร้างอาสาสมัครศาลรัฐธรรมนูญขึ้นมาเป็นตัวแทน เช่น ใช้ผู้มีความรู้เช่น ข้าราชการบำนาญ ให้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นอาสาสมัคร เข้ามามีส่วนร่วมในการกระจายความรู้ให้กับประชาชน โดยเฉพาะบางจังหวัดกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ อีกทั้งผู้สูงอายุบางคนไม่สามารถใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้ บางท่านต้องการที่จะได้รับความรู้ทางตรงจากอาสาสมัครต่าง ๆ เมื่อประชาชนมีความรู้ก็จะเริ่มสนใจศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อเริ่มสนใจก็จะค้นหาความรู้ด้วยตัวเอง (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะทำให้ประชาชนเข้าถึงความรู้เกี่ยวกับคำวินิจฉัยโดยง่าย เช่น การสรุปเหตุผลที่มาของผลการวินิจฉัยให้เข้าใจได้ง่าย ๆ (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๑.๓) การเข้าถึงผ่านการยื่นคำร้อง

(๑.๓.๑) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีการวินิจฉัยที่เร็วขึ้น ด้วยเพราะในบางกรณีไม่จำเป็นต้องใช้เวลานาน โดยอาจลดขั้นตอนบางอย่างลง (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๑.๓.๒) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะลดขั้นตอนต่าง ๆ ในการยื่นคำร้อง เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้ง่ายขึ้น (อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๑.๓.๓) คาดหวังให้มีศาลรัฐธรรมนูญ หรือหน่วยงานตัวแทนอื่น ๆ ในระดับภูมิภาคเพื่อรับเรื่อง ด้วยเห็นว่าการเข้าถึงเรื่องสิทธิเสรีภาพของศาลรัฐธรรมนูญของประชาชนมีน้อย ด้วยข้อจำกัดของศาลอยู่ที่ส่วนกลางที่เดียว แตกต่างจากศาลยุติธรรม หรือศาลปกครอง หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่อยู่ในภูมิภาคที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย (อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๑.๓.๔) คาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญให้ความรู้แก่ประชาชนว่าประชาชนจะมีวิธีการในการยื่นคำร้องอย่างไร (อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๑.๔) การสร้างเครือข่ายการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

(๑.๔.๑) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อาทิ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อให้เป็นตัวกลางในการสร้างการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมให้กับประชาชน (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

(๑.๔.๒) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมาอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน เพื่อเป็นกระบอกเสียง หรือประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ แล้วก็การเข้าถึงกฎหมายแก่ประชาชนทุกชนชั้น (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๑.๔.๓) คาดหวังว่าศูนย์ดำรงธรรมจะเป็นตัวแทนให้กับประชาชนในการยื่นให้ศาลวินิจฉัยได้นอกเหนือจากผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยอาจทำเป็นไทม์อบฉันทะ การเพิ่มอำนาจหน้าที่ให้กับศูนย์ดำรงธรรม อาจมีการประชุมในการให้ความรู้ให้แนวทางของกระทรวงมหาดไทยที่กำกับดูแลศูนย์ดำรงธรรม สำนักงานจังหวัดที่เข้าไปขับเคลื่อนในส่วนนี้ (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๑.๕) กระจายอำนาจสู่ส่วนภูมิภาค ศาลรัฐธรรมนูญควรตั้งองค์กรถาวรในส่วนภูมิภาค เพื่อสร้างการเข้าถึงสำหรับประชาชน แม้จะต้องใช้ระยะเวลาพอสมควร ด้วยเพราะมีการผูกพันกับการจัดอัตรากำลังคน และงบประมาณ (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๑.๖) การลงพื้นที่เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน คาดหวังว่าในแต่ละปีศาลรัฐธรรมนูญควรกำหนดเป้าหมายในการลงพื้นที่ไปตามภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์

ให้ความรู้ หรือพบปะกับประชาชน ตามโครงการที่ศาลรัฐธรรมนูญจัดให้มีขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท หน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ กฎระเบียบ หรือกฎหมายต่าง ๆ หรือประเด็นปัญหา ที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๑.๗) อื่น ๆ มีระยะเวลาในการพิจารณาที่เหมาะสม รวดเร็ว ด้วยมีประกาศระยะเวลาดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปี แต่จะมีคำว่าเว้นว่า “หากมีเหตุประสงค์เพื่อประโยชน์แก่ความยุติธรรม” อาจทำให้เลื่อนการวินิจฉัยออกไป ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมมองว่าอาจทำให้การวินิจฉัยต้องใช้เวลาเนิ่นนาน และอาจเกิดความไม่ยุติธรรมแก่ประชาชน (อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖)

๒) ด้านความเป็นอิสระ ได้แก่

(๒.๑) ศาลจะต้องสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน กล้าที่จะยืนหยัดต่อสู้อำนาจแทรกแซงจากภายนอก (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

(๒.๒) ศาลจะต้องมีความเป็นอิสระ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีความอิสระเป็นกลาง วินิจฉัยด้วยความสมเหตุสมผล ไม่มีคำถามจากสังคม (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖) ไม่เป็นเครื่องมือ และกลไกทางการเมือง (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖; ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องใช้หลักในการวินิจฉัยโดยยึดถือเจตนารมณ์ของข้อกฎหมาย แนวทางของข้อกฎหมาย แล้วนำมาเป็นบรรทัดฐานในการวินิจฉัย ซึ่งจะใช้ให้หน่วยงานอื่น หรือหน่วยงานของภาครัฐได้ถือเป็นหลัก (สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖) เจ้าหน้าที่ของรัฐคาดหวังที่จะเห็นศาลรัฐธรรมนูญทำงานในเชิงที่มีความอิสระในการตัดสินหรือวินิจฉัย (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๒.๓) คาดหวังให้การทำงานของศาลรัฐธรรมนูญเป็นอิสระ และเป็นกลาง ซึ่งจะส่งผลดีต่อองค์กรศาลในภาพรวม (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖) ศาลรัฐธรรมนูญใช้อำนาจอย่างอิสระ (นครปฐม, สนทนากลุ่ม, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖) วินิจฉัยในลักษณะที่คงความเป็นกลางตามตัวบทของรัฐธรรมนูญ ตามตัวบทของกฎหมาย (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๒.๔) มีความกล้าหาญ ชัดเจน ตรงไปตรงมา (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖) ปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามหลักการ ตามอำนาจหน้าที่รัฐธรรมนูญ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกำหนด (อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖) ทำด้วยความถูกต้อง เป็นธรรม ตามหลักกฎหมาย (สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๒.๕) ด้วยแต่ละคนทำงานภายใต้บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ต่อสายงานทุกคนทำงานภายใต้หน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญก็ทำงานเต็มที่ตามที่ได้รับมอบหมาย อำนาจหน้าที่สูงสุด (อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๒.๖) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะให้ความเห็นทางกฎหมายมีหลักที่ชัดเจน มีหลักในการตีความกฎหมาย (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖) ตัดสินด้วยความยุติธรรม (อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๒.๗) เป็นผู้มีความรู้ในประเด็นที่วินิจฉัย เป็นคนซื่อตรง (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๒.๘) คาดหวังว่ากระบวนการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะมาจากความเป็นอิสระอย่างแท้จริง (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๒.๙) คาดหวังว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีความโปร่งใส เป็นธรรม ตรงไปตรงมา ไม่เกิดข้อกังขาในการทำหน้าที่ของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๒.๑๐) คาดหวังว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ไม่เข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่บิดเบือนข้อเท็จจริง (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๒.๑๑) คาดหวังถึงความยุติธรรม ความเป็นกลาง (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) ศาลรัฐธรรมนูญจะยังคงรักษามาตรฐานในการกลั่นกรองเรื่อง และพิจารณาวินิจฉัย ในลักษณะที่เป็นธรรม และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน มีความเป็นอิสระ (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๒.๑๒) การแสวงหาข้อเท็จจริงของศาลรัฐธรรมนูญต้องเป็นกลาง และไม่ใช้ดุลยพินิจเอนไปทิศทางใดทิศทางหนึ่ง (อุบลราชธานี, สนทนากลุ่ม, ๖ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๒.๑๓) มีมาตรฐานกลางในการวินิจฉัย เมื่อเทียบกับศาลยุติธรรม ด้วยศาลยุติธรรมเวลาจะตัดสินคดีอาญาจะมีบัญชีมาตรฐานกลางในการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา เหมือนบัญชีลับ ซึ่งตุลาการจะประชุมกัน และส่งมอบต่อให้กันเป็นรุ่น ๆ ในการประชุมเมื่อมีกฎหมายใหม่ หรือสภาพอ้างอิงตามบริบททางสังคมเปลี่ยนแปลงไป ตัวบัญชีมาตรฐานกลางจะเป็นตัวกำหนดกรอบการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญาอีกที เพราะประมวลกฎหมายอาญาบางครั้งกำหนดไว้กว้าง ๆ ดังนั้น หากไม่มีมาตรฐานกลางผู้พิพากษาจะใช้ดุลยพินิจแตกต่างกันมาก เป็นตัวกำหนดมาตรฐานในการลงโทษของตุลาการแต่ละคน เพื่อให้การควบคุมการให้โทษเป็นไปในทางเดียวกัน ส่วนคำพิพากษาศาลฎีกา ในกรณีที่ข้อเท็จจริงเดียวกันคล้าย ๆ กัน จะต้องตัดสินโดยอิงกับหลักคำพิพากษาศาลฎีกาที่วางหลักไว้ ยกเว้นเมื่อมีเหตุผลใหม่ ข้อเท็จจริงใหม่ที่มาสนับสนุน หากแตกต่างจากแนวคำพิพากษาเดิมจะมีการประชุมใหญ่ของที่ประชุมศาลฎีกา อย่างไรก็ตามในกรณีของศาลรัฐธรรมนูญอาจเห็นว่ามาตรฐานการลงโทษในแต่ละคดีอาจจะแตกต่างกันซึ่งอาจจะเป็นเพราะว่าข้อเท็จจริงของคดีที่เข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญ มีข้อเท็จจริงแตกต่างกันของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง แต่ก็ควรมีมาตรฐานกลางเช่นเดียวกัน (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๒.๑๔) คาดหวังว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ อาทิ เมื่อมีคำวินิจฉัยที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงมหาดไทย ออกมา และเป็นประโยชน์ กระทรวงมหาดไทยก็จะแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั่วประเทศ ท้องถิ่นจังหวัด ก็จะแจ้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ท้องถิ่นจึงได้รับประโยชน์ค่อนข้างมากจากแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (ตรัง, สนนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ ของประชาชน ได้แก่

(๓.๑) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะทำตามวิสัยทัศน์ของศาลในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ (ตรัง, สนนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะพิทักษ์สิทธิของประชาชน ทั้งในเรื่องสิทธิเท่าเทียม สิทธิชุมชน โดยเฉพาะการให้ความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชน เพราะหากชุมชนมีความรู้เรื่องสิทธิเหล่านี้มากขึ้นก็จะเป็นประโยชน์ด้วยสิทธิในส่วนนี้ส่งผลไปในเรื่องอื่น ๆ อาทิ การศึกษา สุขภาพ สิ่งแวดล้อม แรงงาน (กาฬสินธุ์, สนนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) ภาคประชาชนสามารถเสนอให้ศาลวินิจฉัยกฎหมายที่ไปกระทบสิทธิของประชาชนได้ (ลำปาง, สนนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) ศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นที่พึ่งของประชาชน และสังคมได้อย่างไร (ลำปาง, สนนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) เมื่อประชาชน หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐร้องไปแล้ว ก็คาดหวังว่าจะให้ผลออกมาในทางที่ดี (ตรัง, สนนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๒) คาดหวังให้ทางศาลรัฐธรรมนูญสร้างภาพลักษณ์ของหน่วยงานที่คุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ได้เป็นภาพของศาลที่วินิจฉัยเกี่ยวกับเรื่องการเมือง แต่ว่าศาลรัฐธรรมนูญก็ต้องมีบทบาทภารกิจในเรื่องของการเมือง เป็นภาพลักษณ์ของศาลที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน (สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๓) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะแสดงให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญมีความสำคัญกับปากท้องของประชาชน โดยอาจเชื่อมโยงให้เห็นว่า หากศาลรัฐธรรมนูญไปเป็นเครื่องมือให้กับการเมือง จะส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ ปากท้องของประชาชนอย่างไร เช่น นักการเมืองจะเข้าไปเปลี่ยนแปลงงบประมาณ หรือนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจถึงประโยชน์ในการวินิจฉัยประเด็นทางการเมือง หรือเมื่อเกิดวิกฤตบ้านเมืองศาลรัฐธรรมนูญเข้ามาช่วยในการวินิจฉัยทำให้สามารถแก้ไขวิกฤตการณ์ดังกล่าวได้ ทำให้ประชาชนรู้สึกศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่ที่จับต้องได้ ผลการวินิจฉัยส่งผลต่อประชาชนทำให้ชีวิตของประชาชนดีขึ้น (นครสวรรค์, สนนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๔) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะพึ่งพาได้ตามที่ศาลรัฐธรรมนูญได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ ศาลรัฐธรรมนูญควรวินิจฉัยเฉพาะอำนาจหน้าที่ของศาล ไม่ควรวินิจฉัยตีความตามพจนานุกรม การตีความไปในลักษณะที่เข้าข้าง แต่หากศาลวินิจฉัยไปตามข้อกฎหมาย ก็ยังคาดหวังได้ว่าศาลจะเป็นที่พึ่ง (สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๕) คาดหวังว่าเมื่อประชาชนมีคติความเชื่อที่ถูกต้อง ไม่ว่าจะศาลใดก็ตาม ศาลต้องเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรม (สมุทพรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๖) ปรับสัดส่วนองค์คณะตุลาการ ด้วยศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลมหาชน ซึ่งประกอบไปด้วยศาลปกครอง และศาลรัฐธรรมนูญ โดยหลักการการเกิดขึ้นของศาลทั้ง ๒ ศาล มาจากความต้องการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ซึ่งผู้เข้าร่วมบางท่านเห็นว่า องค์ประกอบของตุลาการยังไม่มีศาสตราจารย์ทางด้านกฎหมายมหาชนเข้ามาทำหน้าที่ แต่จะได้จากสาขาอื่น ๆ ใกล้เคียง ทำให้อาจเกิดข้อจำกัดในการวินิจฉัย เพราะนอกจากจะตีความตามตัวบทกฎหมายรัฐธรรมนูญแล้ว การวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญจะมีประเพณีการปกครองในรัฐธรรมนูญ หรือหลักทั่วไป ซึ่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดเรื่องการปฏิบัติราชการเป็นไปตามหลักนิติธรรม แต่ยังมีขาดคนที่เชี่ยวชาญทางด้านนี้โดยเฉพาะ การให้สัดส่วนของศาลฎีกาค่อนข้างมาก ในขณะที่ระบบของการพิจารณาคดีของศาลฎีกาแตกต่างจากศาลปกครอง หรือศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยการวินิจฉัยในศาลรัฐธรรมนูญต้องอาศัยเรื่องการใช้อำนาจของรัฐ เรื่องอำนาจมหาชน เรื่องประโยชน์สาธารณะเข้ามามีส่วนประกอบในการวินิจฉัย ดังนั้นความคาดหวัง คือ หวังว่าศาลจะสร้างนวัตกรรมใหม่ในคำพิพากษาเป็นมาตรฐาน (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๗) คาดหวังให้ศาลเพิ่มสัดส่วนของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากสาขา ด้านรัฐศาสตร์ให้มากขึ้น ด้วยเห็นว่าหากเกิดกรณีที่ตุลาการไม่เข้าใจรัฐธรรมนูญ แล้วตีความด้วยลายลักษณ์อักษรตามข้อความที่เขียนเป็นรัฐธรรมนูญ ก็จะสร้างปัญหาให้กับประชาชน (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๓.๘) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่ และเผยแพร่การวินิจฉัยที่ เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนให้มากขึ้น เช่น มีการประกาศใช้มาตรการป้องกันการทรมาน และอุ้มหาย ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยว่า พ.ร.ก.นี้ขัดต่อรัฐธรรมนูญ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุม เห็นว่าเป็นคำวินิจฉัยที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน เป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่เป็น ผู้ต้องหา หรือถูกดำเนินคดี เป็นหลักประกันความยุติธรรมให้กับประชาชน แต่มีประชาชนจำนวนน้อยที่ จะเข้าใจหากไม่ใช่กฎหมาย (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖; กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) โดยอาจนำเอาประเด็นที่ใกล้ตัวของประชาชนมาให้ความรู้ อาทิ ประเด็นเรื่องผู้สูงอายุ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม เกี่ยวข้องกับกฎหมายต่าง ๆ อาจเกี่ยวข้องกับองค์กรที่ออกกฎหมาย เป็นต้น (ลำปาง, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๙) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะคำนึงถึงสิทธิของนักการเมือง ด้วย กฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน การลงโทษนักการเมืองด้วย

การตัดสิทธิทางการเมือง เช่น ตัดสิทธิ ๕ ปี ๑๐ ปี ๒๐ ปี หรือตลอดชีพ ถือเป็นความไม่ยุติธรรม (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๑๐) อยากให้มีการฟังเสียงประชาชนว่าประชาชนต้องการอะไรจากศาลรัฐธรรมนูญ ทำอย่างไรให้ประชาชนสนใจ อยากรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญ จะช่วยอะไรประชาชนได้บ้าง (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๑๑) ศาลรัฐธรรมนูญ หรือสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเอง ควรเน้นประชาสัมพันธ์ในเรื่องการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนให้ประชาชนรับรู้มากขึ้น ทำอย่างไรให้ประชาชนรับรู้คำวินิจฉัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยตรง หรืออ้อมๆ หนึ่ง ตัวอย่างต่าง ๆ แล้วนำมาเผยแพร่เพื่อให้ประชาชนรับรู้ และส่งเสริมให้ประชาชนสามารถใช้สิทธิในส่วนนี้ให้มากขึ้น แสดงให้เห็นว่ามีตัวอย่างคดีที่ประสบความสำเร็จในการใช้สิทธิของประชาชน ที่ศาลรัฐธรรมนูญให้การคุ้มครอง (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๑๒) คาดหวังว่าต้องมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์บ้างที่ประชาชนผู้ซึ่งเดือดร้อนมีสิทธิที่จะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ เพราะแม้แต่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการก็ยังไม่ทราบ (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๑๓) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะคุ้มครองสิทธิของผู้พิการ ด้วยที่ผ่านมาผู้พิการถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆ อาทิ ที่จอดรถของคนพิการ ห้องน้ำคนพิการที่ประชาชนทั่วไปมาใช้ ทางลาดที่ไม่ได้มาตรฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่ครบครัน ซึ่งผู้พิการต้องต่อสู้กันเอง หากศาลรัฐธรรมนูญจะนำเอาประเด็นดังกล่าวไปพิจารณาเพื่อให้เกิดความเสมอภาค และเท่าเทียมก็จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนในกลุ่มนี้มาก (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๑๔) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะสนับสนุนให้ภาคประชาชนตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย เพื่อส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่ม ส่งเสริมให้มีสมาคมหรือองค์กรเอกชนเพื่อทำหน้าที่ในการช่วยเหลือประชาชนในการรับเรื่องร้องเรียน กลั่นกรองคำร้องเบื้องต้น ทำหน้าที่ในการเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชน โดยจะมีงบประมาณ หรือไม่มีงบประมาณสนับสนุนก็ได้ (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖)

(๓.๑๕) คาดหวังว่าจะให้ศาลรัฐธรรมนูญคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่เห็นเป็นประจักษ์มากกว่าเดิม ด้วยการทำหน้าที่ที่ผ่านมาเป็น การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพโดยอ้อม (ตรัง, สนทนากลุ่ม, ๒๐ ตุลาคม ๒๕๖๖)

๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม ได้แก่

(๔.๑) คาดหวังว่าศาลจะเป็นที่พึ่งของประชาชนในเรื่องของการวินิจฉัยให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายรัฐธรรมนูญที่กำหนดเอาไว้ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

(๔.๒) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินการพิจารณาด้วยความโปร่งใส เป็นกลาง และเป็นธรรมกับประชาชน และคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมของประเทศมากที่สุด (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๔.๓) คาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในนามกฎหมาย ยึดหลักนิติรัฐ นิติธรรม และอำนวยความสะดวกตามหน้าที่/เจตนาธรรม (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๔.๔) คาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นที่พึ่ง ถ่วงดุลนักการเมือง และก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนจริง ๆ ให้คำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นหลัก (นครปฐม, สนทนากลุ่ม, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖)

(๔.๕) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีการเผยแพร่บทบาทหน้าที่ ขั้นตอนการปฏิบัติงานของศาลรัฐธรรมนูญให้แก่องค์กรต่าง ๆ ด้วยเพราะว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญผูกพันกันทุกองค์กร ซึ่งประชาชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องดำเนินการตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๔.๖) คาดหวังว่าตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยโดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงอื่นนอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๔.๗) คาดหวังว่าประชาชนจะเข้าไปมีส่วนในการพิทักษ์สิทธิต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่เขียนไว้ในรัฐธรรมนูญแต่พิทักษ์สิทธิเฉพาะคนกลุ่มน้อย เฉพาะผู้ที่รู้กฎหมาย และตีความเข้าข้างตนเอง (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖) อยากเห็นประชาชนมีความรู้สิทธิชุมชน สิทธิเท่าเทียม ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของประชาชนมากขึ้น (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๔.๘) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะประสานกับหน่วยงานด้านยุติธรรมอื่น ๆ ในระดับพื้นที่ อาทิ ยุติธรรมจังหวัด ศูนย์ดำรงธรรม หรือศาลอื่น ๆ เพื่อพิทักษ์สิทธิของประชาชน (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๔.๙) ควรสนับสนุนให้ประชาชนรวมตัวกันเป็นเครือข่าย เหมือนเช่น ศูนย์ดำรงธรรม ของกระทรวงมหาดไทย ด้วยประชาชนในพื้นที่ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย เพื่อให้เกิดอาสาสมัครขึ้นในชุมชน (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖)

(๔.๑๐) สนับสนุนให้สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิ เป็นเครือข่ายของศาลรัฐธรรมนูญ ในการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ และเป็นที่พักพิงของประชาชน เพราะเห็นว่าอัยการมีความรู้ด้านกฎหมาย มีประจำอยู่ทุกจังหวัด น่าที่จะสามารถเป็นกลไกสำคัญในการช่วยศาลรัฐธรรมนูญได้มาก ด้วยเห็นว่าหากจะให้ประชาชนยื่นคำร้องเองจะไม่สามารถทำได้ ต้องมีที่ปรึกษา ต้องมีคนช่วย

กลั่นกรอง โดยศาลรัฐธรรมนูญอาจทำบันทึกความเข้าใจร่วมกัน (ตาก, สนทนากลุ่ม, ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖)

๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่

(๕.๑) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะปรับปรุงแบบการนำเสนอคำวินิจฉัยให้ประชาชนสามารถเข้าใจ และเข้าถึงได้ง่าย ด้วยเพราะคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการเมืองมีประชาชนให้ความสนใจจำนวนมาก แต่ด้วยวิธีการนำเสนอที่ใช้เวลานาน และประกอบไปด้วยข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่ประชาชนจะเข้าใจ ประชาชนไม่สามารถทำความเข้าใจได้ในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ อีกทั้งยังไม่สามารถติดตามข้อมูลข่าวสารได้อย่างต่อเนื่อง จึงต้องการให้มีการเผยแพร่ความรู้ดังกล่าวในรูปแบบที่เข้าใจง่าย อาจเป็นฉบับย่อ หรือการสร้างภาพเคลื่อนไหวแบบแอนิเมชัน เพื่อจะทำให้คำวินิจฉัยง่ายต่อการทำความเข้าใจ การทำเป็นอินโฟกราฟฟิก ที่ให้ประชาชนสามารถรับทราบผ่านมือถือ ๆ หรือทำเหมือนกับศาลปกครอง ที่นำเอาข่าวปกครองไปเผยแพร่เป็น “ตุ๊กตา” โดยย่อให้เหลือ ๑ - ๓ หน้า ที่ประชาชนทั่วไปสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย มีการยกตัวอย่างสั้น ๆ บางเรื่องนำมาลงไว้ในสื่อต่าง ๆ ถ้าเป็นหนังสือพิมพ์อาจทำเป็นคอลัมน์คดีที่เกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ยังควรมีการแยกหมวดหมู่ของข้อมูล เช่น เรื่องเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่องเกี่ยวกับการเลือกตั้ง โดยควรทำอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเริ่มทำแล้ว ประชาชนจะเริ่มติดตาม เริ่มมีการค้นหา และใช้ประโยชน์ ทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกว่าศาลรัฐธรรมนูญอยู่ใกล้ตัวประชาชน (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

(๕.๒) คาดหวังว่าประชาชนจะได้รับความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างดีผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ และช่วยประสานไปยังศูนย์กระจายเสียงที่อยู่ในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อประชาสัมพันธ์ เพราะว่าประชาชนบางส่วนเป็นผู้สูงอายุ อาจเข้าไม่ถึงสื่อสังคมออนไลน์ (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๕.๓) คาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐให้มากขึ้น โดยอาจเจาะไปในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นเบื้องต้นก่อน แล้วจึงค่อยนำไปสู่ความรู้ที่ลงลึกต่อไปตามความเชี่ยวชาญ (กรุงเทพมหานคร, สนทนากลุ่ม, ๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๕.๔) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะใช้ประโยชน์จากเครือข่ายหน่วยงานต่าง ๆ ในแต่ละจังหวัด พัฒนาเป็นเครือข่ายในเรื่องของการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ อย่างเช่น สำนักงาน ป.ป.ช. มีการสร้างเครือข่ายต่อต้านทุจริต ต่อต้านการโกงในจังหวัดต่าง ๆ ซึ่งในเครือข่ายเหล่านี้ นอกจากจะเป็นผู้ที่รับรู้ข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญแล้ว หน่วยงานยังสามารถทำหน้าที่ในการเผยแพร่ข้อมูลไปสู่ประชาชนได้อีกด้วย โดยเฉพาะในประเด็นทางกฎหมาย ซึ่งเป็นเรื่องที่เข้าใจยาก บางเรื่องไกลจากประชาชน โดยศาลรัฐธรรมนูญอาจต้องยอมรับว่า ศาลรัฐธรรมนูญเป็นหน่วยงานยุติธรรม

ที่มีประชาชนเข้ามาใช้บริการค่อนข้างน้อยกว่าศาลอื่น ๆ ดังนั้นการรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านการเข้ามาใช้บริการจึงมีน้อย (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

ทั้งนี้ที่ประชุมได้ยกตัวอย่างการพัฒนาเครือข่ายหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อช่วยเป็นเครือข่ายประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน อาทิ การอบรมให้กับเจ้าหน้าที่รัฐ โดยควรเป็นหลักสูตรของศาลรัฐธรรมนูญที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเกี่ยวข้องกับประชาชนที่หน่วยงานเหล่านั้นให้บริการ หรืออาจสอดแทรกประเด็นเรื่องศาลรัฐธรรมนูญลงไปใน การอบรมของหน่วยงานอื่น ๆ อาทิ สำนักงานกฤษฎีกามีการอบรมนิติกร ศาลรัฐธรรมนูญก็สามารถใช้เครือข่ายเหล่านั้น ในการสอดแทรกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญเข้าไปด้วย กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเองมีองค์กรปกครองท้องถิ่นอยู่ในการกำกับดูแลมากกว่า ๗,๐๐๐ แห่ง แต่ละปีจะมีการอบรมให้กับข้าราชการ ศาลรัฐธรรมนูญสามารถใช้เครือข่ายเหล่านี้ในการให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ได้ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

ดังนั้นเมื่อมีการสร้างเครือข่ายแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญควรดำเนินการเชิงรุกด้วยการอบรมให้ความรู้ เช่น การบรรยายทางออนไลน์ โดยเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้นำชุมชน หรือบุคคลที่สนใจเข้าไปฟัง ด้วยอาจมีประชาชนบางส่วนที่อยากรู้ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

(๕.๕) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะเข้าไปในสถานศึกษาเพื่อให้ความรู้ เพื่อประชาสัมพันธ์หน่วยงาน โดยอาจจัดให้มีวิทยากร หรือมีบุคคลที่จะให้ความรู้เข้ามาอบรม ซึ่งสถานศึกษา ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ และตัวบทกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยควรให้กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ในสถานศึกษาได้เกิดความเข้าใจ ตั้งแต่นักเรียน ครู ผู้บริหาร รวมไปถึงผู้ปกครอง นอกจากนี้ ควรมีเอกสาร คู่มือต่าง ๆ ที่ประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะมอบให้กับสถานศึกษา เพื่อนำไปใช้ประชาสัมพันธ์กับกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้อง (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

(๕.๖) คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญควรมีการปรับปรุงเว็บไซต์ให้ดึงดูดให้ประชาชนเข้าไปใช้บริการ อาทิ ควรวิเคราะห์ “Engagement” เพื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย หรือคนที่ติดตามเว็บไซต์ของศาล เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเข้ามาใช้งานค่อนข้างน้อย การเพิ่มเติมข้อมูลที่ประชาชนสนใจ เช่น ข้อมูลกฎหมายที่เป็นตัวเล่ม เพื่อดึงดูดความสนใจ (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖)

๖) ด้านอื่น ๆ

(๖.๑) หากประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทหน้าที่อะไรบ้าง มีกระบวนการในการวินิจฉัยอย่างไร ประชาชนก็จะไม่มีความคาดหวัง ไม่สามารถจะบอกได้ว่า จะให้ศาลดำเนินการอย่างไรเพื่อให้บรรลุสิ่งที่คาดหวัง ดังนั้นต้องย้อนกลับไปในเรื่องของความรู้ ความ

เข้าใจของประชาชน โดยศาลรัฐธรรมนูญต้องสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนก่อนว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นที่พึ่งของประชาชนได้อย่างไร โดยการทำความเข้าใจอาจเริ่มจากสร้างความเข้าใจให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐก่อน ด้วยเจ้าหน้าที่ของรัฐเองมีส่วนสำคัญที่จะนำความรู้เหล่านี้ไปสู่ประชาชน หากเป็นจังหวัดก็จะมีฝ่ายปกครองที่จะสามารถลงไปให้ความรู้แก่ผู้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ได้ ถ้าหากศาลรัฐธรรมนูญสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนได้ในระดับหนึ่งแล้ว ก็จะนำมาสู่คำตอบที่ว่าประชาชนจะคาดหวังอะไรจากศาล และศาลต้องดำเนินการอย่างไรเพื่อให้บรรลุความคาดหวังดังกล่าว (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖)

(๖.๒) ปรับคุณสมบัติต้องห้าม ด้วยเห็นว่าไม่จำเป็นต้องบัญญัติในรัฐธรรมนูญ แต่อาจบัญญัติในกฎหมายย่อยไว้ประกอบรัฐธรรมนูญได้ เช่น คุณสมบัติ/ลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้ไปบัญญัติในกฎหมายย่อย (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖)

(๖.๓) คาดหวังว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีมาตรฐาน เป็นบรรทัดฐานที่แน่นอนสำหรับการวินิจฉัยในกรณีอื่น ๆ ที่เหมือนกันได้ เหมือนคำพิพากษาของศาลฎีกา ที่สามารถนำมาเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินได้ (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖)

(๖.๔) ปรับเกณฑ์วิธีการตัดสินใจ อาจเปลี่ยนใช้วิธีพิจารณาใช้เสียง ๓ ต่อ ๔ หรือ ๔ ต่อ ๕ (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖) ในชั้นแรกควรรวบรวมข้อมูลหลักฐาน ทำให้ความเห็นในข้อกฎหมายเบื้องต้น เพื่อให้เกิดความรวดเร็วขึ้น (ระยอง, สนทนากลุ่ม, ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖)

(๖.๕) คาดหวังว่าศาลควรจะมีตัวแทนของศาลออกมาให้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน ตามหลักคำวินิจฉัย (นครปฐม, สนทนากลุ่ม, ๑๙ กันยายน ๒๕๖๖)

(๖.๖) ความคาดหวังสัมพันธ์กับความเชื่อมั่น ดังนั้นหากจะให้ประชาชนบรรลุตามความคาดหวัง อาจต้องสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนก่อน (กาฬสินธุ์, สนทนากลุ่ม, ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖)

(๖.๗) ด้วยในอีก ๔ ปีข้างหน้าจะมีการเลือกตั้ง ศาลรัฐธรรมนูญอาจใช้โอกาสนี้ในการให้ความรู้กับประชาชน เพื่อให้ประชาชนเกิดความเข้าใจเรื่องของการเลือกตั้ง การเลือกนายกรัฐมนตรี เมื่อมีการเลือกตั้งประชาชนจะได้เข้าใจตรงกันว่าในการเลือกตั้งมีกระบวนการต่าง ๆ ในการพิจารณา การร้องเรียน การกล่าวหาอย่างไร หรือกรณีของการแก้ไขรัฐธรรมนูญ การทำประชามติเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ ก็สามารถที่จะให้ความรู้แก่ประชาชนให้เข้าใจเรื่องรัฐธรรมนูญได้ (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖)

(๖.๘) คาดหวังว่าจะได้รัฐธรรมนูญที่ดี (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖)

(๖.๙) คาดหวังว่าจะให้มีการปลูกฝังความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ กระบวนทางศาลรัฐธรรมนูญ แก่เด็ก และเยาวชน (นครสวรรค์, สนทนากลุ่ม, ๑๓ กันยายน ๒๕๖๖)

(๖.๑๐) ประเทศไทยกฎหมายมีความหลากหลาย มีหลายหน่วยงานที่บังคับใช้ และดำเนินการตามกระบวนการของกฎหมาย แต่สุดท้ายคำวินิจฉัย หรือคำพิพากษาไม่สอดคล้องต้องกัน ยกตัวอย่างเช่น มีคดีหนึ่ง ศาลพิพากษาไปแนวหนึ่ง ศาลปกครองไปอีกแนวทาง แต่สุดท้ายคำพิพากษาเหล่านี้ก็ออกมาให้ผู้ปฏิบัติ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ปฏิบัติต้องปฏิบัติ ทำให้ปฏิบัติยาก จึงคาดหวังให้ศาลรัฐธรรมนูญหาแนวทางในการวินิจฉัย หรือรวบรวมความไม่สอดคล้องกันมาดำเนินการให้ยุติธรรมแล้วให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของข้อกฎหมาย (สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๖.๑๑) ให้ศาลรัฐธรรมนูญเปลี่ยนภาพตัวเองจากการเมืองเป็นภาคประชาชนมากขึ้นให้ประชาชนเห็นประโยชน์มากขึ้น เพราะปัจจุบันเรามองดูว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องการเมืองแบ่งฝ่าย ที่จะตัดสินให้ใครฝ่ายนี้ได้ฝ่ายนี้ชนะ ถือเป็นเครื่องมือของแต่ละฝ่าย (สุราษฎร์ธานี, สัมภาษณ์, ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖)

(๖.๑๒) แม้จะมีประกาศศาลรัฐธรรมนูญที่กำหนดระยะเวลาในการดำเนินงานในกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๖ ข้อ ๓ ที่ระบุว่า ภายใต้บังคับแห่งบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หรือพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายอื่น ๆ ให้คดีที่อยู่ในหน้าที่ และอำนาจการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญมีกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จในการพิจารณาภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้อง เว้นแต่กรณีที่ไม่แล้วเสร็จภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลรัฐธรรมนูญอาจกำหนดระยะเวลาใหม่ที่คาดว่าจะแล้วเสร็จโดยเร็วที่สุดก็ได้ แต่ในกรณีหลัง ศาลรัฐธรรมนูญควรกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจน ด้วยบางศาล อาทิ ศาลยุติธรรมจะมีกรอบระยะเวลาในการทำงานที่ชัดเจน มีนโยบายของศาลที่ต้องการจะอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน ด้วยระยะเวลาเป็นเรื่องสำคัญ ตามคำกล่าวที่ว่า “Justice Delay Justice Deny” การกำหนดกรอบระยะเวลาในการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญจึงเป็นเรื่องสำคัญ (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

(๖.๑๓) ในกระบวนการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ มีกระบวนการหนึ่งที่ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต้องได้รับการเห็นชอบจากวุฒิสภา ซึ่งเป็นประเด็นที่ประชาชนอาจมองว่าศาลรัฐธรรมนูญตกอยู่ใต้อำนาจของนักการเมือง ดังนั้นหากมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญโดยไม่ต้องผ่านวุฒิสภา ก็อาจทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้น (สมุทรปราการ, สนทนากลุ่ม, ๘ กันยายน ๒๕๖๖)

๔.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการของศาลรัฐธรรมนูญ

จากผลการศึกษาข้างต้น คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการของศาลรัฐธรรมนูญดังต่อไปนี้

๔.๓.๑ แนวทางการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการของศาลรัฐธรรมนูญด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ

ด้วยความรู้ความเข้าใจของประชาชน มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ดังนั้นหากศาลรัฐธรรมนูญสามารถทำให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ ประชาชนก็必将มีความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้น ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๑) การสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนควรแตกต่างกันไปตามคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย จากคุณลักษณะของประชาชนทำให้เห็นว่า (๑) ประชากรมีหลากหลายวัย และกลุ่มที่จะมีมากขึ้นได้แก่ ผู้สูงอายุ (๒) แม้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศจะจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี แต่ยังคงมีประชากรจำนวนหนึ่งที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ทั้งในระดับ ปวช. มัธยมศึกษา และ ประถมศึกษา โดยเฉพาะประชาชนในเขตพื้นที่ชนบทที่ห่างไกล (๓) ประชากรมีอาชีพที่หลากหลาย ทั้งข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค ข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากกว่า ๗,๘๕๐ แห่งทั่วประเทศ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานองค์การมหาชน พนักงานขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) พนักงานบริษัทเอกชน นักการเมืองท้องถิ่น กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ เกษตรกร บุคคลที่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป นักเรียน/นักศึกษา หรือว่างงาน/ไม่ประกอบอาชีพ แต่มีอาชีพส่วนน้อยที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ (๔) ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ไม่มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย รวมไปถึงยังไม่เคยมีประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลยุติธรรม ทำให้ประชาชนขาดความรู้ (๕) แต่ละภูมิภาคประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ แตกต่างกันไป โดยภูมิภาคที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่ำกว่าภูมิภาคอื่น ๆ ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (๖) ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีระดับการศึกษาสูงสุดต่างกัน มีอาชีพหลักต่างกัน มีตำแหน่งทางสังคมต่างกัน มีประสบการณ์ในการขึ้นศาลอื่น ๆ ต่างกัน มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อโทรทัศน์ สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ของศาลรัฐธรรมนูญแตกต่างกัน มีการใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ และใช้บริการสอบถามข้อมูลจากแหล่งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญต่างกัน มีระดับความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญแตกต่างกัน (๗) ประชาชนเห็นว่า การให้ความรู้ของศาลรัฐธรรมนูญยังขาดการดำเนินการเชิงรุก ยังไม่ทั่วถึงทุกพื้นที่ ทุกกลุ่มเป้าหมาย เนื้อหาของความรู้ยังเข้าใจได้ยาก มีการเผยแพร่ภารกิจหน้าที่นอกเหนือจากบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเมืองน้อย ยังขาดการให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และประชาชน ยังขาดการสร้างเครือข่าย และใช้ศักยภาพของเครือข่ายในพื้นที่ในการให้ความรู้แก่ประชาชน (๘) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการ

ดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญในระดับมาก ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภูมิภาค ที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาททางสังคม บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านแผ่นพับ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านโปสเตอร์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านหนังสือแจก การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูป ไลน์ ฯลฯ) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อ Infographic การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสถาบันการศึกษา การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ/ผู้บริหาร/บุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการจัดฝึกอบรมสัมมนาของศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ การใช้บริการข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ การใช้บริการสอบถามข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรมจากศาลรัฐธรรมนูญ ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ อายุ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านโทรทัศน์ ซึ่งจากคุณลักษณะของประชาชนดังกล่าว ทำให้คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

(๑.๑) รูปแบบการประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้ การสร้างความเข้าใจของศาลรัฐธรรมนูญ ควรที่จะแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

(๑.๒) ควรมีการผลิตเนื้อหาของข้อมูลข่าวสาร และความรู้ที่แตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มเป้าหมาย

(๑.๓) ควรมีการประชาสัมพันธ์เชิงรุกไปยังกลุ่มเป้าหมายโดยตรงแต่ละกลุ่ม ในแต่ละช่องทางที่เหมาะสม มากกว่าการประชาสัมพันธ์แบบตั้งรับ

(๑.๔) ด้วยศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับกฎหมาย ในขณะที่กลุ่มเป้าหมายมีหลากหลายวัย หลากหลายระดับการศึกษา หลากหลายช่องทางในการรับสาร และการสื่อสาร ดังนั้น ข้อมูล ข่าวสารที่นำเสนอออกมาจึงควรง่ายต่อการทำความเข้าใจ โดยเฉพาะคำวินิจฉัยต่าง ๆ ที่ต้องการจะสื่อสารออกมาเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความเข้าใจ การใช้สื่อที่ไม่เป็นทางการจนเกินไป ง่าย หลากหลายช่องทาง

๒) เพิ่มศักยภาพในการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ของศาลรัฐธรรมนูญให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล จากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ และการใช้บริการของศาลรัฐธรรมนูญของประชาชนทำให้เห็นว่า (๑) ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญจากสื่อหลัก ๆ ได้แก่ แก่สื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูป ไลน์ ฯลฯ) รองลงมา ได้แก่ โทรทัศน์ เว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ และข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ (๒) เนื่องจากแหล่งข้อมูล

ข่าวสารบางประเภทของศาลรัฐธรรมนูญยังไม่ก่อให้เกิดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เนื่องด้วยประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญจากแหล่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวค่อนข้างน้อย อาทิ รายการวิทยุที่ศาลรัฐธรรมนูญจัดทำขึ้น สายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ นิทรรศการของศาลรัฐธรรมนูญ สถาบันการศึกษา ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ/ผู้บริหาร/บุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และเยี่ยมชม/ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ (๓) จากประสบการณ์ในการใช้บริการศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนยังคงมีประสบการณ์ในการใช้บริการศาลรัฐธรรมนูญเฉพาะในระดับของการใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ ในขณะที่การให้บริการเชิงลึกอื่น ๆ ยังมีน้อย อาทิ การใช้บริการสอบถามข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ การเข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรม การเข้ารับคำปรึกษาติวรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางต่าง ๆ การศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น ดังนี้

(๒.๑) ศาลรัฐธรรมนูญจึงอาจมุ่งเน้นการให้ความรู้ และการสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนผ่านช่องทางการสื่อสารทางสื่อสังคมออนไลน์ โทรทัศน์ เว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ และข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ เป็นหลัก โดยอาจแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ ด้วยแต่ละภูมิภาคมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญแตกต่างกัน โดยเฉพาะระหว่างกรุงเทพมหานครและภูมิภาค อาทิ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญจากสื่อสังคมออนไลน์มากกว่าภูมิภาคอื่น ๆ เนื่องจากมีการเข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ตได้ดี ภาคเหนือรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญจากโทรทัศน์มากกว่าภูมิภาคอื่น ๆ จึงอาจเน้นการสื่อสารผ่านสถานีโทรทัศน์ท้องถิ่น หรือการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญอาจมีความแตกต่างกันระหว่างเมืองกับชนบท

(๒.๒) ศาลรัฐธรรมนูญควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้ต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญมากยิ่งขึ้น ได้แก่ รายการวิทยุที่ศาลรัฐธรรมนูญจัดทำขึ้น สายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ อาทิ แจกไปยังหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรในหน่วยงานประชาชนที่มารับบริการให้ได้รับทราบแหล่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าว เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจในลักษณะเชิงรุกมากกว่าตั้งรับ ในลักษณะที่ข้อมูลเดินเข้าหาประชาชน โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่สื่อสังคมออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารได้สะดวก รวดเร็วมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ศาลรัฐธรรมนูญอาจใช้สื่อออนไลน์ในการให้ข้อมูลข่าวสารให้ความรู้แก่ประชาชน “ทีละเล็กละน้อย” ก็อาจเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนรู้จักศาลรัฐธรรมนูญชัดเจนยิ่งขึ้น

(๒.๓) จัดกิจกรรมให้มากขึ้น และกระจายไปกลุ่มเป้าหมาย อื่น ๆ ในส่วน ของภูมิภาค และจังหวัดต่าง ๆ อาทิ การจัดนิทรรศการของศาลรัฐธรรมนูญ และเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เยี่ยมชม/ศึกษาดูงานที่ศาลรัฐธรรมนูญ การจัดกิจกรรมในวันสำคัญที่จังหวัดต่าง ๆ มีการจัดกิจกรรมอยู่แล้ว อาทิ การจัดกิจกรรมในวันรพี ซึ่งมีการจัดกิจกรรมทุกศาลทั่วประเทศ โดยอาจมีกิจกรรมการ

บรรยายกฎหมาย การทำศาลจำลอง แข่งขันตอบปัญหาทางกฎหมาย ทำกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานทาง
ยุติธรรมอื่น ๆ ในจังหวัดเพื่อให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

**๓) ใช้ช่องทางการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ช่องทางอื่น ๆ นอกเหนือจาก
ช่องทางที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอยู่แล้ว**

(๓.๑) การเปิดช่องทางการฝึกอบรมผ่านระบบซูมให้มากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้
ผู้ที่สนใจในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ ได้เข้าถึงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับศาลรัฐธรรมนูญ

(๓.๒) การจัดทำช่อง podcast ในการให้ความรู้ด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญ
การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ศาลรัฐธรรมนูญให้กับประชาชนมากขึ้น

(๓.๓) ใช้สื่อที่มีอยู่ในพื้นที่เพื่อการสื่อสาร และให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่
อาทิ การใช้สื่อท้องถิ่น เช่น เคเบิลทีวี หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ในท้องถิ่น หรือการ
เผยแพร่ความรู้ผ่านทางวิทยุชุมชน สื่อสาธารณะ เช่น ช่องรัฐสภา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผ่าน
หอกระจายข่าวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสียงตามสายในแหล่งชุมชน โดยอาจใช้สื่อที่มีอยู่ หรือ
สร้างสื่อขึ้นมาใหม่ที่เหมาะสมกับรูปแบบการสื่อสาร และกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้

(๓.๔) การสร้างกลุ่มที่มีการติดต่อสื่อสารเฉพาะ เช่น กลุ่มไลน์ กลุ่ม Facebook
เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และความรู้แก่กลุ่มที่สนใจเฉพาะ

**๔) ประชาสัมพันธ์เชิงรุก เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และการให้ความรู้แก่ประชาชน
เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่นอกเหนือจากหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ด้วยเพราะ**

(๑) แม้ผลการประเมินเชิงปริมาณจะแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาท
และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับมีความรู้มากเมื่อ
เทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด แต่ยังมีแนวโน้มว่าอยู่ในระดับที่ไม่สูงมาก อีกทั้งผลการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจาก
การสนทนากลุ่มยังแสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่
รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญเฉพาะในด้านการเมืองที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชน
แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของ
ศาลรัฐธรรมนูญในด้านอื่น ๆ แม้แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเอง (๒) เมื่อพิจารณา
จากความรู้ความเข้าใจ โดยด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้ความเข้าใจน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการ
ดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ การให้คำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนผ่าน
ช่องทางต่าง ๆ การศึกษาวิจัย และเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้
ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ การพัฒนาการอำนวยความสะดวกโดยนำเอา
เทคโนโลยีดิจิทัล มาใช้ การร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศเพื่อคุ้มครองสิทธิ
และเสรีภาพของประชาชน การส่งเสริม และพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมแก่
ผู้นำองค์กร เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักเรียน นิสิต นักศึกษา (๓) ข้อมูลที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจค่อนข้าง

น้อย และควรนำไปใช้ในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ นอกเหนือจากการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้จากการคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา และศาลปกครองสูงสุด และจากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหาตุลาการ และได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา ซึ่งในประเด็นนี้ประชาชนมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าทำให้ศาลรัฐธรรมนูญตกอยู่ภายใต้อำนาจทางการเมือง และ ประชาชนที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ต้องยื่นเรื่องผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน ทำให้ประชาชนเห็นว่าการยื่นเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยมีความยุ่งยาก อีกทั้งประชาชนจำนวนหนึ่งยังไม่รู้จักผู้ตรวจการแผ่นดิน ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอว่า

(๔.๑) ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่อื่น ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ การคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมาย และกฎหมาย การให้คำปรึกษาหารือรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ การศึกษาวิจัย และเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ การพัฒนาการอำนวยความสะดวกโดยนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ การร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศเพื่อคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน การส่งเสริม และพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมแก่ผู้นำองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักเรียน นิสิต นักศึกษา

(๔.๒) ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของประชาชนโดยตรง เช่น การทำหน้าที่ในการพิจารณากฎหมายที่ขัด หรือแย้งกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะกฎหมายที่ประชาชนจะได้รับผลกระทบจากกฎหมายนั้น ๆ กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น การทำแท้ง กฎหมายที่ขัดกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน เป็นต้น ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนว่า ศาลรัฐธรรมนูญ และกฎหมายรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องใกล้ตัวประชาชน เช่น ศาลรัฐธรรมนูญอาจนำเอาประเด็นที่สังคมกำลังสนใจอยู่ในขณะนั้นมาเผยแพร่ ให้ข้อมูล ให้ความรู้เพิ่มเติมจากที่สื่อมวลชนนำเสนอ ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนเกิดความสนใจ โดยทำให้เป็นความรู้ที่ง่าย ต่อการทำความเข้าใจ เช่น ประเด็นเรื่องสิทธิเสรีภาพกับศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อประชาชนสนใจแล้วเข้ามาฟังแล้ว ประชาชนก็จะเริ่มจะเริ่มจดจำศาลรัฐธรรมนูญ

(๔.๓) ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนอกเหนือจากประเด็นเรื่องการเมือง เพื่อให้ประชาชนเข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้วินิจฉัยเฉพาะประเด็นเรื่องการเมืองเท่านั้น แต่ยังพิจารณาในเรื่องอื่นที่เป็นประโยชน์แก่ประชาชน โดย

(๔.๓.๑) การสรุปเป็นเอกสารคำวินิจฉัยฉบับภาคประชาชน เพื่อขยายเจตนารมณ์ของข้อกฎหมาย

กลุ่มเป้าหมาย

(๔.๓.๒) จัดหมวดหมู่คำวินิจฉัยโดยคำนึงถึงการใช้งานของ

เข้าใจได้ง่าย

(๔.๓.๓) ปรับภาษากฎหมายให้เป็นภาษาที่ประชาชนอ่าน หรือฟังแล้ว

(๔.๓.๔) เผยแพร่ผลคำวินิจฉัยในลักษณะการแถลงข่าวด้วยวาจา เพื่อให้ประชาชน และสื่อ มีความเข้าใจคำวินิจฉัยได้อย่างถูกต้อง

(๔.๔) เน้นประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เนื้อหาบางเนื้อหาที่ประชาชนมีความรู้ น้อย และหรือมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ อาทิ กระบวนการได้มาซึ่งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ องค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ การควบคุม การตรวจสอบต่าง ๆ การใช้สิทธิของประชาชนในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ กรณีตัวอย่าง ที่เกี่ยวข้องกับการไปร้องเรียนที่ศาลรัฐธรรมนูญ ช่องทางในการให้คำปรึกษาที่มี กระบวนการยุติธรรมของ ศาลรัฐธรรมนูญ

(๔.๕) ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ ฝึกอบรมให้กับประชาชนในประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประชาชน อาทิ เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ หน้าที่ขั้นพื้นฐานของประชาชนตามกฎหมาย รัฐธรรมนูญ ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ความรู้ในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม หรืออาจสำรวจความต้องการการ ฝึกอบรมจากประชาชนโดยตรง

๕) สร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ ด้วยใน แต่ละจังหวัดมีเครือข่ายที่สามารถช่วยให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถประชาสัมพันธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งหน่วยงานด้านกระบวนการยุติธรรมโดยตรง อาทิ ศาลยุติธรรม ยุติธรรมจังหวัด สำนักงานอัยการ จังหวัด ศูนย์ดำรงธรรม หน่วยงานด้านปกครอง ยุติธรรมชุมชน หน่วยงานราชการที่ไม่เกี่ยวข้อง กับกระบวนการยุติธรรม แต่มีความใกล้ชิดกับประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็ก และเยาวชน ได้แก่ สถาบันการศึกษา แต่เครือข่ายเหล่านี้ศาลยังไม่ได้ นำมาใช้เป็นกลไกในการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนเท่าที่ควร ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมี ข้อเสนอแนะให้ศาลรัฐธรรมนูญสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่หน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

(๕.๑) เครือข่ายภาคประชาชนในรูปของชมรม ศาลรัฐธรรมนูญสามารถ ส่งเสริมให้เกิดการก่อตั้งชมรม กลุ่มอาสาศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละจังหวัด เพื่อเป็นตัวแทนของศาล รัฐธรรมนูญในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ โดยศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้ให้ความรู้แก่ตัวแทนเหล่านี้ และ ควรมีการประชุม ให้ความรู้บ่อยครั้ง เช่น ๓ เดือน/ครั้ง

(๕.๒) เครือข่ายกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ด้วยประชาชนอาจเข้าไม่ถึงสื่อออนไลน์ จึงควรมีสื่อช่องทางอื่น ๆ ที่เหมาะสมแก่ประชาชนกลุ่มนี้ เช่น การเผยแพร่ความรู้ผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อสื่อสารต่อไปยังประชาชน ด้วยเป็นบุคคลที่ประชาชนเชื่อถือ สามารถสื่อสารได้โดยง่าย เข้าถึงพื้นที่

เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย สามารถช่วยหน่วยงานในการสื่อสาร โดยศาลรัฐธรรมนูญอาจลงไปสื่อสารกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านผ่านอำเภอ ซึ่งจะจัดให้มีการนัดประชุมผู้ใหญ่บ้านผู้นำท้องถิ่นเป็นประจำ ทุกเดือน

(๕.๓) เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ทำหน้าที่ใกล้ชิดกับประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีนิติกร จึงมีความรู้พื้นฐานด้านกฎหมาย สามารถที่จะเป็นตัวแทนศาลรัฐธรรมนูญในการให้ความรู้แก่ประชาชนได้

(๕.๔) เครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ ศาลรัฐธรรมนูญควรใช้เครือข่ายหน่วยงานภาครัฐที่อยู่ในพื้นที่เพื่อทำหน้าที่ในการประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูลข่าวสาร ให้ความรู้ เป็นที่ปรึกษาแก่ประชาชน อาทิ ศาลยุติธรรม ยุติธรรมจังหวัด กรมคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ ศูนย์ดำรงธรรม ท้องถิ่นจังหวัด โดยศาลรัฐธรรมนูญอาจประสานงานหน่วยงานดังกล่าว หรืออาจทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) กับหน่วยงานดังกล่าว อาทิ กับสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเพื่อเป็นตัวแทนในการประชาสัมพันธ์ อบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ เนื่องจากสำนักงานยุติธรรมจังหวัดมีประชาชนเข้ามาขอใช้บริการอยู่เป็นประจำอยู่แล้ว หากศาลรัฐธรรมนูญมีสื่อประชาสัมพันธ์ เอกสารต่าง ๆ ที่จะให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดช่วยเผยแพร่ หรือเข้ามาอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ รวมถึงศาลรัฐธรรมนูญยังสามารถบูรณาการการทำงานร่วมกับสำนักงานยุติธรรมจังหวัดหรือ หน่วยงานอื่น ๆ ก็จะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญมากยิ่งขึ้น การสร้างเครือข่ายการประชาสัมพันธ์กับศาลแรงงานหากเกี่ยวข้องกับแรงงาน เป็นต้น

(๕.๕) เครือข่ายภาคเอกชน ศาลรัฐธรรมนูญสามารถใช้หอการค้าไทยเป็นหน่วยงานในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยปกติเมื่อมีข้อมูลข่าวสารที่ต้องประชาสัมพันธ์ หอการค้าไทยสามารถเผยแพร่ไปยังหอการค้าจังหวัด ๗๗ จังหวัดได้

(๕.๖) เครือข่ายสื่อมวลชน โดยศาลรัฐธรรมนูญอาจมุ่งเป้าหมายไปที่สื่อ โดยนำสื่อมวลชนจากสำนักต่าง ๆ ทั้งสื่อทีวี วิทยู หนังสือพิมพ์ สื่อของหน่วยงานราชการ เพื่อที่ศาลรัฐธรรมนูญควรเป็นตัวกลางในการเผยแพร่อย่างเป็นทางการ และใช้หน่วยงานเหล่านั้นเป็นเครือข่ายประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้

ทั้งนี้ศาลรัฐธรรมนูญควรมีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานหรือเครือข่ายต่าง ๆ ก่อน โดยอาจจะมีการอบรมในเนื้อหาที่แตกต่างกันไป เพื่อให้บุคลากรในหน่วยงานนั้น ๆ มีความรู้ หลังจากนั้นจึงจะสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปถ่ายทอดให้กับประชาชนต่อไป การเผยแพร่ในช่องทางนี้ก็จะทำให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้น การมอบสื่อต่าง ๆ ให้กับหน่วยงานเพื่อส่งต่อให้ประชาชน อาทิ เอกสาร แผ่นพับ โบว์ลแชร์ ฯลฯ ก็จะช่วยเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชน

๖) มุ่งเน้นการให้ความรู้ การสร้างความเข้าใจไปที่กลุ่มเด็ก และเยาวชน ศาลรัฐธรรมนูญควรสร้างเครือข่ายกับสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในประเทศ โดยการเผยแพร่ความรู้ผ่านสถาบัน

ศึกษาในพื้นที่ เพื่อทำหน้าที่ในการให้ความรู้แก่เด็ก เยาวชน เจ้าหน้าที่ในองค์กร และชุมชน เพราะหากศาลรัฐธรรมนูญสามารถทำให้เยาวชนเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ เยาวชนก็สามารถจะให้ความรู้แก่ครอบครัวต่อไป โดย

(๖.๑) ส่งเสริมให้สถานศึกษาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ โดยมีตัวแทนนักเรียน นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม โดยใช้กลุ่ม/ชมรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในโรงเรียน หรือส่งเสริมให้จัดตั้งกลุ่ม/ชมรมขึ้นมาใหม่ เพื่อให้เด็ก และเยาวชนได้ทำกิจกรรม โดยศาลรัฐธรรมนูญอาจจัดฝึกอบรมเด็ก และเยาวชนกลุ่มนี้ให้มีความรู้ และเผยแพร่ต่อไป

(๖.๒) ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาบรรจุวิชาวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ เข้าไปในหลักสูตร โดยเฉพาะสถานศึกษาที่มีคณะที่เรียนทางด้านนิติศาสตร์ หรือการสอดแทรกความรู้เรื่องศาลรัฐธรรมนูญเข้าไปในหลักสูตรเนื้อหาของบทเรียนในช่วงชั้นต่าง ๆ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องสิทธิ และเสรีภาพ

(๖.๓) ส่งเสริมให้มีการจัดค่ายให้กับเยาวชน ศาลรัฐธรรมนูญอาจทำร่วมมือกับสถาบันการศึกษาเพื่อจัดค่ายอบรม จัดวิทยากรให้ความรู้ ฯลฯ ด้วยเพราะเยาวชนจะเป็นส่วนหนึ่งในการที่จะช่วยประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ โดยอาจส่งเสริมให้เครือข่ายประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และจัดกิจกรรม

๓) การกระจายอำนาจไปยังส่วนภูมิภาค ด้วยในปัจจุบัน ศาลรัฐธรรมนูญมีเฉพาะสำนักงานที่กรุงเทพมหานครเพียงแห่งเดียว ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดในการดำเนินงานเชิงรุกที่ลงสู่ประชาชน แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะใช้เครือข่ายต่าง ๆ ในการดำเนินงานแทน แต่หากศาลรัฐธรรมนูญมีการกระจายอำนาจหน่วยงานไปอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ก็จะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้มากขึ้น สามารถที่จะประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ไปยังกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ได้โดยตรง โดยในแต่ละจังหวัดอาจมีตัวแทนของเจ้าหน้าที่จากศาลรัฐธรรมนูญ หรือตัวแทนที่จะสามารถให้ข้อมูล หรือให้คำปรึกษา เกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญแก่หน่วยงาน และประชาชน ด้วยเพราะมีประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถใช้การสื่อสารทางออนไลน์ได้

๔.๓.๒ แนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการของศาลรัฐธรรมนูญด้านการสร้างความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

จากผลการศึกษาพบว่า (๑) แม้ประชาชนจะมีความเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับเชื่อมั่น แต่ความเชื่อมั่นดังกล่าวยังมีระดับต่ำ รวมถึงแม้ประชาชนเกือบสามในสี่มีความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ แต่ยังมีประชาชนอีกหนึ่งในสามที่ยังไม่เชื่อมั่นศาลรัฐธรรมนูญ อีกทั้งแต่ละพื้นที่มีระดับความเชื่อมั่นแตกต่างกัน เช่น ภาคใต้ และภาคเหนือประชาชนความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญมากที่สุด ส่วนกรุงเทพมหานครประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญน้อยกว่าภูมิภาคอื่น ๆ (๒) ด้านที่ประชาชนมีความเชื่อมั่นน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ได้แก่ ด้านความเป็นอิสระ และการ

ทำหน้าที่ของศาล และประเด็นที่ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่ำกว่าประเด็นอื่น ๆ ได้แก่ ประเด็นที่ ๑ การที่ประชาชน/หน่วยงาน สามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย ประเด็นที่ ๒ ศาลรัฐธรรมนูญจะมีความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงใด ๆ โดยเฉพาะด้านการเมือง ประเด็นที่ ๓ ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีโดยปราศจากอคติ และ ประเด็นที่ ๔ ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีเป็นไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากพยานหลักฐานที่ถูกต้อง ครบถ้วน (๓) เงื่อนไขด้านศาลรัฐธรรมนูญบางประการยังทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นน้อย ได้แก่ การออกคำวินิจฉัยกลาง คำวินิจฉัยส่วนตัว ไม่ทันกับความต้องการในรับรู้ข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชน และประชาชน คำวินิจฉัยที่ออกมาเป็นภาษากฎหมายยากต่อการทำความเข้าใจ และขาดการเผยแพร่ ขาดการประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ในการวางหลักเพื่อเป็นแนวปฏิบัติสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งสื่อยังมีการนำเสนอผลการวินิจฉัยแก่ประชาชนเฉพาะด้านการเมือง ประกอบกับสื่อบางสื่ออาจนำเสนอข้อมูลเชิงลบ นำเสนอข้อมูลที่บิดเบือน เป็นเท็จ สื่อสามารถเข้าถึงประชาชนได้มากกว่า ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ (๔) ความเชื่อมั่นของประชาชนขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ และแนวทางในการสร้างความเชื่อมั่นจะเกี่ยวข้องกับสร้างการเข้าถึงด้านข้อมูลข่าวสาร และองค์ความรู้แก่ประชาชน การปฏิบัติหน้าที่ของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และการสร้างเครือข่ายการทำงานในพื้นที่ และ (๕) เงื่อนไขที่นำมาสู่ความไม่เชื่อมั่น หรือเชื่อมั่นน้อยต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนเห็นว่าการทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญยังไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน ประชาชนรับรู้เฉพาะบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญว่ามีแต่เฉพาะด้านการเมืองผ่านสื่อต่างๆ ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านผู้นำชุมชน และมีความเชื่อมั่นในความคิดเห็นของผู้นำชุมชน ความเชื่อมั่นขึ้นอยู่กับทัศนคติของแต่ละบุคคล ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนดังนี้

๑) สร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนผ่านการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้ โดย

(๑.๑) เน้นย้ำ และให้ข้อมูลเชิงลึกในประเด็นที่ประชาชนมีความเชื่อมั่นน้อย

ได้แก่ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล การที่ประชาชน/หน่วยงาน สามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย ศาลรัฐธรรมนูญจะมีความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงใด ๆ โดยเฉพาะด้านการเมือง ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีโดยปราศจากอคติ และศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีเป็นไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากพยานหลักฐานที่ถูกต้อง ครบถ้วน

(๑.๒) วิเคราะห์ และนำเสนอประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากศาลรัฐธรรมนูญให้ชัดเจน ศาลรัฐธรรมนูญอาจตั้งคำถามกับหน่วยงานตนเองก่อนว่า ประชาชนจะได้รับประโยชน์อย่างไรจากศาลรัฐธรรมนูญ เพราะหากประชาชนเห็นประโยชน์แล้วก็จะเกิดความสนใจ นำไปสู่การมีความรู้ความเข้าใจ และนำไปสู่ความเชื่อมั่นต่อไป

นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังควรนำผลงานที่ศาลรัฐธรรมนูญทำแล้วมีประโยชน์ กับประชาชนโดยตรงประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ อาทิ เป็นคลิปวีดีโอสั้น ๆ คู่มือสั้น ๆ ที่เป็นประโยชน์ คำอธิบายสั้น ๆ ที่เหมาะสมแต่ละวัย หรือการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมกับบริบทในท้องถิ่น ๆ

(๑.๓) การให้ความรู้ผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้เรื่องสิทธิและเสรีภาพของตนเอง ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนสามารถใช้สิทธิได้อย่างไร จะใช้สิทธิผ่านช่องทางใด ใช้อย่างไร ต้องมีนายหรือไม่ ต้องไปยื่นด้วยตัวเองหรือ ยื่นผ่านหน่วยงาน ยื่นที่ไหน แล้วจึงให้ความรู้ถึงรายละเอียดต่าง ๆ ที่ประชาชนอาจจะได้รับผลกระทบ จากการทำหน้าที่ของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ ดังนั้นหากประชาชนรู้ว่าตนเองมีสิทธิอย่างไร ก็จะสามารถใช้สิทธินั้นได้

(๑.๔) ให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน ศาลรัฐธรรมนูญต้องสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนว่า ศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้พิจารณาเฉพาะประเด็นทางการเมืองเท่านั้น โดยอาจสื่อสารผ่านช่องทางต่าง ๆ หรือการลงพื้นที่เพื่อให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ที่ถูกต้องแก่ประชาชนโดยตรง ด้วยการประสานกับหน่วยงานในพื้นที่ ในชุมชน เพื่อแจ้งข้อมูลที่ถูกต้องให้ประชาชนได้รับรู้

(๑.๕) ศาลรัฐธรรมนูญอาจใช้จุดเด่นของศาลเองที่เป็นศาลที่ประชาชนมีความสนใจในวงกว้าง โดยเฉพาะด้านการเมือง ในการให้ความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัย เช่น การให้คำอธิบาย การให้ข้อมูลภายหลังการวินิจฉัย ควรจัดทำเอกสารประกอบคำวินิจฉัยที่ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ออกมาให้ชัดเจน ควรให้ผู้พิพากษาหรือเจ้าหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงเป็นผู้ให้ข้อมูลความรู้โดยตรงแก่ประชาชน

(๑.๖) เน้นการให้ความรู้ในประเด็นที่ประชาชนมีความรู้้น้อย แต่ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นมาก ได้แก่ เน้นย้ำความรู้เกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ และขั้นตอนในการวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยเพราะเป็นประเด็นที่ประชาชนยังไม่ทราบ และเป็นประเด็นที่ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่น ดังนั้นหากประชาชนมีความรู้ในเรื่องดังกล่าวแล้ว ก็จะเกิดความเชื่อมั่นตามมา โดยศาลรัฐธรรมนูญจะต้องมีการสื่อสารกับประชาชนในเรื่องของบทบาทหน้าที่ของศาลให้มากขึ้นกว่าเดิม ทำให้เป็นที่รู้จักของประชาชนโดยเฉพาะในเรื่องบทบาทในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน ซึ่งก็จะเกี่ยวกับเรื่องของประชาชน เรื่องของกฎหมาย เพื่อที่จะทำให้ประชาชนเข้าถึง

(๑.๗) สร้างความรู้ความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่

(๑.๗.๑) สร้างความเชื่อมั่นแก่เด็ก และเยาวชน ด้วยการให้ความรู้ อาทิ การจัดค่าย การจัดนิทรรศการ การอบรม การมีวิทยากรให้ความรู้แก่เด็กนักเรียนนักศึกษา การจัดห้องที่เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อให้เด็ก และเยาวชนเข้ามาศึกษาดูงาน

(๑.๗.๒) สร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับประชาชน เพื่อให้เจ้าหน้าที่เหล่านั้นเป็นตัวแทนให้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้แก่ประชาชน ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น

(๑.๗.๓) สร้างความรู้ความเข้าใจ และสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน ด้วยเพราะประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านผู้นำชุมชน และมีความเชื่อมั่นในผู้นำชุมชน หากผู้นำชุมชนเองไม่มี

ความรู้ ก็จะทำให้ประชาชนขาดความรู้ไป ประกอบกับเมื่อสมาชิกในชุมชนมีปัญหาอะไร ผู้นำชุมชนที่มีความรู้ ก็จะสามารถให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่สมาชิกในชุมชนได้

(๑.๗.๔) สนับสนุนทรัพยากรแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้วยศาลรัฐธรรมนูญอาจมีข้อจำกัดเรื่องบุคลากร โดยเฉพาะหากต้องอบรมให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐ และหรือประชาชน ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญอาจใช้วิธีสนับสนุนงบประมาณในการฝึกอบรมให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แทนที่จะดำเนินการเอง

๒) สร้างความเชื่อมั่นผ่านการเข้าถึงของประชาชน

(๒.๑) กระจายหน่วยงานไปภูมิภาค ในการยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในภูมิภาคในจังหวัด ศาลรัฐธรรมนูญควรจัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบรับเรื่องร้องเรียน การให้คำปรึกษา ในจังหวัดต่าง ๆ หรืออาจจัดให้มีหน่วยงานตัวแทนที่จะสามารถดำเนินการต่อได้ ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนได้เข้าถึงศาลได้มากขึ้น ทำให้ศาลเข้าใจถึงความต้องการของประชาชน

(๒.๒) มอบหมายให้หน่วยงานจังหวัด เช่น ศูนย์ดำรงธรรม รับเรื่องร้องเรียน จากประชาชนแทนศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากมองว่าช่องทางในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญเดิมยากต่อการเข้าถึง อาจให้หน่วยงานของรัฐทำหน้าที่ในการกลั่นกรองเบื้องต้นก่อน นอกเหนือจากผู้ตรวจการแผ่นดิน เช่น จังหวัดก็มีศูนย์ดำรงธรรมเป็นหน่วยงานหลักของภาครัฐในส่วนของกระทรวงมหาดไทย

(๒.๓) สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ โดยเฉพาะการร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ด้วยประชาชนส่วนใหญ่ไม่ทราบ ไม่รู้ว่าจะเรื่องใดทำได้ หรือเรื่องใดทำไม่ได้

(๒.๔) เน้นการให้บริการทางสายด่วน หรือศูนย์รับเรื่องร้องเรียน เช่น บางหน่วยงานจะมีศูนย์รับเรื่องร้องเรียนในภาคประชาชน ที่มีการคัดกรองมาจากประชาชน แล้วส่งต่อไปให้ศาล

(๒.๕) พัฒนาช่องทางการเข้าถึงสำหรับผู้พิการ โดยเฉพาะการพัฒนาช่องทางการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จากศาลรัฐธรรมนูญให้สามารถตอบสนองต่อผู้พิการได้ อาทิ ผู้พิการทางการได้ยิน ผู้พิการทางสายตา

๓) การสร้างความเชื่อมั่นผ่านคำวินิจฉัย

(๓.๑) ประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้เชิงรุกแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผลของคำวินิจฉัยต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติสำหรับหน่วยงานนั้น ๆ โดยควรมีการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ หรือจัดทำช่องทางการเผยแพร่ในวงกว้างขวาง ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ทำให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าศาลปกครอง หรือศาลยุติธรรม

(๓.๒) ประชาสัมพันธ์คำวินิจฉัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง

ประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิทธิของผู้พิการ โดยอาจเป็นคำวินิจฉัยย่อสั้น หรือสรุปสั้น ๆ ที่ประชาชนเข้าใจ ประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์เพื่อความรวดเร็ว เพื่อสร้างการรับรู้ให้ เกิดกับประชาชนว่าศาลรัฐธรรมนูญได้ทำหน้าที่ในการปกป้องสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนอย่างไร

(๓.๓) ควรมีช่องทางที่จะประชาชนสัมพันธ์แนวคำวินิจฉัยให้เผยแพร่ออกไป

เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงช่องทางการรับรู้แนวคำวินิจฉัย เช่น การส่งเอกสารให้หน่วยงานต่าง ๆ โดยตรง

(๓.๔) ออกคำวินิจฉัยกลาง คำวินิจฉัยส่วนตัว ให้ทันกับความต้องการใน
รับรู้ข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชน และประชาชน โดยเฉพาะในคดีที่มีความสำคัญ เป็นที่สนใจของ
สื่อมวลชน และประชาชน เพื่อไม่ให้เกิดการตีความ ที่จะทำให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ผิดพลาด
คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรมของศาล
รัฐธรรมนูญ

(๓.๕) สร้างมาตรฐานในการวินิจฉัย โดยศาลรัฐธรรมนูญควรมีคำวินิจฉัยที่
เหมือนกันเมื่อต้องวินิจฉัยในกรณีที่เหมือนกัน เพื่อใช้เทียบเคียงกัน หากวินิจฉัยแตกต่างออกไป ก็ควรมี
การอธิบายให้ประชาชนเข้าใจถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความแตกต่างกัน ควรที่จะทำแนววินิจฉัยหลังจากที่
คณะตุลาการวินิจฉัยแล้วให้เป็นมาตรฐาน คดีที่มีลักษณะเดียวกันให้มีคำวินิจฉัยไปในทิศทางเดียวกัน

(๓.๖) จัดทำข้อสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคำวินิจฉัยที่เข้าใจง่าย เพื่อ
นำเสนอให้ประชาชนรับทราบ หลังตุลาการศาลรัฐธรรมนูญออกนั่งบัลลังก์เพื่ออ่านคำวินิจฉัยคดี การให้
อธิบายคำวินิจฉัยที่ออกมาผ่านช่องทางต่าง ๆ

๔.๓.๓ แนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการของศาล
รัฐธรรมนูญด้านความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

จากผลการศึกษาพบว่า ความคาดหวังด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาล
รัฐธรรมนูญ และความคาดหวังด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม เป็นประเด็นที่ประชาชนมีความ
คาดหวังต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญในระดับมาก โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในภาคใต้ และในเขต
กรุงเทพมหานคร นอกจากนี้ประเด็นที่ประชาชนมีความคาดหวังมากที่สุด ได้แก่ ความคาดหวังด้านการ
ดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ และความคาดหวังด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม
โดยเฉพาะประเด็นที่ประชาชนคาดหวังมากที่สุดในแต่ละด้าน ได้แก่ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของ
ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่เสียค่าใช้จ่ายมากที่สุด คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินใจคดีเป็นไปตามหลัก
กฎหมาย และหลักนิติธรรม และคาดหวังว่าคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีเหตุผลทางวิชาการ
ที่ถูกต้องและยอมรับได้ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้อย่างถูกต้อง

เหมาะสม และคาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่ในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญให้ดำรงความเป็นกฎหมายสูงสุดมากที่สุด ความคาดหวังต่อสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญว่าจะดำเนินงานด้านธุรการที่เป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนดมากที่สุด อีกทั้งความคาดหวังของประชาชน มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงควรพัฒนาการดำเนินงานเพื่อตอบสนองต่อความคาดหวังดังกล่าวเป็นหลัก

อย่างไรก็ตามด้วยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาททางสังคม บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญทางช่องทางต่าง ๆ การใช้บริการต่าง ๆ จากศาลรัฐธรรมนูญ อายุ ดังนั้นการตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชนจึงควรพิจารณาจากความแตกต่างดังกล่าว ซึ่งได้กล่าวไปแล้วในด้านความรู้ความเข้าใจ และด้านการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน

บทที่ ๕

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ภายใต้โครงการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และแผนปฏิบัติการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๕ ประการ ได้แก่ (๑) เพื่อสำรวจความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ (๒) เพื่อสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ (๓) เพื่อสำรวจความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ (๔) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ และ (๕) เพื่อนำเสนอข้อมูล และข้อเสนอแนะตามหลักการการวิจัยสถาบัน เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการวิจัยที่เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง ๓,๕๕๘ คน จากประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดในภูมิภาค ๑๘ จังหวัด และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มจำนวน ๑๓ ครั้ง ในเขตกรุงเทพมหานคร และจังหวัดในภูมิภาค ๑๒ จังหวัด สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ และมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และการวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

๕.๑ สรุปผลการศึกษา

จากผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ (๑) เพื่อสำรวจความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ (๒) เพื่อสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ (๓) เพื่อสำรวจความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ (๔) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ และ (๕) เพื่อนำเสนอข้อมูล และข้อเสนอแนะตามหลักการการวิจัยสถาบัน เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถสรุปได้ว่า

๕.๑.๑ ความรู้ ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับมีความรู้มาก โดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายในเขตกรุงเทพมหานคร มีระดับความรู้ความเข้าใจค่อนข้างสูง ยกเว้นกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีความรู้ต่ำกว่าภูมิภาคอื่น ๆ โดยด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้ความเข้าใจมากที่สุด ได้แก่ ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ รองลงมา ได้แก่ ด้านโครงสร้าง ส่วนด้านการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ประชาชนมีความรู้น้อยกว่าด้านอื่น ๆ

ทั้งนี้เงื่อนไขที่ส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ (๑) รัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องไกลตัว ทำให้ประชาชนขาดความรู้ และความสนใจ (๒) หน่วยงานของรัฐที่ไม่ได้มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญ ขาดความรู้ และความสนใจ (๓) การรับรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่มาจากสื่อ โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเมือง (๔) การใช้ภาษาในเชิงกฎหมาย ทำให้ยากต่อการทำความเข้าใจ (๕) ประชาชนเห็นว่าตนเข้าถึงศาลรัฐธรรมนูญได้ยาก (๖) ขาดประสบการณ์ในการใช้บริการศาลรัฐธรรมนูญ (๗) ประชาชนมีทัศนคติเชิงลบต่อกระบวนการยุติธรรม (๘) ขาดการเรียนการสอนในระบบการศึกษา (๙) การเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญบ่อยครั้ง ทำให้ขาดความรู้ที่มีต่อกฎหมายรัฐธรรมนูญ

๕.๑.๒ ความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ

ประชาชนมีความเชื่อมั่นในการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในระดับเชื่อมั่น โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในภาคใต้ และภาคเหนือ นอกจากนี้เมื่อพิจารณารายด้านยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นในระดับ “เชื่อมั่น” ต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในทุกด้าน และเมื่อเรียงลำดับความเชื่อมั่นจากมากไปน้อยพบว่า การอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญในด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นมากที่สุด ได้แก่ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ รองลงมา ได้แก่ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีความเชื่อมั่นน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล

ทั้งนี้เงื่อนไขที่นำมาสู่ความไม่เชื่อมั่น หรือเชื่อมั่นน้อยต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ (๑) ด้านประชาชน ได้แก่ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ ประชาชนเห็นว่าการทำงานของศาลรัฐธรรมนูญยังไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน ประชาชนรับรู้เฉพาะบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญว่ามีแต่เฉพาะด้านการเมืองผ่านสื่อต่างๆ ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านผู้นำชุมชน และมีความเชื่อมั่นในความคิดเห็นของผู้นำชุมชน และความเชื่อมั่นขึ้นอยู่กับทัศนคติของแต่ละบุคคล (๒) ด้านศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ การออกคำวินิจฉัยกลาง คำวินิจฉัยส่วนตัว ไม่ทันกับความต้องการในรับรู้ข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชน และประชาชน คำวินิจฉัยที่ออกมาเป็นภาษา

กฎหมายยากต่อการทำความเข้าใจ และขาดการเผยแพร่ ขาดการประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ในการวางหลักเพื่อเป็นแนวปฏิบัติสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (๓) ด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญ ได้แก่ ข้อบกพร่องของรัฐธรรมนูญ มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญบ่อยครั้ง ความผันผวนทางการเมืองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญ และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของศาลรัฐธรรมนูญ (๔) ด้านสื่อ ได้แก่ สื่อมีการนำเสนอผลการวินิจฉัยแก่ประชาชนเฉพาะด้านการเมือง ประกอบกับสื่อบางสื่ออาจนำเสนอข้อมูลเชิงลบนำเสนอข้อมูลที่บิดเบือน เป็นเท็จ ในขณะที่สื่อสามารถเข้าถึงประชาชนได้มากกว่า ส่งผลต่อความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ (๕) ด้านอื่น ๆ การร่างกฎหมายต่าง ๆ ประชาชนมีส่วนร่วมน้อย

๕.๑.๓ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

ประชาชนมีความคาดหวังมากต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ โดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในภาคใต้ และในเขตกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมากในทุก ๆ ด้าน อย่างไรก็ตามเมื่อเรียงลำดับความคาดหวังจากมากไปน้อยพบว่า ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังมากที่สุด ได้แก่ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ และด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม รองลงมา ได้แก่ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล ส่วนด้านที่กลุ่มตัวอย่างมีความคาดหวังต่ำที่สุด ได้แก่ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

นอกจากจากนี้ประชาชนยังมีความคาดหวังอื่น ๆ ได้แก่ (๑) ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร ได้แก่ การเข้าถึงผ่านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ การเข้าถึงผ่านการผลิตความรู้ และรูปแบบการให้ความรู้ การเข้าถึงผ่านการยื่นคำร้อง การสร้างเครือข่ายการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม กระจายอำนาจสู่ส่วนภูมิภาค การลงพื้นที่เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และอื่น ๆ (๒) ด้านความเป็นอิสระ ได้แก่ การสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชน กล้าที่จะยื่นหยัดต่อสู้อำนาจแทรกแซงจากภายนอก ศาลจะต้องมีความเป็นอิสระ เป็นกลาง วินิจฉัยด้วยความสมเหตุสมผล ไม่มีคำถามจากสังคม มีความกล้าหาญ ชัดเจน ตรงไปตรงมา ทำงานเต็มที่ตามได้รับมอบหมาย อำนาจหน้าที่สูงสุด ให้ความเห็นทางกฎหมายมีหลักที่ชัดเจน มีหลักในการตีความกฎหมาย เป็นผู้มีความรู้ในประเด็นที่วินิจฉัย เป็นคนซื่อตรง มีมาตรฐานกลางในการวินิจฉัย คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน และประชาชน (๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพ ของประชาชน ได้แก่ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะทำตามวิสัยทัศน์ของศาลในเรื่องของการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนทุกกลุ่มตามรัฐธรรมนูญ สร้างภาพลักษณ์ของหน่วยงานที่คุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนอย่างแท้จริง แสดงให้เห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญมีความสำคัญกับปากท้องของประชาชน ฟังพาได้ตามที่ศาลรัฐธรรมนูญได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ เป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน ทำหน้าที่ และเผยแพร่การวินิจฉัยที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนให้มากขึ้น คำนึงถึงสิทธิของนักการเมือง ฟังเสียงประชาชนว่าประชาชน สนับสนุนให้ภาคประชาชนตั้งองค์กรขึ้นมาเพื่อยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญ (๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม ได้แก่

คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นที่พึ่งของประชาชนในเรื่องของการวินิจฉัยให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายรัฐธรรมนูญที่กำหนดเอาไว้ ดำเนินการพิจารณาด้วยความโปร่งใส เป็นกลาง และเป็นธรรมกับประชาชน และคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมของประเทศมากที่สุด วินิจฉัยในนามกฎหมาย ยึดหลักนิติรัฐ นิติธรรม และอำนวยความสะดวกตามหน้าที่/เจตนารมณ์ เป็นที่พึ่ง ถ่วงดุลนักการเมือง และก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนจริง ๆ เผยแพร่บทบาทหน้าที่ ขั้นตอนการปฏิบัติงานของศาลรัฐธรรมนูญ ให้แก่องค์กรต่าง ๆ วินิจฉัยโดยคำนึงถึงข้อเท็จจริงอื่น นอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ประชาชนจะเข้าไปมีส่วนในการพิทักษ์สิทธิต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ ประสานกับหน่วยงานด้านยุติธรรมอื่น ๆ ในระดับพื้นที่ สนับสนุนให้ประชาชนรวมตัวกันเป็นเครือข่าย (๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คาดหวังว่าศาลรัฐธรรมนูญจะปรับปรุงแบบ การนำเสนอคำวินิจฉัยให้ประชาชนสามารถเข้าใจ และเข้าถึงได้ง่าย ประชาชนจะได้รับความรู้เบื้องต้น เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างดีผ่านสื่อต่าง ๆ ให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐให้มากขึ้น ใช้ประโยชน์จากเครือข่ายหน่วยงานต่าง ๆ ในแต่ละจังหวัด พัฒนาเป็นเครือข่ายในเรื่องของการเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ เข้าไปในสถานศึกษาเพื่อให้ความรู้ ปรับปรุงเว็บไซต์ให้ดึงดูดให้ ประชาชนเข้าไปใช้บริการ

๕.๑.๔ ความสัมพันธ์ของความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

๑) ปัจจัยด้านความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อมั่น และความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ (๑) ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีขนาดความสัมพันธ์ปานกลางค่อนข้างมาก และมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน (๒) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีขนาดความสัมพันธ์เล็กน้อย และมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน (๓) ความรู้ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีขนาดความสัมพันธ์เล็กน้อย และมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน

๒) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญมากที่สุด เรียงตามลำดับ คือ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาททางสังคม บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาล

รัฐธรรมนูญผ่านแผ่นพับ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านโปสเตอร์ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านหนังสือแจก การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูป ไลน์ ฯลฯ) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อ Infographic การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสถาบันการศึกษา การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ/ผู้บริหาร/บุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการจัดฝึกอบรมสัมมนาของศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ การใช้บริการข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ การใช้บริการสอบถามข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรมจากศาลรัฐธรรมนูญ ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ อายุ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านโทรทัศน์

๓) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นที่มีต่อกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญมากที่สุด เรียงตามลำดับ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาททางสังคม บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านแผ่นพับ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การใช้บริการข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ การใช้บริการสอบถามข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านรายการวิทยุที่ศาลรัฐธรรมนูญจัดขึ้น เข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรมจากศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านหนังสือแจก การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการจัดฝึกอบรมสัมมนาของศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อ Infographic และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูป ไลน์ ฯลฯ)

๔) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญมากที่สุด เรียงตามลำดับ ได้แก่ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพหลัก ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาททางสังคม บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลอื่น ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านแผ่นพับ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูป ไลน์ ฯลฯ) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อ Infographic การใช้บริการข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการจัดฝึกอบรมสัมมนาของศาล

รัฐธรรมนูญ อายุ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านการเยี่ยมชม/ศึกษาดูงานศาล
รัฐธรรมนูญ

**๕.๑.๕ ข้อเสนอแนะตามหลักการการวิจัยสถาบัน เพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทางในการ
ปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน ผู้มี
ส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ**

จากผลการศึกษาข้างต้น คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำมาใช้ในการกำหนดแนวทาง
ในการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการของศาลรัฐธรรมนูญดังต่อไปนี้

๑) ด้านการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจ
หน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ (๑) การสร้างความรู้ความเข้าใจ
ให้กับประชาชนควรแตกต่างกันไปตามคุณลักษณะของกลุ่มเป้าหมาย (๒) เพิ่มศักยภาพในการเผยแพร่
ประชาสัมพันธ์แหล่งข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ของศาลรัฐธรรมนูญให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ได้แก่
ศาลรัฐธรรมนูญอาจมุ่งเน้นการให้ความรู้ และการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชนผ่านช่องทางการ
สื่อสารทางสื่อสังคมออนไลน์ โทรศัพท์ เว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ และข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐ
อื่น ๆ เป็นหลัก ศาลรัฐธรรมนูญควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับทราบถึงช่องทางการรับรู้ข้อมูล
ข่าวสาร และความรู้ต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญมากยิ่งขึ้น ศาลรัฐธรรมนูญควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้
ให้มากขึ้น และกระจายไปกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ในส่วนของภูมิภาค และจังหวัดต่าง ๆ (๓) ใช้ช่องทางการ
สื่อสาร ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ช่องทางอื่น ๆ นอกเหนือจากช่องทางที่ศาลรัฐธรรมนูญมีอยู่แล้ว (๔)
ประชาสัมพันธ์เชิงรุก เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร และการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของ
ศาลรัฐธรรมนูญที่นอกเหนือจากหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ได้แก่ ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แก่
ประชาชนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่อื่น ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้แก่ประชาชน
โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของประชาชนโดยตรง
ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนอกเหนือจากประเด็นเรื่อง
การเมือง เน้นประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้เนื้อหาบางเนื้อหาที่ประชาชนมีความรู้ที่น้อย และหรือมีความเข้าใจ
คลาดเคลื่อน ที่อาจจะส่งผลกระทบต่อระดับความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญ ประชาสัมพันธ์
ให้ความรู้ ฝึกอบรมให้กับประชาชนในประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องประชาชน (๕) สร้างเครือข่ายการ
ประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ ได้แก่ เครือข่ายภาคประชาชนในรูปของชมรม
เครือข่ายกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ เครือข่าย
ภาคเอกชน เครือข่ายสื่อมวลชน (๖) มุ่งเน้นการให้ความรู้ การสร้างความรู้ความเข้าใจไปที่กลุ่มเด็ก และเยาวชน
ได้แก่ ส่งเสริมให้สถานศึกษาได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ โดยมีตัวแทนนักเรียน

นักศึกษาเข้ามามีส่วนร่วม ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาบรรจุนักวิชาการวิพากษ์วิจารณ์คดีของศาลรัฐธรรมนูญ เข้าไปในหลักสูตร ส่งเสริมให้มีการจัดค่ายให้กับเยาวชน (๗) การกระจายอำนาจไปยังส่วนภูมิภาค

๒) ด้านการสร้าง ความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ
ได้แก่ (๑) สร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนผ่านการประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้ ได้แก่ เน้นย้ำ และให้ข้อมูลเชิงลึกในประเด็นที่ประชาชนมีความเชื่อมั่นน้อย วิเคราะห์ และนำเสนอประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากศาลรัฐธรรมนูญให้ชัดเจน การให้ความรู้ผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้เรื่องสิทธิและเสรีภาพของตนเอง ให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน ศาลรัฐธรรมนูญอาจใช้จุดเด่นของศาลเองที่เป็นศาลที่ประชาชนมีความสนใจในวงกว้าง โดยเฉพาะด้านการเมือง ในการให้ความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการวินิจฉัย เน้นการให้ความรู้ในประเด็นที่ประชาชนมีความรู้ น้อย แต่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นมาก ได้แก่ เน้นย้ำความรู้เกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ และขั้นตอนในการวินิจฉัยของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ สร้างความรู้ความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ได้แก่ สร้างความเชื่อมั่นแก่เด็กและเยาวชน ด้วยการให้ความรู้ สร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับประชาชน สร้างความรู้ความเข้าใจ และสื่อสารผ่านผู้นำชุมชน สนับสนุนทรัพยากรแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (๒) สร้างความเชื่อมั่นผ่านการเข้าถึงของประชาชน ได้แก่ กระจายหน่วยงานไปภูมิภาค มอบหมายให้หน่วยงานจังหวัด เช่น ศูนย์ดำรงธรรม รับเรื่องร้องเรียนจากประชาชนแทนศาลรัฐธรรมนูญ สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และเน้นการให้บริการทางสายด่วน หรือศูนย์รับเรื่องร้องเรียน พัฒนาช่องทางการเข้าถึงสำหรับผู้พิการ (๓) การสร้างความเชื่อมั่นผ่านคำวินิจฉัยได้แก่ ประชาสัมพันธ์ และให้ความรู้เชิงรุกแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผลของคำวินิจฉัยต่าง ๆ ประชาสัมพันธ์คำวินิจฉัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยตรง ควรมีช่องทางที่จะประชาชนสัมพันธ์ แนวคำวินิจฉัยให้เผยแพร่ออกไป ออกคำวินิจฉัยกลาง คำวินิจฉัยส่วนตัว ให้ทันกับความต้องการในรับรู้ข้อมูลข่าวสารของสื่อมวลชน และประชาชน สร้างมาตรฐานในการวินิจฉัย และจัดทำข้อสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคำวินิจฉัยที่เข้าใจง่าย เพื่อนำเสนอให้ประชาชนรับทราบ

๓) ด้านความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญควรพัฒนาการดำเนินงานเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังที่ปรากฏก่อนหน้านี้ โดยคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก ภูมิภาคที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน บทบาททางสังคม บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากศาลรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางต่าง ๆ อายุ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความคาดหวังได้ตามคุณลักษณะของประชาชน

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ด้วยข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการที่สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพที่เสนอมาในรายงานครั้งนี้ นั้น เป็นข้อเสนอแนะในเบื้องต้น หากศาลรัฐธรรมนูญจะนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานของศาล ศาลรัฐธรรมนูญควรศึกษาถึงความเป็นไปได้ในเชิงลึกต่อไป เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

๒) ศาลรัฐธรรมนูญควรสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคประชาสังคม เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุงการดำเนินงาน และพัฒนาคุณภาพการให้บริการของศาลรัฐธรรมนูญ ให้สอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รับบริการอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาจตั้งเป็นคณะทำงานชุดต่าง ๆ

๓) ศาลรัฐธรรมนูญอาจนำผลการศึกษานี้ไปจัดทำแผนยุทธศาสตร์ หรือแผนปฏิบัติการ เพื่อให้การปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการเป็นไปอย่างมีทิศทาง และมีทรัพยากรในการดำเนินงาน

๔) ด้วยทรัพยากรที่จำกัด ศาลรัฐธรรมนูญอาจมีการปรับปรุงการดำเนินงาน และคุณภาพการให้บริการไปที่ละประเด็นในรูปของโครงการนำร่อง หรือดำเนินการไปในบางพื้นที่ หรือดำเนินการไปที่ละกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เกิดความเป็นไปได้ในการดำเนินงาน หลังจากนั้นจึงถอดบทเรียน เพื่อขยายผลไปยังประเด็นอื่น ๆ พื้นที่อื่น ๆ กลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ต่อไป

๕.๒.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) การสำรวจครั้งต่อไปควรมีการเก็บข้อมูลขยายไปยังจังหวัดอื่น ๆ นอกเหนือจากจังหวัดที่ได้สุ่มขึ้นมาศึกษาในครั้งนี้ ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ ด้วยการเก็บข้อมูลทำให้ประชาชนรู้จัก และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มมากขึ้น

๒) ควรมีการวิจัยถอดบทเรียนรูปแบบการสร้างความรู้ความเข้าใจ และการสร้างความเชื่อมั่นในองค์กรศาล หรือองค์กรอิสระอื่น ๆ เพื่อนำมาใช้เป็นต้นแบบสำหรับศาลรัฐธรรมนูญ

๓) ศาลรัฐธรรมนูญควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดทำแผนกลยุทธ์ด้านการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อที่ศาลรัฐธรรมนูญจะได้นำผลการวิจัยดังกล่าวมาใช้ในการวางแผนประชาสัมพันธ์องค์กร

- ๔) ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนานวัตกรรมในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ โดยอาจสร้างการมีส่วนร่วมจากสถาบันการศึกษา หน่วยงานต่าง ๆ ที่สนใจผ่านการสนับสนุนทุนวิจัย
- ๕) ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายรัฐธรรมนูญสำหรับกลุ่มเป้าหมายกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้หลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

- นิติกร จิรฐิติกาลกิจ. (๒๕๕๘). *สื่อ – ศาล – การเมือง : ว่าด้วยการนำเสนอข่าว เกี่ยวกับคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญของหนังสือพิมพ์ภาษาไทยรายวัน*. ใน สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ. *รวมบทความทางวิชาการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ชุดที่ ๑๓ “ศาลรัฐธรรมนูญกับการปฏิรูปการเมืองภายใต้หลักนิติธรรม”*. (น.๕๑๐-๕๘๒). บริษัท พี. เพรส จำกัด.
- นิษฐนันณญ์ เทพสุข. (๒๕๖๒). *ความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของกลุ่มคนเปราะบางทางสังคมในกรุงเทพมหานคร*.
[https://doi.nrct.go.th/ListDoi/Download/๕๗๐๗๒๐/๓๙๕๓๐๖๑๖๒๓๖๖๙๔๕๓๖๖๑๘๒๑๗๕๖๓๕?Resolve_DOI=๑๐.๑๔๔๕๗/TU.the.๒๐๑๙.๙๕๘](https://doi.nrct.go.th/ListDoi/Download/๕๗๐๗๒๐/๓๙๕๓๐๖๑๖๒๓๖๖๙๔๕๓๖๖๖๑๘๒๑๗๕๖๓๕?Resolve_DOI=๑๐.๑๔๔๕๗/TU.the.๒๐๑๙.๙๕๘)
- ปัญญา อุดชาชน. (๒๕๖๑). *การพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย*. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, ๔๗(๓), ๕๗๕ - ๖๑๖.
- ปีพมา สุปก่าปัง. (๒๕๖๓). *ระบบตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย โดยศาลรัฐธรรมนูญ ในฐานะกลไกพิทักษ์สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนและพิทักษ์รัฐธรรมนูญ*. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, ๑๘(๒), ๒๓ - ๓๙.
- พงษ์ธร ธัญญศิริ. (๒๕๖๔). *ความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อบทบาทของศูนย์ยุติธรรมชุมชนในการเสริมสร้างความสมานฉันท์และสันติวัฒนธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดน่านรองกระทรวงยุติธรรม*. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, ๑๐(๒), ๑๒๖ - ๑๔๒
- พงษ์ธร ธัญญศิริ. (๒๕๖๔). *ความรู้ความเข้าใจเรื่องกฎหมายและจริยธรรมการสื่อสารของนักปกครองท้องถิ่น จังหวัดสกลนคร*. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, ๑๐(๒), ๓๒ - ๔๘.
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักงานศูนย์วิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (๒๕๖๓). *สิทธิของประชาชนและชุมชนในการฟ้องร้องหน่วยงานของรัฐให้ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๑ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๔๕*. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.
- วรรณภา ตีระสังขะ และคณะ.(ม.ป.ป.). *การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจและความเชื่อมั่นของประชาชนเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ*. ม.ป.พ.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (ม.ป.ป). *กระบวนการยุติธรรมกับการบริหารราชการไทย*.
<http://www.wiruch.com/articles%20for%20article/article%20justice%20process%20and%20public%20admin.htm>
- ศาลรัฐธรรมนูญ. (๒๕๖๕ข). *แผนปฏิบัติการ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ*.
https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/download/article/article_๒๐๒๒๐๘๓๑๑๔๔๙๔๒.pdf

ศาลรัฐธรรมนูญ. (๒๕๖๕ก). รายงานประจำปี ๒๕๖๕ ศาลรัฐธรรมนูญ.

https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/download/article/article_๒๐๒๓๐๖๑๒๑๕๕๐๓๘.pdf

ศาลรัฐธรรมนูญ. (ม.ป.ป.). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ.

https://www.constitutionalcourt.or.th/occ_web/download/article/article_๒๐๑๙๑๑๑๒๑๕๓๔๓๒.pdf

ศาลรัฐธรรมนูญ. (ม.ป.ป.). สภาพปัญหาเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗.

http://elibrary.constitutionalcourt.or.th/document/documents/documents/IS&R_๕๙๐๔๓๓.pdf

สถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรชีวภาพ สำนักงานศาลยุติธรรม . (๒๕๖๕). รายงานการศึกษาแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพการประชาสัมพันธ์ของศาลยุติธรรม. สำนักงานศาลยุติธรรม

สอ เสถบุตร. (ม.ป.ป.). พจนานุกรมแปล อังกฤษ ไทย อ. สอ เสถบุตร.

<https://www.sanook.com/dictionary/dict/dict-en-th-sedthabut/search/understand/>

สำนักงานกิจการยุติธรรม. (๒๐๒๑). ศาลยุติธรรม ยุค New Normal มุ่งเน้น “การให้บริการ”.

<https://justicechannel.org/popular/sym๑๘>

สำนักงานป้องกัน ละปราบปรามการฟอกเงิน. (ม.ป.ป.). สรุปผลการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติงานของสำนักงาน ปปง. ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๙.

<https://www.amlo.go.th/index.php/th/about/๒๐๒๐-๐๕-๑๙-๐๓-๐๗-๑๕/๒๐๒๐-๐๕-๑๙-๐๔-๒๐-๒๗>

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (๒๕๕๖). พจนานุกรมศัพท์กฎหมายไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กองธรรมศาสตร์และการเมือง.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (ม.ป.ป.). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔.

<https://dictionary.orst.go.th/>

สุรัชย์ (ฟูอาด) ไวยวรรณจิตร, สุโรยา หนิเร้, มุฮาหมัดราฟิรี มะเก็ง, มาหะมะดารี แวโนะ และโชคชัย ศุภภิญโญ. (๒๕๕๙). การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมชุมชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้. สถาบันพระปกเกล้า.

อัจฉราพร ปะที. (๒๕๕๙). ความรู้ ความเข้าใจ และความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนต่อการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง: กรณีศึกษาประชาชนในตำบลผาสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน.

http://ethesisarchive.library.tu.ac.th/thesis/๒๐๑๖/TU_๒๐๑๖_๕๗๐๕๐๓๗๐๘๒_๔๙๘๙_๔๐๐๙.pdf

อำภาร์ตัน อ่อนเปรี้ยว และยุทธนา สุดเจริญ. (๒๕๖๐). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับความรู้ความ
เข้าใจในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในการเก็บพยานหลักฐาน. *วารสารวิจัย และพัฒนา
มหาวิทยาลัยมหาราชภัฏสวนสุนันทา*, ๙(๒), ๑๗๖ – ๑๘๓.

ภาษาอังกฤษ

Indeed Editorial Team. (๒๐๒๓). *Customer Expectations: What They Are and How To Improve Them*. <https://www.indeed.com/career-advice/career-development/customer-expectations>

Nedha. (๒๐๑๑). *Difference Between Knowledge and Understanding*. <https://www.differencebetween.com/difference-between-knowledge-and-vs-understanding/>

Pabley, Dave. (๒๐๒๓). *Customer expectations: ๗ types all researchers should understand*. <https://www.qualtrics.com/blog/customer-expectations/>

ภาคผนวก ๑

แบบสอบถาม

การสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวก
ของศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖
ภายใต้โครงการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการ
ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
และแผนปฏิบัติการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

คำชี้แจงเกี่ยวกับแบบสอบถาม

เนื่องด้วยศาลรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการการสำรวจความเชื่อมั่นของประชาชนที่มีต่อการอำนวยความสะดวกของศาลรัฐธรรมนูญ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ภายใต้โครงการประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และแผนปฏิบัติการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยข้อมูลที่ได้นำไปประมวลผล และนำเสนอในภาพรวม โดยไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบ ดังนั้นศาลรัฐธรรมนูญจึงขอความร่วมมือจากท่านในการตอบแบบสอบถามต่อไปนี้ตามความเป็นจริงให้ครบถ้วนในทุกข้อรายการ จะขอบคุณยิ่ง

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑.๑ อายุ

๑. ๑๘ - ๒๐ ปี ๒. ๒๑ - ๓๐ ปี ๓. ๓๑ - ๔๐ ปี
 ๔. ๔๑ - ๕๐ ปี ๕. ๕๑ - ๖๐ ปี ๖. ๖๑ ปี ขึ้นไป

๑.๒ ระดับการศึกษาสูงสุด

๑. ต่ำกว่าประถมศึกษา ๒. ประถมศึกษา ๓. มัธยมศึกษา/ปวช.
 ๔. อนุปริญญา/ปวส. ๕. ปริญญาตรี ๖. ปริญญาโท
 ๗. ปริญญาเอก

๑.๓ อาชีพหลัก

๑. ข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนกลาง)
 ๒. ข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนภูมิภาค)
 ๓. ข้าราชการ/ลูกจ้าง/พนักงานของรัฐ (ส่วนท้องถิ่น)
 ๔. ข้าราชการตุลาการ
 ๕. พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 ๖. พนักงานองค์การมหาชน
 ๗. พนักงานขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)
 ๘. นักการเมืองท้องถิ่น
 ๙. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน
 ๑๐. พนักงานบริษัทเอกชน
 ๑๑. เจ้าของธุรกิจ/อาชีพอิสระ
 ๑๒. เกษตรกร
 ๑๓. รับจ้างทั่วไป
 ๑๔. พ่อบ้าน/แม่บ้าน
 ๑๕. นักเรียน/นักศึกษา
 ๑๖. ว่างาน/ไม่ประกอบอาชีพ
 ๑๗. อื่นๆ (โปรดระบุ)

๑.๔ ตำแหน่งทางสังคม

๑. เป็นผู้นำกลุ่มในชุมชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มเกษตรกร ฯลฯ
๒. เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
๓. เป็นผู้อำนวยการ หัวหน้าส่วนงาน
๔. เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับท้องถิ่น เช่น นายกเทศมนตรี นายก อบต. สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภา อบต. เป็นต้น
๕. เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองระดับชาติ เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา
๖. ไม่มีตำแหน่ง
๗. อื่นๆ (โปรดระบุ)

๑.๕ จังหวัดที่อยู่อาศัยในปัจจุบัน (โปรดระบุ)

๑.๖ บทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย เช่น การบังคับใช้กฎหมาย การออกกฎหมาย

๑. ไม่มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย
๒. เป็นคณะกรรมการในศูนย์ยุติธรรมชุมชน
๓. เป็นนิติกรในหน่วยงาน
๔. เป็นบุคลากรในหน่วยงานยุติธรรมของรัฐ
๕. เป็นทนายความ หรือนักกฎหมายในภาคเอกชน
๖. อื่นๆ (โปรดระบุ)

๑.๗ ท่านเคยมีประสบการณ์ในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมของศาลต่าง ๆ หรือไม่

๑. ไม่เคย
๒. เคย ได้แก่ (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)
- ๒.๑ ศาลยุติธรรม (ศาลชั้นต้น อุทธรณ์ ฎีกา)
- ๒.๒ ศาลปกครอง
- ๒.๓ ศาลทหาร

ส่วนที่ ๒ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และการใช้บริการจากศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๑ ที่ผ่านมามีท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

๑. แผ่นพับ
๒. โปสเตอร์
๓. หนังสือแจก
๔. รายการวิทยุที่ศาลรัฐธรรมนูญจัดทำขึ้น
๕. รายการวิทยุทั่วไป
๖. หนังสือพิมพ์
๗. โทรทัศน์
๘. เว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญ
๙. สื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก ยูทูป ไลน์ ฯลฯ)
๑๐. สื่อ Infographic
๑๑. สายด่วน (Call center) ๑๒๐๑
๑๒. นิทรรศการของศาลรัฐธรรมนูญ
๑๓. สถาบันการศึกษา
๑๔. ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ / ผู้บริหาร/บุคลากรสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
๑๕. การจัดฝึกอบรม สัมมนาของศาลรัฐธรรมนูญ
๑๖. เยี่ยมชม/ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ
๑๗. ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐอื่น
- ๑๘.ญาติ/เพื่อน/คนรู้จัก
๑๙. สื่ออื่นๆ (โปรดระบุ).....

๒.๒ ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรในการปรับปรุงด้านการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของศาลรัฐธรรมนูญ

- ๑)
- ๒)
- ๓)

๒.๓ ท่านเคยใช้บริการศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า ๑ ข้อ)

๑. ใช้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ
๒. ใช้บริการสอบถามข้อมูล จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ
๓. เข้ารับคำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญผ่านช่องทางต่าง ๆ
๔. เข้าร่วมสัมมนา ฝึกอบรม จากศาลรัฐธรรมนูญ
๕. ศึกษาดูงานศาลรัฐธรรมนูญ
๖. อื่นๆ (โปรดระบุ)

๒.๔ ท่านเคยยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่

๑. ไม่เคยยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ
๒. เคยยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ (โปรดระบุ “เรื่องที่ยื่น”)

๒.๕ กรณีที่ท่านเคยยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

๑. ศาลรับคำร้องเพื่อเสนอเรื่องไว้พิจารณา
๒. ศาลไม่รับคำร้องเพื่อเสนอเรื่องไว้พิจารณา

ส่วนที่ ๓ ความรู้ ความเข้าใจ ของประชาชนเกี่ยวกับบทบาท และอำนาจหน้าที่ รวมทั้งการดำเนินงานในมิติต่างๆ ของศาลรัฐธรรมนูญ

๓.๑ ท่าน “ทราบ” หรือ “ไม่ทราบ” ว่าข้อความต่อไปนี้ คือ บทบาท และอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

| ประเด็นคำถาม | ทราบ (๑) | ไม่ทราบ (๒) |
|--|-------------|----------------|
| ด้านที่ ๑ ด้านโครงสร้าง | | |
| ๑) เป็นหน่วยงานที่ไม่ได้สังกัดกระทรวงยุติธรรม | ① | ② |
| ๒) เป็นองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการเช่นเดียวกับศาลยุติธรรม ศาลปกครอง และศาลทหาร | ① | ② |
| ๓) มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๙ คน ที่มาจากหลากหลายสาขา อาทิ ผู้พิพากษา ในศาลฎีกา ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ สาขา รัฐศาสตร์ หรือรัฐประศาสนศาสตร์ ผู้เคยดำรงตำแหน่งอธิบดี หรือหัวหน้าส่วนราชการ หรือไม่ต่ำกว่ารองอัยการสูงสุด เป็นต้น | ① | ② |
| ๔) ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้จากการคัดเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา และศาลปกครองสูงสุด และจากการสรรหาของคณะกรรมการสรรหาตุลาการ และได้รับความเห็นชอบจากวุฒิสภา | ① | ② |
| ด้านที่ ๒ ด้านบทบาท อำนาจหน้าที่ | | |
| ๕) วินิจฉัยเฉพาะคดีที่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญหรือที่เรียกว่า “คดีรัฐธรรมนูญ” โดยไม่มีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาคดีทั่วไป | ① | ② |
| ๖) วินิจฉัยร่างกฎหมาย และกฎหมายที่ขัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ | ① | ② |
| ๗) วินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับ หน้าที่ และอำนาจของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ | ① | ② |
| ๘) การวินิจฉัยคุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง | ① | ② |
| ๙) วินิจฉัยกรณีที่ประชาชน หรือชุมชนฟ้องหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ได้รับประโยชน์ตามรัฐธรรมนูญ หมวด ๕ หน้าที่ของรัฐ | ① | ② |
| ๑๐) วินิจฉัยกรณีที่มีผู้ถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญคุ้มครอง เมื่อเห็นว่าการกระทำนั้นขัด หรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ | ① | ② |

| ประเด็นคำถาม | ทราบ (๑) | ไม่ทราบ (๒) |
|--|-------------|----------------|
| ๑๑) ประชาชนที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ต้องยื่นเรื่องผ่านผู้ตรวจการแผ่นดิน | ① | ② |
| ๑๒) การพิทักษ์รัฐธรรมนูญ ระบอบการปกครอง และความมั่นคงของรัฐ ไม่ให้มีการใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครอง | ① | ② |
| ด้านที่ ๓ ด้านการดำเนินงานในมิติต่างๆ | | |
| ๑๓) ให้คำปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญแก่ประชาชนผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งติดต่อด้วยตนเอง ณ ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ ศูนย์ราชการฯ ติดต่อทางโทรศัพท์ หรือสายด่วน (Call center) ๑๒๐๑ ในวันและเวลาราชการ และติดต่อทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ผ่านทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญภายใต้ชื่อ “ปรึกษาคดีรัฐธรรมนูญ” และทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ | ① | ② |
| ๑๔) ศึกษาวิจัย และเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ | ① | ② |
| ๑๕) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ และอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ กฎหมายรัฐธรรมนูญผ่านเอกสารสิ่งพิมพ์ และสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ | ① | ② |
| ๑๖) พัฒนาการอำนวยความสะดวกโดยนำเอาเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ | ① | ② |
| ๑๗) ร่วมมือกับเครือข่ายทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศเพื่อคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน | ① | ② |
| ๑๘) ส่งเสริม และพัฒนาองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมแก่ผู้นำองค์กรเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักเรียน นิสิต นักศึกษา | ① | ② |

๓.๒ ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรต่อการให้ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ (โปรดระบุ)

- ๑)
- ๒)
- ๓)

ส่วนที่ ๔ ความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ

๔.๑ ท่านมี “ความเชื่อมั่น” ต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญในประเด็นต่างๆ ต่อไปนี้อยู่ในระดับใด

| การอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ | ระดับความเชื่อมั่น | | | | |
|---|--------------------|-----------|----------|--------------|---------------------|
| | เชื่อมั่น มาก | เชื่อมั่น | ไม่แน่ใจ | ไม่เชื่อมั่น | ไม่เชื่อมั่น มาก |
| ด้านที่ ๑ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม | | | | | |
| ๑) เชื่อมั่นว่า ประชาชน/หน่วยงาน สามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย | ⑤ | ④ | ③ | ② | ① |
| ๒) เชื่อมั่นว่าศาลรัฐธรรมนูญจะพัฒนาการให้บริการ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงโดยง่าย สะดวกรวดเร็ว เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้ | ⑤ | ④ | ③ | ② | ① |
| ๓) เชื่อมั่นว่า การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ จะไม่เสียค่าใช้จ่าย | ⑤ | ④ | ③ | ② | ① |
| ด้านที่ ๒ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล | | | | | |
| ๔) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินใจเป็นไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากพยานหลักฐานที่ถูกต้อง ครบถ้วน | ⑤ | ④ | ③ | ② | ① |
| ๕) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินใจเป็นไปตามหลักกฎหมาย และหลักนิติธรรม | ⑤ | ④ | ③ | ② | ① |

| การอำนวยความสะดวกยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญ | ระดับความเชื่อมั่น | | | | |
|--|--------------------|-----------|----------|--------------|---------------------|
| | เชื่อมั่น มาก | เชื่อมั่น | ไม่แน่ใจ | ไม่เชื่อมั่น | ไม่เชื่อมั่น มาก |
| ๖) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีด้วยความเป็นธรรม ให้โอกาสคู่ความได้สู้คดีอย่างเต็มที่ | ⑤ | ④ | ③ | ② | ① |
| ๗) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ไว้วางใจได้ | ⑤ | ④ | ③ | ② | ① |
| ๘) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีโดยปราศจากอคติ | ⑤ | ④ | ③ | ② | ① |
| ๙) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะมีความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงใด ๆ โดยเฉพาะด้านการเมือง | ⑤ | ④ | ③ | ② | ① |
| ๑๐) เชื่อมั่นว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีเหตุผลทางวิชาการที่ถูกต้องและยอมรับได้ | ⑤ | ④ | ③ | ② | ① |
| ด้านที่ ๓ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ | | | | | |
| ๑๑) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม | ⑤ | ④ | ③ | ② | ① |
| ๑๒) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม | ⑤ | ④ | ③ | ② | ① |
| ด้านที่ ๔ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม | | | | | |
| ๑๓) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวมของชาติ และความผาสุกของประชาชนโดยรวม | ⑤ | ④ | ③ | ② | ① |
| ๑๔) เชื่อมั่นว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่ในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญให้ดำรงความเป็นกฎหมายสูงสุด | ⑤ | ④ | ③ | ② | ① |
| ด้านที่ ๕ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ | | | | | |
| ๑๕) เชื่อมั่นว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้านธุรการด้วยความโปร่งใส สะดวก และรวดเร็ว | ⑤ | ④ | ③ | ② | ① |
| ๑๖) เชื่อมั่นว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้านธุรการที่เป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนด | ⑤ | ④ | ③ | ② | ① |

๔.๒ ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรที่จะทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อศาลรัฐธรรมนูญมากขึ้น (โปรดระบุ)

- ๑)
- ๒)
- ๓)

ส่วนที่ ๕ ความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

๕.๑ ท่านมี “ความหวัง” ต่อการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญต่าง ๆ ต่อไปนี้ “มากน้อยเพียงใด”

| การดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ | ระดับความคาดหวัง | | | | |
|--|------------------|-----|---------|------|------------|
| | มากที่สุด | มาก | ปานกลาง | น้อย | น้อยที่สุด |
| ด้านที่ ๑ ด้านการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม | | | | | |
| ๑) คาดหวังว่า ประชาชน/หน่วยงานสามารถยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยง่าย | ⑤ | ④ | ③ | ② | ① |

| การดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ | ระดับความคาดหวัง | | | | |
|--|------------------|-----|---------|------|------------|
| | มากที่สุด | มาก | ปานกลาง | น้อย | น้อยที่สุด |
| ๒) คาดหวังว่า รัฐธรรมนูญจะพัฒนาการให้บริการ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงโดยง่าย สะดวกรวดเร็ว เช่น การนำเทคโนโลยีมาใช้ | ๕ | ๔ | ๓ | ๒ | ๑ |
| ๓) คาดหวังว่า การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญจะไม่เสียค่าใช้จ่าย | ๕ | ๔ | ๓ | ๒ | ๑ |
| ด้านที่ ๒ ด้านความเป็นอิสระ และการทำหน้าที่ของศาล | | | | | |
| ๔) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินใจคดีเป็นไปตามข้อเท็จจริงที่ได้จากพยานหลักฐานที่ถูกต้อง ครบถ้วน | ๕ | ๔ | ๓ | ๒ | ๑ |
| ๕) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินใจคดีเป็นไปตามหลักกฎหมาย และหลักนิติธรรม | ๕ | ๔ | ๓ | ๒ | ๑ |
| ๖) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินใจคดีด้วยความเป็นธรรม ให้โอกาสคู่ความได้สู้คดีอย่างเต็มที่ | ๕ | ๔ | ๓ | ๒ | ๑ |
| ๗) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เป็นที่ไว้วางใจได้ | ๕ | ๔ | ๓ | ๒ | ๑ |
| ๘) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินใจคดีโดยปราศจากอคติ | ๕ | ๔ | ๓ | ๒ | ๑ |
| ๙) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะมีความเป็นอิสระ ปราศจากการแทรกแซงใด ๆ โดยเฉพาะด้านการเมือง | ๕ | ๔ | ๓ | ๒ | ๑ |
| ๑๐) คาดหวังว่า คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจะมีเหตุผลทางวิชาการที่ถูกต้องและยอมรับได้ | ๕ | ๔ | ๓ | ๒ | ๑ |
| ด้านที่ ๓ ด้านการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ | | | | | |
| ๑๑) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองสิทธิของประชาชนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม | ๕ | ๔ | ๓ | ๒ | ๑ |
| ๑๒) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะสามารถคุ้มครองเสรีภาพของประชาชนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม | ๕ | ๔ | ๓ | ๒ | ๑ |
| ด้านที่ ๔ ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม | | | | | |
| ๑๓) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ส่วนรวมของชาติ และความผาสุกของประชาชนโดยรวม | ๕ | ๔ | ๓ | ๒ | ๑ |
| ๑๔) คาดหวังว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะทำหน้าที่ในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญให้ดำรงความเป็นกฎหมายสูงสุด | ๕ | ๔ | ๓ | ๒ | ๑ |
| ด้านที่ ๕ ด้านการดำเนินงาน ด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ | | | | | |
| ๑๕) คาดหวังว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้านธุรการเป็นไปด้วยความโปร่งใส สะดวก และรวดเร็ว | ๕ | ๔ | ๓ | ๒ | ๑ |
| ๑๖) คาดหวังว่า สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินงานด้านธุรการเป็นไปตามบทบัญญัติที่กำหนด | ๕ | ๔ | ๓ | ๒ | ๑ |

๕.๒ ท่านมีความคาดหวังอื่น ๆ ต่อการดำเนินงานในอนาคตของศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่ (โปรดระบุ)

- (๑)
- (๒)
- (๓)

| |
|---------------------------|
| ส่วนที่ ๖ ข้อเสนอแนะอื่นๆ |
|---------------------------|

๕.๑ ข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ (โปรดระบุ)

(๑)

(๒)

(๓)

๒) ด้านความเป็นอิสระ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๓) ด้านการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

.....

.....

(๓.๔) ด้านการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม

(๓.๕) ด้านการดำเนินงานด้านธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

๔) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ ในการปรับปรุงการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญ

